



STRATÉGIA CESTOVNÉHO RUCHU V OKRESE LEVOČA (2021 – 2027) VÝHLADOVO DO ROKU 2030

Príloha 1 ANALYTICKÁ ČASŤ



Európska únia
Európsky sociálny fond



Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu

Obsah

1.	ANALÝZA STAVU CESTOVNÉHO RUCHU V OKRESE LEVOČA.....	4
1.1.	Vymedzenie územia okresu Levoča z hľadiska cestovného ruchu.....	5
1.2.	Dopravná dostupnosť okresu Levoča.....	17
1.2.1.	Dopravná infraštruktúra.....	17
1.3.	Ekonomicko – sociálna analýza okresu z pohľadu cestovného ruchu.....	21
2.	AKTUÁLNA PRIMÁRNA PONUKA CESTOVNÉHO RUCHU.....	32
2.1.	Prírodný potenciál.....	32
2.1.1.	Geomorfologické pomery.....	32
2.1.2.	Podzemné prírodné bohatstvo – jaskyne.....	33
2.1.3.	Klimatické podmienky.....	34
2.1.4.	Hydrologické podmienky.....	34
2.1.5.	Liečivé a minerálne pramene.....	35
2.1.6.	Biogeografické podmienky - flóra, fauna.....	35
2.1.7.	Lesy a ich potenciál pre rozvoj cestovného ruchu.....	36
2.1.8.	Náučné chodníky.....	37
2.1.9.	Chránené územia ochrany prírody.....	37
2.2.	Významné prírodné turistické atraktivity (s predpokladom na turistiku, cykloturistiku, športovú turistiku a rekreáciu v prepojení na sekundárnu ponuku).....	51
2.2.1.	Vodné nádrže a plochy okresu Levoča s ohľadom na cestovný ruch.....	51
2.2.2.	Rybníky v okrese Levoča.....	52
2.2.3.	Turistické a cykloturistické chodníky.....	53
2.2.4.	Zjazdové lyžovanie.....	61
2.2.5.	Skialpinizmus, Snowboarding.....	62
2.2.6.	Bežecké lyžovanie.....	62
2.2.7.	Nordic walking.....	63
2.2.8.	Rozhľadne.....	63
2.2.9.	Lesná sauna.....	64
2.2.10.	Vidiecky cestovný ruch (Vidiecky turizmus) a Agroturistika (Agroturizmus).....	65
2.2.11.	Jazda na koňoch.....	65
2.2.12.	Adrenalínové športy.....	65
3.	KULTÚRNO – HISTORICKÝ POTENCIÁL.....	67
3.1.	Hmotné kultúrne dedičstvo – kultúrne a technické pamiatky, významné inštitúcie s potenciálom v cestovnom ruchu a štatistiky ich návštevnosti.....	67
3.2.	Tematické cesty.....	95
3.3.	Samostatne identifikované ďalšie kultúrne pamiatky a technické pamiatky.....	102
3.4.	Nehmotné kultúrne dedičstvo a tradičná ľudová kultúra.....	103
3.4.1.	Remeslá tradičnej ľudovej a mestskej kultúry v okrese Levoča aj v prepojení na kreatívny priemysel.....	104

3.5.	Významné podujatia, ktoré sa v oblasti tradičnej ľudovej kultúry a kultúry všeobecne realizujú a majú dlhoročnú tradíciu, relatívne stabilnú návštevnosť, profesionálneho organizátora a aj viaczdrojové financovanie (ako prvok udržateľnosti)	110
3.6.	Menšie podujatia, ale s potenciálom rastu a využitia pre cestovný ruch	114
3.7.	Organizácie podieľajúce sa na kultúrnych podujatiach.....	115
4.	AKTUÁLNA SEKUNDÁRNA PONUKA CESTOVNÉHO RUCHU	118
4.3.	Supraštruktúra cestovného ruchu v okrese Levoča.....	118
4.3.1.	Ubytovacie zariadenia.....	118
4.3.2.	Stravovacie zariadenia.....	125
4.4.	Infraštruktúra cestovného ruchu v okrese Levoča	128
4.4.1.	Cestovné kancelárie a agentúry	128
4.4.2.	Turisticko informačné centrá.....	129
4.4.3.	Kongresové centrá	132
4.4.4.	Zmenárne.....	133
4.4.5.	Bankomaty.....	133
4.4.6.	Športové zariadenia	134
4.5.	Prieskum realizovaných projektov 2019 – 2021 v zapojených mestách a obciach okresu Levoča	135
4.6.	Propagácia a marketing cestovného ruchu v okrese Levoča	160
4.6.1.	Marketing a propagácia cestovného ruchu na národnej úrovni.....	160
4.6.2.	Marketing a propagácia cestovného ruchu na miestnej úrovni v okrese Levoča.....	163
4.7.	Analýza návštevnosti – vybrané údaje.....	176
4.8.	SWOT ANALÝZA CESTOVNÉHO RUCHU	186
4.9.	STROM CIEĽOV A DEFINOVANIE PROBLÉMOV ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V OKRESE LEVOČA	195
5.	ZOZNAM ZDROJOV	199
6.	ZOZNAM OBRÁZKOV.....	202
7.	ZOZNAM TABULIEK.....	204

1. ANALÝZA STAVU CESTOVNÉHO RUCHU V OKRESE LEVOČA

Hlavným cieľom analytickej časti stratégie je zdefinovanie aktuálneho stavu CR v okrese Levoča prostredníctvom vybraných kvantifikovaných údajov, ako aj ich zhodnotenia. Analýza zahŕňa prírodné, kultúrne, historické, politicko-spoločenské i sociálno-ekonomické faktory, ktoré po kritickom zhodnotení archívnych materiálov, existujúcich dokumentov k danej problematike, relevantnej bibliografie, ako aj verifikácií zistených skutočností v teréne v spolupráci so sociálno-ekonomickými partnermi, považujeme za nosné determinanty procesov súčasného stavu a rozvoja CR v okrese Levoča.

Zoznam miest a obcí zapojených do Stratégie cestovného ruchu v okrese Levoča

BALDOVCE, BEHAROVCE, BIJACOVCE, BRUTOVCE, BUGLOVCE, DRAVCE, DOMAŇOVCE, DÚBRAVA, KLČOV, KORYTNÉ, KURIMANY, LEVOČA, OLŠAVICA, ORDZOVANY, POĽANOVCE, PONGRÁCOVCE, SPIŠSKÉ PODHRADIE, SPIŠSKÝ HRHOV, SPIŠSKÝ ŠTVRTOK, STUDENEC, TORYSKY.

Obec Studenec sa zapojila do Stratégie po pracovných stretnutiach konaných v roku 2022, z toho dôvodu nie je zahrnutá do Analytickej časti ani do Dotazníkového prieskumu. V obci sa po komunálnych voľbách v roku 2022 zmenil starosta a nový starosta Mgr. Tomáš Sivák mal záujem podieľať sa na tvorbe Stratégie, preto je obec Studenec zahrnutá až v hlavnej časti dokumentu Stratégie cestovného ruchu v okrese Levoča.

1.1. Vymedzenie územia okresu Levoča z hľadiska cestovného ruchu

Levočský okres je súčasťou Prešovského samosprávneho kraja (PSK) a patrí k druhému najmenšiemu okresu PSK. Má rozlohu 421 km² a v súčasnosti má 33 708 obyvateľov. Hustota zaľudnenia je 80 obyvateľov na km² (údaje k 31.12.2019). Okres Levoča tvorí 33 obcí, z toho sú dve mestá – okresné a správne sídlo Levoča a mesto Spišské Podhradie. Obce okresu – Baldovce, Beharovce, Brutovce, Buglovce, Dlhé Stráže, Dol'any, Domaňovce, Dravce, Dúbrava, Granč-Petrovce, Harakovce, Jablonov, Klčov, Korytné, Kurimany, Lúčka, Nemešany, Nižné Repaše, Olšavica, Ordzovany, Pavl'any, Poľanovce, Pongrácovce, Spišský Hrhov, Spišský Štvrtok, Studenec, Torysky, Uloža, Vyšné Repaše, Vyšný Slavkov.

Index ekonomického zaťaženia osôb (%): 45,45

Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 15-64 rokov (%): 68,75

Podiel obyvateľov vo vekovej skupine 65 rokov a viac (%): 16,08

Priemerný vek obyvateľa (roky): 38,13

Základné štatistické údaje o okrese Levoča k 31.12.2019 (*zdroj: Štatistický úrad SR, Štatistická ročenka 2020*).

Územie okresu Levoča Okres Levoča susedí na západe s okresom Poprad, na severe s okresmi Kežmarok a Sabinov, na východe s Prešovským a na juhu so Spišsko - Novoveským okresom. Z historického hľadiska územie okresu spadá do regiónu Spiš, ktorý pozostáva z území šiestich okresov: Poprad, Kežmarok, Stará Ľubovňa, Spišská Nová Ves, Levoča a Gelnica. S výnimkou východnej polovice okresu Stará Ľubovňa, ktorá patrí regiónu Šariš a troch obcí okresu Poprad (Štrba, Tatranská Štrba, Štrbské Pleso) a Liptovská Teplička, ktoré patria regiónu Liptov.



Obrázok 1 Mapa okresu Levoča, Zdroj: IKLE Levoča

Miestna akčná skupina MAS LEV sídliaca na území mesta Levoča vo svojom strategickom dokumente „Integrovaná stratégia rozvoja územia (ISRÚ) má spracovaný všeobecný opis charakteru krajiny, z ktorého sme pri analýze vymedzenia skúmaného územia okrem iných zdrojov vychádzali.

Z prírodného hľadiska predstavuje okres Levoča výnimočne pestré a hodnotné územie. Zasahuje tu viacero krasových území – južná, stredná a severná časť Braniska až po unikátnu travertínovú kopu v okolí Spišského Podhradia. Najmä tieto predstavujú klenotnicu početných geomorfologických tvarov, najznámejšie a najväčšie skalné brány sú na Rajtopíkoch, v sústave travertínov sa nachádza mimoriadne cenná kopa Sivej Brady. Významné sú vyhlásené chránené územia – Národná prírodná rezervácia (NPR) Drevení, Sivá Brada, Rajtopíky. Do katastrálneho územia Spišského Podhradia zasahuje časť „Travertínová kopa Sobotisko“. Okres Levoča zaberá časť Hornádskej kotliny, časť Levočských vrchov a Branisko. Najvyšší bod v okrese (1 200 m n. m.) je Smrekovica, ktorá je zároveň najvyšším vrchom Braniska. Najnižší bod (420 m n. m.) leží v katastri Spišského Podhradia. Zo severu je obklopený Levočským pohorím, z východu pohorím Branisko s Národnou prírodnou rezerváciou (NPR) Rajtopíky. Južnú časť vyplňa Hornádska kotlina, ležiaca v mierne teplej klimatickej oblasti s priemerným ročným úhrnom zrážok 800 až 1100 mm. Okresom prechádza hlavné európske rozvodie Čierneho a Baltického mora (cez vrch Brezová). Na severe je územie okresu odvodňované riekou Torysa, ktorá pramení v Levočských vrchoch, Levočským potokom a ďalšími prítokmi rieky Hornád. V okrese

Levoča sa nachádzajú nerastné suroviny, travertín (Spišské Podhradie), kamenivo a štrky (kameňolom Branisko), piesky (Vyšný Slavkov) a zdroje kvalitnej pitnej vody (Dúbrava, Vyšný Slavkov). Celoštátny význam majú pramene minerálnej vody v obci Baldovce. V obci Lúčka bol objavený termálny prameň s teplotou 32,6 °C. V okolí Levoče sa vyskytujú borovicové porasty. Levočské vrchy sú zarastené najmä smrekovými lesmi. V Branisku je pozoruhodný výskyt jedle, vyskytujú sa tu však aj bukové, smrekové a sutinové lesy. Prevažná časť územia okresu Levoča je lesnatá a lesná krajina, vytvára teda podmienky pre pešiu turistiku, športový turizmus, klimatické kúpele, budovanie lesných parkov, či oddychových a relaxačných zón. Strediská turizmu okresu sú Levočská dolina, Závada, Krúžok, Branisko, Sivá Brada a okolie. Na tomto území sa koncentruje množstvo stredovekých kultúrnych pamiatok svetového významu. Okresné mesto Levoča sa stalo v roku 1950 Mestskou pamiatkovou rezerváciou (MPR). Nachádza sa tu vyše 330 pamiatkových objektov. Historické jadro mesta je obklopené mohutnými mestskými hradbami. Historické stredoveké centrum mesta a diela Majstra Pavla z Levoče sú od roku 2009 zapísané do zoznamu UNESCO. Dominantou centra je Bazilika sv. Jakuba, Národná kultúrna pamiatka (NKP). Turisti z celého sveta obdivujú 11 gotických a renesančných oltárov v jeho interiéri. Najvzácnejší je hlavný gotický krídlový oltár pochádzajúci z dielne Majstra Pavla z Levoče, najvyšší drevený gotický oltár na svete (18,62 m). Do katastra mesta Levoča patrí i jedno z najstarších pútnických miest na Slovensku – Mariánska hora. V roku 1995 sa tu konala najväčšia púť počas návštevy pápeža Jána Pavla II. Spišský hrad patrí medzi najväčšie hradné komplexy v strednej Európe a je zapísaný v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Pod Spišským hradom sa nachádza mesto Spišské Podhradie. Jeho súčasťou je Spišská Kapitula. Postupne sa stala cirkevným centrom Spiša a koncom 12. storočia sídlom prepoštvá. V tejto časti mesta môžu návštevníci obdivovať gotickú Katedrálu sv. Martina. K pamätihodnostiam Spišskej Kapituly patrí aj veža s hodinami. K zaujímavým prírodným úkazom levočského okresu patrí travertínová kopa Sivá Brada neďaleko Spišského Podhradia. Na jej vrchole uprostred pramenného jazierka vyviera minerálny prameň. 18.6.2009 bola lokalita Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia zapísané do **Zoznamu svetového dedičstva UNESCO**. Silnou stránkou okresu je významné postavenie ako kultúrno-historického centra nielen Spiša, ale aj Slovenska a Európy, čo je významným faktorom na prilákanie zahraničných investorov. Pre okres Levoča je rozvoj turizmu prioritou. V okrese sú dve mestské pamiatkové rezervácie - Levoča a Spišská Kapitula a jedna pamiatková zóna -

Spišské Podhradie. Štyri nehnuteľné národné kultúrne pamiatky Bazilika sv. Jakuba v Levoči, stredoveká nástenná maľba v rím. kat. Kostole Všetkých svätých v Bijacovciach, nástenná maľba v Kostole sv. Ladislava v Levoči a nástenná maľba v starom minoritskom kláštore v Levoči – sú vzácnosti okresu, ktoré by sa mohli využívať formou poznávacieho turizmu. V obci Bijacovce sa nachádza neskorobarokový kaštieľ s komplexom hospodárskych stavieb a parkom, v obci Granč-Petrovce neskorobarokový kaštieľ, v Poľanovciach, časti Korytné zase kúria zo začiatku 19 stor., v Spišskom Hrhove neobarokový kaštieľ. Okres je mimoriadne bohatý na sakrálne pamiatky. Množstvo kostolov, kláštorov, kaplniek s románskymi, gotickými a renesančnými stavebnými prvkami sa nachádza v takmer všetkých obciach.

Destinácia cestovného ruchu definícia

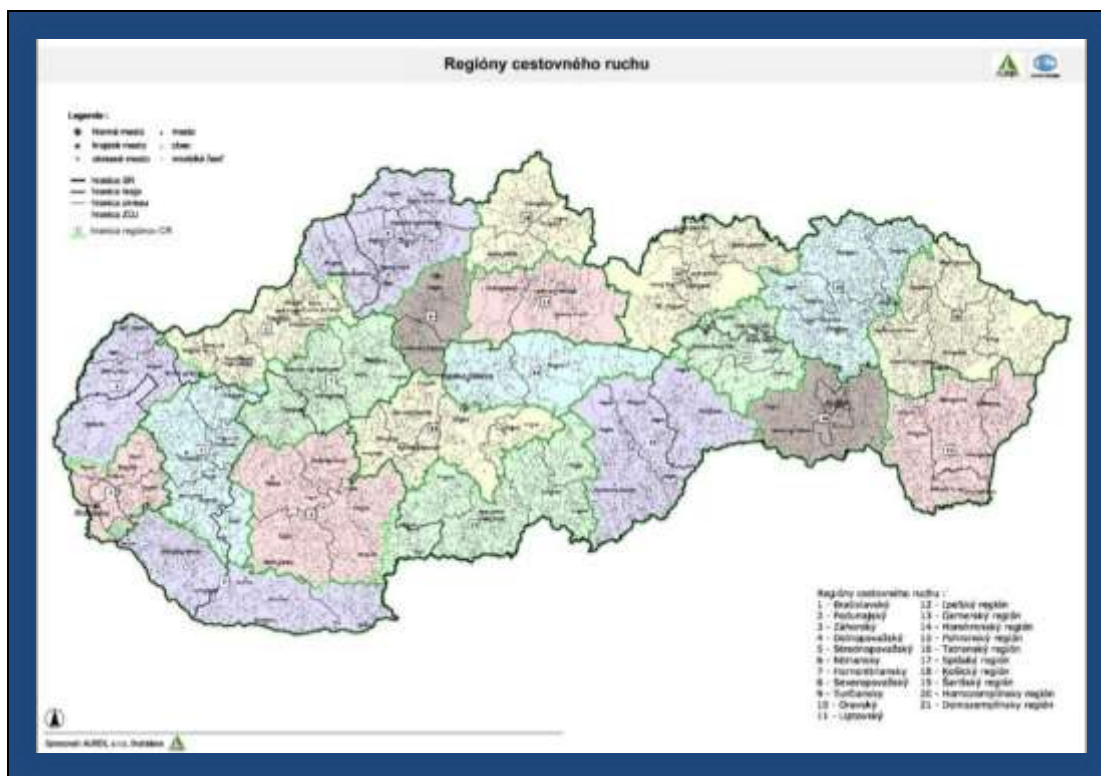
Lokálna destinácia cestovného ruchu (podľa jednej z definícií) je fyzický priestor, v ktorom turista strávi najmenej jedno prenocovanie. Zahŕňa turistické produkty tvorené aktivitami cestovného ruchu a podpornými službami a súbor možností zábavy pre jednotlivých návštevníkov. Má prírodné a administratívne hranice, ktoré vymedzujú jeho hranice, imidž a vnímanie, ktoré definujú jeho trhovú konkurencieschopnosť. Lokálna destinácia zahŕňa aj hosťiteľskú komunitu a môže byť súčasťou väčších destinácií (Nejdl, K.: Management destinace cestovního ruchu, 2011)

Pre vymedzenie územia okresu Levoča ako územia s potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu sú dôležité **územné charakteristiky a regulatívy vyplývajúce z Územného plánu Prešovského samosprávneho kraja (ÚP PSK) - (VZN PSK č. 77/2019)**, ktorý nadväzuje na Konceptiu územného rozvoja Slovenska, 2011 a je záväzným podkladom pre územné plány miest a obcí.

Podľa ÚP PSK a jeho záväznej časti, patrí okres Levoča v zmysle zásad regulatívov štruktúry osídlenia a zásad funkčného využívania územia z hľadiska rozvoja urbanizácie v oblasti regionálnych vzťahov do **3. skupiny a jej 1. podskupiny (Levoča-Stará Lubovňa-Snina-Svidník) a je súčasťou Žilinsko-podtatranskej rozvojovej osi prvého stupňa (hranica ZSK-Svit-Poprad-Levoča-Spišské Podhradie-Prešov)**.

Podľa ÚP PSK a podľa platného dokumentu **Regionalizácia cestovného ruchu** (Ministerstvo hospodárstva SR, 2005), ktorý má odporúčací charakter aj v súčasnosti, je Prešovský kraj členený na *tatranský, spišský, šarišský a hornozemplínsky región*. Okres

Levoča spolu s okresmi Gelnica, Spišská Nová Ves a Rožňava (Dedinky a Stratená) sú súčasťou **Spišského regiónu**. **Tatranský región** tvoria okresy Kežmarok, Poprad a Stará Ľubovňa, **Šarišský región** tvoria okresy Bardejov, Prešov, Sabinov a Svidník a **Hornozemplínsky región** tvoria okresy Humenné, Medzilaborce, Michalovce (Strážske), Snina, Stropkov a Vranov nad Topľou.



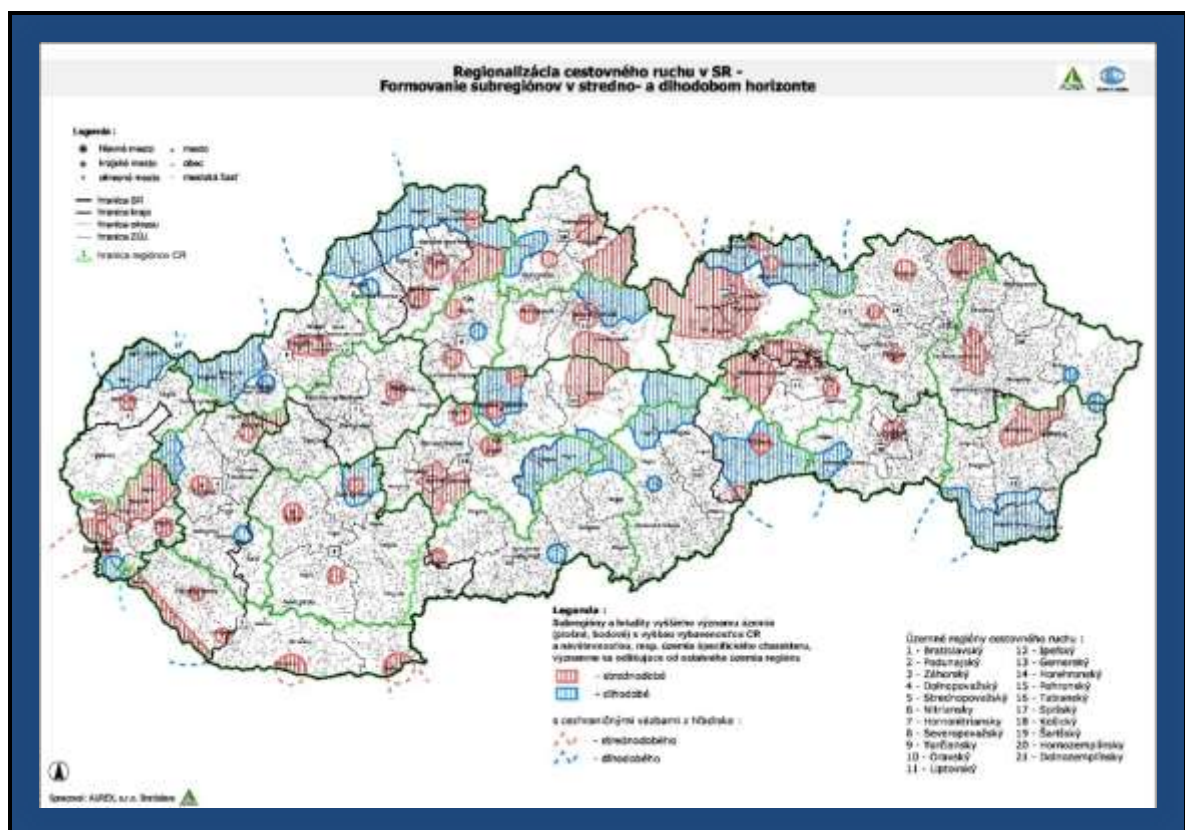
Obrázok 2 *Regióny CR SR*, Zdroj: Regionalizácia CR v SR (Ministerstvo hospodárstva SR, 2005)

Regióny sú ďalej členené z hľadiska časového horizontu na subregióny (subregión je územie – časť regiónu, ktorá sa vyznačuje kvalitatívne výrazne lepšími, priaznivejšími podmienkami - prírodnými, kultúrno-historickými, podmienkami pre turizmus, ako aj osobitnými, odlišnými možnosťami ich využitia, v porovnaní s ostatnou časťou regiónu, resp. regiónom ako celkom. Pritom má všetky hlavné znaky regiónu, ale navyše aj špecifické vlastnosti, odlišujúceho ho od ostatného územia regiónu).

Spišský región je podľa regionalizácie CR na Slovensku členený na subregióny:

Región	Subregión	
	Strednodobý	Dlhodobý
Spišský	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Slovenský raj ✓ Sústreďenie pamiatok UNESCO medzinárodného významu ✓ Plejsy lyžiarske stredisko 	

Tabuľka 1 Rozdelenie Spišského regiónu na subregióny, Zdroj: Regionalizácia CR v SR, Ministerstvo hospodárstva SR, 2005



Obrázok 3 Mapa subregiónov SR, Zdroj: Regionalizácia CR v SR (Ministerstvo hospodárstva SR, 2005)

Význam regiónov bol hodnotený na základe viacerých kritérií: Na objektívnejšie zaradenie do kategórií mali vplyv aj ďalšie faktory, vrátane záujmu ochrany prírody:

- ❖ početnosť, veľkosť a význam subregiónov v území
- ❖ intenzita turizmu a dosiahnuté výsledky (podiel pobytového, dlhodobého a krátkodobého turizmu)
- ❖ postavenie turizmu v ekonomike regiónu, jeho prosperita, štruktúra návštevnosti
- ❖ konkurencieschopnosť na domácom a zahraničnom trhu
- ❖ stupeň atraktívnosti – estetická úroveň krajiny, atmosféra, imidž

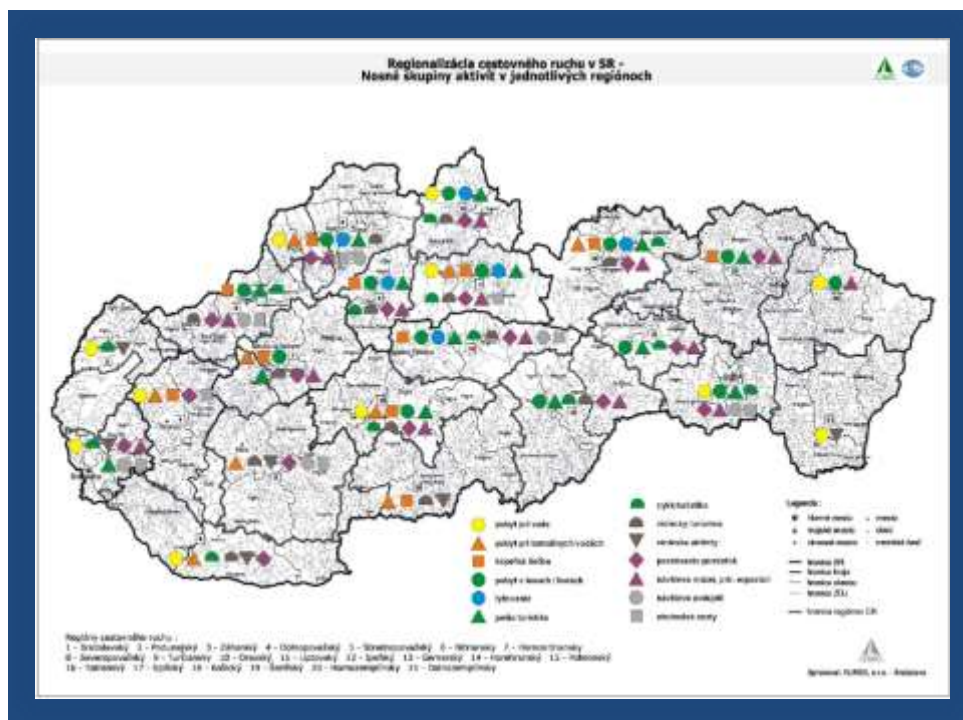
V Územnom pláne PSK je potenciál aktivít okresu Levoča zaznamenaný nasledovne:

Aktivita	Potenciál	Strednodobý horizont	Dlhodobý horizont
Vidiecky turizmus	dobrý		Spišský región
Pešia turistika	dobrý		Spišský región
Cykloturistika	dobrý	Spišský región	Spišský región
Návšteva jaskýň - speleológia	zvýšený		Spišský región
Zjazdové lyžovanie, snowboarding	dobrý		Spišský región
Lyžiarska turistika, skialpinizmus	dobrý		Spišský región
Bežecké lyžovanie	základný		Spišský región
Poznávanie kultúrno-historických pamiatok	vysoký	Spišský región	

Návšteva múzeí a galérií	priemerný	Spišský región	
Poznávanie miestnych tradícií	základný	Spišský región	
Iné športové aktivity	základný	Spišský región	
Návšteva podujatí (šport, kultúra, spoločenské, náboženské, folklórne)	priemerný	Spišský región	
Účasť na veľtrhoch a výstavách	priemerný	Spišský región	
Obchodný turizmus	priemerný	Spišský región	
Ubytovacie služby	priemerný	Spišský región	

Tabuľka 2 Potenciál okresu Levoča Prešovského kraja podľa jednotlivých aktivít spracovaných v ÚP VUC PO, Zdroj: ÚP VUC PO

Podľa regionalizácie CR na Slovensku sú nosné skupiny aktivít v jednotlivých regiónoch uvedené v nasledovne:



Obrázok 4 Nosné skupiny aktivít v jednotlivých regiónoch SR, Zdroj: Regionalizácia CR v SR (Ministerstvo hospodárstva SR, 2005)

Spišský región CR má na základe hodnotenia spracovaného v ÚP PSK v smernej časti v strednodobom horizonte nadregionálny a v dlhodobom horizonte až medzinárodný význam. Na území kraja je tvorený okresom Levoča. Treba však pripomenúť, že v Prešovskom kraji sa nachádza len malá časť tohto regiónu, a turisticky je zaujímavá len oblasť medzi Levočou a Spišským Podhradím, časom by sa atraktívnou mohla stať oblasť donedávna uzavretých Levočských vrchov.

Potenciál rozvoja cestovného ruchu:

Hlavné druhy turizmu: - intenzívny domáci a príjazdový turizmus, - krátkodobý pobytový turizmus, - jednodenná návštevnosť, - pasantská návštevnosť.

Formy turizmu: - letný pobytový v lesnom – horskom prostredí, - poznávací turizmus, - vidiecky turizmus.

Aktivity s najvyšším dlhodobým potenciálom: - poznávanie kultúrneho dedičstva, - pobyt v lesnom - horskom prostredí, - pešia turistika, - cykloturistika, - pobyt na vidieku.

Významné lokality:

- ✓ mestského typu – Levoča, miesta s národnými kultúrnymi pamiatkami – pamiatky UNESCO Levoča, (MPR Spišská Kapitula, PR Spišské Podhradie), Bijacovce a Dravce;

- ✓ rekreačné územia – Levočské vrchy, Branisko;

Lokality v rámci regiónu vhodné pre jednotlivé formy cestovného ruchu na základe výšky ich potenciálu:

- ❖ mestský a kultúrny, pútnický cestovný ruch: - výborný potenciál – Levoča, Spišské Podhradie;
- ❖ kúpeľný a zdravotný cestovný ruch: - základný potenciál – Baldovce;
- ❖ zimný cestovný ruch a zimné športy: - základný potenciál – Stredisko SKI centrum Levoča - Levočská Dolina, Dravce, stredisko Závada, Krúžok;
- ❖ letná turistika a pobyty pri vode: - základný potenciál – Vodná nádrž Levoča - Levočská Dolina, Dravce;
- ❖ vidiecky cestovný ruch a agroturistika: - základný potenciál – oblasť Levočských vrchov (Vyšné a Nižné Repaše, Torysky, Olšavica). Toto je región, kde je potenciál využitý relatívne slabo, slabo je rozvinutá aj infraštruktúra a ponuka služieb.

Aktivita	Potenciál	Strednodobý horizont	Dlhodobý horizont
Vidiecky turizmus	dobry		Spišský región
Pešia turistika	dobry		Spišský región
Cykloturistika	dobry	Spišský región	Spišský región
Návšteva jaskýň - speleológia	zvyseny		Spišský región
Zjazdové lyžovanie, snowboarding	dobry		Spišský región
Lyžiarska turistika, skialpinizmus	dobry		Spišský región
Bežecké lyžovanie	základny		Spišský región
Poznávanie kultúrno-	vysoky	Spišský región	

historických pamiatok			
Návšteva múzeí a galérií	priemerný	Spišský región	
Poznávanie miestnych tradícií	základný	Spišský región	
Iné športové aktivity	základný	Spišský región	
Návšteva podujatí (šport, kultúra, spoločenské, náboženské, folklórne)	priemerný	Spišský región	
Účast' na veľtrhoch a výstavách	priemerný	Spišský región	
Obchodný turizmus	priemerný	Spišský región	
Ubytovacie služby	priemerný	Spišský región	

Tabuľka 3 Potenciál okresu Levoča Prešovského kraja podľa jednotlivých aktivít spracovaných v ÚP VUC PO, Zdroj: ÚP VUC PO

Územia vhodné pre podporu rozvoja cestovného ruchu sú v rámci jednotlivých regiónov CR premietnuté do Krajinnorekreačných celkov (RKC). V zmysle Územného plánu Prešovského samosprávneho kraja rekreačným krajinným celkom v rámci **Spišského regiónu CR je:**

- ❖ **RKC Stredný Spiš a Levočské vrchy.** Ťažiskom RKC je poznávanie pamiatok kultúrneho a prírodného dedičstva v území (Levoča, lokalita svetového kultúrneho dedičstva UNESCO Levoča, Spišský hrad a okolie). Malebnosť podhorskej krajiny pod Levočskými vrchmi i charakter osídlenia vytvárajú vhodné podmienky pre chalupárstvo a vidiecku turistiku. V rámci tohto členenia sem patrí aj

okres Levoča. Územie okresu Levoča poskytuje vynikajúce predpoklady pre kultúrny, poznávací a pútnický turizmus kombinovaný s agroturistikou v podhorí Levočských vrchov i Braniska. Okres disponuje značným množstvom pamiatok kultúrno-historického dedičstva. Najvýznamnejšou je lokalita Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia (Mesto Levoča, PR Spišské Podhradie, MPR Spišská kapitula, NKP Spišský hrad, NKP kostolík v obci Žehra) zaradené do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Prírodné hodnoty uvedeného priestoru (NPR Dreveník, NPR Sivá Brada) dotvárajú jeho skvelý potenciál pre rekreačné využitie. Problémom v meste Spišské Podhradie je zlý technický stav pamiatok v historickom jadre a nedostatok ubytovacích kapacít. Mesto Levoča, ktorého historické jadro je MPR, disponuje dostatočne rozvinutými ubytovacími kapacitami. Prioritou sa javí naďalej záchrana a obnova kultúrno-historických pamiatok, najmä NKP Baziliky sv. Jakuba v Levoči. Za najperspektívnejší priestor rozvoja rekreácie a cestovného ruchu na území okresu Levoča možno považovať priestor Levočských vrchov a najmä lokalitu Levočská dolina s potenciálom plniť funkciu strediska rekreácie a cestovného ruchu nadregionálneho až medzinárodného významu. Významným rekreačným priestorom ako perspektívneho strediska CR je v lokalite Dravce, jej miestna časť Bukovinka, z ktorej sú dostupné významné lokality rekreačných oblastí regiónu s nadregionálnym významom. Z hľadiska vidieckeho turizmu sú najlepšie podmienky v obciach v podhorí Levočských vrchov – Vyšné a Nižné Repaše, Torysky, Oľšavica.

Odporúčania v zmysle Územného plánu Prešovského samosprávneho kraja (s podmienkou realizácie až po kladnom posúdení v procese EIA, SEA):

- ✓ Ako so sídlom vidieckeho turizmu je možné uvažovať i so zámočkom v Levočskej doline s možnosťou zriadenia poľovného revíru.
- ✓ V miestnej časti Dravce – Bukovinka vybudovať areál lyžiarskych športovísk, agroturistiky a pohybovú turistiku.

- ✓ Vytvoriť realizačné predpoklady rozvoja rekreácie a cestovného ruchu v priestoroch hornej Torysy a západnej časti pohoria Branisko s výstavbou cesty III. triedy v úseku Vyšný Slavkov – Pol'anovce s napojením na trasu diaľnice D1 prostredníctvom mimoúrovňovej križovatky v Beharovciach.
- ✓ Územie bývalého Vojenského obvodu Javorina funkčne využiť pre rozvoj rekreačných aktivít v súlade s prírodno-ochrannými hodnotami, s osobitným zreteľom na ich zachovanie a so zreteľom na kumulatívne vplyvy v území, pri rešpektovaní navrhovaných ochranných pásiem veľkokapacitných vodných zdrojov – vodných nádrží Tichý potok a Jakubany.
- ✓ Využitie územia vystahovaných obcí na území bývalého vojenského obvodu Javorina v Chránenom vtáčom území (CHVÚ) Levočské vrchy na rekreačné bývanie je možné vo vymedzenej časti historicky osídleného územia bývalej obce Dvorce, na ktorom je z hľadiska ochrany prírody a krajiny prípustné rekreačné bývanie.

1.2. Dopravná dostupnosť okresu Levoča

1.2.1. Dopravná infraštruktúra

Cestné komunikácie

Okresom Levoča vedie trasa diaľnice D1 Bratislava / Petržalka - križovatka s D2 - Trnava - Trenčín - Žilina - Prešov - Košice - štátna hranica SR/Ukrajina, ktorá je súčasťou medzinárodného cestného ťahu „E“. Tento cestný ťah tvorí súčasť hlavnej medzinárodnej Európskej cestnej trasy E 50 vo východozápadnom smere územia Slovenskej republiky. Cesta v širších európskych súvislostiach vo svojej trase tvorí súčasť medzinárodnej transeurópskej cestnej siete „TEM“ (Trans-European Motorway) multimodálneho dopravného koridoru „Va“ v trase: Žilina – Poprad – Košice – Michalovce – št. hranica SR/UA.

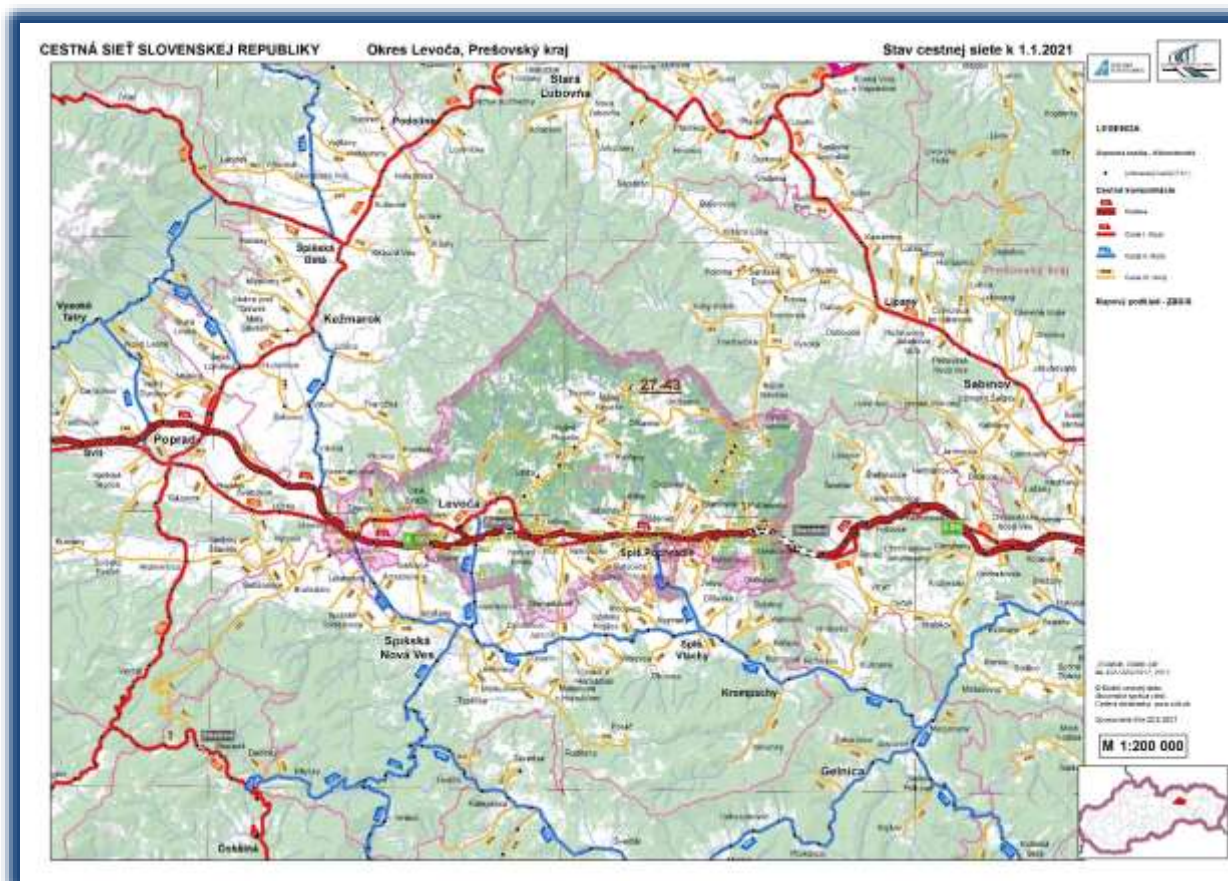
Okres Levoča je na celoštátnu cestnú sieť napojené aj prostredníctvom cesty I. triedy č. 18 - Žilina – Poprad – Levoča – Prešov – Michalovce.

So susednými okresmi je okres Levoča prepojený aj cestami II. triedy 533 Spišská Nová Ves – Levoča, 536 Spišská Nová Ves – Spišský štvrtok – Kežmarok, 574 Spišské Vlachy – Spišské Podhradie, ako aj III. triedy 3201, 3208, 3215, 3216, 3227 a 3242.

Základné údaje o sieti cestných komunikácií v okrese Levoča

Diaľnice	Diaľničné privádzače	Rýchlostné cesty	Cesty I.triedy	Cesty II.triedy	Cesty III.triedy	Spolu	Cesty, ktoré sú súčasťou		
							„E“ ťahov	Trás „TEM“	Multimodálnych a doplnkových koridorov „TEN-T“
(km)	(km)	(km)	(km)	(km)	(km)	(km)	(km)	(km)	(km)
31,707			38,668	12,900	117,103	200,378	31,707	31,707	31,707

Tabuľka 4 Základné údaje o sieti cestných komunikáciách v okrese Levoča, Zdroj: Slovenská správa ciest, Prehľad údajov o sieti cestných komunikácií SR, kraj/okres k 1.1.2021



Obrazok 5 Stav cestnej siete k 1.1.2021 Okres Levoča, Zdroj: Slovenská správa ciest, Mapy cestnej siete, mapy okresov

Autobusové spoje

Mesto Levoča má vybudovanú autobusovú stanicu v priestore nadväzujúcom na železničnú stanicu na rozhraní južnej priemyselnej a obytnej zóny (sídlišká Rozvoj a Pri prameni). Autobusová stanica vrátane výpravnej budovy má 9 odchodových priebežných stanovišť, má dobré komunikačné napojenie a polohu k centru. Kapacitne aj polohovo vyhovuje aj výhľadovým nárokom mesta.

Na autobusovej stanici je zaznamenaných takmer 80 000 vypravených spojov (údaje za rok 2018), z toho je takmer 6 % medzinárodných autobusových liniek, zvyšné sú diaľkové a prímestské autobusové linky.

Ostatné autobusové zastávky (Mesto Spišské Podhradie a jednotlivé obce) vypravujú len prímestské, resp. v malom množstve diaľkové autobusové linky.

Železničná infraštruktúra

TRAŤOVÝ ÚSEK	TYP TRATE
Levoča – Spišská Nová Ves	vedľajšia
Spišské Podhradie – Spišské Vlchy	vedľajšia

Tabuľka 5 Traťové úseky a typ trate v okrese Levoča, Zdroj: Vlastné spracovanie

Osobné vlakové spojenie na trati Spišská Nová Ves - Levoča funguje v zmysle grafikonu len počas konania Mariánskej púte konanej prvý júlový víkend, mimo tohto termínu osobná železničná doprava nefunguje.

Preprava osôb na trati Spišské Podhradie – Spišské Vlchy funguje podľa platného cestovného poriadku počas vybraných dní letnej turistickej sezóny.

Na území mesta Levoča – v južnej časti obytnej zóny - je umiestnená koncová stanica regionálnej železničnej trate miestneho významu. Koncové kol'ajisko stanice je rozvetvené aj pre nákladisko s priamym cestným napojením z ul. Železničný riadok. Z voľnej trate je odpojená aj železničná vlečková kol'aj do drevoskladu píly. Poloha plánovaného priemyselného parku pri ceste z Levoče do Spišskej Novej Vsi umožňuje jeho zavlečkovanie z tejto trate.

Ministerstvo dopravy a výstavby SR na podporu domáceho CR zaviedlo v rokoch 2020 a 2021 mimoriadne letné sezónne vlaky prostredníctvom Železničnej spoločnosti Slovensko, a.s.. V okrese Levoča to boli tieto linky:

- ❖ *V roku 2020 od 4.7.2020 – 15.9.2020 linka Spišská Nová Ves – Spišské Podhradie*
- ❖ *V roku 2021 od 3.7.2021 – 19.9.2021 linka Spišská Nová Ves – Levoča*

Železničná spoločnosť Slovensko, a. s. poskytlo pre účely spracovania tejto stratégie údaje o využití mimoriadnych vlakov cestujúcimi.

- ❖ *V období od 4.7.2020 – 15.9.2020 prepravili na trase Spišská Nová Ves – Spišské Podhradie **2030** cestujúcich počas 24 prepravných dní.*
- ❖ *V období od 3.7.2021 – 19.9.2021 prepravili na trase Spišská Nová Ves – Levoča **4640** cestujúcich počas 24 prepravných dní.*

Na základe uvedených údajov môžeme konštatovať, že zámer podporiť domáci cestovný ruch zo strany Ministerstva dopravy a výstavby SR má opodstatnenie a podľa ich vyjadrenia, letné vlaky ako rozšírený produkt cestovného ruchu, budú prevádzkované aj v budúcnosti.

Okrem hore spomínaných letných vlakov, mesto Spišské Podhradie v spolupráci s LTE Slovakia a Klubom železničných historických vozidiel Poprad, zabezpečilo osobnú dopravu na trase Spišské Podhradie – Spišské Vlachy tradičným vláčikom zvaným „Hanička“ od 29.5.2021 do 5.9.2021. Hlavným zámerom realizátorov bolo umožniť cestujúcim pokračovať v spoznávaní regiónu okolo Spišského hradu od vlakových spojov z Košíc, Margecian, Popradu a aj Bratislavy.

Letecká doprava

V okrese Levoča sa nenachádza verejné alebo neverejné letisko, heliport, ani letisko pre letecké práce v poľnohospodárstve, lesnom a vodnom hospodárstve. Malé neregistrované letisko je v obci Klčov.

Cyklistická doprava

V okrese Levoča vnímame cyklodopravu ako málo rozvinutú. Ako rozvíjajúci produkt cestovného ruchu však má obrovský potenciál rozvíjajúca sa cykloturistická doprava – cykloturistika. Je vyznačených 21 trás o celkovej dĺžke cez 380 km. 2 cyklotrasy červenej farby – Spišská cyklomagistrála, severná vetva (014) majú 62,6 km. 7 cyklotrás žltej farby (8906, 8910, 8907, 8911, 8709, 8869, 8923) má 42,5 km, 6 zelených cyklotrás

(5885, 5886, 5887, 5890, 5893, 5894) má 90,4 km, 5 cyklotrás modrej farby (2889, 2890, 2710, 2855, 2894,) má 106,9 km. Podrobnejší rozpis trás je rozpracovaný v podkapitole 1.2.1. Významné prírodné turistické atraktivity (s predpokladom na turistiku, cykloturistiku, športovú turistiku a rekreáciu v prepojení na sekundárnu ponuku) v časti cyklotrasy.

1.3. Ekonomicko - sociálna analýza okresu z pohľadu cestovného ruchu

Okres Levoča patrí zo sociálno-ekonomického hľadiska medzi 19 najmenej rozvinutých okresov SR k 31.3.2021.

Najmenej rozvinutý okres definuje § 2 zákona č. 336/2015 Z. z. ako okres, ktorý je zapísaný v zozname najmenej rozvinutých okresov. Zoznam najmenej rozvinutých okresov vedie Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ÚPSVaR), ktoré zapíše do zoznamu najmenej rozvinutých okresov okres, v ktorom miera evidovanej nezamestnanosti vypočítaná z disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie, ktorú ústredie vykazuje, bola v období za aspoň deväť kalendárnych štvrt'rokov počas predchádzajúcich dvanástich po sebe nasledujúcich kalendárnych štvrt'rokov vyššia ako 1,6-násobok priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v Slovenskej republike za rovnaké obdobie (§ 3 ods. 3, pís. b) zákona 336/2015 Z. z.).

V rámci Prešovského samosprávneho kraja, je takto zaradených k 31.3.2021 spolu 9 okresov (Kežmarok, Sabinov, Vranov nad Topľou, Svidník, Bardejov, Medzilaborce, Snina, Levoča, Stropkov), čo tvorí 47,37% z celkového počtu najmenej rozvinutých okresov v SR. Je to dôsledok toho, že tieto regióny sú negatívne ovplyvnené nielen štrukturálnymi zmenami, ale i nízkou vzdelanostnou úrovňou a značnou sociálnou marginalizáciou a sú charakteristické i prostredím, ktoré vytvára špecifickú etnickú kultúru a sociálnu izoláciu od sociálnych sietí hlavného prúdu spoločnosti.

Pre aktuálnosť uvádzame štatistický údaj ÚPSVaR - zoznam najmenej rozvinutých okresov za 1. štvrtrok 2021.

Okres	Dátum zápisu do zoznamu
Lučenec	31.12.2015
Poltár	31.12.2015
Revúca	31.12.2015
Rimavská Sobota	31.12.2015
Kežmarok	31.12.2015
Sabinov	31.12.2015
Svidník	31.12.2015
Vranov nad Topľou	31.12.2015
Gelnica	20.07.2017
Rožňava	31.12.2015
Sobrance	31.12.2015
Trebišov	31.12.2015
Bardejov	20.07.2017
Medzilaborce	20.07.2017
Košice - okolie	22.01.2018
Levoča	25.04.2018
Snina	25.04.2018
Stropkov	19.10.2018
Michalovce	31.12.2015
	19.10.2018

Tabuľka 6 Zoznam najmenej rozvinutých okresov od 1.4.2018 do 31.3.2021, dátum zverejnenia 22.6.2021 podľa zákona 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Zdroj: ÚPSVaR

Cestovný ruch v rámci Prešovského kraja podľa okresov a regiónov z hľadiska výkonnosti je možné posúdiť na základe dostupných štatistických údajov. Štatistický úrad SR sleduje oficiálne ukazovatele, ktorými v rámci výkonnosti CR sú:

- ❖ Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach;
- ❖ Počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach;
- ❖ Priemerná doba prenocovania návštevníkov;
- ❖ Objem tržieb za ubytovacie služby.

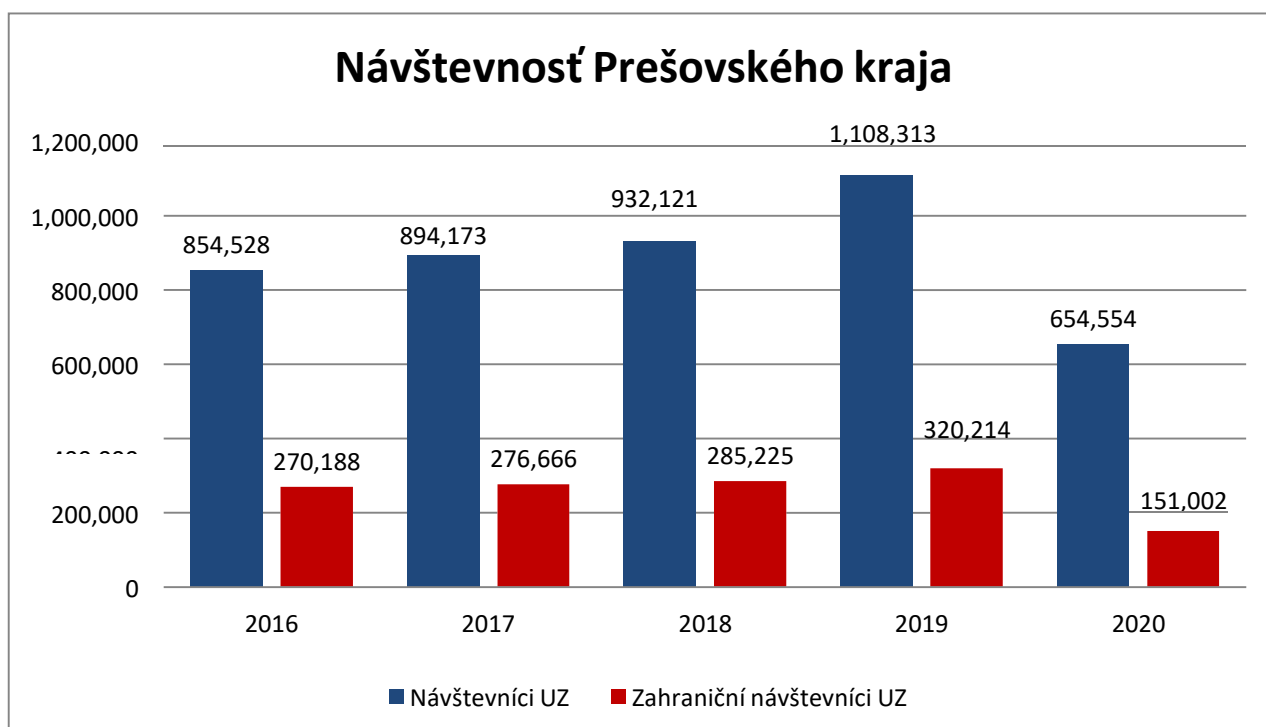
Na území Prešovského samosprávneho kraja bolo ku koncu roka 2020 evidovaných 824 ubytovacích zariadení s počtom lôžok 36 908. Z uvedeného počtu je 118 hotelov, 222 penziónov a 7 kempingov. Využitie stálych lôžok (miest) v ubytovacích zariadeniach predstavovalo 32,5% a priemerná cena za ubytovanie v ubytovacích zariadeniach bola 29,3 EUR. V roku 2019 bolo na území Prešovského kraja evidovaných 856 ubytovacích zariadení s počtom lôžok 36 792 (vrátane kempingových miest). Využitie stálych lôžok v ubytovacích zariadeniach predstavovalo v roku 35,6 % a priemerná cena za ubytovanie bola 26,9 EUR.

Počet všetkých návštevníkov ubytovacích zariadení v Prešovskom kraji sa v roku 2020 prepadol o 40,9 % v porovnaní s predchádzajúci rokom. Kým v roku 2019 zavítalo na územie Prešovského kraja 1 108 313 všetkých návštevníkov ubytovacích zariadení, v roku 2020 predstavoval tento údaj číslo 654 554. Od tejto štatistiky sa odvíjajú ďalšie nepriaznivé hodnoty. V roku 2020 klesol počet prenocovaní všetkých návštevníkov ubytovacích zariadení o 36,4 %. Konkrétne z počtu 3 380 394 (rok 2019) na 2 148 439 (rok 2020). Do Prešovského kraja zavítalo o 36,1 % menej domácich návštevníkov a o 52,8 % menej zahraničných návštevníkov ubytovacích zariadení.

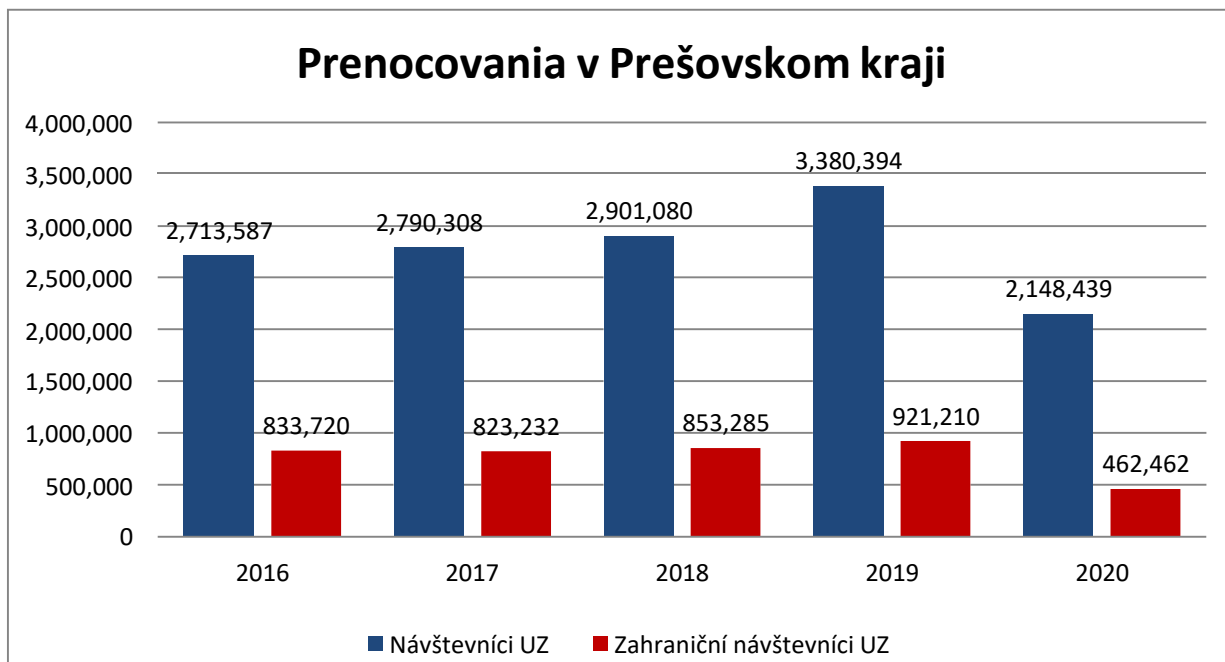
Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach					Počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach			
Prešovský kraj	Rok							
Okres	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Bardejov	47 787	51 014	58 087	33 000	328 883	348 943	372 612	234 229
Humenné	D	D	21 527	12 970	D	D	35 435	21 939
Kežmarok	81 077	88 290	109 642	72 598	219 234	236 619	301 652	208 193
Levoča	16 100	17 602	21 790	11 079	28 907	33 416	44 361	23 463
Medzilaborce	D	D	1 170	899	D	D	4 861	3 462
Poprad	589 630	612 181	735 966	442 626	1 776 806	1 839 327	2 161 379	1 415 189
Prešov	56 012	58 671	64 370	27 946	108 418	113 244	124 311	58 519
Sabinov	10 418	9 773	11 585	4 369	27 298	27 306	31 640	11 666
Snina	5 335	5 196	4 825	5 527	15 417	14 966	18 669	16 621
Stará Ľubovňa	38 467	39 037	45 020	25 680	186 384	190 673	210 874	113 222
Stropkov	1 799	2 551	4 362	2 197	3 077	4 406	7 570	5 214

Svidník	4 659	4 687	5 079	3 345	7 648	8 279	9 618	5 798
Vranov nad Topľou	21 316	19 864	24 890	12 318	762 490	830 079	1 055 845	545 839
Prešovský kraj spolu	894 173	932 121	1 108 313	654 554	2 790 308	2 901 080	3 380 394	2 148 439

Tabuľka 7 Prehľad výkonov cestovného ruchu podľa okresov Prešovského kraja, Zdroj: Štatistický úrad SR 2021



Obrázok 6 Návštevnosť v Prešovskom kraji, Zdroj: Výročná správa 2020, KOČR Severovýchod Slovenska, Vlastné spracovanie



Obrázok 7 Prenocovania v Prešovskom kraji, Zdroj: Výročná správa 2020, KOČR Severovýchod Slovenska, Vlastné spracovanie

Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na úrovni SR v roku 2020 predstavoval 3 210 007 návštevníkov. V roku 2019 to bolo 6 432 934 návštevníkov. Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v Prešovskom kraji v roku 2020 predstavoval 2 148 439 návštevníkov a v roku 2019 to bolo 3 380 394 návštevníkov. Prešovský kraj sa stal v roku **2020 druhým najnavštevovanejším krajom SR** z pohľadu návštevnosti ubytovacích zariadení. Okres Levoča sa podieľal v počte návštevníkov v ubytovacích zariadeniach **1,09%** podielom na celkovej návštevnosti kraja. Počet návštevníkov ubytovacích zariadení v Prešovskom kraji sa však v roku 2020 prepadol v porovnaní s rokom 2019 o **40,9%**. Úbytok zahraničných aj domácich návštevníkov v roku 2020 oproti roku 2019 ukazuje aj nasledujúci graf.



Obrázok 8 Počet návštevníkov SR a Prešovského kraja v rokoch 2019 a 2020 v členení na zahraničných a domácich návštevníkov, Zdroj: Štatistický úrad SR, Vlastné spracovanie

Na základe aktuálnej situácie vo svete od prepuknutia svetovej pandémie COVID – 19 v marci 2020 a jeho dopadu na cestovný ruch sa ukazuje aj v okrese Levoča percentuálny pokles ubytovacích zariadení o 8,1%, počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach o 47,1% a počet lôžok v ubytovacích zariadeniach o 7,8%.

Počet ubytovacích zariadení

Podľa ŠÚ SR bolo v roku 2020 na území okresu Levoča evidovaných 34 ubytovacích zariadení, čo predstavuje 4,12% zo všetkých ubytovacích zariadení v rámci celého Prešovského kraja, ktorý vykazuje 824 ubytovacích zariadení. V posledných rokoch postupne dochádza v okrese Levoča k nárastu ubytovacích zariadení, avšak v roku 2020 je to pokles o 8,1%.

ROK	2017	2018	2019	2020
Prešovský kraj	662	728	856	824
Okres Levoča	24	31	37	34

Tabuľka 8 Počet ubytovacích zariadení, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020

Počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach

Okres Levoča vykazuje v roku 2020 podľa ŠÚ SR 23 463 prenocovaní, čo predstavuje 1,09% z celkového počtu prenocovaní v Prešovskom kraji (2 148 439). Aj v počte prenocovaní vykazuje okres Levoča v uplynulých rokoch nárast. V roku 2019 to bol oproti roku 2017 nárast o 53,46%. Rok 2020 ale predstavoval pokles prenocovaní o 47,10%.

ROK	2017	2018	2019	2020
Prešovský kraj	2 790	2 901	3 380	2 148
Okres Levoča	308	080	394	439
Okres Levoča	28 907	33 416	44 361	23 463

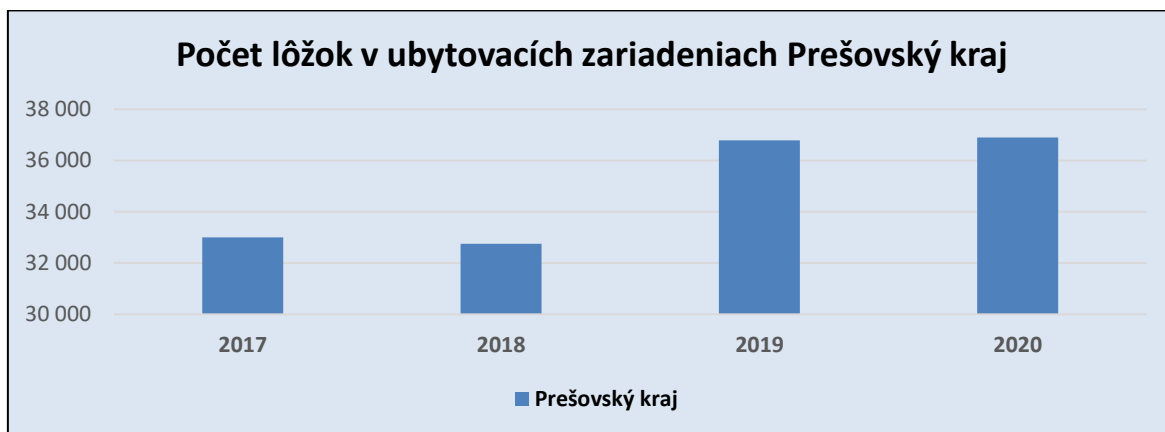
Tabuľka 9 Počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021

Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach

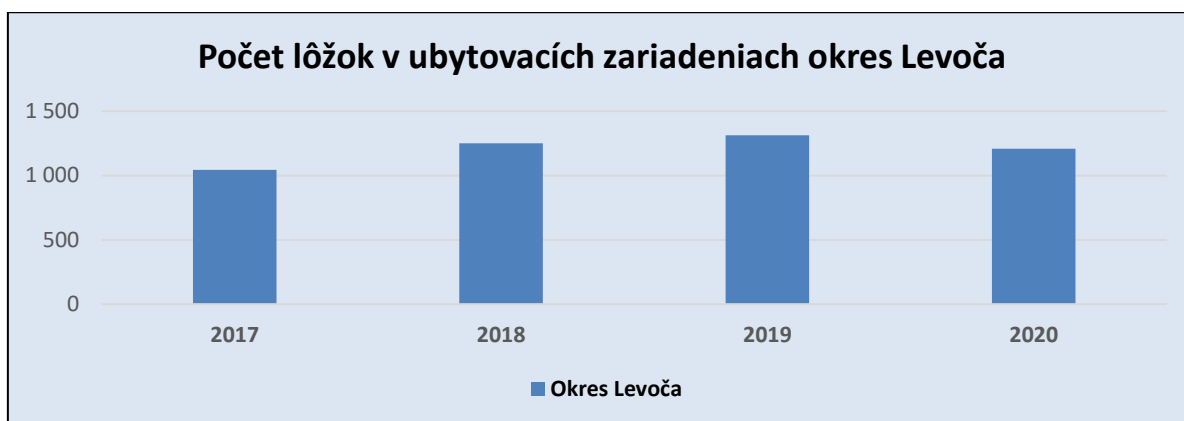
V počte lôžok v ubytovacích zariadeniach eviduje ŠÚ SR za rok 2020 počet 1 209 v 34 ubytovacích zariadeniach, čo predstavuje takmer 36 lôžok na jedno zariadenie. V rámci Prešovského kraja tento počet predstavuje iba 3,27% z počtu všetkých lôžok v ubytovacích zariadeniach kraja. Podobne ako v ostatných sledovaných ukazovateľoch CR, aj v počte lôžok vykazuje okres Levoča v rokoch 2017 – 2019 nárast 25,67%, avšak v roku 2020 to bol pokles o 7,85%.

ROK	2017	2018	2019	2020
Prešovský kraj	33 009	32 750	36 792	36 908
Okres Levoča	1 044	1 250	1 312	1 209

Tabuľka 10 Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021



Obrázok 9 Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach Prešovský kraj, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021, Vlastné spracovanie



Obrázok 10 Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach okres Levoča, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021, Vlastné spracovanie

Tržby za ubytovanie v ubytovacích zariadeniach CR

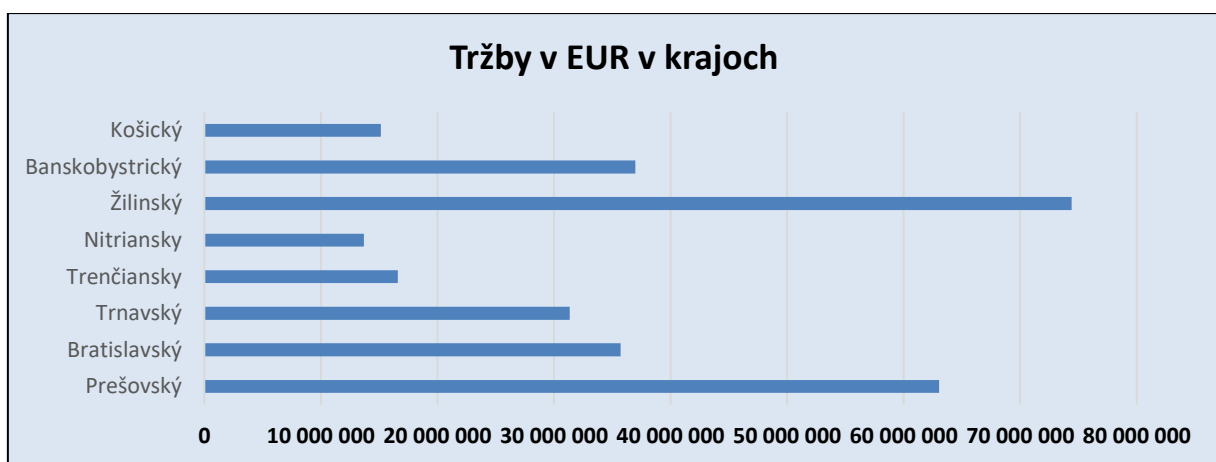
V dôsledku pandemických opatrení a obrovského prepadu tržieb za ubytovanie v roku 2020, sme podrobne sledovali objem tržieb na Slovensku a v rámci krajov len za roky 2019 a 2020.

Tržby za ubytovanie na SR v roku 2020 oproti roku 2019 poklesli o 46,36%, pričom najvyššie tržby sú v roku 2020 v Žilinskom a Prešovskom kraji a najnižšie v Košickom kraji.

Slovenská republika	2019	2020	Pokles %
Tržby CR v EUR	516 184 700	276 881 440	46,36

Tržby v EUR v krajoch	2019	2020	Pokles %
Prešovský	90 943 187	63 026 138	30,69
Bratislavský	129 596 538	35 714 736	72,44
Trnavský	45 064 086	21 338 158	52,64
Trenčiansky	35 488 571	16 589 086	53,25
Nitriansky	25 595 078	13 696 360	46,48
Žilinský	100 319 145	74 406 666	25,83
Banskobystrický	55 899 345	36 979 024	33,84
Košický	33 278 750	15 131 272	54,53

Tabuľka 11 Tržby za ubytovanie v ubytovacích zariadeniach CR SR, kraje Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021, Vlastné spracovanie



Obrázok 11 Tržby za ubytovanie v ubytovacích zariadeniach CR – kraje, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021, Vlastné spracovanie

Podnikateľské subjekty v CR v Prešovskom kraji a okrese Levoča

Podnikateľské subjekty v cestovnom ruchu zahŕňajú živnostníkov a podniky v oblasti ubytovacích a stravovacích služieb a v oblasti umenia, zábavy a rekreácie. Počet živnostníkov v okrese Levoča v oblasti ubytovacích a stravovacích zariadení sa v roku 2020 znížil o 79, čo predstavuje pokles skoro o 4%. Pokles živnostníkov v oblasti umenia, zábavy a rekreácie je o 3, čo predstavuje pokles o 25%. V celom Prešovskom kraji došlo k poklesu živnostníkov v ubytovacích a stravovacích službách v roku 2020 o 3% a v počte

živnostníkov v oblasti umenia, zábavy a rekreácie o 8%. Okres Levoča tvorí z celkového počtu živnostníkov v oblasti ubytovacích a stravovacích služieb v Prešovskom kraji 3,75% a v oblasti umenia, zábavy a rekreácie 3,35%.

Ukazovateľ		Živnostníci podľa vybraných ekonomických činností SK NACE Rev.2			
		2017	2018	2019	2020
Prešovský kraj	Ubytovacie a stravovacie služby	47 888	47 858	52 118	50 551
	Umenie, zábava a rekreácia	258	261	292	268
Okres Levoča	Ubytovacie a stravovacie služby	1 798	1 842	1 976	1 897
	Umenie, zábava a rekreácia	7	8	12	9

Tabuľka 12 Živnostníci podľa vybraných ekonomických činností SK NACE Rev.2, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021 Vlastné spracovanie

Podniky podľa ekonomických činností

Počet podnikov evidovaných v ubytovacích a stravovacích službách tak ako v celom Prešovskom kraji, tak aj v okrese Levoča v rokoch 2017 – 2020 rástol. V okrese Levoča v roku 2020 predstavoval síce malý nárast o 4,1%, V Prešovskom kraji to bol nárast o 7,5%, ale z analýzy je vidieť, že nedošlo k poklesu, napriek nepriaznivej situácii v CR vďaka pandemickým opatrení a nízkej návštevnosti. Čo sa týka podnikov evidovaných v oblasti umenia, zábavy a rekreácie je zaznamenaný nárast v rokoch 2017 – 2020 a taktiež tam nedošlo k úbytku zariadení. V okrese Levoča v roku 2020 zostal počet podnikov 13, tak ako v roku 2019.

Ukazovateľ		Podniky podľa vybraných ekonomických činností SK NACE Rev.2			
		2017	2018	2019	2020
Prešovský kraj	Ubytovacie a stravovacie služby	969	1 029	1 109	1 193
	Umenie, zábava a rekreácia	215	243	251	268
Okres Levoča	Ubytovacie a stravovacie služby	29	24	24	25
	Umenie, zábava a rekreácia	8	9	13	13

Tabuľka 13 Podniky podľa vybraných ekonomických činností SK NACE Rev.2, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021 Vlastné spracovanie

Priemerná nominálna mzda zamestnanca

Pri analýze priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnancov v rámci ubytovacích a stravovacích služieb a v rámci oblasti umenia, zábavy a rekreácie, sme museli vychádzať len z rokov 2017 – 2019, nakoľko údaje z roku 2020 Štatistický úrad SR pri spracovaní analýzy, neuvádzal. Okres Levoča v oblasti ubytovacie a stravovacie služby údaje pre ukazovateľ priemerná nominálna mzda zamestnanca Štatistickému úradu SR neposkytol. Vyhodnocovali sme teda len údaje z priemernej nominálnej mzdy zamestnanca v oblasti umenia, zábavy a rekreácie. V Prešovskom kraji vykazujú priemerné nominálne mesačné mzdy zamestnancov v oblasti umenia, zábavy a rekreácie od roku 2017 nárast viac ako 8%. V okrese Levoča je to v roku 2018 nárast o 8,5% a v roku 2019 nárast o 19,24%. Priemerná mesačná nominálna mzda zamestnancov v oblasti umenia, zábavy a rekreácie v okrese Levoča je v roku 2019 v porovnaní s Prešovským krajom vyššia o 11%.

Ukazovateľ		Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca (EUR)			
		2017	2018	2019	2020
Prešovský kraj	Ubytovacie a stravovacie služby	591	626	726	✓
	Umenie, zábava a rekreácia	859	920	987	✓
Okres Levoča	Ubytovacie a stravovacie služby	✓	✓	✓	✓
	Umenie, zábava a rekreácia	852	925	1 103	✓

Tabuľka 14 Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca podľa odvetví, Zdroj Štatistický úrad SR, 2020 Vlastné spracovanie

2. AKTUÁLNA PRIMÁRNA PONUKA CESTOVNÉHO RUCHU

Primárna ponuka CR tvorí prírodný a kultúrno-historický potenciál cieľového miesta, ktorý svojou prítlačivosťou dáva cestovnému ruchu dynamiku a charakteristickú podobu. Je tvorená prírodnými podmienkami (geomorfologickými, klimatickými a biogeografickými podmienkami) alebo činnosťou človeka (antropogénnou ponukou). Celkovo možno skonštatovať, že obdobie posledných 5 rokov (od roku 2015) nastali v primárnej ponuke CR minimálne zmeny. Viditeľné zmeny prebehli len v dôsledku ľudskej činnosti. Tie boli do dokumentu zapracované, aby sa s nimi dalo ďalej pracovať v rámci strategickej časti. Príroda nadelila okresu Levoča krásu, ktorú je potrebné v rámci rozvoja cestovného ruchu využiť, samozrejme v normách a zásadách jej ochrany.

Kľúčové prvky existujúcej ponuky môžeme definovať v členení na:

2.1. Prírodný potenciál

Prírodné podmienky primárnej ponuky zahŕňajú: *geomorfologické pomery* (povrch, reliéf) tvoria rozličné typy reliéfu, členitosť, kontrastné formy reliéfu (vrcholy, jaskyne, doliny, tiesňavy, skalné steny, krasové planiny), estetickú hodnotu výhľadov do okolia a chránené územia; *klimatické podmienky* (teplotné pomery, vodné a snehové zrážky, trvanie slnečného svitu, veternosť), klimatické inverzie, hmly ako negatívne faktory; *hydrologické podmienky* – podzemné vody (výdatnosť prameňov, teplota, chemické zloženie, liečivé účinky, forma výveru), povrchové vody (rieky, vodné nádrže); *biogeografické podmienky* (flóra a fauna) – les (jeho atraktivnosť, rozloha, druhová štruktúra) arboréta, botanické záhrady, študijné plochy a rozľahlé krajinné oblasti, živočíšstvo, ichtiofauna (vodné toky a nádrže, rybolovné pásmo) a *poľnohospodárstvo* s dôrazom na rozvoj CR.

2.1.1. Geomorfologické pomery

Územie okresu Levoča má pahorkovitý reliéf a hornatý charakter až do nadmorskej výšky 1200 m (Smrekovica). Je obklopený zo severu Levočským pohorím, z východu je to pohorie Branisko. Týmto pohorím zároveň prechádza prirodzená hranica medzi Spišom a Šarišom. Južnú časť vyplňa Hornádska kotlina. Najnižšie miesto sa

v Hornádskej kotline nachádza na nive Hornádu v Hornádskom podolí, časť Kluknavská kotlina (350 m n. m.). Kačelak v Medvedích vrchoch má výšku 677 m n. m. Na úpätí Levočských vrchov sa výšky pohybujú od 600 do 750 m n. m. a vo Vikartovskej priekope stúpajú na 860 m n. m. Relatívne výškové rozdiely dosahujú v kotline 250 až 300 m, napr. na úpätí Levočských vrchov medzi Dlhými Strážami a Čenčicami, ďalej v georeliéfe vyššej vrchoviny vo východnej časti kotliny, uprostred kotliny a južne od Levoče (Medvedie vrchy). Priemerné hodnoty relatívnych výšok sú 110 až 180 m.

Stredom kotliny od Draviec a Levoče, cez Harichovce, Katúň, Dobrú Vôľu, Žehru, ku Korytnému sa severne na styku Levočských vrchov s Braniskom tiahne sa pruh pieskovcovo-ílovcového až pieskovcového flyša. Územie predstavuje vyvýšený reliéf kotliny s hlbšou rezbou 180 – 250 m. Je to geomorfologický podcelok Medvedích vrchov, ktorý je rozdelený niekoľkými potokmi naprieč na skupiny vrchov. Od západu na východ je Lúč- 613 m n. m a Kačelak – 377 m n. m oddelené Levočským potokom. Za potokom Lodina rozkladá sa skupina Baldovská hora – 614 m n. m, prerezaná Klčovským potokom a Margeciankou. Za ňou je Chochol 666 m n. m. Pre tieto skupiny vrchov sú charakteristické pomerne strmé svahy (sklon 15 -20°) a plošinaté vrcholy. Pieskovcové súvrstvia sú tu uložené takmer vodorovne (sklon 0 -20°). V Medvedích vrchoch sa v okolí Levoče rozprestiera okrúhlastá erózna Levočská kotlina. Na sever od Medvedích vrchov rozkladá sa medzi Spišským Hrhovom na západe a Pongráčovcami na východe výrazná pretiahnutá depresia Podhradskej kotliny. Bola vyerodovaná na pruhu menej odolného ílovcového flyša. Vyznačuje sa hladko modelovaným georeliéfom.

2.1.2. Podzemné prírodné bohatstvo – jaskyne

V Levočských vrchoch sa nachádza množstvo pseudokrasových – nekrasových jaskýň. Najdlhšia pseudokrasová jaskyňa na Slovensku objavená v roku 2004 je **Jaskyňa pod Spišskou**, ktorá je na Slovensku z hľadiska rozmerov a morfológických priestorov unikátna a nachádza sa nad obcou Brutovce. Okrem 746 m dlhých jaskynných chodieb sa stala domovom vzácných netopierov. Podrobne v kapitole 2.1.9. Chránené územia ochrany prírody, v časti Prírodné pamiatky – prírodné vodopády, jaskyne.

Reliéf územia okresu Levoča a jeho okolia je ideálny pre rozvoj cykloturistiky, pešej turistiky, ktorá sa viaže na letnú krátkodobú návštevnosť. V zime sú ideálne podmienky na zjazdové

i bežecké lyžovanie. Územie taktiež ponúka krásne panoramatické výhľady na región, čo umocňuje v turistoch záujem lepšie spoznať región okresu Levoča.

2.1.3. Klimatické podmienky

Pri hodnotení klimatických pomerov miesta, kraja resp. oblasti si treba uvedomiť, že klíma je dlhodobý režim počasia ovplyvnený slnečnou radiáciou, rázom povrchu zemského a atmosferickou cirkuláciou, sú to tzv. klimatické činitele. Klimatickým činiteľom je slnečné žiarenie, ktorého intenzitu určuje zemepisná šírka, nadmorská výška miesta a jeho oblačnosť. Druhým klímotvorným činiteľom sú fyzicko-geografické pomery sledovanej oblasti. Členitý terén Slovenska podstatne ovplyvňuje jednotlivé klimatické prvky, preto sú u nás výrazné rozdiely v teplote, vlhkosti vzduchu, oblačnosti a zrážkach, súvisiace s nadmorskou výškou. Okrem južného okraja na styku s Hornádskou kotlinou s mierne teplou klímou sa väčšia časť územia Levoče rozkladá v mierne chladnej oblasti s priemernou ročnou teplotou 3 až 6 °C. Priemerná teplota vzduchu v januári dosahuje – 4 až -7 °C, v júli 12 až 15 °C. Okres Levoča patrí do mierne teplej, pohoria do studenej oblasti. Priemerné mesačné teploty vzduchu sa zväčša pohybujú v rozsahu 5 až 6 °C. Priemerné mesačné zrážky sú v januári od 22 do 28 mm a v lete od 90 do 100 mm. V zimnom polroku padajú zrážky prevažne v pevnom skupenstve. Na priestorové rozloženie snehovej pokrývky vplýva najmä množstvo snehových zrážok, ktoré pribúdajú s rastúcou nadmorskou výškou. V posledných rokoch dochádza k častejšiemu výkyvu takýchto zím so slabým trvaním snehovej pokrývky. Veterné pomery Levoče sú podmienené jednak všeobecnou cirkuláciou ovzdušia, jednak orografickými pomermi. V ročnom priemere prevažujú západné a juhozápadné vetry. Časté sú i severovýchodné a juhovýchodné vetry. Bezvetrie je najčastejšie v nočných a skorých ranných hodinách.

2.1.4. Hydrologické podmienky

Rieky, ktoré sú v okrese a na jeho území aj pramena sú krátke. Najdlhší je Levočský potok (celková dĺžka 25 km), ktorý mimo územia okresu vteká do Hornádu. Okresom – cez vrch Brezová prechádza hlavné európske rozvodie Čierneho a Baltického mora. Na severe je územie odvodňované riekou Torysa, ktorá pramení v Levočských vrchoch nad najsevernejšou obcou okresu Torysky, Levočským potokom povodím dlhým

10,5 km, prameniácim neďaleko obce Uloža a ďalšími ľavostrannými prítokmi rieky Hornád. Z hydrologického hľadiska nie sú v okrese žiadne väčšie toky.

Najvodnatejšie toky okresu:

Levočský potok	10,5 km
Torysa	8.5 km
Branisko	6,0 km
Margecanka	9,0 km

Územie Levočských vrhov (najvyšší chrbát tvorí európske rozvodie medzi Baltským a Čiernym morom) odvodňuje množstvo potokov, ktoré smerujú na všetky strany pohoria a ústia do Popradu, Hornádu a Torysy. K najvýznamnejším patria Ľubica (s priemerným prietokom vyše 1 m³/s), Jakubianka (0,9 m³ /s), Levočský potok (1,2 m³ /s) a Slavkovský potok. Majú zväčša bystrinný charakter. Ich odtokový režim je dosť nevyrovnaný, a to najmä v dôsledku malej priepustnosti flyšových hornín.

2.1.5. Liečivé a minerálne pramene

V Baldovciach sa nachádza 6 prameňov komerčne využívaných a 1 prameň je prístupný verejnosti. Na Sivej Brade - NPR sa nachádzajú 2 verejne prístupné minerálne pramene a 1 poškodený gejzír. Ďalšie minerálne pramene sa nachádzajú v Dúbrave a Vyšnom Slavkove (Kyslá voda), v Levoči (Vajcovka regrund), v časti Levočská Dolina (Smrdiace mláky) a v Poľanovciach (Kvašna voda).

Veľa malých prameňov v okrese zaniklo, pretože neboli upravované a často neudržiavané a znečisťované povrchovou vodou a počasím. Niektoré sú minimálne alebo občasne využívané obyvateľstvom. Nie je dôvod predpokladať, že by ich využívaním došlo k výraznejšiemu rozvoju cestovného ruchu, ale úprava samotného prameňa i jeho okolia (altánok, lavičky, stolík, ohnisko, preliezačky, pieskovisko,...) by iste skultúrnila životné prostredie obcí. Pri plánovaní a tvorbe cyklotrás v regióne môžu takéto miesta poslúžiť ako „občerstvovacie stanice“ pre turistov, cyklistov ako i motocyklistov a motoristov.

2.1.6. Biogeografické podmienky - flóra, fauna

Flóra

Zo vzácných rastlinných druhov je v Levoči zaujímavý výskyt teplomilného rastlinstva v skalných stepných a lesostepných spoločenstvách spolu s horskými

rastlinami na travertínovej lokalite Dreveník v Spišskom Podhradí. Vyskytuje sa tu ostrevka výpnomilná, iskerník veľkohorský, mednička najvyššia, plesnivec alpínsky, ostrica labkatá, silenka zelenokvetá, višňa krovitá, klokoč perovitý. Jedľovo – bukové lesy majú typické bylinno-krovinaté porasty, malé prilahlé lúčky sa vyznačujú pestrou flórou. Najvyššie položené lúky miestami prechádzajú do brusnicových holí so zastúpením jastrabíka pomarančového, jazyka hadieho, vratičky mesiačikovej, podbelice alpínskej, žltohlava európskeho a sedmokvietika európskeho.

Fauna

K pomerne zachovanému prírodnému rázu hornatej krajiny sa pridružuje svojrázna fauna, ktorú v lesnatom prostredí predstavuje jeleň, divá sviňa, rys, vlk, zriedkavý medveď, kuna lesná, divá mačka, líška, hranostaj, jazvec tetrov obyčajný, a hlucháň. Na okrajoch lesov a v krovinatých častiach pohoria je hojne zastúpené vtáctvo a to sova, bocian čierny, zriedkavý krkavec čierny a rozličné spevavé vtáctvo. V kultúrnej stepi sa vyskytuje srnec a množstvo drobných cicavcov, z nich to sú syseľ, škrečok, zajac, lasica a tchor. Z plazov sú najčastejšie jašterica obyčajná a živorodá, slepúch, užovka a zmija. V horských ešte znečistených tokoch žijú rôzne druhy rýb (pstruh potočný a dúhový, kapor, úhor, jalec a iné). Z chránených živočíšnych druhov sa tu vyskytuje výr skalný, rys ostrovid, tetrov hol'niak, vydra riečna, krkavec čierny, fúzač alpský.

2.1.7. Lesy a ich potenciál pre rozvoj cestovného ruchu

Z celkovej rozlohy územia okresu Levoča 421 km² predstavujú lesy – lesné pozemky podľa Štatistického úradu z roku 2020 rozlohu 186,6 km², čo znamená 44,32 %. Lesný pôdny fond má rozhodujúci podiel na celkovom pôdnom fonde a o okrese Levoča môžeme hovoriť ako o okrese s vysokou lesnatosťou s potenciálom pre rozvoj turistiky (letná, zimná), športu (zjazdové lyžovanie, beh na lyžiach, skialpinizmus, cykloturistika, horská cyklistika, cyklokros), relaxu a rekreácie. Lesy v okrese Levoča sú veľmi pestré, prevažne zmiešané, ihličnato listnaté a tvoria ich dreviny smrek, jedľa, borovica, smrekovec, dub, lipa, javor, jaseň, osika a breza. Z krovitých porastov je to lieska, rakyta, zemolez, svíb a iné. V súčasnosti sú lesy dobre sprístupnené vybudovanou sieťou lesných ciest, zväžnic a lesných chodníkov, ktoré slúžia ako cyklotrasy a turistické chodníky. Vybudované sú prístrešky na oddych, posedenie s možnosťou grilovania. Lesy

v okrese Levoča patria medzi oblasti s veľkými poľovníckymi možnosťami a tradíciou. V Bijacovciach sa každoročne koná Deň sv. Huberta zasvätený patrónovi poľovníkov a množstvom sprievodných akcií. Vo vyhľadávaných revíroch tejto oblasti je možnosť lovu kvalitnej diviačej, jelenej a srnčej zveri. Možnosť poľovania zabezpečujú Lesy Slovenskej republiky, Lesy mesta Levoča a poľovné združenia.

V porovnaní s Vysokými Tatrami ľudia nájdu autentickú prírodu bez veľkých hotelových komplexov, čo je veľkou devízou pre rozvoj cestovného ruchu v okrese Levoča.

2.1.8. Náučné chodníky

Náučný chodník Sivá Brada – Dreveník: celoročný, peší, obojsmerný, samoobslužný, vedený ako stredne náročná trasa zasahujúca do okresov Levoča a Spišská Nová Ves v dĺžke 14 km a prevýšením 150 m. <http://naucnehodniky.eu/naucny-chodnik-siva-brada-drevenik/>.

Trasa: Spišské Podhradie – Sivá Brada – Pažica – Spišská Kapitula – Spišské Podhradie – Dreveník – Žehra – Hodkovce.

Zameranie chodníka: prírodovedné, kultúrno – historické, ochranárske.

Aktuálny stav: chodník bol otvorený v roku 1987 a v roku 2014 obnovený. Niektoré info panely z roku 1987 sú veľmi zničené. V teréne náučný chodník nie je vyznačený.

2.1.9. Chránené územia ochrany prírody

Veľkoplošné chránené územia ochrany prírody sa na území okresu Levoča nenachádzajú. Z maloplošných sa v okrese nachádzajú 3 národné prírodné rezervácie (NPR) - (Dreveník, Sivá Brada a Rajtopíky), 2 prírodné rezervácie (PR) - (Hájik a Na bani), 6 prírodných pamiatok (PP) - (Jazerec, Travertínová kopa Sobotisko, Zlatá brázda, Ostrá hora, Jazierko na Pažiti, Podhorské), 1 národná prírodná pamiatka (NPP) - (Spišský hradný vrch) a 2 chránené stromy (Spišský Štvrtok, Bijacovce).

Národná prírodná rezervácia Sivá Brada, Spišské Podhradie; je vyhlásená na ochranu ojedinelej travertínovej kopy kvartérneho veku so vzácnou slanomilnou, suchomilnou i močiarnou vegetáciou na vedeckovýskumné ciele. Travertín sa zráža z roztokov činných

prameňov, ktorých voda je bohatá na sírany a uhličitan. Rozloha 19,5472 ha so 4. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 100 m v 3. stupni ochrany.

Národná prírodná rezervácia Dreveník, Žehra, Spišské Podhradie; je územie s mimoriadnym vedeckým významom. Súčasťou je travertínový útvar (kopa) vytvorený z prameňov minerálnych vôd na geologickom lome, najstarší v okolí Spišského Podhradia. Rozmanité vežové útvary, puklinové jaskyne aj priepasti, fosílné nálezy, vzácne a rozmanité rastlinstvo a archeologické nálezy. Rozloha 101,8186 ha so 4. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 100 m v 3. stupni ochrany.

Národná prírodná rezervácia Rajtopíky, Dúbrava, Harakovce; je vyhlásená na ochranu lesných a reliktných nelesných xerothermných spoločenstiev na dolomitickom podklade v pohorí Branisko, s fyto geografický významným výskytom ometliny smutnej (*Koeleria tristis*) na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-vých. ciele. Rozloha 119,6700 ha s 5. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 100 m v 3. stupni ochrany.

Prírodná rezervácia Hájik, Klčov; je vyhlásená na ochranu sucho až teplomilnej vegetácie na flyši Levočských vrchov s viacerými vzácnymi a chránenými druhmi rastlín. Rozloha 4,18 ha, so 4. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 100 m v 3. stupni ochrany.

Prírodná rezervácia Na bani, Vyšný Slavkov; je vyhlásená na ochranu vzácných a chránených druhov rastlín, najmä z čeľade vstavačovitých, v Branisku. Celkovo tu ide o 12 druhov, ku ktorým pristupujú aj iné teplomilné a lesné druhy rastlín. Rozloha 7,85 ha so 4. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 100 m v 3. stupni ochrany.

Národná prírodná pamiatka Spišský hradný vrch, Žehra; je vyhlásená na ochranu travertínovej kopy s národnou kultúrnou pamiatkou Spišský hrad, ktorá má aj archeologické hodnoty. Genézou sa odlišuje od iných travertínových kôp Hornádskej kotliny. Rozloha 24,2064 ha so 4. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 60 m v 3. stupni ochrany.

Prírodná pamiatka Jazerec, Spišský Hrhov; je vyhlásená na ochranu lesného rašeliniska na južnom okraji Levočských vrchov. Je to nenarušený biotop. Dôležitá liaheň obojživelníkov, plocha potrebná pre zachovanie ekologickej stability územia. Je výnimočná i z geomorfologického a geologického hľadiska. Rozloha 0,31 ha s 5. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 60 m v 3. stupni ochrany.

Prírodná pamiatka Podhorské, Spišský Hrhov; je vyhlásená na ochranu slatinská na južnom okraji Levočských vrchov. Významný biotop obojživelníkov potrebný pre

zachovanie ekologickej stability krajiny. Nezvyklý geomorfologický jav: plytká depresia na plochom pieskovcovom chrbte. Rozloha 0,4585 ha, s 5. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 60 m v 3. stupni ochrany.

Prírodná pamiatka Jazierko na Pažiti, Spišské Podhradie; je vyhlásená na ochranu vzácného a u nás i v Európe ojedinelého geomorfologického útvaru (depresie) na travertínovej kope Pažiť v Hornádskej kotline. Biotop vzácných druhov rastlín. Rozloha 0,1101 ha, so 4. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 60 m v 3. stupni ochrany.

Prírodná pamiatka Ostrá hora, Žehra, Spišské Podhradie; je vyhlásená na ochranu pleistocénnej travertínovej kopy v severových. časti Hornádskej kotliny. Ochrana je potrebná pre zachovanie celého komplexu travertínov v okolí Spiš. Podhradia. Paleontologické nálezisko, výskyt vzácnnej xerothermnej vegetácie. Rozloha 29,3240 ha, so 4. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 60 m v 3. stupni ochrany.

Prírodná pamiatka Travertínová kopa Sobotisko, Žehra; je vyhlásená na ochranu geomorfologicky výraznej travertínovej kopy, dôležitej z vedeckovýskumného, náučného a kultúrno-výchovného hľadiska. Významná archeologická lokalita - kamenná industria a stopy ohnísk zo str. paleolitu. Rozloha 13,3200 ha, s 4. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 60 m v 3. stupni ochrany.

Prírodná pamiatka Zlatá brázda, Spišské Podhradie; je vyhlásená na ochranu zachovalého typického travertínového útvaru, produktu mladších výverov na obode materského travertínového telesa po zániku hlavných výverov vody. Rozloha 1,6160 ha, so 4. stupňom ochrany. Ochranné pásmo 60 m v 3. stupni ochrany.

Územie	Názov CHÚ	Plocha územia v ha	Predmet ochrany
Dreveník – NPR	Spišské Podhradie, Žehra (okres SNV)	101,82	Najväčšie travertínové územie v SR
Sivá Brada – NPR	Spišské Podhradie	19,55	Travertínová kuželovitá kopa s vrcholovým pramenným

			jazierkom a kostolíkom
Jazierko na pažiti – PP	Spišské Podhradie	0,11	Občasné travertínové jazierko v bývalom kráteri
Ostrá hora– PP	Spišské Podhradie, Žehra (okres SNV)	29,32	Travertínová kopa zo systému spišskopodhradských travertínov
Zlatá brázda - PP	Spišské Podhradie	1,616	Zachovalá ukážka lokálneho vzniku travertínu, biotop so vzácnou flórou a faunou
Rajtopíky – NPR	Dúbrava, Harakovce	119,67	Botanicky významná lokalita s endemitom <i>Koeleria tristis</i>
Hájik – PR	Klčov, Dol'any	4,18	Xerothermná vegetácia so vzácnymi a ohrozenými druhmi
Na bani – PR	Vyšný Slavkov	7,85	Významná lokalita vstavačovitých rastlín

Jazerec – PP	Spišský Hrhov	0,31	Zachovalý, nenarušený biotop rašeliniska
Podhorské – PP	Spišský Hrhov	0,46	Výnimočná lokalita z geologického a geomorfologick ého hľadiska, významný biotop
Sobotisko - PP	Spišské Podhradie, Žehra (okres SNV)	13,32	Travertínová kopa
Spišský hradný vrch - NPP	Žehra (okres SNV)	24,21	Travertínová kopa

Tabuľka 15 Vyhlásené chránené územia prírody okres Levoča, Zdroj: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Vlastné spracovanie

Chránené vtáčie územia

Na území okresu Levoča sa nachádza časť chráneného vtáčieho územia Levočské vrhy. Chránené vtáčie územie Levočské vrchy (SKCHVU051) o výmere 45.597,6347 ha bolo vyhlásené za účelom zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov bociana čierneho, d'atľa trojprstého, chriašťa polného, jariabka hôrneho, kuvika kapcavého, kuvika vrabčieho, muchárika sivého, orla krikľavého, orla skalného, prepelice polnej, rybárika riečného, sovy dlhochvostej, strakoša sivého, tesára čierneho, tetrova hlucháňa, tetrova hoľniaka, včelára lesného, výra skalného a žlny sivej a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

Popis územia; flyšové územie pokrývajú prevažne lesy rozdelené lúkami a ostatnou nelesnou vegetáciou. Smrek je typickým druhom s výskytom jedle a smrekovca, vo východnej časti sú lesné biotopy najviac zmiešané (niektoré s prevahou buka alebo borovice).

Ciele ochrany; väčšina areálu bývala súčasťou Vojenského výcvikového priestoru Javorina. V roku 2011 bol vojenský výcvikový priestor zrušený. Areál bol využívaný pre lesníctvo a poľnohospodárstvo, lesy prevažne intenzívne. Poľnohospodárstvo je

rôznorodé – od lúk a pasienkov (ovce, dobytok) až po menej bežnú ornú pôdu. Vďaka mozaikovému zloženiu lesov a trávnatých porastov je tu veľká rozmanitosť flóry a fauny (napríklad vtákov).

Zraniteľnosť; hlavným problémom lokality je nárast „kalamitných“ odkrytých častí lesov. Kvôli silným vetrom, ničiacim lesné porasty (v niektorých častiach niekoľko hektárov veľké „diery“), sú niektoré doliny alebo porasty na vrcholoch pohorí bez stromov. To ovplyvňuje biodiverzitu. Spracovanie popadaného dreva môže spôsobiť problémy (znečistenie, rušenie z dôvodu väčšieho počtu osôb). Celá lokalita je ľahko dostupná vďaka vybudovanej sieti lesných ciest.

Súvislá európska sústava chránených území NATURA 2000

NATURA 2000 - je názov sústavy chránených území členských štátov Európskej únie (ďalej len EÚ), ktorej cieľom je zachovať prírodné dedičstvo významné pre EÚ ako celok a nielen pre príslušný členský štát. Slovensko patrí svojimi prírodnými hodnotami k najbohatším krajinám EÚ. Vysokú rozmanitosť všetkých foriem života podmieňuje jeho poloha medzi Karpatmi a Panónskou nížinou, zložitá geologická stavba, veľká rôznorodosť geomorfologických, pôdnych, klimatických a hydrologických pomerov. K vysokej hodnote územia Slovenska z hľadiska biodiverzity prispieva najmä rozmanitosť biotopov (životné prostredie organizmov). Do siete NATURA 2000 patria dva druhy chránených území, a to územia európskeho významu a chránené vtáacie územia.

Územia európskeho významu

Sú vyhlasované podľa smernice o biotopoch (smernica Rady č.92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín). Za územie európskeho významu možno vyhlásiť územie, na ktorom sa nachádzajú biotopy európskeho významu, alebo druhy európskeho významu. Národný zoznam území európskeho významu schválila vláda SR uznesením č. 239 zo 17. marca 2004. Územie európskeho významu po prijatí Európskou komisiou vyhlási orgán ochrany prírody za chránené územie alebo zónu chráneného územia podľa zákona o ochrane prírody chránený areál, prírodnú rezerváciu alebo chránený krajinný prvok. To znamená, že v územiach európskeho významu (ÚEV) orgán ochrany prírody stanovuje osobitné stupne ochrany (druhý až piaty) v zmysle zákona o ochrane prírody. V okrese Levoča sa nachádza 7 ÚEV, ktoré boli prijaté rozhodnutím Komisie 2008/218/ES z 25. januára 2008, ktorým sa podľa smernice Rady

92/43/EHS prijíma prvý aktualizovaný zoznam lokalít európskeho významu v alpskom biogeografickom regióne. Týchto 7 ÚEV zaberá plochu 1452,87 ha okresu, čo predstavuje 4,07 %.

Územia európskeho významu v okrese Levoča:

Dravčianska stráň, Levočské dubiny, Hrádok, Spišskopodhradské stráne, Spišskopodhradské travertíny, Jereňaš, Rajtopíky, Ordzovianske dubiny.

Územie európskeho významu Dravčianská stráň (SKUEV0111); o výmere 3 ha bolo vyhlásené za účelom ochrany 2 biotopov. 6210 Suchomilné travinnobylinné a krovínové porasty na vápnitom podloží (dôležité stanovištia Orchideaceae) a 6510 Nížinné a podhorské kosné lúky.

Popis územia; v lokalite sa nachádza krajinársky dominantný flyšový útvar na rozhraní Levočských vrchov a Hornádskej kotliny, ktorý je známy jedinečnosťou svojej flóry.

Ciele ochrany; lokalita je vybraná pre svoje dobre zachované spoločenstvá xerotermy trávnatých biotopov s výskytom geograficky významných druhov rastlín, ako je *Asyneuma canescens* a niekoľko ďalších. Tieto spoločenstvá podporujú veľké množstvo rôznych druhov rastlín, z ktorých niektoré sú vzácne a na podobných lokalitách Hornádskej kotliny chýbajú.

Zraniteľnosť; intenzívne formy poľnohospodárskej výroby uprednostňované na poľnohospodárskej pôde v okolí lokality sa považujú za najväčší zdroj rušenia miestnych komunít.

Stav ochrany; je vyhodnocovaný pre zoologické monitorované druhy (sysel' pasienkový 0,0/0,0/100,0) a biotopy (suchomilné travinnobylinné a krovínové porasty na vápnitom podloží 0,0/33,3/66,8).

Územie európskeho významu Levočské dubiny (SKUEV0110); o výmere 600 ha bolo vyhlásené za účelom ochrany 4 druhov biotopov (9130 - bukové a jedľové kvetnaté lesy, 9170 - dubovohrabové lesy lipové, 9180 - lipovo-javorové sutinové lesy a 91E0 - lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy) a 4 druhov (*Adenophora lilifolia*, *Bombina variegata*, *Canis lupus*, *Triturus montandoni*).

Popis územia; lokalita podporuje rozsiahle plochy poloprírodných lesných porastov, ktoré sa nachádzajú na rozhraní Levočských vrchov a Hornádskej kotliny s jedným z posledných

zvyškov galiokarpinských dubovo-hrabových lesov na Slovensku. Jedinečne zachovalé druhové zloženie miestnych porastov, najmä ich podrastových spoločenstiev, podčiarkujú špecifické formy hospodárenia na pôde realizované v minulosti. Časti lokality boli nedávno vystavené priamej premene porastov na vysoký les. Výsledkom takýchto radikálnych krokov nemôže byť nič iné, ako dramatická zmena a postupná strata pôvodných komunít.

Ciele ochrany; lokalita je známa výskytom mimoriadne vzácneho a geograficky významného komplexu 9 170 dubovo-hrabových lesov Galio-Carpinetum, ktoré sú pre lokalitu skutočne jedinečné a charakteristické len pre túto oblasť Slovenska. Miestne lesy predstavujú najneporušenejší komplex týchto lesov na Slovensku a pestujú pestré rastlinné spoločenstvá, v ktorých sa spoločne vyskytujú nemenej kontrastné druhy flóry ako vzácne teplomilné a horské druhy (na lokalite prítomná *Adenophora liliifolia*). *Zraniteľnosť;* medzi kľúčové faktory ohrozenia patria nevhodné lesné hospodárske opatrenia, priama premena na vysoký les a podpora nepôvodných druhov drevín.

Stav ochrany; nížinné a podhorské kosné lúky (100,0/0,0/0,0 a dubovo-hrabové lesy lipové (16,7/8,3/75,0).

Územie európskeho významu Hrádok (SKUEV0927); o výmere 2 ha bolo vyhlásené za účelom ochrany 2 druhov (poniklec slovenský *Pulsatilla slavica*, *Pulsatilla subslavica*) 2 biotopov. Biotopy 6210 Suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom podloží (dôležité stanovištia Orchideaceae) a 6510 Nížinné a podhorské kosné lúky.

Popis územia; neroziahly, morfológicky výrazný hrebeň nad sútokom potoka Durst a bezmenného pravostranného prítoku na styku Hornádskej kotliny s Levočskými vrchmi. Zvýšený podiel vápnika v podložných flyšových horninách a ostro rezaný reliéf umožnili výskyt teplomilnej a vápnomilnej flóry na nevápencovom podloží.

Stav ochrany; poniklec slovenský (66,7/16,7/16,6), suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom podloží (0,0/100,0/0,0) a nížinné a podhorské kosné lúky (0,0/100,0/0,0).

Územie európskeho významu Spišskopodhradské stráně (SKUEV0107); o výmere 55 ha bolo vyhlásené za účelom ochrany 2 biotopov (6210 - Suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom podloží (dôležité stanovištia Orchideaceae) a 6510 - Nížinné a podhorské kosné lúky) a 2 druhov (*Pulsatilla slavica*, *Pulsatilla subslavica*). *Popis územia;* v lokalite sú malé izolované enklávy teplomilných spoločenstiev spojené s

dlhodobou prítomnosťou manažmentu. Fragmenty týchto spoločenstiev sa zachovali na južne orientovaných svahoch Levočských vrchov na lokalitách ohraničujúcich Hornádsku kotlinu. Suterén je vybudovaný horninami vnútrokarpatského paleogénu. Lokalita je súčasťou ekologického koridoru údolia Hornádu, ktorý umožňuje recentný prienik panónskych druhov.

Ciele ochrany; v lokalite sú posledné zvyšky biotopu typu 6210 poloprirodzené suché trávnaté porasty a fácie krovín na vápenatých substrátoch (Festuco-Brometalia), ktoré boli kedysi pre oblasť flyšu Hornádskej kotliny typické. Xerothermné spoločenstvá tohto biotopu sú spojené s extrémnymi topografickými črtami a vyznačujú sa množstvom vzácných druhov flóry vrátane Pulsatilla slavica. Zvyšné fragmenty biotopu sú tiež známe ako dôležité útočiská a migračné centrá regionálneho významu.

Zraniteľnosť; vzhľadom na izoláciu jednotlivých fragmentov je lokalita ohrozená a negatívne ovplyvnená vysokou intenzitou manažmentu prilahlých pozemkov. Upustenie od tradičných foriem hospodárenia postupne viedlo k degradácii biotopu a prenikaniu drevín do lokality.

Stav ochrany; poniklec slovenský (100,0/0,0/0,0) a suchomilné travinnobylinné a krovínové porasty na vápnom podloží (0,0/20,0/80,0).

Územie európskeho významu Ordzovianske dubiny (SKUEV0108); o výmere 216 ha bolo vyhlásené za účelom ochrany 4 biotopov (6510 - nížinné a podhorské kosné lúky, 9130 - bukové a jedľové kvetnaté lesy, 9170 - Dubovo-hrabové lesy lipové a 91E0 - Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy) a 4 druhov (Bombina variegata, Canis lupus, Rhinolophus hipposideros, Triturus montandoni).

Popis územia; územie tvoria dva samostatné lesné komplexy situované na úpäti Levočských vrchov s prevažne poloprirodzenými lesnými porastmi. Tieto komplexy predstavujú skôr homogénne zvyšky pôvodne väčšieho pásu hrabovo-dubových lesov s vápnom (9170 Galio-Carpinetum dubovo-hrabových lesov) v hraničných polohách medzi Levočskými vrchmi a Hornádskou kotlinou.

Ciele ochrany; v lokalite sa nachádzajú posledné zostávajúce fragmenty mimoriadne vzácného a geograficky významného biotopu typu 9170 Galio-Carpinetum dubovo-hrabových lesov. Tento biotop sa na Slovensku obmedzuje len na Hornádsku kotlinu a úpätie Levočských vrchov, a preto je veľmi vzácny a hrozí mu vyhynutie.

Zraniteľnosť; pre svoj špecifický charakter a výrazne znížený a roztrieštený areál rozšírenia je biotop veľmi krehký a hrozí jeho zánik v dôsledku lesohospodárskych opatrení (priama premena porastov na vysoký les s využitím nepôvodných drevín). Ďalšou potenciálnou hrozbou pre lokalitu sú živelné pohromy (kalamity, plesňová infekcia spôsobujúca hromadné odumieranie dubov).

Stav ochrany; dubovo-hrabové lesy lipové (0,0/100,0/0,0).

Územie európskeho významu Spišskopodhradské travertíny (SKUEV0105); o výmere 231 ha bolo vyhlásené za účelom ochrany 14 biotopov a 12 druhov. Z biotopov ide o 1340 - vnútrozemské slaniská a slané lúky, 5130 - porasty borievky obyčajnej, 6110 - pionierske porasty na plytkých karbonátových a bázických substrátoch zväzu Alysso-Sedion albi, 6190 - dealpínske travinnobylinné porasty, 6210 - suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom podloží (dôležité stanovištia Orchideaceae), 6240 - subpanónske travinnobylinné porasty, 6510 - nízinné a podhorské kosné lúky, 7230 - slatiny s vysokým obsahom báz, 8210 - karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou, 8310 - neprístupné jaskynné útvary, 9170 - dubovo-hrabové lesy lipové, 9180 - lipovo-javorové sutinové lesy, 91E0 - lužné vrbovo-topol'ové a jelšové lesy a 91H0 - teplomilné panónske dubové lesy. Z druhov sú chránené *Barbastella barbastellus*, *Bombina variegata*, *Cypripedium calceolus*, *Dracocephalum austriacum*, *Iris aphylla* ssp. *hungarica*, *Myotis*, *Pulsatilla slavica*, *Pulsatilla subslavica*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus hipposideros*, *Spermophilus citellus*, *Vertigo angustior*.

Popis územia; z topografického hľadiska je lokalita cenná výskytom travertínových ložísk rôzneho veku a stupňa deštrukcie. Samotný vrch Dreveník predstavuje najväčšie travertínové ložisko na Slovensku. Špecifické mikroklimatické podmienky travertínov podporili evolúciu jedinečných rastlinných a živočíšnych spoločenstiev, ktoré nemajú obdobu v iných spoločenstvách oblasti. Zloženie miestnej flóry viac ako fauny odráža vplyv intermitentných kvartérnych glaciálov a interglaciálov. Jedinečné halofytné spoločenstvá sa nachádzajú na najmladších travertínových ložiskách s ešte aktívnymi prameňmi minerálnych vôd.

Ciele ochrany; lokalita je vysoko cenená pre výskyt travertínových ložísk tvoriacich vzácne floristické a faunistické spoločenstvá reliktného charakteru v rámci širokej škály halofytných, xerothermných trávnych porastov, skalných a lesných biotopov. Lokalita

pestuje bohatú populáciu druhu slovenský poniklec (*Pulsatilla slavnica*) a je známa aj izolovanou populáciou *Dracocephalum austriacum*. Väčšina lokality je už vyhlásená za maloplošné chránené územie (národná prírodná rezervácia, národná prírodná pamiatka alebo prírodná pamiatka). Lokalita predstavuje najväčší travertínový komplex na Slovensku a má najväčšiu slovenskú koncentráciu biotopu typu 1340 vnútrozemské slané lúky, ktorý sa nachádza na recentných travertínoch Sivá Brada a pri Baldovciach. Okrem toho podporuje charakteristické a zachovalé xerothermné trávne porasty a vysporiadané skalné biotopy s bohatým výskytom ponikleca slovenského (*Pulsatilla slavnica*) a ponikleca subslavnica (*Pulsatilla subslavnica*). Oba druhy tu zaznamenávajú najvyššiu hustotu svojich populácií na Slovensku. *Dracocephalum austriacum* sa nevyskytuje nikde inde na Slovensku ako tu a na území Slovenského krasu. Rezidenčná populácia tohto druhu je veľmi izolovaná a predstavuje severnú hranicu jeho prirodzeného areálu. Prílohové druhy fauny sú zastúpené bohatou populáciou druhu *Spermophilus citellus*, z ktorej je najväčšia na severných okrajoch Hornádskej kotliny. Miestna krasová topografia je typická pre mnohé jaskyne, ktoré vytvárajú ideálne podmienky pre výskyt druhov netopierov.

Zraniteľnosť; lokalita je zraniteľná, pretože jej rôzne komunity majú obmedzenú veľkosť a sú obklopené intenzívne spravovanou krajinou. Osobitná pozornosť sa musí venovať možným dôsledkom opustenia tradičných foriem hospodárenia na pôde. Areálu Sivej Brady hrozí vážne narušenie nekontrolovateľným množstvom návštevníkov. Lokalita Dreveník je mimoriadne citlivá na vplyv neorganizovaných horolezeckých aktivít a pokračujúcej ťažby travertínového lomu na jej hraniciach.

Stav ochrany; netopier fúzatý (0,0/50,0/50,0), sysel' pasienkový (17,9/50,0/32,1), kosatec bezlistý uhorský (100,0/0,0/0,0), poniklec slovenský (66,7/33,3/0,0), včelník rakúsky (100,0/0,0/0,0), vnútrozemské slanská a slané lúky (57,1/42,9/0,0), porasty borievky obyčajnej (100,0/0,0/0,0), pionierske porasty na plytkých karbonátových a bázických substrátoch zväzu Alysso-Sedion albi (0,0/100,0/0,0), dealpínske travinnobylinné porasty (0,0/100,0/0,0), suchomilné travinnobylinné a krovínové porasty na vápnitom podloží (16,7/66,7/16,6), suchomilné travinnobylinné a krovínové porasty na vápnitom podloží (50,0/50,0/0,0), slatiny s vysokým obsahom báz (0,0/0,0/100,0) a karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (100,0/0,0/0,0).

Územie európskeho významu Spišskopodhradské travertíny (SKUEV2105); o výmere 43 ha bolo vyhlásené za účelom ochrany 1 druhu (*Spermophilus citellus*) a 5 biotopov (1340 - vnútrozemské slaniská a slané lúky, 6110 - pionierske porasty na plytkých karbonátových a bázických substrátoch zväzu Alysso-Sedion albi, 6210 - suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom podloží, 6510 - nížinné a podhorské kosné lúky a 91E0 - lužné vrbovo-topol'ové a jelšové lesy.

Popis územia; prevažne teplomilné rastlinné spoločenstvá v okrajových častiach travertínových kôp, vlhkomilné a halofytne spoločenstvá a výskyt *Spermophilus citellus*. Malé fragmenty území sústredené v okrajových zónach výskytu travertínových kôp v okolí Spišského Podhradia v SV časti Hornádskej kotliny.

Stav ochrany; sysel' pasienkový (17,9/50,0/32,1), poniklec slovenský (100,0/0,0/0,0), vnútrozemské slaniská a slané lúky (0,0/100,0/0,0) a pionierske porasty na plytkých karbonátových a bázických substrátoch zväzu Alysso-Sedion albi (0,0/100,0/0,0).

Prírodné pamiatky – prírodné vodopády, jaskyne

Prírodné vodopády

Vzhľadom k tomu, že prevažná časť okresu Levoča je tvorená terciérnymi horninami flyšu, nie sú vytvorené podmienky na vznik skalných stupňov nad 3 m. V prevažnej miere vznikajú na odolnejších vrstvách pieskovcov menšej kaskády a pereje do výšky 1 m. Vhodnejším prostredím sú karbonáty (dolomity a vápence) vo východnej časti okresu, ktorá zasahuje do masívu Braniska. Aj tu však ide o menšie skalné stupne do 1 m v katastri obce Vyšný Slavkov. Pôsobením hĺbkovej erózie vodných tokov, predovšetkým v období privalových vôd, tu vznikajú v prostredí dolomitov kaskády, pereje i menšie obrie hrnce.

Jaskyne

V okrese Levoča sa nenachádza žiadna sprístupnená jaskyňa. Nesprístupnené jaskyne sa radia medzi biotopy európskeho významu 8310 Nesprístupnené jaskynné útvary z dôvodu ochrany vzácnejších živočíšnych druhov, najmä zo skupiny bezstavovcov, napr. chrobákov čeľade Bathyscinae a Trechinae, vodných kôrovcov (Isopoda, Amphipoda, Syncarida, Copepoda) a v neposlednom rade z dôvodu ochrany významných zimovísk netopierov. Pretože ide o veľmi zraniteľný biotop, v najcennejších lokalitách je potrebné zamedziť prístupu človeka, ktorého sprevádzajú niektoré negatívne javy, ako sú nitrifikácia, zošliapávanie a vypalovanie.

Výskyt jaskynných útvarov je viazaný najmä na karbonátové horniny (vápence, dolomitové vápence, travertíny), ale aj na nekarbonátové horniny (pieskovce, vulkanické horniny, granity a iné). V karbonátových horninách prevažujú krasové a fluviokrasové genetické typy jaskýň. K najznámejším jaskyniam takéhoto typu sú *Diablove diery* na Branisku. V rekarbonátových horninách prevažujú zase rozsadlinové typy jaskýň, viazané na polohy masívnych pieskovcov. Reprezentované sú hlavne *Jaskyňou pod Spišskou*. Ide o labyrint puklín v masívnych pieskovcoch s dĺžkou až 740 m. K rozsadlinovým typom radíme aj jaskyne v travertínoch pri Spišskom Podhradí. Aj keď vznikajú v karbonátových horninách, ich vznik je podmienený rozpadom travertínovej masy na menšie bloky. Následným pohybom jednotlivých blokov na mäkkom, fľovcovom podklade dochádza k rozširovaniu puklín a k vzniku rozsadlinových jaskýň. Tie môžu byť následne presakujúcimi vodami dotvárané a obohatené o sintrovú výzdobu. Najznámejšia je *Ladová jaskyňa* s dĺžkou nad 200 m. Ide zároveň o vzácnu archeologickú lokalitu.

Prehľadný zoznam jaskýň v okrese Levoča je uvedený vo verejne dostupnom dokumente „Regionálny územný plán ekologickej stability okresu Levoča, 2013“ na str. 73 – 75.

Chránené druhy flóry

V tabuľke č. 22 sa v dokumente „Regionálny územný plán ekologickej stability okresu Levoča, 2013“ uvádza prehľad chránených druhov flóry v okrese Levoča. Chránený druh národného významu je v počte 68, chránený druh európskeho významu je v počte 6. V tabuľke sú ďalej uvádzané chránené druhy podľa kategórie ohrozenosti podľa Medzinárodnej únie na ochranu prírody a prírodných zdrojov (IUCN) v členení na kategórie: kriticky ohrozený – critically endangered (CR), ohrozený – endangered (EN), zraniteľný – vulnerable (VU), menej ohrozený – lower risk (LR) s podkategóriou takmer ohrozený – near threatened (nt).

Okrem uvedených zákonom chránených a ohrozených rastlín sa v posudzovanom území vyskytujú viaceré druhy regionálne významných a vzácných rastlín, zákonom nechránených, ako napr. prasličkovka zimná (*Hippochaete hyemale*), chvostník jedľovitý (*Huperzia selago*), vratička mesiačikovitá (*Botrychium lunaria*), púpava purpurovoplodá (*Taraxacum erythrospermum*), klokoč perovitý (*Staphylea pinnata*), čerešňa mahalebková (*Cerasus mahaleb*), prilbica pestrá (*Aconitum variegatum*), černohlávk veľkokvetý (*Prunella grandiflora*), horčinka väčšia (*Polygala major*), kozinec dánsky (*Astragalus danicus*), kozinec cizrnový (*Astragalus cicer*), dvojštitok hladkoplodý

(*Biscutella laevigata*), kručinka farbiarska maďarská (*Genista tinctoria* subsp. *hungarica*), zvonček karpatský (*Campanula carpatica*), vojnovka belasá (*Polemonium caeruleum*), chochlačka dutá (*Corydalis cava*), krivec pomoranský (*Gagea transversalis*), cesnak hadí (*Allium victorialis*), cesnak žltý (*Allium flavum*), cesnak poľný (*Allium vineale*), modrica širokolistá (*Muscari botryoides*), iskerník veľhorský (*Ranunculus breyninus*), kosienka farbiarska (*Serratula tinctoria*), ploštičník európsky (*Cimicifuga europaea*), oman mečovitý (*Inula ensifolia*), kosatec žltý (*Iris pseudacorus*), fialka močiarna (*Viola palustris*), fialka podivuhodná (*Viola mirabilis*).

Chránené druhy fauny

V tabuľke č. 23 sa v dokumente „Regionálny územný plán ekologickej stability okresu Levoča, 2013“ uvádza prehľad chránených druhov fauny v okrese Levoča. Chránený druh národného významu je v počte 123, chránený druh európskeho významu je v počte 67. V tabuľke sú ďalej uvádzané chránené druhy podľa kategórie ohrozenosti podľa Medzinárodnej únie na ochranu prírody a prírodných zdrojov (IUCN) v členení na kategórie: ohrozený – endangered (EN), zraniteľný – vulnerable (VU), menej ohrozený – lower risk (LR) s podkategóriami závislý na ochrane – Conservation Dependent (cd), takmer ohrozený – Near Threatened (nt), najmenej ohrozený – Least Concern (LC) a kategóriu údajovo nedostatočný – Data Deficient (DD).

Okrem uvedených chránených druhov živočíchov sa z cicavcov vyskytujú ako regionálne významný a vzácny druhy aj hraboš močiarny (*Microtus agrestis*). Z ostatných druhov majú zastúpenie ešte krt obyčajný (*Talpa europaea*), ondatra pižmová (*Ondatra zibethica*), hrdziak lesný (*Clethrionomys glareolus*), hryzec vodný (*Arvicola terrestris*), hraboš poľný (*Microtus arvalis*), potkan (*Rattus norvegicus*), ryšavka tmavopása (*Apodemus agrarius*) a ryšavka lesná (*Apodemus flavicollis*), líška (*Vulpes vulpes*), diviak (*Sus scrofa*), srnec (*Capreolus capreolus*), jeleň (*Cervus elaphus*).

Chránené stromy v okrese Levoča

Na území okresu Levoča sú evidované 2 chránené stromy:

1. Dub letný (*Quercus robur*) v počte 3 ks s názvom Duby v Bijacovciach v lokalite Nádvorie školy – SOU lesnícke, Bijacovce s obvodom kmeňov 313 cm, 343 cm a 340 cm.
2. Borovica lesná (*Pinus sylvestris*) v počte 1 ks s názvom Borovica v Spišskom Štvrťku v lokalite cca 300 m JZ od hlavnej križovatky s obvodom kmeňa 365 m.

Navrhované chránené stromy v okrese Levoča: Lipová alej s názvom Alej Mariánska hora v lokalite okolo cesty na Mariánsku horu v KÚ Levoča.

Ochrana prírody je významným limitujúcim podkladom pre rozvoj činností v krajine, preto je nevyhnutné dodržiavanie Zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej zákon o ochrane prírody), ktorý vyčleňuje územnú a druhovú ochranu a ochranu drevín. K vyhlasovaniu a zrušeniu chránených území dochádza priebežne, pričom tieto podklady sú zverejňované vo Vestníku MŽP SR, alebo ich možno získať na Štátnej ochrane prírody SR, na krajských a obvodných úradoch a z doteraz spracovaných projektov.

2.2. Významné prírodné turistické atraktivity (s predpokladom na turistiku, cykloturistiku, športovú turistiku a rekreáciu v prepojení na sekundárnu ponuku)

2.2.1. Vodné nádrže a plochy okresu Levoča s ohľadom na cestovný ruch

Vodná nádrž Levoča - je v správe Technických služieb mesta Levoča a v súčasnosti prebieha celé okolie revitalizáciou. Okolo priehrady bude viesť nový náučný chodník s dĺžkou 1 175 metrov so zameraním na život tunajších obojživelníkov a miestnej flóry. Projekt počíta s parkoviskom, informačným centrom, vynoveným detským ihriskom, mólom, ktorého súčasťou bude vyhladková veža. Ďalej sa počíta aj s oddychovou zónou pre rybárov, zónou pre pikniky s vonkajšími ohniskami s prestrešenými sedeniami. V areáli pribudne Dom prírody, ktorý bude slúžiť ako prírodovedná expozícia s učebňami. Ukončenie projektu je plánované v marci 2022. Bližšie a aktuálne info http://ts.levoca.sk/index.php?id_kat_for_menu=38183

Biokúpalisko Levočská Dolina – patrí najmladším kúpaliskám svojho druhu na Slovensku. Tvoria ho 3 nádrže – rybník, kúpacia nádrž a externá biológia. K dispozícii je detská zóna, plavecká zóna a zóna, ktorá prostredníctvom koreňovej sústavy rastlín a filtráciou cez štrk zabezpečuje chod kúpaliska a čistenie vody. Areál je vybudovaný s celou infraštruktúrou vrátane parkoviska, občerstvenia, miest na prezliekanie, sociálnych zariadení, detským kútikom s pieskoviskom, preliezkami, hojdačkou

a trampolínou. Súčasťou areálu je aj mini pódium, na ktorých sa príležitostne usporadúvajú kultúrne akcie pre návštevníkov kúpaliska. Podrobne na webovej stránke <https://www.levocskadolina.sk/aktivity/biokupalisko-a-rybolov>.

Vodná nádrž Dúbrava – oddychovo športové miesto, doposiaľ so zákazom kúpania. <http://www.dubrvaspis.sk/-sucasnost>.

Letné kúpalisko Spišský Hrhov – je jediné klasické letné kúpalisko v okrese Levoča s kapacitou 170 návštevníkov. Obec Spišský Hrhov ho prevádzkuje v letných mesiacoch. Obyvatelia s trvalým pobytom majú možnosť získať zľavu na vstupnom vlastnením „Hrhovskej karty“, ktorú vydáva obec. Je možný aj prenájom celého kúpaliska od 18.00 – 22.00 hod. <https://www.spisskyhrhov.sk/>.

2.2.2. Rybníky v okrese Levoča

V okolí Levoče obhospodaruje rybárske revíry Miestna organizácia Slovenského rybárskeho zväzu v Levoči. Jedná sa o

- ✓ pstruhové revíry: **VN Levoča** – revír č. 4-3550-4-1, Levočský potok 1 (od mosta pri Lidli v Levoči po pramene a potoky Vápenistý, Pekliansky, Zimný a Fedorkin jarok od ústia po hranicu vojenského obvodu Javorina) revír č. 4-1240-4-1;
- ✓ kaprové revíry: **VN Klčov** – revír č. 4-3470-1-1, **VN Levočské Lúky** revír č. 4-3560-11, Levočský potok 2 (od mosta pri osade Levočské Lúky po most pri Lidli v Levoči) revír č. 4-1230-1-1.

Rybolov v revíroch podlieha pravidlám rybolovu stanovených rybárskym zákonom (139/2002) a vyhláškou (185/2006) a Stanovami SRZ, t. j. – každý loviaci musí mať pri sebe platný rybársky lístok (aj nečlenovia a cudzinci) a platné povolenie na rybolov.

Rybársky lístok (RL) – vydávajú mestské a obecné úrady na celom území SR. Na jeho vybavenie je potrebný osobný doklad napr. občiansky preukaz alebo pas. K jeho vydaniu nie sú potrebné absolvovať žiadne skúšky. Rybársky lístok sa vybavuje na počkanie. Povolenie na rybolov – vydáva užívateľ rybárskeho revíru, teda MO SRZ Levoča <https://www.srzlevoca.sk/povolenky/>.

Rybolov ponúka aj **Biokúpalisko v Levočskej Doline**, ktorého súčasťou je aj rybník, kde na rybolov nie je potrebný rybársky lístok. Všetky služby spojené s lovom rýb na tomto

rybníku sú spoplatnené v zmysle cenníka služieb rezortu pre rybolov. <https://www.levocskadolina.sk/aktivity/biokupalisko-a-rybolov>.

Vodná nádrž Dúbrava ponúka možnosť rybolovu na základe zakúpenia rybárskeho lístka na Obecnom úrade Dúbrava.

Turistická ubytovňa Sivá Brada ponúka možnosť rybolovu vo vlastnom rybníku.

Rekreácia pri vode je jednou z najčastejších motivácií účasti na cestovnom ruchu v letnom období pre všetky segmenty klientely. Z uvedeného vyplýva, že zámer mesta Levoča zrealizovať revitalizáciu Vodnej nádrže v Levoči, by z potenciálneho hľadiska malo priniesť pre rozvoj CR v regióne nové možnosti (nielen pre samotné zariadenie).

2.2.3. Turistické a cykloturistické chodníky

Významnú úlohu pri budovaní, udržiavaní a značení turistických a cykloturistických chodníkov zohráva v okrese Levoča OZ Združenie turizmu Levoča. Ich najnovšia publikácia – sprievodca „Peši, bicyklom a na bežkách po levočskom regióne“, prináša záujemcom o turistiku, cykloturistiku a bežecké lyžovanie podrobný prehľad o peších, bežkáarských a cykloturistických trasách. Táto publikácia uvádza, že v Levočských vrchoch je vyznačených cez 200 km peších chodníkov a cez 380 km vyznačených cyklotrás.

PEŠIE TURISTICKÉ TRASY

1/ červeno značený chodník č. 0920:

Levočská dolina, Kováčova vila penzión – Uhlisko 0,25 h – Zbojnická lúka 1h – Sedlo pod Krížovým vrchom 1,40h – Krížový vrch 2,50 h – Gehuľa 3,20 h – Kozí hrb 3,45 h – Dvorčanka, lúka 4,10 h – Pamätník SNP 4,35 h – Vinná, bývalá horáreň 5,10 h – Václavák – 5,50 h – Malý Václavák – Javor 6,50 h,
Spolu: 21,9 km, trasa je vhodná aj na bežecké lyžovanie

2/ červeno značený chodník č. 0920:

Levočská dolina, Kováčova vila (penzión) – Kúty 1,10 h – Diablov vrch 1,20 h – Zimná hôrka 1,45 h – Uloža (obec) 2 h – Krúžok, zast. SAD 2,40 h –

<p>Pavľany, sedlo 3,30 h – Oľšavica (obec) 4,30 h, Spolu: 17 km, vrcholové časti chodníka sú vhodné na aj na horské bicykle a bežecké lyžovanie</p>
<p>3/ červeno značený chodník č. 0902:</p> <p>Vyšný Slavkov, zastávka SAD – Slavkovské vodopády 0,30 h – Lačnovské sedlo 1,50 h, Spolu: 5,5 km</p>
<p>4/ modro značený chodník:</p> <p>Zbojnická lúka – Brezová 0,40 h – Vlkovce 1,5 h – Hrádok 2,05 h – Pod Vtáčím vrchom 2,45 h – Pikovce 3,05 h – Čenčice 3,55 h – Hánovce 4,20 h – Vydrník 5,25 h, Spolu: 19,2 km, úsek od Zbojníckej lúky po Čenčice je vhodný aj na bežecké lyžovanie</p>
<p>5/ modro značený chodník č. 2811:</p> <p>Levoča, Košická brána – Mariánska hora 0,40 h – Druhá lúka 1,00 h – Kúty 1,20 h – Diablov vrch 1,35 h – Pri diablovej diere 2,00 h – Levočská dolina (osada) 2,20 h, Spolu: 7 km, časť chodníka je vhodná pre horské bicykle a bežecké lyžovanie</p>
<p>6/ modro značený chodník č. 2811:</p> <p>Levoča, Košická brána – Šibenik 0,50 h – Odorica 1,10 h – pod Kačelákom 1,30 h – Harichovce 3,00 h, Spolu: 10,5 km, časť chodníka je vhodná pre horské bicykle a bežecké lyžovanie</p>
<p>7/ modro značený chodník č. 2859:</p> <p>Vyšný Slavkov, zastávka SAD – Vyšný Slavkov, lom 0,10 h – Veľká skala 1,20 h – Boldigaň 2,00 h, Spolu: 4,0 km, značený chodník nie je vhodný pre bežecké lyžovanie</p>
<p>8/ modro značený chodník č. 2838:</p> <p>Pod krúžkom – Zákruty 0,30 h – Hrby 1,05 h – Torysky 1,45 h, Spolu: 6,00 km, trasa je vhodná na bežecké lyžovanie</p>
<p>9/ modro značený chodník:</p> <p>Dúbrava – Humence, sedlo 0,40 h, Spolu: 2,5 km, značený chodník nie je vhodný pre bežecké lyžovanie</p>
<p>10/ zeleno značený chodník č. 5717:</p> <p>Levoča, Košická brána – Zbojnická lúka 1,30 h – Sedlo pod Krížovým vrchom 2,10 h – Hradiska dolka, rybník 2,35 h – Brezová 3,15 h – Hradisko,</p>

<p>obec 3,35 h – Hradisko, rázcestie 3,45 h, spolu: 11,4 km, vhodný aj na bežecké lyžovanie</p>
<p>11/ zeleno značený chodník č. 5760: Spišské Podhradie – Spišský hrad 0,40 h – Bijacovce 1,30 h – Ordzovany 2,10 h – Podproč, rázcestie 3,10 h – Podproč, chalupy 3,30 h – Olšavica 4,35 h, spolu: 16,00 km, úsek medzi Ordzovanmi a Popročom je vhodný aj pre bežkárov</p>
<p>12/ zeleno značený chodník č. 5704a: Priesmyk Branisko, chaty 0,15 h – Rozsochy 1,00 h – Smrekovica , sedlo 1,20 h – Pod Kravcovou 1,50 h – Boldigaň 2,20 h – Lačnovské sedlo 3,00 h, Spolu: 9,00 km, vhodný aj na bežecké lyžovanie</p>
<p>13/ zeleno značený chodník č. 5704b: Priesmyk Branisko – Pod Rudníkom 0,25 h – Rajtopíky 1,40 h – Humenec, sedlo 2,05 h – Sľubica 2,50 h – Vojkovce 3,40 h – Kaľava 4,20 h – Kolinovce 4,50 h – Krompachy 5,10 h, Spolu: 17,3 km, chodník nie je vhodný na bežecké lyžovanie</p>
<p>14/ žlto vyznačený chodník č. 8735: Levočská dolina, Kováčova vila (penzión) – Druhá lúka 0,40 h – Mariánska hora 0,55 h, Spolu: 3,00 km, chodník nie je vhodný na bežecké lyžovanie</p>
<p>15/ žlto vyznačený chodník č. 8768: Sivá Brada – Pažica 0,40 h – Spišská Kapitula 0,55 h – Spišské Podhradie 1,15 h – Spišský hrad 1,50 h – Dreveník, planina 2,25 h – Žehra, kostol 3,00 h, Spolu: 14 km</p>
<p>16/ žlto vyznačený chodník č. 8896: Vyšný Slavkov, lom – Sedlo 1,00 h – Zelená skala 1,25 h – Smrekovica 2,25 h – Lúka Kravcová 3,25 h, spolu: 5,5 km, chodník nie je vhodný na bežecké lyžovanie</p>
<p>17/ žlto vyznačený chodník: Vyšný Slavkov – Prašivá 1 h – skládka nad kyselkou 1,5 h – Diablova výverová diera 2,15 h – Sedlo Branisko (Chvála bohu) 2,30 h, Spolu: 7,1 km, vhodný aj na bežecké lyžovanie</p>
<p>18/ žlto vyznačený chodník:</p>

Dúbrava - Harakovce 0,20 h - Rudník 1,05 h Spolu: 4,3 km
19/ žlto vyznačený chodník č. 8748: Závada, zastávka SAD - Zákruty - 0,20 h, Spolu: 1,0 km, túto trasu je možné využiť na bežecké lyžovanie pre výstup na Krúžok
20/ žlto vyznačený chodník: Hrby - Odbočka na Starú hájnicu 1,15 h - pamätník SNM 1,40 h, Spolu: 5,5 km, trasa je vhodná aj pre bicykle a bežky
21/ žlto vyznačený chodník: Dravce - Pod Vtáčím vrchom 0,50 h, Spolu: 3,3 km
22/ žlto vyznačený chodník č. 8824: Olšavica - Pod Spišskou 0,55 h - Bišar 1,15 h, Spolu: 5,5 km, trasa je vhodná na bežecké lyžovanie

CYKLOTRASY

1/ červeno vyznačená trasa západ č. 014: Levočská dolina, Kováčova vila 565 m - Levoča, odbočka centrum 520 m (2,0 km) - Zbojnická lúka 755 m (3,7 km) - Brezová 948 m (2,2 km) - Hradisko, križovatka 805 m (2,1 km) - Tvarožná 676 m (4,8 km) - Ľubica 636 m (6,2 km) - Kežmarok, Billa 630 m (2,7 km), spolu: 23,7 km.
2/ červeno vyznačená trasa východ č. 014: Levoča, odbočka centrum 520 m - Levočská dolina, Kováčova vila 565 m (2km)- Levočská dolina, rampa 594 m (1,8 km) - Levočská dolina, osada 640 m (1,4 km) - Levočská dolina, Podhrby 680 m (2,0 km) - Hrby, poľovnícka chata 885 m (3,5 km) - Torysky 813 m (2,9 km) - Nižné Repaše, odb. Torysky 747 m (1,9 km) - Nižné Repaše, odbočka Blažov 740 m (2,4 km) - Olšavica 800 m 3,2 km - Brutovce 883 m (2,4 km) - Podproč, rázcestie 832 m (3,2 km) - Paršivá 775 m (3,7, km) - Bijacovce 520 m (4,3,

km) – Pod Spišským hradom 505 m (3,5, km) – Hodkovce 480 m (1,0 km) – Žehra 440 m (1,7 km), spolu: 40,9 km

3/ modro vyznačená trasa č. 2889:

Hrby, poľovnícka chata, 885 m – Brinky, odb. na Starú Hájnicu 1.075 m (4,3 km) – Pamätník SNP 1.154 m (1,2 km) – Vinná, poľovnícka chata 1.190 m (2,2 km) – Levočský Václavák 1.141 m (2,6 km) – Malý Václavák, Javor 1.087 m (4,6 km) – Vysoká pec (8,3 km) – Jakubany, kostol 615 m (4,9 km) – Nová Ľubovňa, most (3,6 km) – Stará Ľubovňa, bus – vlak (4,1 km), spolu: 35,8 km

4/ modro vyznačená trasa č. 2890:

Vyšné Repaše 800 m – Pavľany, sedlo 840 m (3,3 km) – Lúčka 490 m (5,6 km) – Jablonov 481 m (1,5 km) – Studenec 440 m (4,2 km) – Spišské Podhradie, Mariánske námestie 435 m (2,1 km), spolu: 16,7 km

5/ modro vyznačená trasa č. 2710:

Dúbrava 615 m – Žehra 440 m (5,3 km) – Granč–Petrovce 450 m (1,8 km) – Beharovce 459 m (0,5 km) – Beharovce, motel Vargas 490 m (1,1 km) – Korytné 519 m (1,5 km) – Poľanovce 570 m (1,5 km) – Vyšný Slavkov 560 m (6,1 km) – Vyšný Slavkov, odbočka Vlčia 540 m (1,6 km), spolu: 19,4 km

6/ modro vyznačená trasa č. 2855:

Spišské Podhradie, Mariánske námestie 435 m – Baldovce 440 m (3,5 km) – Bugľovce 465 m (1,5 km) – nad Bugľovcami 525 m (1,0 km) – Klčov, odbočka 493 m (2,1 km) – Domaňovce 437 m (4,4, km) – hájenka 515 m (4,0 km) – pod Kačelákom 592 m (2,5 km), spolu: 19,0 km

7/ modro vyznačená trasa č. 2894

Spišská Belá 631 m – Krížová Ves, družstvo 624 m (3,0 km) – Barvis 610 m (1,0 km) – Zlatná 630 m (3,5 km) – Pod Ľubickým kopcom 670 m (2,5 km)

- Zaľubica, križovatka Zlatná 650 m (4,5 km) - Zaľubica, Pod lesom 655 m (1,5 km), spolu: 16 km

8/ zeleno vyznačená trasa č. 5885:

Tvarožná 676 m - Bývalý muničný sklad 825 m (4,7 km) - Sedlo pod Krížovým vrchom, Wandelkreutz 880 m (2,9 km) - Krížový vrch, Sklenár 1.060 m (3,5 km) - Gehuľa, poľovnícka chatka 1.050 m (2,2 km) - Kozí hrb 941 m (2,2 km) - Dvorčanka, lúka 1.055 m (1,6 km) - Pamätník SNP 1.154 m (1,4 km), spolu: 18,5 km

9/ zeleno vyznačená trasa č. 5886:

Ľubica 636 m - Zaľubica, Pod lesom 655 m (3,5 km) - Ľubické kúpele 721 m (3,9 km) - bývalý Tankodrom 758 m (2,0 km) - Kotenhag (Kamenná dolina) križovatka 768 m (1,2 km) - Levočský Václavák 1.141 m (8,1 km), spolu: 18,7 km

10/ zeleno vyznačená trasa č. 5887:

Levoča, Košická brána - Rúrová, vajcovka (2,4 km) - Druhá lúka (1,7 km) - Kúty (1,9 km) - Uloža 884 m (2,6 km) - Vyšné Repaše 800 m (4,7 km) - Pavľany, križovatka (1,1 km) - Nižné Repaše, odbočka Torysky 747 m (1,5 km) - Nižné Repaše, odbočka Blažov 740 m (2,4 km) - Blažovská dolina 630 m (5,5 km) - Blažov, bývalá obec 585 m (3,2 km) - Tichý Potok 527 m (3,3 km), spolu: 30,3 km

11/ zeleno vyznačená trasa č. 5890:

Zlatná 630 m - Kežmarok, Billa 630 m (4,0 km) - Ostrá skala 717 m (4,0 km) - Vrbov, centrum 662 m (2,3 km) - Vlkovce 825 m (7,5 km), spolu: 10,3 km

12/ zeleno vyznačená trasa č. 5893:

Brutovce 863 m - Papučar 570 m (5,8 km) - Vyšný Slavkov, odbočka Vlčia 575 m (1,5 km), spolu: 7,3 km

<p>17/ žlto vyznačená trasa č. 8910: Podhrby (680 m) – Závada 820 m (2,7 km) – Vyšné Repaše (800 m) 3,1 km, spolu: 5,8 km</p>
<p>18/ žlto vyznačená trasa č. 8907: Levočská dolina, osada 640 m – Kozí hrb 941 m (5,7 km), spolu: 5,7 km</p>
<p>19/ žlto vyznačená trasa č. 8911: Kotenhag, 768 m – Kamenná dolina, prameň 880 m (4,1 km) – Vinná, poľovnícka chata 1.190 m (4,5 km), spolu: 8,6 km</p>
<p>20/ žlto vyznačená trasa č. 8709: Levoča, pri Košickej bráne – Šibeník 652 m (3,1 km) – Odorica 607 m (1,2 km) – Pod Kačelákom 617 m (1,1 km), spolu: 5,4 km</p>
<p>21/ žlto vyznačená trasa č. 8969: Huncovce 639 m – Žakovce 671 m (4,2 km – Vrbov, centrum 662 m (1,9 km), spolu: 6,1 km</p>
<p>22/ žlto vyznačená trasa č. 8923: Nová Ľubovňa 562 m – Vyhliadka 710 m (4 km) – Ľubovnianske kúpele 680 m (1,5 km), spolu: 5,5 km</p>

Ďalšie cyklotrasy na území okresu Levoča podľa spracovateľa PSK - mapa cyklotrás PSK:

<file:///C:/Users/kamen/Downloads/mapacyklotraspsk.pdf>

<p>1/ červeno značená trasa č. 0951 c Žehra – Bijacovce – Prašivá sedlo – 11 km</p>
<p>2/ červeno značená trasa č. 950 c Hradisko – Levočská dolina – Vyšný Slavkov – 40 km</p>
<p>3/ modro značená trasa č. 2856 Levoča – Kováčova vila – 15 km</p>
<p>4/ modro značená trasa č. 2855 Levočské Lúky – Spišské Podhradie – 20,5 km</p>

<p>5/ modro značená trasa č. 2854 Závada – Vyšné Repaše – 11 km</p>
<p>6/ modro značená trasa č. 2857 Bijacovce – Olšavica – 13 km</p>
<p>7/ zeleno značená trasa č. 2850 Spišské Podhradie – Pavľany – 15,5 km</p>
<p>8/ modro značená trasa č. 2851 Žehra (Granč Petrovce) – Vyšný Slavkov – 14 km</p>
<p>9/ zeleno značená trasa č. 5750 Spišské Podhradie – Pongrácovce – 9 km</p>
<p>10/ žlto značená trasa č. 8709 Levoča – Pod Kačel'akom – 9 km</p>

Cykloturistické a taktiež cyklokrosové vyžitie umožňuje v okrese Levoča aj **Bežecký lyžiarsky areál** v lokalite Krúžok vybudovaný OZ Levoča Nordic centrum, ktorého trate je možné využívať v lete na tento účel.

Územný plán vyššieho územného celku prešovského samosprávneho kraja, v ktorom sa nachádza okres Levoča, navrhuje v území aktívne vytvárať podmienky pre realizáciu **cykloturistických trás** regionálneho, nadregionálneho a medzinárodného významu prepájajúce významné turistické centrá.

PSK disponuje koncepčno-strategickými dokumentmi, ktoré riešia problematiku siete cyklistických komunikácií v Prešovskom kraji. Jedná sa o dokumenty:

- Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom samosprávnom kraji
- Stratégia rozvoja cyklodopravy a cykloturistiky v Prešovskom samosprávnom kraji
- EUROVELO 11 – štúdia uskutočniteľnosti pre trasovanie medzinárodnej cyklistickej cesty
- Paspportizácia cykloturistických trás v Prešovskom kraji – technická správa

Návrhy a spracovania bližšie v strategickej časti dokumentov.

Región disponuje relatívne hustou sieťou turistických chodníkov a cyklotrás. Cyklotrasy vo väčšine prípadov vedú aj o turistických trasách, kde môžu nastať kolízie s turistami a na

cestách druhej a tretej triedy aj s motorovými vozidlami. Na niektorých cestách druhej a tretej triedy chýba bezpečná povrchová úprava ciest.

Čo sa týka ponuky služieb a zázemia pre cyklistov, najlepšie podmienky ponúka RESORT LEVOČSKÁ DOLINA, ktorá ponúka záujemcom o cykloturistiku okrem požičiavania horských bicyklov, elektrobicyklov a elektrokolobežiek aj poskytnutie náradia na jednoduché úpravy bicyklov, pumpy, náhradné diely, možnosť umytia a očistenia bicykla, úschovňu bicyklov, pranie oblečenia, dobíjanie bateriek na e-biky. Bicykle požičiavajú záujemcom s prilbami, malou kapsičkou na drobnú opravu a v prípade záujmu, poskytujú aj detské sedačky. Atraktívne sú aj pobytové balíky pre cyklistov.

Zapožičať si kvalitný horský bicykel s výbavou si môžu záujemcovia zapožičať aj v Informačnej kancelárii mesta Levoča, ktorá má k dispozícii 2 pánske, 2 dámske a 2 juniorské bicykle. IKLE ponúka k bicyklom aj mapu doporučených cykloturistických trás.

Niektoré obce sa zapojili do projektov a budú ponúkať nabíjacie stanice pre elektrobicykle (bližšie v kapitole Prieskum realizovaných projektov 2019 – 2021 v zapojených mestách a obciach okresu Levoča a Strategickej časti dokumentu).

2.2.4. Zjazdové lyžovanie

Jediné stredisko v okrese Levoča, ktoré ponúka možnosť zjazdového lyžovania sa nachádza v Levočskej Doline, 6 km od Levoče – RESORT LEVOČSKÁ DOLINA a ponúka 4 zjazdovky (detská 270 m, pretekárska 850 m, rodinná 1050 m a traverz 1130 m), ktoré sú pravidelne upravované a zasnežované technickým snehom. V prevádzke počas zimnej sezóny sú 4 lyžiarske vleky.

Areál, ktorý je v prevádzke má vybudovanú veľmi dobrú infraštruktúru, ponúka návštevníkom možnosť bezplatného parkovania na vybudovaných parkoviskách. Zo služieb sú v ponuke lyžiarska škola a škôlka, skiservis, požičovňa lyží a možnosti stravovania v reštaurácii SKI, či zrubovom bare. V rezorte je možnosť ubytovania priamo pod svahom v penzióne SKI, alebo v penziónikoch Polianka, Romančina a Skalka v blízkosti hlavnej budovy, v ktorej sa nachádza aj posilňovňa, bazén s protiprúdom, saunami a bowling. Celková ubytovacia kapacita predstavuje 74 lôžok. V okolí areálu sa nachádza 10 km upravovaných bežeckých tratí. Z hľadiska potenciálu a rozvoja cestovného ruchu v okrese Levoča je tento rezort dominantným, čo sa týka športového ale i spoločenského vyžitia, nakoľko hlavná reštaurácia ponúka možnosti organizovania rodinných osláv, firemných

školení, kongresov, seminárov, eventov, či teambuildingov. Veľkou devízou tohto rezortu je celoročná prevádzka a sporadické organizovanie sprievodných podujatí spojených s kultúrnym programom (karneval na lyžiach, jazda ohňa a pod.). Nakoľko rezort nevykazuje štatistiku návštevnosti, (nebola nám pre možnosť vyhodnotenia dodaná) len počet prenocovaní v súvislosti s poplatkami z dane za ubytovanie, nie je možné vyhodnotiť a porovnať koľko návštevníkov navštívilo rezort počas roka a či má rezort v návštevnosti stúpajúcu alebo klesajúcu tendenciu.

2.2.5. Skialpinizmus, Snowboarding

Skialpinizmus a snowboarding si neustále získava väčšiu a väčšiu popularitu medzi zimnými športmi a podmienky na ich realizáciu poskytuje lyžiarske stredisko RESORT LEVOČSKÁ DOLINA.

2.2.6. Bežecké lyžovanie

Výrazné napredovanie vo vybudovaní, správe a prevádzky bežeckých tratí zabezpečilo OZ Levoča Nordic Centrum v Levočských vrchoch v lokalite Krúžok, nachádzajúcej sa v nadmorskej výške cca 1 000 m. n. m., kde v súčasnosti vybudovaný areál NORDIC CENTRUM LEVOČA ponúka svojim návštevníkom trate v dĺžkach od 400 m, 700 m, 1,5 km, 2,5 km, 3,3 km až po 5 km s rôznou obtiažnosťou v šírke 6 až 10 metrov s certifikáciou na organizovanie pretekov slovenského pohára alebo majstrovstiev SR. Súčasťou areálu je aj centrálny štadión v rozmeroch 40 m x 170 m, v rámci ktorého je situovaná aj 400 metrová trať pre začiatočníkov. 25.4. 2019 schválilo MZ v Levoči založenie záujmového združenia právnických osôb Levočské vrchy – Krúžok a vstup Mesta Levoča do tohto záujmového združenia. Zakladajúci členovia sú : • Mesto Levoča • Obec Uloža • Obec Vyšné Repaše • Pozemkové spoločenstvo Uloža • Združenie urbárikov a cirkevníkov Závada • LEVOČA NORDIC CENTRUM, občianske združenie. Záujmové združenie s účasťou spomínaných právnych subjektov vzniklo s cieľom podpory a rozvoja športu v územnej oblasti Levoče, Levočských planín, lokalite Uloža, Vyšné Repaše, Závada a Krúžok. OZ Nordic Centrum na svoju činnosť získava finančné prostriedky aj z cudzích zdrojov, najmä z VUC PO, KOOCR – Severovýchod Slovenska, Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI). Jednou

z ďalších možností finančnej podpory sú aj vyhlásené výzvy z Fondu na podporu športu. Mesto Levoča prispieva pravidelne na ich činnosť dotáciou pre Záujmové združenie právnických osôb Levočské vrchy – Krúžok v sume za rok 2019 - 20 000 €, za rok 2020 – 15 000 €. Areál navštevuje klientela zo širokého okolia aj z iných okresov a krajov. Je domovským stánkom klubu bežeckého lyžovania na Slovensku LEVOČA XC SKI TEAM, ktorý sa zaoberá hlavne športovou starostlivosťou o športovo talentovanú mládež. Viac ako 20 rokov je aj domovským stánkom Slovenského paralympijského družstva v behu na lyžiach a biatlone. V rámci vyučovania telesnej výchovy areál využíva na občasné hodiny telesnej výchovy a lyžiarske výcviky aj Základná škola internátna pre zrakovo postihnutú mládež, Rehabilitačné stredisko pre zrakovo postihnutých a ďalšie základné i stredné školy na území mesta Levoča. V rámci organizácie pretekov sa v areáli LEVOČA NORDIC CENTRUM konali 15 krát Majstrovstvá Slovenska zdravotne postihnutých športovcov a 16 krát boli organizované preteky pre amatérskych bežcov a verejnosť s názvom „O Levočský pohár“. Počas zimnej sezóny lyžiarske bežecké trate navštíví cca 8 000 návštevníkov.

Pre rozvoj cestovného ruchu v okrese Levoča má tento areál obrovský význam a veľký potenciál vo využití ako v lete, tak i v zime.

2.2.7. Nordic walking

Fenomén Nordic walkingu sa stáva z roka na rok čoraz rozšírenejšou a veľmi obľúbenou športovou aktivitou. Značené turistické a bežecké trasy, ktoré popisujeme vyššie, predstavujú ideálne podmienky pre realizáciu tohto druhu športu aj v okrese Levoča.

2.2.8. Rozhl'adne

ROZHLADŇA NA MEDVEĎOM VRCHU pri Spišskom Hrhove – moderná rozhľadňa s celkovou výškou 12 m v tvare čísla 1 má 4 podlažia. Ponúka výhľady na Levoču, Spišský Hrhov, Spišský hrad, Levočské vrchy, Branisko, Slovenský raj a Vysoké Tatry. Pri rozhľadni sa nachádza prístrešok, lavičky s ohniskom a 2 hojdačky na strome.

VYHLIADKOVÁ VEŽA JAVORINA - MARČULINA – rozhľadňa v katastrálnom území Levoča, v Levočských vrchoch je v súčasnosti vo výstavbe. Je postavená na parcele č. KN-C 10371/2, ostatná plocha a výstavbu realizuje OZ Združenie turizmu Levoča, ktoré má s Mestom Levoča uzatvorenú nájomnú zmluvu č. OM/05230/02270/2020/MDRA. Uzavretie tejto zmluvy bolo schválené uznesením Mestského zastupiteľstva v Levoči č. 65 zo dňa 20. 2. 2020. V súčasnej dobe je vybudovaná 1. etapa a to železobetónové prízemie veže ktoré sa postavilo v rámci programu Interreg V-A Poľsko – Slovensko 2014 – 2020. V rámci toho istého programu bola už predložená žiadosť na 2. etapu, ktorou sa postaví druhé a časť tretieho podlažia. Tretia etapa sa postaví z finančných prostriedkov Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie (MIRRI), k úplnému dokončeniu stavby zostane dokončiť posledné dve podlažia. Ich výstavba by mala byť v roku 2022.

Výstavbou veže sa zvýši ponuka pre návštevníkov v Levočských vrchoch, ktoré boli viac ako polstoročie pre verejnosť neprístupné z dôvodu , že tam bol Vojenský obvod – Javorina. K sieti turistických a cykloturistických chodníkov pribudne výrazný turistický cieľ – vyhliadková veža, z ktorej bude rozhľad na Levočské vrchy, na západnej strane bude vidieť Vysoké a Nízke Tatry, Veľkú Fatru, na juhu to budú pohoria Volovské vrchy a Slovenský raj, na východe pohorie Branisko, Bachureň a Čergov a na severe Spišská Magura. Dokončením sa postaví vyhliadková veža, ktorá bude patriť k najvyšším na Slovensku a zároveň bude najvyššie postavenou rozhľadňou na Slovensku. Jej propagácia na rôznych úrovniach a rôznymi spôsobmi napomôže počtu návštevníkov regiónu, zvýši počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach a prispeje k atraktivnosti regiónu.

2.2.9. Lesná sauna

Obec Spišský Hrhov ponúka atrakciu v prírode jedinečnú v okrese Levoča, prírodnú lesnú saunu. Ide o originálny koncept kvalitnej architektúry, ktorý realizoval obecný podnik. Dizajn sauny je inšpirovaný prírodnými saunami v Škandinávii. Bez prívodu energie, kde počuť praskajúce drevo, kde sa ochladzuje vo vode z potoka, kam kráčate po mokrej tráve a užívate si výhľad do lesa. Sauna je umeleckým objektom bez prívodu sietí. Sauna je voľne prístupná všetkým zdarma alebo za dobrovoľný príspevok. Návštevníci si rezervujú termín cez [online formulár](#). Údržbu sauny majú na starosti obyvatelia obce, ktorí boli do projektu zapojení už pri príprave a stavbe <https://lesnasauna.sk/o-saune/>.

2.2.10. Vidiecky cestovný ruch (Vidiecky turizmus) a Agroturistika (Agroturizmus)

ODORICA – RODINNÁ FARMA sa nachádza v osade Odorica v nadmorskej výške 680 m v trojuholníku medzi obcami Levočské Lúky – Levoča – Spišský Hrhov na úpätí Medvedích vrchov pri prameni Odorice. Ide o ekologickú biofarmu, ktorá ponúka možnosti pre agroturistiku celoročne. Na farme pestujú liečivé rastliny, z ktorých vyrábajú liečivé tinktúry, liečivé čaje a vankúše plnené pohánkovými alebo špaldovými plevami. V rámci agroturistiky ponúkajú zážitkové pobyty na farme <https://www.odorica.sk/agroturistika/> s možnosťou nocľahov v stane alebo v stodole. Na tejto farme sa pravidelne realizujú ekotábory a taktiež zaujímavé podujatia počas celého roka, ako napr. Dni otvorených dverí, Novoročná sánkovačka, Fašiangy, Veľká Noc, Svetový deň vody, Juraj otvára zem bylinkám aj hadom, Deň mlieka a medu, Jánske ohne, Leto na farme, Martin na bielom koni, Mikuláš na Odorici, či Silvester na farme.

Ekofarma Odorica disponuje veľkým potenciálom pre rozvoj agroturistiky ako doplnkovej služby cestovného ruchu v okrese Levoča. V rámci regiónu by jej pomohla väčšia propagácia a väčší záujem a podpora zo strany mesta Levoča. Problémom je nedostatočne vybudovaná prístupová cesta k farme, ktorú jej majitelia renovujú na vlastné náklady a nedarí sa im nájsť spoločnú reč so samosprávou mesta Levoča na jej rekonštrukciu a vybudovanie. To výrazne ovplyvňuje prístup potenciálnych záujemcov o agroturistiku v regióne.

2.2.11. Jazda na koňoch

V okrese Levoča ponúka túto službu Resort Levočská Dolina pre svojich ubytovaných hostí formou subdodávky od miestnych obyvateľov. V Spišskom Podhradí sídli OZ HIPOEDU, ktoré poskytuje okrem hipoterapie aj rekreačné jazdenie v Hospodárskom dvore v Klčove <http://www.hipoedu.sk/>.

2.2.12. Adrenalinové športy

Možnosti adrenalinových športov v okrese nie sú veľké. Pri dobrých poveternostných podmienkach sú vhodné na **paragliding a rogalové lietanie** okolie obce Dúbrava a vrch Ostrá hora. Obec Dúbrava ponúka v jej okolí aj **paintbalové ihrisko** pre záujemcov o tento druh športu <http://paintball-dubrava.webnode.sk/>. Adrenalinoví nadšenci pri návšteve okresu Levoča môžu využiť ponuku blízko vzdialených miest Spišská Nová Ves a Poprad (**dobrodružný let balónom** – Poprad, Spišský hrad, **tandemový zoskok**

padákom – Spišská Nová Ves, **vyhliadkový let lietadlom** – Spišská Nová Ves, Poprad)
<https://www.kamnavylet.sk/sk/adrenalinove-atrakcie/levoca>. Vyhliadkové lety ponúka
aj Resort Levočská Dolina <https://www.levocskadolina.sk/aktivity/vyhliadkove-lety>.

3. KULTÚRNO – HISTORICKÝ POTENCIÁL

Rozmanitý kultúrno – historický potenciál možno pre potreby tejto analýzy rozdeliť na:

- významné kultúrne pamiatky s potenciálom na masovejšiu turistiku
- tematické kultúrne cesty
- samostatne identifikované ďalšie kultúrne pamiatky a technické pamiatky

3.1. Hmotné kultúrne dedičstvo – kultúrne a technické pamiatky, významné inštitúcie s potenciálom v cestovnom ruchu a štatistiky ich návštevnosti

Do výberu najvýznamnejších kultúrnych pamiatok okresu Levoča, ktoré majú potenciál na masovejší turizmus možno zaradiť:

Mesto Levoča – UNESCO (2009), Mesto Spišské Podhradie, Spišská Kapitula, Spišský Jeruzalem, Spišský hrad – UNESCO (1993), Spišský Štvrtok, Spišský Hrhov, Bijacovce a Dravce.

LEVOČA

Mestská pamiatková rezervácia (1950), v roku 2009 zapísaná do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO ako súčasť zápisu „Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia“ – hlavné centrum nemeckej kolonizácie na Spiši – hlavné mesto Spoločenstva spišských Sasov (1271) – obchod medzinárodného charakteru – jedno z hlavných centier renesancie a humanizmu v Uhorsku. Vďaka množstvu zachovaných pamiatok a umeleckých skvostov patrí medzi najkrajšie historické mestá na Slovensku. Najstarší písomný doklad je listina z roku 1249. V stredoveku jej početné výsady umožnili dostať sa medzi popredné európske mestá. V roku 1317 sa už Levoča spomína ako kráľovské mesto. Najnavštevovanejšie je Námestie, ktoré je obklopené skoro 60 renesančnými domami a ktoré si zachovalo svoj

stredoveký obdĺžnikový tvar o stranách v pomere 3:1 a ktoré patrí k najväčším námestiam tohto typu v Európe.

Pre mesto Levoča bol veľmi významný rok 2006, kedy mesto Levoča podalo žiadosť o spolufinancovanie projektu „Spracovanie nominačného projektu Rozšírenie lokality Spišský hrad a pamiatky okolia o Levoču a Dielo Majstra Pavla na Spiši pre zápis do Zoznamu svetového dedičstva.“ Ministerstvo kultúry SR tento projekt podporilo. Výstupom spoločnej práce bol nominačný formulár, ktorý bol v januári 2007 odovzdaný Ministerstvu kultúry SR a Ministerstvu zahraničných vecí SR. Takmer 2 roky prebiehalo hodnotenie oprávnenosti zápisu zo strany UNESCO a jeho odbornej inštitúcie ICOMOS domácimi a zahraničnými expertmi. V roku 2009 bol zaradený na program 33. zasadnutia Výboru svetového dedičstva v španielskej Seville aj bod rozšírenia existujúcej lokality o Levoču. Výbor svetového dedičstva zložený zo zástupcov 21 štátov návrh na rozšírenie prijal a schválil aj nový názov tejto lokality: Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia.

Levoča bola zapísaná do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO z dôvodu jej jedinečnosti, ktorá ju odlišuje od iných miest na Slovensku:

- Zachovaný stredoveký urbanizmus mesta;
- Zachovaný stredoveký hradobný systém mesta spolu s hradobnými priekopami;
- Zachovaná typologická dispozícia stredovekého domu s jeho následnými vývojovými etapami až dodnes.

K najvýznamnejším klenotom patria:

Bazilika sv. Jakuba



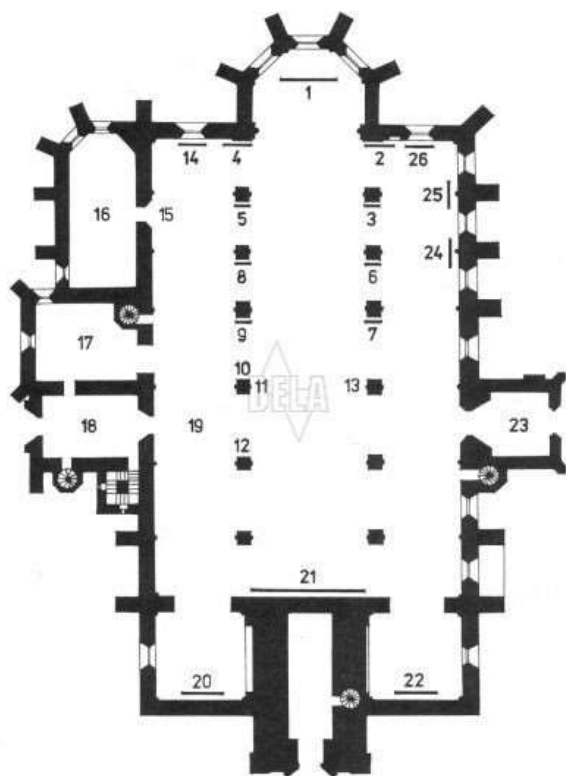
Obrázok 12 Bazilika sv. Jakuba, Zdroj: MsÚ Levoča

Farský kostol sv. Jakuba bol postavený v prvej polovici 14. storočia ako trojlod'ový priestor. V priebehu 15. storočia boli k vstupom na severnej a južnej strane pribudované predsieňe a okolo roku 1515 bola nad severnou predsieňou vybudovaná renesančná architektúra tzv. Henckelovej knižnice. V roku 1859 – 1860 bola postavená neogotická veža, údajne na podnet kritických slov cisára Františka Jozefa I., ktoré adresoval levočským mešťanom pri jeho návšteve mesta.

V interiéri kostola sa zachovalo mnoho historického mobiliáru. Nachádza sa tu jedenásť gotických oltárov, najrozmernejší z nich – hlavný oltár, s výškou 18,62 m, je najvyšším stredovekým oltárnym celkom na svete. Okrem nich sú tu monumentálne architektúry renesančného organu, barokovej kazateľnice, meštianskych epitafov a náhrobníkov i drevených lavíc levočských mešťanov. K najstaršej výzdobe kostola z obdobia okolo roku 1400 patria nástenné maľby na stene severnej lode, vo svätyni kostola.

Južný portál chrámu patrí k najvyspelejším dielom vrcholnej gotiky u nás. V chrámovom priestore stojí skvostná architektúra hlavného krídlového oltára, najvyššieho v celom gotickom svete, ktorý je vrcholným dielom rezbára Majstra Pavla z Levoče. V predele oltára je výjav Poslednej večere, jadro celého oltára tvorí skriňa, v ktorej sú monumentálne plastiky Madony s dieťaťom, sv. Jakuba a sv. Jána v nadživotnej veľkosti. Oltárne krídla sú zdobené reliéfmi zo života sv. Jakuba a s. Jána, na ich zadnej strane sú tabuľové maľby s výjavmi umučenia Krista. Oltárna architektúra je ukončená štítom z fiál, v ktorom sú vkomponované gotické sochy apoštolov z predošlého oltára.

Levočský kňaz a humanista Ján Henckel podporil nielen vznik oltára sv. Jánov, ale pravdepodobne aj prvú renesančnú stavbu mesta, nadstavbu knižnice farského kostola, ktorá dodnes nesie jeho meno.



1. Hlavný oltár sv. Jakuba s presbytériom (svätyňa), 2. Oltár sv. Jánov, 3. Oltár sv. Anny, 4. Oltár sv. Petra a Pavla, 5. Oltár sv. Petra a Pavla, 6. Oltár sv. Kataríny, 7. Oltár Michala Archanjela, 8. Oltár 14 pomocníkov v núdzi, 9. Oltár Dobrého pastiera, 10. Intarzovaná lavica Krupekocov, 11. Intarzovaná lavica od Gregora, stolára z Kežmarku, 12. Trojmiestna lavica z 15. storočia, 13. Epitaf Alexia II. Turzu, 14. Oltár Panny Márie Snežnej, 15. Cyklus nástenných malieb moralít a legendy sv. Doroty, 16. Sakristia, 17. Kaplnka sv. Juraja, 18. Severná predsieň, 19. Nástenné maľby pod organovou emporou, 20. Oltár Narodenia a kaplnka Narodenia, 21. Senátorská lavica, 22. Oltár sv. Alžbety a krstná kaplnka s turzovskými epitafmi, 23. Južná predsieň, 24. Oltár Vianočnej predely, 25. Oltárna skriňa dvoch Márií z Kuriman, 26. Oltár Vir dolorum Mateja Korvína.

Obrázok 13 Pôdorys Baziliky sv. Jakuba, Zdroj: <https://www.farnostlevoča.sk/bazilika-sv-jakuba/>

Organ a kazateľnica vznikali takmer súčasne v dvadsiatych rokoch 17. storočia. O tieto diela sa zaslúžil bohatý levočský mešťan Friedrich Probst. Kazateľnica sa bez zmien zachovala na pôvodnom mieste. Organ bol postavený na severnej strane hlavnej lode a bol dielom krakovského stolára Hansa Hertela, dánskeho sochára – tovariša Hansa Schmidta a norimberského organára Hansa Hummela. Organ bol až do svojho premiestnenia v roku 1846 najväčším v celom Uhorsku. Vo farskom kostole sa vzácny cyklus siedmich dobrých skutkov milosrdenstva a siedmich smrteľných hriechov na nástennej maľbe. Maľby, ktoré sprevádzajú texty v ľudovej reči a nie v latinčine, boli zamerané na laické spoločenstvo, ktoré mali vychovávať.

Organ a kazateľnica vznikali takmer súčasne v

Návštevnosť Baziliky sv. Jakuba

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet návštevníkov	67 770	65 976	69 023	36 956

Tabuľka 16 Počet návštevníkov Baziliky sv. Jakuba, Zdroj: Mesto Levoča, 2021

Návštevnosť Baziliky sv. Jakuba zaznamenala v roku 2020 pokles návštevníkov oproti roku 2019 o 46,46 %. Hlavným dôvodom poklesu návštevnosti bola zlá pandemická situácia na Slovensku a zavedené COVID opatrenia.

Veža Baziliky sv. Jakuba



Obrázok 14 Veža Baziliky sv. Jakuba, Zdroj: Mesto Levoča

Pôvodná veža s kostolom bola postavená približne v 14. storočí a bola vyššia (75m, teraz 70m), ako ju poznáme teraz. V 19. storočí ju prestavali do neogotického slohu, má tvar osemuholníka a patrí medzi najkrajšie a najhodnotnejšie stavby Slovenska. Roku 1519 boli na veži umiestnené nové vežové hodiny. Niekoľko požiarov vežu poškodilo natoľko, že v polovici 17. storočia bola pre zvony postavená osobitná zvonica, kde boli zvony z veže prenesené. Vežu neskôr rozobrali až po úroveň strechy. Veľký požiar najviac poškodil vežu 8.3.1749 a na podnet cisára Františka Jozefa pri návšteve Levoče sa v roku 1850 – 1860 začala stavať nová veža realizovaná podľa plánov Fridricha Mücka. Vo veži sú dva zvony. Veľký hodinový zvon počut' v meste každú hodinu, malý zase každých 15 minút. Po zdolaní 216 schodov sú návštevníci odmenení výhľadmi nielen na

historické centrum, ale i na Vysoké a Nízke Tatry, Slovenský raj, či Mariánsku horu.

Návštevnosť Veže Baziliky sv. Jakuba

ROK	2016	2017	2018	2019	2020
Počet návštevníkov	6 489	3 708	Prebiehala rekonštrukcia	16 121	6 755

Tabuľka 17 Počet návštevníkov Veže Baziliky sv. Jakuba, Zdroj: Mesto Levoča 2021

Návštevnosť veže v roku 2019 prinieslo zatraktívnenie ponuky cestovného ruchu v Levoči, čo dokazuje aj počet návštevníkov, ktorý vzrástol oproti roku 2017 o 334,7 %. V roku 2020 následkom pandemických opatrení to bol pokles návštevníkov o 58 % oproti roku 2019.

Historická radnica



Obrázok 15 Historická radnica, Zdroj: MsÚ Levoča

Patrí architektonicky k najtypickejším stavbám levočského námestia. Mestská rada tu rozhodovala nielen o osudoch mesta a jeho obyvateľov, ale i o osudoch celého okolia. Budovu spravuje SNM – Spišské múzeum v Levoči, v ktorej je stála expozícia. Výstavné priestory sa počas storočí stali svedkami mnohých dôležitých rozhodnutí a stretnutí. Budova vznikla pravdepodobne okolo polovice 15. storočia a prešla mnohými stavebnými úpravami až do dnešnej podoby, ktorá je výsledkom prestavby v rokoch 1893 – 95. Expozícia v radnici je venovaná dejinám mesta Levoča – jeho počiatkom, rozvoju, dobe rozkvetu i súčasnosti. Diela historického a umelecko – historického charakteru sú kombinované s ukážkami bohatej cechovej produkcie. V roku 2001 bola otvorená dlhodobá expozícia etnografického charakteru pod názvom „Krása z nití utkaná“ a predstavovala oblasť ľudového textilu a modrotlačie na Spiši. Stále expozičné priestory dopĺňa výstavná sieň pre tematické a príležitostné výstavy. V roku 2000 boli výstavné priestory obohatené o „Malú výstavnú sieň“, kde sú verejnosti predstavované výstavy študijného a komorného rázu, s netradičným prístupom k vystaveným dielam. Historická radnica patrí k najnavštevovanejším expozíciám v Levoči. Je priestorom, kde sa stretáva verejnosť so zaujímavými ľuďmi nielen na vernisážach výstav, ale i na koncertoch, či odborných prednáškach z úspešného cyklu „Pohľady do minulosti“.

Štatistika návštevnosti budovy Radnice v správe SNM – Spišského múzea v Levoči

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet návštevníkov	18 532	17 324	20 474	8 179

Tabuľka 18 Štatistika návštevnosti Radnice, Zdroj: SNM – Spišské múzeum v Levoči, Vlastné spracovanie

Návštevnosť budovy Radnice, ktorá predstavuje ďalší z klenotov historického jadra Levoča v roku 2020 klesla oproti roku 2019 o 60,05%, z dôvodu pandemických opatrení.



Obrázok 16 Klietka hanby v Levoči, Zdroj: MsÚ Levoča

Klietka hanby patrí k raritným pamiatkam Levoče.

Pochádza zo 16. storočia, stojí na pevnom základe a je zdobená kovanými srdcami a ľaliami – symbolmi nevinnosti a lásky. Klietka slúžila nielen na vystavenie obvineného verejnej potupe, ale zároveň i ako výstraha pre ostatných. Na potrestaných mohla verejnosť aj pľuť. Trest sa často vykonával počas jarmokov, kedy bolo na námestí veľké množstvo ľudí. Klietka hanby stála pôvodne na mieste dnešného evanjelického kostola. Neskôr bola majetkom a stála v parku rodiny Probstnerovcov, v

priestore dnešnej nemocnice. Stredoveký pranier rodina

darovala mestu v roku 1933, odkedy stojí pred historickou radnicou.



Obrázok 17 Dom Majstra Pavla v Levoči, Zdroj: Spišský korzár

Dom Majstra Pavla

Predstavuje jednu z ďalších expozícií SNM – Spišského múzea v Levoči. V historickom dome na námestí, ktorého najstarším známym majiteľom bol Majster Pavol z Levoče je expozícia venovaná životu a dielu jedného z najvýznamnejších majstrov neskoršej gotiky – rezbárovi Majstrovi Pavlovi. Fasáda Domu Majstra Pavla púta pozornosť motívom mušle, zrekonštruovaná bola v roku 1981. Vzhľad domu sa zachoval od 15. – 16. storočia až do dnešných čias. Vo forme faximile dokumentuje jeho najvýznamnejšie diela monumentálneho i komorného charakteru, ktorých originály sa nachádzajú nielen v Bazilike sv. Jakuba, ale i v chrámoch takmer celého Slovenska. Fotografický a faktografický materiál približuje majstrove životné osudy. Návštevníci si môžu zblízka prezrieť

slávnú „Poslednú večeru“ z najvyššieho gotického oltára na svete –

hlavný oltár Baziliky sv. Jakuba v Levoči ale aj plastiky z oltára „Narodenia“, či z oltára sv. Jánov a mnoho ďalších zaujímavých diel.

Štatistika návštevnosti Dom Majstra Pavla v správe SNM – Spišské múzeum v Levoči

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet návštevníkov	11 579	9 638	10 276	4 839

Tabuľka 19 Štatistika návštevnosti Dom Majstra Pavla v Levoči, Zdroj: SNM – Spišské múzeum v Levoči

Dom Majstra Pavla v Levoči z hľadiska záujmu predstavuje tretiu najnavštevovanejšiu pamiatku v Levoči. Návštevnosť v tejto expozícii taktiež klesla v roku 2020 oproti roku 2019 o 52,90% následkom COVID opatrení.

Hradobný systém a mestské brány



Obrázok 18 Hradobné opevnenie v Levoči, Zdroj: Mesto Levoča

Opevnenie, ktoré obopínalo mesto, pochádza z prelomu 13. až 14. storočia. Bolo jedným zo znakov rozvíjajúceho sa mesta. Vyznačuje sa zložitou sústavou troch opevňovacích múrov a hradobnou priekopou. Múry sú spevnené baštami. Do mesta sa pôvodne vchádzalo tromi bránami. Zachovala sa len Košická a Menhardská brána. V opevnení sa nachádza ešte Poľská brána, ktorá ňou v skutočnosti nebola. Hradby sa dopĺňali a obnovovali v priebehu 16. a 17. storočia, podľa vyvíjajúcej sa vojenskej techniky. Hradobný systém dlhý 2,5 km je takmer kompletne zachovaný, z 15 bášt a veží sa zachovalo šesť. Zachovaných je dodnes asi 80% opevnenia v celom svojom profile (hradobný múr, hradobná terasa, parkánový múr, hradobná priekopa z exteriérovej časti a hradobná ulička z interiéru). Systém opevnenia prirodzene vymedzuje pôdorysne obrys historickej časti mesta a vytvára jeho jedinečnú siluetu.

Kladne treba hodnotiť prístup mesta Levoča v starostlivosti o hradobný systém a neustále opravy a údržbu v rámci finančných možností mesta Levoča s využitím čerpania dotačných schém Ministerstva kultúry SR a iných.

Bazilika Navštívenia Panny Márie



Obrázok 19 Bazilika Navštívenia Panny Márie, Zdroj: MsÚ Levoča

Bazilika Navštívenia Panny Márie sa nachádza na Mariánskej hore (760,5 m n. m.) pri Levoči, ktorá patrí medzi najstaršie pútnické miesta východného Slovenska.

Prvý kostolík sa spomína v kronikách už v roku 1247, teda asi vtedy, keď vznikla nová Levoča. Podľa kroniky Lányiho postavili Levočania kostolík, či kaplnku na dnešnej Olivovej hore. Neveľký kostolík bol na hore vystavený nepriaznivým poveternostným podmienkam, postupne chátral a museli ho zbúrať. Kostol sa postupne niekoľkokrát prestavoval, zväčšoval a rekonštruoval až do dnešnej podoby. Kostol Navštívenia Panny Márie (bazilika menšia) je neogotická krížová stavba, postavená podľa projektu staviteľa Antona Müllera. Pozdĺžna loď je široká 27 metrov, krížna 16 metrov. Kostol je dlhý 42,5 metra. Milostivá socha Panny Márie na hlavnom oltári v bazilike na Mariánskej hore je perlou a klenotom. Pochádza z prvej polovice 15. storočia a dosvedčuje hlboké korene mariánskej úcty v slovenskom národe.

Slávnostná posviacka chrámu sa konala 2. júla 1922 za účasti veľkého počtu veriacich. Posviacku vykonal Ján Vojtaššák, spišský biskup. Každoročne sa tu v prvý júlový víkend koná hlavná púť.

Rímskokatolícky Kostol Panny Márie Kráľovnej anjelov (tiež čierny alebo gymnaziálny), Kláštor Minoritov



Obrázok 20 Starý kláštor minoritov, Zdroj: MsÚ Levoča

Je príkladom ojedinelého súzvuku gotickej architektúry chrámu a kláštora s jednoliatym barokovým interiérom, ktorý je príkladom sochárskej tvorby vrcholného baroka. V ideologickom koncepte je jednoznačne príkladom vplyvu novej rehole – jezuitov – a jej rekatolizačnej úlohy v závere 17. storočia. Zreteľne čitateľný je jednotný ikonografický koncept dobovej jezuitskej spirituality zameranej na výchovu a vzdelávanie mládeže, ktorý súvisel so založením gymnázia a konviktu. Stred kláštorného komplexu tvorí jedinečná gotická krížová chodba s fragmentmi gotických nástenných malieb a v centre s rajským dvorom, spojená s kostolom cez sakristiu s pôvodným mobiliárovým vybavením. 19.11.2021 bol slávnostne otvorený obnovený zrekonštruovaný komplex historického minoritského kláštora so zachovanou pôvodnou krížovou chodbou, unikátnym rajským dvorom, kapitulnou sieňou a dormitóriom <http://www.spisskemuzeum.com/stredoveky-klastor-minoritov-v-levoci/>. Zároveň bol sprístupnený pre verejnosť.

Nakoľko bola expozícia kláštora sprístupnené verejnosti až v roku 2021, údaje o návštevnosti sú za rok 2021 a návštevnosť v tom roku predstavovala 711 návštevníkov (Zdroj: SNM – Spišské múzeum v Levoči).

Výstavná sieň v sídelnej budove SNM – Spišského múzea v Levoči

Patrí k ďalším z expozícií SNM – Spišského múzea v Levoči. Je umiestnená v jednom z najpôsobivejších meštianskych domov levočského námestia so zachovanými pôvodnými kamennými článkami i freskovou výzdobou. Meštiansky dom stojí na Námestí Majstra Pavla č. 40 a oplýva bohatou minulosťou. Niektorí si ho pamätajú ako Hainov dom alebo Štúrovské lýceum. V súčasnosti je to sídelná budova SNM – Spišského múzea v Levoči.

Návštevnosť Výstavnej siene SNM – Spišského múzea v Levoči

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet návštevníkov	7 047	6 550	6 995	3 274

Tabuľka 20 Návštevnosť Výstavnej siene SNM – Spišského múzea v Levoči, Zdroj: SNM – Spišské múzeum v Levoči, Vlastné spracovanie

Počet návštevníkov vo Výstavnej sieni SNM – Spišského múzea v Levoči klesol v roku 2020 oproti roku 2019 o 53,20 %.

Evanjelický kostol a. v.



Obrázok 21 Evanjelický kostol, Zdroj: MsÚ Levoča

Evanjelický kostol v Levoči je postavený v južnej časti námestia v mierne klesajúcom teréne. Jeho rozložitá hmota na centrálnom pôdoryse v tvare gréckeho kríža je ukončená polgulovou kupolou nesenou osembokým tamburom s radom termálnych okien. Kostol je riešený v duchu klasicizmu. Postavený bol v rokoch 1823 – 1837 podľa návrhu levočského architekta Antona Povolného na mieste staršej drevenej stavby mimo hradieb. V exteriéri dominujú vysoké, polkruhovo zaklenuté, navzájom pilastrami oddelené okná. Vstup zdôrazňujú kanelované pilastre vysokého rádu. V interiéri sa na južnej strane nachádza mohutná klasicistická oltárna architektúra. V nej je umiestnený veľký oltárny obraz od levočského maliara Jozefa Czauczika predstavujúci Krista kráčajúceho po mori. Interiér je dotvorený iluzívnou architektonickou výmalbou. Na empore je chrámová knižnica a na balustrádovom zábradlí pôvodný tepaný

kríž z roku 1713, ktorý pochádza z pôvodného kostola. Kostol ponúka jedinečné možnosti pre kultúrne vystúpenia, ktoré sú lákadlom pre návštevníkov zo širokého okolia.

Údaje o návštevnosti nám poskytla evanjelická farárka Mgr. Zuzana Durcová za Cirkevný zbor ECAV Levoča. Keďže vstup do Evanjelického kostola nie je spoplatnený, údaje nie sú presné. Kostol je otvorený 6 dní v týždni od pondelka do soboty v mesiacoch júl, august a denná návštevnosť sa pohybuje približne cca 200 návštevníkov. Pre celkové vyhodnotenie návštevnosti sme preto použili údaje cca 10 000 návštevníkov v rokoch 2017 – 2019 a v pandemickom roku 2020 cca 5 000 návštevníkov.

Kostol Svätého Ducha, Kláštor Minoritov



Obrázok 22 Kostol sv. Ducha a Kláštor minoritov, Zdroj: MsÚ Levoča

Je poslednou výraznou sakrálnou stavbou v interiéri stredovekého mesta. Stojí na mieste stredovekého, pôvodne Špitálskeho kostola pri Košickej mestskej bráne z 2. polovice 18. storočia, ktorý zničil požiar v roku 1747. Nový kostol s kláštorom, vybudovaný v 50. a 60. rokoch 18. storočia je dodnes príkladom jednotne riešenej architektúry a výzdoby interiéru v dobe neskorého baroka, ako regionálneho variantu umeleckej tvorby 2. polovice 18. storočia. Kostol a komplex kláštorných budov v Levoči bol postavený v rokoch 1748 – 1755 a je jedným z nemnohých zachovaných barokových kostolov na Spiši. Súbor kláštorných objektov má pôdorys v tvare písmena U. Kostol je jednod'ový, v zadnej časti lode má murovanú emporu s organom. Na priečelí kostola sa nachádza nástenná maľba so symbolmi Viery, Nádeje a Lásky.

Námestie Majstra Pavla – Meštianske domy



Obrázok 23 Meštianske domy na Námestí Majstra Pavla, Zdroj: MsÚ v Levoči

Veľká časť hore uvedených kultúrno historických klenotov Levoče sa rozprestiera na Námestí Majstra Pavla, ktoré patrí k najväčším námestiam v Európe. Má výrazne obdĺžnikový tvar s rozlohou 4 400 m². Námestie obklopuje asi 60 meštianskych domov, z ktorých k najznámejším patria:

Obchodný dom Wahgaus bol spolu so zlatníckymi dielňami časťou komplexu budov v parku. Pôvodne tu bola škola, o čom svedčí erb oproti kostolu. V roku 1588 ju prebudovali na školu vyššieho typu. Nachádzala sa tu tiež mestská zbrojnica. Budovy boli spojené v jeden celok v rokoch 1587 – 1588. Po prestavbe v rokoch 1810 a 1858 – 1862 slúžila ako reálne gymnázium, kasíno, cukráreň, reštaurácia i byty. Dnes je zrekonštruovaná, v ktorej sídli Mestský úrad.

Thurzov dom je dom č. 7 na námestí. Pripomína skôr palác s pôvabnou štítkovou atikou a bohatou sgrafitovou výzdobou. Bol postavený v 15. storočí. V priebehu vekov ho vlastnili viaceré významné rody a rodiny. K tým najznámejším a najslávnejším bezpochyby patrili Thurzovci- bohatí levočskí obchodníci a aristokrati. V roku 1534 ho Juraj Thurzo daroval Martinovi Syglerovi. Bol ohodnotený na 150 florénov. Suma v tých časoch vysoká, čo dokazuje, že tento dom bol jeden z najväčších v meste. Po požiari v roku 1550 sa jeho vlastníkom stal jeden z najbohatších kupcov, Jozef Hirscher. Pôvodný Thurzov dom radikálne renesančne prestaval. Dom rozšíril a pričlenil k nemu zástavbu na východnej strane. V roku 1654 mesto súhlasilo s jeho predajom a tak sa stal majetkom Jána Mariássyho a jeho dcéry Žofie Horvathovej. Dom bol v tom čase trojpodlažný s predsieňou, na prízemí a prvom poschodí so zaklenutými izbami. Druhé poschodie využívali ako skladovacie priestory. Za jeho múrmi našli svoj domov aj richtár Ján Vitalis, František Görgei, Ján Früverth, Imrich Csáky a od roku 1820 Augustín Raiss, vtedajší majiteľ ľubovnianskeho hradného panstva. Vďaka jeho stavebným zásahom získala hlavná fasáda klasicistickú podobu. Na prestavbe a výzdobe domu mali svoj podiel aj miestni umelci, najmä levočský maliar Jozef Czauscik- autor malby na strope v kupole budovy. Jej posledným majiteľom bol Vidor Csáky. Ten nechal v rokoch 1903 – 1904 podľa návrhu budapeštianskeho profesora Štefana Groa ozdobiť hlavnú fasádu

sgrafitom. Profesor do svojej práce zakomponoval aj pripomienku tých najvýznamnejších obyvateľov domu. Na fasáde sa nachádza nápis s chronistikom (1904) : ERECTA PER ATAVOS / DE GENERE THVRZO // FAVORE CRATI NEPOTIS / HILARII EX COMITIBVS CSAKY/ EXSTITI RENOVATA. Čo v preklade znamená: „Bola som postavená predkami rodu Thurzo, obnovená z vôle vd'ačného a potešeného potomka grófov Csákyovcov.“. Thurzov dom patril grófom až do roku 1945. Po oslobodení bol dokonca sídlom hlavného štábu generála Ludvíka Svobodu, aj keď iba dva dni. V súčasnosti chránia múry starobylého domu cenné listiny a pramene. Ako sídlo Spišského archívu, túto úlohu dôstojne plnia od roku 1949.

Máriássyho dom stojí v západnej časti námestia s nádherným kamenným portálom z roku 1530. Veľmi zaujímavý je aj jeho renesančný dvor s arkádami, ktorý je typický pre mesto Levoča. Dom je dokladom urbanistického vývoja mesta v období stredoveku a renesancie, so zachovanou reprezentačnou prestavbou celej zástavby na parcele v 2. polovici 17. storočia. Zachoval si značnú mieru autenticity v dispozičnom riešení aj v počte zachovaných architektonických prvkov. Patrí k najhodnotnejším architektúram v meste. Dom svojou dispozíciou a vybavením kamennými architektonickými článkami reprezentuje typ šľachtického mestského sídla na námestí, ktorý vlastnila rodina Máriássyovcov. V súčasnosti sa v tomto dome nachádza Galéria Mesta Levoča.

Krupekov dom neunikne pozornosti pre svoju bohato zdobenú fasádu maľbami a kvádrovaním zo 16. storočia. Nad vstupným portálom je krupekovský erb s dvomi anjouovskými ľaliami a rozviatym akantom. V úrovni okien poschodia sú medzi oknami tri figurálne výjavy – sv. Sebastián, sv. Rodina a sv. Krištof. Dom patril významnému krakovskému kupcovi Šebastianovi Krupekovi a svojou dispozíciou a vybavením kamennými architektonickými článkami reprezentuje typ domu zámožného mešťana – kupca.

Spillenbergov dom patril v 16. – 17. storočí známej lekárskej rodine. Dom má dispozičné jadro z 15. storočia a zachovanú reprezentačnú prestavbu celej zástavby. Dom je významný jedinečným architektonickým riešením hlavnej fasády s bohatou výzdobou a pre Levoču atypicky riešeným vysokým atikovým štítom. Hodnotu domu zvyšuje prostredníctvom majiteľa – rodina Spillenbergovcov, ktorí patrili k významným osobnostiam mesta.

Veľký župný dom bol postavený v rokoch 1806 - 1837 architektom z Egru Antonom Povolným ako sídlo administratívy pre Spišskú župu, ktorej sídlom bola od 16. storočia až do konca roku 1922 Levoča. Klasicistický sloh pritom prispôbil renesančnému prostrediu Levoče zdôraznením horizontálnych línií. Župný dom svojim pôdorysným a výškovým vývinom má charakter paláca, charakteristickými prvkami sú mohutný nástupný vestibul prízemnia s prilahlým monumentálnym schodiskom, slávnostná sála poschodia a dvojtraktová dispozícia s chodbou po vnútornom obvode dvora. Najcennejším prvkom domu je jeho fasáda, ktorá je pozoruhodným dokladom kultivovanosti stavebníkov a ich rozhl'ade po stavebnej produkcii v európskom merítke. Považuje sa za najkrajší župný dom v bývalom Uhorsku. Dnes opäť zreštaurovaná budova slúži administratívnym účelom.

Malý župný dom je dom č. 60, ktorého fasáda má sgrafitovú výzdobu a medzi oknami je znázornený erb Spišskej župy. Dom je dokladom vývoja stredovekého meštianskeho domu od gotického obdobia, kedy bol postavený, cez rozsiahle renesančné prestavby a úpravy v 19. storočí so zachovanými architektonickými detailmi a konštrukciami z rôznych období. Po postavení Veľkého župného domu v ňom zostali len menšie župné úrady a väznica. Dnes sa tu nachádza župný archív.

Zachovalé meštianske domy pochádzajúce väčšinou zo 14. – 15. storočia, ktoré sa nachádzajú na námestí, sú súčasťou poznávacej trasy mesta, ktorú ponúka informačná kancelária spolu so sprievodcami, ako aj prostredníctvom info letákov a virtuálnej prehliadky.

K unikátnym radíme aj budovu Mestského divadla.

Mestské divadlo je druhé najstaršie na Slovensku, ktoré siaha do 13. storočia a nachádza sa v pôsobivom prostredí pamiatkových dominánt, na západnej strane námestia. Pôvodne na tomto mieste stáli tri meštianske domy. Rekonštrukciou bola budove vrátená, zvlášť divadlu, jej komorná podoba z polovice 19. storočia podľa vzoru viedenského divadla. V tomto kultúrno – spoločenskom komplexe sa nachádza kongresová sála, divadelná sála, dve kurzové miestnosti, modrý salónik. Novootvorené mestské divadlo ponúka širokú paletu divadelných vystúpení, kultúrnych podujatí, ale aj možnosť usporadúvania kongresov, seminárov, školení a rôznych spoločenských stretnutí. V divadle sídli príspevková organizácia Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča, ktorá má budovu mestského divadla v správe.

VÝZNAMNÉ INŠTITÚCIE NA NÁMESTÍ MAJSTRA PAVLA V LEVOČI S POTENCIÁLOM PRE CESTOVNÝ RUCH

Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča a jeho prevádzky



Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča eviduje štatistiku organizovaných podujatí za roky 2016 – 2020 nasledovne:

ROK	2016	2017	2018	2019	2020
Počet organizovaných kultúrnych podujatí	149	127	163	183	71
Počet divadelných predstavení	38	26	35	47	11
Počet zakúpených kultúrnych podujatí	60	85	71		
Počet podujatí pre deti a mládež	79	71	78	77	22
Výstavy	3	3	7	4	3

Tabuľka 21 Štatistika podujatí MsKS v Levoči, Zdroj: Rozbory hospodárení MsKS v Levoči 2016 – 2020, Vlastné spracovanie

Mestské divadlo

V budove Mestského divadla sa nachádza divadelná sála s kapacitou 180 miest kongresová sála s kapacitou 200 miest a modrý, zelený a balkónový salónik s jednotlivou kapacitou 20 až 40 miest. Komplex interiéroých priestorov dopĺňa exteriérové átrium.

Využitelnosť priestorov Mestského divadla v Levoči

ROK	2016	2017	2018	2019	2020
Využitelnosť priestorov (v hodinách)	1 365	1 287		1 443	427
Konferencie a svadby				82	27
MsKS				80	25
Ostatné organizácie				44	12

Tabuľka 22 Využitelnosť priestorov Mestského divadla v Levoči, Zdroj: : Rozbory hospodárení MsKS v Levoči 2016 – 2020, Vlastné spracovanie

2D Kino Úsmev

Pre milovníkov filmového umenia ponúka Kino Úsmev filmovú ponuku v 2D kvalite. Z hľadiska cestovného ruchu ponúka počas turistickej sezóny ďalšiu z možností kultúrneho vyžitia v meste Levoča.

Štatistika návštevnosti Kina Úsmev

ROK	2016	2017	2018	2019	2020
Počet predstavení	165	188	141	190	78
Počet divákov	3 729	4 932	3 107	5 334	1 935

Tabuľka 23 Štatistika návštevnosti Kina Úsmev v Levoči, Zdroj: : Rozbory hospodárení MsKS v Levoči 2016 – 2020, Vlastné spracovanie

Činnosť MsKS v prevádzkach mestského divadla a kina z hľadiska počtu podujatí a návštevnosti výraznejšie napredovala pred pandémiou v roku 2019. Rok 2020 sa na ich činnosti podpísala pandemickými opatreniami, ktoré postihli aj ostatné kultúrne inštitúcie v meste.

Galéria Mesta Levoča

Pre milovníkov výtvarného umenia bola v roku 2014 otvorená v unikátnych priestoroch na prvom poschodí v priestoroch Máriássyho domu na námestí Majstra Pavla v Levoči č. 43 Galéria Mesta Levoča. Spravuje ju a prevádzkuje Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča. Galéria vytvára priestor pre prezentáciu súčasného výtvarného umenia. Okrem

výstav výtvarného umenia ponúka galéria možnosti aj na mimovýstavné aktivity.
<http://galeria.levoca.eu/>.

Štatistika návštevnosti Galérie Mesta Levoča (bez vernisáží)

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet návštevníkov	1 019	2 084	1 767	1 027

Tabuľka 24 Štatistika návštevnosti GML, Zdroj: Rozbory hospodárení MsKS v Levoči 2017 – 2020, Vlastné spracovanie

Najväčšiu návštevnosť GML zaznamenala v roku 2018. V roku 2020 klesla návštevnosť oproti roku 2019 o 41,88 %, pod čo sa podpísali COVID opatrenia v kultúrnych inštitúciách.

Slovenské národné múzeum – Spišské múzeum v Levoči

Je špecializované múzeum Slovenského národného múzea s celoštátnou pôsobnosťou. Zameriava sa na výskum historického vývoja mesta Levoča, umelecko – historický výskum v regióne pôsobenia múzea, výskum Majstra Pavla z Levoče v domácom a stredoeurópskom kontexte a vývoj Spišského hradu a jeho okolia. Rôznorodý zbierkový fond múzea je prezentovaný v niekoľkých expozíciách: Spišský hrad, Historická radnica, Dom Majstra Pavla, Kláštor Minoritov v Levoči. Múzeum na základe prieskumu a vedeckého výskumu v súlade so svojim zameraním nadobúda, eviduje, realizuje odbornú revíziu, bezpečnosť a ochranu zbierkového fondu, vykonáva vedecko – výskumnú činnosť, digitalizáciu, vydáva publikácie a zaoberá sa vzdelávacou činnosťou v oblasti múzejnej pedagogiky a pre verejnosť. Okrem výstavnej činnosti je SNM – Spišské múzeum v Levoči aktívne v organizovaní rôznych kultúrnych a sprievodných podujatí, ktoré zaznamenávajú vysokú návštevnosť a ktoré výrazne obohacujú ponuku kultúrnych aktivít v okrese Levoča. Najmä kultúrne podujatia na Spišskom hrade, ktoré navštevujú ľudia zo širokého okolia. Múzeum patrí k najnavštevovanejším múzeám na Slovensku s dlhoročnou tradíciou.

Štatistika návštevnosti vybraných expozícií v správe SNM – Spišského múzea v Levoči.

Spišský hrad

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet návštevníkov	212 547	211 476	211 700	129 910

Tabuľka 25 Štatistika návštevnosti Spišský hrad, Zdroj: SNM – Spišské múzeum v Levoči, Vlastné spracovanie

Štatistika ostatných expozícií (Radnica, Dom Majstra Pavla, Výstavná sieň a Kláštor minoritov) sú zobrazené pri opisoch expozícií.

Prehľad výstavnej a kultúrno – vzdelávacej činnosti SNM Spišského múzea za obdobie 2017 – 2020:

Výstavná činnosť:

ROK	2017	2018	2019	2020
Celkový počet zrealizovaných výstav	14	10	8	4

Tabuľka 26 Celkový počet zrealizovaných výstav SNM – Spišské múzeum v Levoči, Zdroj: Výročné správy SNM, Vlastné spracovanie

Kultúrno – vzdelávacia činnosť:

Rok 2017 : SNM-Spišské múzeum svojou aktivitou výrazne podporilo 500. výročie ukončenia prác na hlavnom oltári v Levoči. V rámci kultúrnych aktivít pre letnú turistickú sezónu bol pripravený bohatý program v rámci festivalu Leto na hrade. Záujem verejnosti rastie najmä o špeciálne kreované nočné prehliadky so živými sochami a divadelné piatky. S úspechom sa stretol tradičný program pre školy – Hradohranie a Škola princezien. Úspešne pokračujú programy v cykle Škola v múzeu a animačné prehliadky na Spišskom hrade.

Rok 2018: V roku 2018 pokračoval Benefactor Musaei Scepusiensis, kde múzeum odmenilo zamestnancov, externých spolupracovníkov a inštitúcie, ktoré prispeli k rozvoju múzea. V rámci kultúrnych aktivít pre letnú turistickú sezónu bol pripravený bohatý program pri otvorení letnej turistickej sezóny. S úspechom sa stretol program pre školy Hradohranie, realizoval sa 6. ročník festivalu Súhradnice. Úspešne pokračujú programy v cykle Škola v múzeu a animačné prehliadky na Spišskom hrade. Múzeum pokračovalo v prednáškovom cykle z histórie Pohľady do minulosti.

Rok 2019: Múzeum pokračovalo v realizácii cyklu prednášok Pohľady do minulosti. Aj v tomto roku bol kultúrny festival Leto na hrade. S úspechom sa stretol tradičný program pre školy – Hradohranie, ktorý zaznamenal rekordný počet detí. Pokračovali programy v cykle škola v múzeu a animačné prehliadky na Spišskom hrade.

Rok 2020: V čase koronakrízy múzeum pripravilo na svojej facebookovej stránke nový cyklus Za dverami múzea, ktorého prostredníctvom prezentovalo zbierkové predmety múzea a jeho expozície. Múzeum malo pripravené veľmi kvalitné sprievodné podujatia 79 k výstavám. Z nich sa podarilo realizovať len dve kurátorské sprevádzania a tri prednášky v cykle Pohľady do minulosti (Civitas nostre provincie capitalis, PAX ET BONUM, Levoča na ceste od dediny k mestu, Osudy starého minoritského kláštora v Levoči). Nepodarilo sa zrealizovať kurátorský kurz Vyhradené pre umenie a tiež ďalšie tri prednášky v cykle Pohľady do minulosti. Nerealizoval sa ani tradičný program pre školy – Hradohranie. Preto sa pripravil náhradný program formou letnej školy. V cykle Za dverami múzea uverejňovanom v čase karantény v dôsledku šírenia COVID-19 na fb stránke múzea, boli uverejňované príspevky pre verejnosť, napr. Marta Herucová: Portrét Hilára Csákyho – Gróf, ktorý miloval históriu, O Trpezlivých v Levoči – o nemeckej rodine Geduld Jungenfeld v Levoči, Zákutie medzi domami – obraz moderného talianskomad'arského maliara, ktorý neprežil stratu svojej lásky a i., Peter Kováč: Levocke ovčare, Zachytená zbožnosť, Pre zahriatie i pre krásu, Cez týždeň i v nedeľu, Mária Novotná: Veľkonočný cyklus – o dielach Majstra Pavla, Vznešená,

vzdelaná, talentovaná – portrét talentovanej grófkky, Martin Stejskal: Spod Spišského hradu, Zuzana Demčáková – Vanda Stašíková – Múzejná pedagogika (Inšpirácia z hradnej kuchyne – Hradný elixír pochabej Dorky, Hradná zmes rytiera Šarška, Hradné tajomstvo krásnej Hedvigny ai.), Dáša Uharčeková Pavúková: Cyklus Ako to bolo – pre deti aj tie najmenšie: Ako sa staval hrad, Viete, aký rozdiel bol medzi kurucom a labancom?, O princovi a povstalcovi, Vymaľujte si ďalšiu postavu z legendy o Levočskej bielej panej a iné. Skúste vymyslieť svoj vlastný erb. V rámci kultúrnych podujatí bol pripravený program Hudba z hradu – On line klavírny koncert zo Spišského hradu vysielaný ako príspevok k otvoreniu LTS 2020 – 09. 05. 2020 Klavíristka Alexandra Mlynarčíková.

Múzeum špeciálneho školstva

Je špecializovaným múzeom s celoslovenskou pôsobnosťou, s komplexnou dokumentáciou v oblasti špeciálneho školstva, špeciálnej pedagogiky a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením. Výnimočnosť a jedinečnosť múzea od vzniku až po súčasnosť spočíva v tom, že mapuje históriu špeciálneho školstva ako celku, najmä štyri základné pédie – zrakové, sluchové, telesné a mentálne znevýhodnenie. Od 1. januára 2014 je múzeum organizačne začlenené pod Centrum vedeckých informácií v SR v Bratislave, priamo riadenú príspevkovú organizáciu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. Špecializuje sa na zhromažďovanie, ochraňovanie, odborné zhodnocovanie, spravovanie, využívanie a sprístupňovanie hmotných dokladov z dejín špeciálneho školstva a zdravotne znevýhodnených <https://msslevoča.sk/>.

Návštevnosť Múzea špeciálneho školstva

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet návštevníkov	2 091	2 650	4 305	2 858

Tabuľka 27 Návštevnosť Múzea špeciálneho školstva v Levoči, Zdroj: MSS Levoča, Vlastné spracovanie

Aj SNM – Spišské múzeum v Levoči ako aj Múzeum špeciálneho školstva v Levoči vykazujú najväčšiu návštevnosť v roku 2019. Rok 2020 ovplyvnila pandemická situácia a zatvorenie prevádzok od 9.3.2020 do 13.5.2020, následne od 22.10.2020 do 20.12.2020, kedy boli prevádzky otvorené iba pre obmedzený počet návštevníkov na 1 vstup – osoba na 15 m² a úplné zatvorenie nastalo aj od 21.12.2020 do 31.12.2020.

Knižnica Jána Henkela v Levoči

Jedná sa o regionálnu knižnicu, ktorá je od 1.1.2019 v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja. Okrem poskytovania knižničných služieb a plnenia úloh v zmysle Zákona o knižniciach č. 126/2015 Z. z. sa výraznou mierou podieľa aj na organizovaní rôznych kultúrnych a vzdelávacích aktivít, preto ju tiež môžeme zaradiť k inštitúciám, ktoré môžu obohatiť ponuku kultúrneho vyžitia, alebo trávenia voľného času v meste Levoča, alebo jeho okolí. Okrem zaujímavých besied s autormi, knižnica organizuje prednášky, podujatia pre deti a seniorov, autorské čítania a mnoho ďalších aktivít, ktoré nie sú viazané na členstvo, teda umožňujú účasť aj potencionálnym návštevníkom mesta, poprípade okolia.

Štatistika kultúrno – spoločenských podujatí Knižnice J. Henkela

ROK	2019	2020	2021
Počet kultúrno – spoločenských podujatí	24	71	67

Obrázok 24 Kultúrno spoločenské podujatia Knižnice J. Henkela v Levoči, Zdroj: Rozbory činností a hospodárení za roky 2019 – 2021, Vlastné spracovanie

Pamätná izba Štúrovcov

Mesto Levoča v súčinnosti s levočským odborom Matice slovenskej zriadilo na Námestí Majstra Pavla č. 47 Pamätnú izbu venovanú Štúrovcom, ktorá bola sprístupnená verejnosti 3.9.2021. Dominantou izby je busta Ľudovíta Štúra ako aj ďalšie dobové exponáty, ktoré pochádzajú z depozitu SNM – Spišského múzea v Levoči. Pamätná izba je prístupná verejnosti na základe telefonickej dohody v utorok a štvrtok od 9.00 – 12.00 hod.

MESTO SPIŠSKÉ PODHRADIE

Prvá písomná zmienka o meste pochádza z roku 1249. Ide o listinu uhorského kráľa Belu IV. Spišskému prepoštovi sídliacemu na Spišskej kapitule. V listine sa spomína „Villa Saxonum sub Castro“, čo znamená „osada Sasov pod hradom“. V polovici 13. storočia sa už vyvinulo v samostatné od hradu nezávislé mesto. V roku 1412 sa Spišské Podhradie zásluhou kráľa Žigmunda Luxemburského dostalo na 360 rokov do poľského zálohu. Spolu s ním bolo v zálohu aj ďalších 15 spišských miest. Záloh skončil v roku 1772, kedy bolo 16 spišských miest vykúpených od poľského panovníka panovníčkou Máriou Teréziou. Po návrate z poľského zálohu sa Spišské Podhradie stalo do roku 1876 súčasťou Provincie 16. spišských miest. Od roku 1993 je mesto Spišské Podhradie spolu so Spišským hradom, Spišskou Kapitulou a Kostolom sv. Ducha v Žehre zapísané do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. K najzaujímavejším a z hľadiska cestovného ruchu najnavštevovanejším pamiatkam v Spišskom Podhradí môžeme zaradiť:

Rímskokatolícky kostol Narodenia Panny Márie

Pôvodne gotický kostol pochádzajúci z 13. storočia prešiel mnohými prestavbami, ktoré mu dali dnešnú klasicistickú podobu. Z pôvodnej stavby sa zachovala len veža a vstupný portál. Veža pôvodne nebola spojená s chrámom a patrila do vlastníctva mesta a nie fary. V roku 1794 kostol vyhorel. Vežu opravili, no pôvodný jednolodový kostol v roku 1824 zbúrali. V rokoch 1825 – 1829 postavili na jeho miesto dnešné jednolodie ako provizórium, no toto provizórium tu stojí dodnes. Dnešný kostol je o tretinu menší ako pôvodná stredoveká stavba. Celý chrám je situovaný do ohradeného priestoru so vstupnou gotickou bránou.

Evanjelický kostol

Evanjelický kostol cirkvi augsburského vyznania bol postavený v rokoch 1799 až 1808 ako klasicistická stavba. Veža bola ku kostolu pribudovaná v rokoch 1829 – 1832. Vzhľadom na to, že kostol sa stal v roku 1856 obeťou požiaru, musel byť opravený a kostolná veža prebudovaná. Vnútro kostola bolo nanovo vymalované a zariadené v roku 1889. Stred oltára tvorí obraz Krista na Hore olivovej od známeho levočského maliara Jozefa Czauczika. Kazateľnica je klasicistická zo začiatku 19. storočia. Krstiteľnica je pseudogotická z konca 19. storočia na mieste pôvodnej klasicistickej, dnes umiestnenej v sakristii. Organ je z konca 19. storočia.

Kláštor Milosrdných bratov

Mesto malo od roku 1327 mestský špitál. Bolo to charitatívne zariadenie, ktoré poskytovalo ubytovanie a starali sa v ňom o starých ľuď, invalidov, bezdomovcov a chorých. Pri špitáli bol kostol. Od roku 1399 ho spravovali augustiáni, ktorí tu založili kláštor. V 17. storočí sa dostal pod správu rehole milosrdných bratov, ktorí tu zriadili nemocnici. Kláštor a kostol celý zbarokizovali. Na fasáde kostola nad vstupom je v štukovom orámovaní baroková maľba sv. Augustína, sv. Jána z Boha a sv. Karola Boromejského. V maľovanej kostuši je latinský nápis s chronostikonom. Z toho nápisu je zrejmé, že nemocnica bola zasvätená sv. Jánovi z Boha. Z veľkých písmen, ktoré sú zároveň latinskými číslicami je vypočítaný rok 1736. Interiér kostola pochádza prevažne z 18. a 19. storočia. Hlavný oltár je z roku 1737, v strede je obraz Oslávania sv. Jána z Boha od Martina Speera. Vstup je možný s doprovodom pracovníka turistického informačného centra.

Synagóga

Bola postavená v roku 1875 v neskorogotickom slohu s prvkami inšpirovanými orientálnou architektúrou. Po požiari bola v rokoch 1905 – 1906 opravená. Synagóga je jednoduchou stavbou s maurskými prvkami, ktorá slúžila malej ortodoxnej obci a predstavuje typický príklad provinčnej synagogálnej architektúry 19. storočia. V interiéri sa zachovala ženská galéria na šiestich liatinových stĺpoch, svätostánok a pôvodná bohatá maurská stropná maľba. Synagóga sa využíva na rôzne kultúrne podujatia, vernisáže, výstavy a pod. a je prístupná verejnosti.

Mariánsky stĺp

Postavený v barokovom slohu v roku 1726, reštaurovaný bol v roku 1861 a naposledy v roku 2009. Kamenná plastika Immaculaty stojí na stĺpe s trojuholníkovým podstavcom s nárožnými volútami a rastlinnými reliéfmi.

Mestská radnica

Renesančný dvojpodlažný objekt, postavený v roku 1546, reštaurovaný bol v rokoch 1785 až 1786, obnovený a prefasádovaný v prvej tretine 20. storočia. Na fasáde sa zachoval renesančný portál v supraporte so znakom mesta. Vnútorne priestory sú zmodernizované.

Mestský mlyn

Najstarší zachovaný údaj o vodnom mlyne na Slovensku je zo začiatku 12. storočia. V roku 1872 bolo na Slovensku 4500 vodných mlynov. Takmer každá dedina mala svoj mlyn. S príchodom 20. storočia a technickej revolúcie začínal počet mlynov postupne klesať. Z takmer deväťstoročnej slovenskej histórie vodných mlynov na Slovensku zostalo ani nie 50 mlynov a z toho asi 10 aj so zachovanou technológiou. Práve mesto Spišské Podhradie sa môže pýšiť jednou z tých technických a kultúrnych pamiatok takmer zaniknutého odboru ľudskej činnosti. Budova mlyna je najstarší hospodársky a technický objekt v meste. Prvá písomná zmienka o budove je z roku 1869. Začiatkom 20. storočia budova mala pivnicu a prízemie

a slúžila ako mlyn aj s pílou. Dostavané bolo prvé poschodie. V roku 1913 sa majiteľmi mlynu stali Ján Faith a Tomáš Kováč (svokor Jána Faitha). V roku 1940 boli zakúpené nové mlynské stroje a o rok na to sa uskutočnila prístavba skladových priestorov na obilie a múku. Počas II. svetovej vojny v roku 1944 Nemci obsadili mlyn a mlelo sa pre nemeckú armádu. Nasledujúci rok bol mlyn podmínovaný a stále sa mlelo pre Nemcov. 24.1.1945 Nemci odmínovali mlyn a odišli. Od februára 1945 obsadili mlyn Rusi. Od marca do konca mája 1945 sa uskutočnila elektrifikácia mlyna. V 50. rokoch prevzalo mlyn do nájmu tzv. Jednotné skladové družstvo Levoča a neskôr mlyn prevzal národný podnik Východoslovenské mlyny a pekárne Košice. V roku 1958 bol mlyn rozdelený na obytnú a prevádzkovú časť. V roku 1963 prevádzka mlyna v Spišskom Podhradí skončila. V roku 1968 bol spustený na tri mesiace a znovu bol nečinný do roku 1976. Od roku 1977 až do roku 1988 mlyn len šrotoval. Od roku 2017 je majetkom mesta Spišské Podhradie a sprístupnené pre turistov a nadšencov technických pamiatok.

VÝZNAMNÉ INŠTITÚCIE V SPIŠSKOM PODHRADÍ S POTENCIÁLOM PRE CESTOVNÝ RUCH

Mestské výstavné siene

www.kulturapodhradie.sk - webová stránka je v procese prípravy

<http://www.tic-spisskepodhradie.com/item/mestska-galeria-a-zidovska-synagoga-otvorene-denne>

Mesto Spišské Podhradie vedie štatistiku návštevnosti v Turisticko informačnom centre – bližšie v kapitole Analýza návštevnosti – vybrané údaje.

SPIŠSKÁ KAPITULA

Katedrála sv. Martina

Bola postavená v rokoch 1245 – 1275 ako trojlod'ová bazilika v románskom slohu. Bezprostredne pri katedrále stojí socha sv. Jána Nepomuckého z roku 1732 a predstavuje patróna seminára. Pôvodný Prepoštský palác, dnes Biskupský, sa budoval spoločne s katedrálou. Východne od neho stojí hodinová veža. V rámci opevnenej časti sa nachádzajú zaujímavé kanónie a budova kňazského seminára. Je sídlom Spišského biskupstva a patrí medzi kultúrne klenoty Slovenska, taktiež nazývaný ako „Slovenský Vatikán“. V Spišskej Kapitule a lokalite zvanej Pažica odborníci objavili unikátnu koncepciu teritória, ktoré pripomína staroveký Jeruzalem. Pôvodnú hypotézu krajinárov

o existencii „Spišského Jeruzalema“ potvrdili aj historici. Veriacim v časoch, keď boli púte do Svätej zeme kvôli vojne s Turkami problematické, mali umožniť, čo najvernejšie prežiť krížovú cestu.

Spišská Kapitula prichádza do styku s návštevníkmi v Informačnom centre, ktoré je zriadené Biskupským úradom v Spišskej Kapituli. Zabezpečuje prehliadky expozícií (Katedrála sv. Martina, Expozícia Učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule, Spišský Jeruzalem, Biskupská záhrada). Údaje o návštevnosti nám neposkytli z dôvodu, že ich neevidujú.

SPIŠSKÝ HRAD

Je unikátnym príkladom stredovekého kráľovského hradu. Vznikol na konci 12. a začiatku 13. storočia. Až koncom 13. storočia mal hrad takmer dnešnú podobu. Prvá priama písomná zmienka o hrade sa viaže k roku 1214. Patril kráľovským dynastiám Arpádovcov a Anjouovcom. V roku 1464 prešiel do rúk Imricha Zápoľského, dedičného spišského župana. Ten, spolu s bratom Štefanom, prestaval hrad z vojenskej pevnosti na gotické šľachtické sídlo. Zápoľskovci vlastnili hrad do roku 1528. V roku 1531 ho panovník daroval Alexiovi Thurzovi. Za Thurzovcov bol hrad prestavaný na pohodlnejšie renesančné panské sídlo. V roku 1636 prešiel hrad do rúk Csákyovcov, ktorí ho vlastnili až do roku 1949. Aj oni prestavali hrad podľa dobových potrieb a vkusu. Postupne sa vystaňovali do okolitých kaštieľov a hrad slúžil ako sídlo vojenskej posádky. Postupne chátral, až do roku 1780 podľahol ničivému požiaru a odvtedy stratil svoj význam. Spišský hrad bol v roku 1993 zapísaný do Svetového zoznamu prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO. V roku 2010 bol zápis rozšírený o Levoču a dielo Majstra Pavla z Levoče. Z hľadiska lokalizácie leží v okrese Spišská Nová Ves v Košickom kraji, ale v rámci regionalizáciu cestovného ruchu túto národnú kultúrnu pamiatku zaradujeme do Spišského regiónu, kde sa radí aj Levoča (Stredný Spiš). Z hľadiska cestovného ruchu má na Spiši dominantné postavenie a je v správe SNM – Spišského múzea v Levoči, ktoré okrem výstavnej oblasti organizuje na hrade rôzne kultúrne podujatia.

Kultúrne podujatia konané na Spišskom hrade sú konané pravidelne, SNM – Spišské múzeum v Levoči si uvedomuje, že dobrou dramaturgiou priláka veľký počet návštevníkov a prináša im jedinečné kultúrne zážitky v unikátnych priestoroch hradu. Dôležité je financovanie kultúrnych podujatí, ktoré umožňuje ich zachovanie, tradíciu a tým aj návštevnosť. V okrese Levoča je táto ponuka sprievodných kultúrnych podujatí dominantná.

Štatistika návštevnosti Spišského hradu je podrobne rozpracovaná pri popise činnosti SNM – Spišského múzea v Levoči.

OBEC SPIŠSKÝ ŠTVRTOK

Obec leží vo výške 540 m nad morom na juhozápadnom okraji Levočských vrchov a v severozápadnej časti Hornádskej kotliny. V jej blízkom susedstve je národný park Slovenský raj. Poloha obce spôsobila, že jej okolie bolo osídlené už od praveku. Našli sa tu stopy po človekovi z mladšej doby bronzovej i železnej - halštatskej. Najväčší význam však má objav pravekého organizovaného mestečka v polohe **Myšia Hôrka**, ktoré bolo opevnené najstarším murivom v strednej Európe a život v ňom pulzoval pred 3500 rokmi. V blízkosti boli aj centrá slovanského veľkomoravského osídlenia. Akiste na mieste dnešnej obce bola stará trhová osada, v ktorej sa konali trhy vo štvrtok, z čoho pochádza aj jej meno. Po zaujatí okolia Maďarmi koncom 11. storočia bola obec pomenovaná podľa uhorského kráľa sv. Ladislava: Villa sancti Ladislai - Obec sv. Ladislava, čo tiež svedčí o jej význame. Sv. Ladislav sa stal patrónom obce a jeho obrnená postava sa dostala aj do pečate, ktorá pochádza už z 15. storočia. K najvýznamnejším pamiatkam Spišského štvrtka patrí **Kostol sv. Ladislava** sakrálna stavba prechodného románsko - gotického štýlu. Najstaršou časťou kostola je sanktuárium. Je datované do 12. storočia. Pod sanktuáriom sa nachádza krypta. Medzi rokmi 1290 - 1320 bola pristavená sakristia. Kostol bol v roku 1402 poškodený a prešiel radikálnou prestavbou. Bola pristavená charakteristická hranolovitá veža. Veža má združené románske okná. Je ukončená pseudogotickým ihlancom a štyrmi štíhlymi vežičkami. Kostol patrí medzi najstaršie kostoly Spiša. V roku 1473 bola k južnej stene kostola pristavená **Kaplnka Zápol'ských**, ktorá je jednou z najskvostnejších gotických stavieb na Slovensku a má európsku úroveň, preto sa už po desaťročia stáva miestom obdivovateľov umenia a návštevníkov zo Slovenska i zahraničia. Jednou z troch historických pamiatok obce je nesporne i bývalý **Kláštor minoritov**, dnes slúžiaci ako ústav sociálnej starostlivosti.

Obec Spišský štvrtok nedisponuje štatistikou návštevnosti spomínaných objektov.

OBEC SPIŠSKÝ HRHOV

Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1243. Usadil sa tu významný spišský kolonizačný rod, ktorý neskôr dostal šľachtické rodové meno podľa názvu obce – Gergew alebo de Gyrgow. V čase nemeckej kolonizácie Spiša sa na území za potokom Lodzina usadili Sasi a vytvorili novú dedinu – Nemecký Hrhov. Roku 1280 sa po vzájomnej dohode obyvateľov oboch dedín spájajú Slováci a Sasi do jednej dediny. Rod de Gyrgow si neskôr meno pomad'arčil a dodnes zostal známy ako Gyorgyovci. Im obec patrila do roku 1885, kedy všetok majetok kupuje významný uhorský šľachtic Vidor Csáky. Hrhov sa stáva domovom jeho rodiny až do novembra 1944, kedy Csákyovci opúšťajú majetky a odchádzajú do Rakúska. Počas ich pôsobenia v Spišskom Hrhove bol postavený Kaštieľ, Kaplnka, veľký hospodársky dvor, liehovar, tehelňa atď. Na prelome storočí Csákyovci pozvali do Hrhova poľnohospodárskych odborníkov zo Saska, ktorí so sebou priniesli aj moderné technológie v chove dobytka, záhradníctve, zeleninárstve ako i ostatných remeslách. V Hrhove sa teda začal sústreďovať ešte väčší počet remeselníkov a to nielen z tuzemska ale aj z Nemecka, Poľska a ďalších krajín. K dominantám obce patria **Kostol sv. Šimona a Júdu** (ranogotický kostol s renesančnou vežou so vzácnymi a zaujímavými cimbúriami, vzácnym obrazom Immaculaty 1830), **Neobarokový kaštieľ** (trojpodlažná 12-osová budova v novobarokovom slohu s klasickými prvkami postavený grófom Vidorom Csákyom v rokoch 1893 – 1895. Súčasťou kaštieľa je aj Kaplnka sv. Anny postavená v rovnakom štýle. Od roku 1945 bol majetkom štátu a do roku 2019 v ňom sídlilo Reedukačné centrum pre ťažko vychovávateľné deti. V súčasnosti patrí do majetku obce), **park** (ktorý korešponduje s architektúrou kaštieľa a ktorý patrí medzi 5 najväčších a najzachovalejších parkov Východného Slovenska s rozlohou takmer 17 ha. Od roku 1945 je voľne prístupný pre verejnosť) a **renesančný štvorklembový most**.

VÝZNAMNÉ INŠTITÚCIE V SPIŠSKOM HRHOVE S POTENCIÁLOM PRE CESTOVNÝ RUCH

Muzikmuzeum v Spišskom Hrhove

Jedná sa o jedinečné interaktívne múzeum hudobných nástrojov, v ktorom sa dá zhliaďnuť vyše 400 hudobných nástrojov z celého sveta. Jeho výnimočnosť spočíva v interaktivite, kde je umožnené hudobný nástroj nielen vidieť, počuť, ale i vyskúšať si ho, preskúmať ho i vyrobiť si ho. Muzikmuzeum návštevníkov zasväťí do toho, ako sa hudobný nástroj vyrába i ako sa na neho hrá. Z múzea je možné odniesť si informáciu,

zážitok, niekedy aj hudobný nástroj i pieseň. Obsiahla ponuka muzikmuzea sa nachádza na stránke <https://muzikmuzeum.sk/ponuka/>.

Toto múzeum vzhľadom na jeho jedinečnosť a polohu má vysoký potenciál. Jeho silnou stránkou je, že sa nachádza v blízkosti Levoče (7 km) a významne dopĺňa ponuku CR v okrese hlavne, čo sa týka ponuky pre deti, ktorých je v Levoči žiaľ málo. V tomto kontexte sa otvárajú možnosti ďalšieho rozvoja a tvorby nových služieb v zážitkovom cestovnom ruchu. Negatívom je slabá propagácia jednak zo strany obce a jednak na území mesta Levoča, kde je najväčšia koncentrácia turizmu.

EQO (Priestor interaktívnej kultúry)

Jedná sa o nezávislý priestor pre súčasné umenie, ktorého správcom je nezisková organizácia SARASH SK a v Spišskom Hrhove prevádzkuje formát white-cube galérie v delokalizovanom periférnom prostredí. Prezentuje aktuálne podoby vizuálneho umenia, performance a teoretických diskusií. Podieľa sa na organizovaní výstav, koncertov, teoretických diskusií a edukatívnych podujatí, aktívne spolupracuje so ZŠ a MŠ Spišský Hrhov v rámci platformy Na vlnu poznania, bližšie <https://eqo.sarash.sk/>.

Podľa Výročnej správy neziskovej organizácie SARASH SK n. o. za rok 2019 zrealizovali 3 individuálne výstavné projekty, 3 diskusné formáty o susedných regionálnych kultúrnych projektoch, filozofii vzťahov centra a periférie a nových kritických periodikách, 2 divadelné, 4 hudobné a 4 vzdelávacie projekty. Úspešným znakom otvorenosti EQO bolo 5 externých projektov vizuálneho umenia, ktorým sa poskytla možnosť prezentácie. Celkovo participovalo okolo 60 osobností – vizuálni umelci, performer, lektori, grafici, pedagógovia, teoretici, komunitní pracovníci a organizátori. Priebeh sa realizoval nielen vo vnútri priestoru EQO, ale aj externe. Priemerná návštevnosť podujatí bola cca. 30 osôb, individuálne podľa samotného charakteru danej akcie.

Obec Spišský Hrhov neviduje štatistiku návštevnosti.

OBEC DRAVCE

Obec Dravce sa spomínajú v roku 1263 ako obec kráľovských chovateľov sokolov. V obci sa nachádza vzácny rímskokatolícky **Kostol sv. Alžbety** (antonitov), pôvodne ranogotický, z 2. polovice 13. storočia, v ktorom sú zachované stredoveké nástenné maľby (NKP), gotická křtiteľnica, bočný oltár, drevená chórová lavica – 1516. Cez Dravce viedol

kedysi hlavný ťah z Levoče do Popradu po kamennom moste. Tento **Kamenný most** je zapísaný do Ústredného zoznamu technických pamiatok Slovenska.

Obec neeviduje štatistiku návštevnosti.

OBEC BIJACOVCE

Obec Bijacovce vznikla najneskôr koncom 12. storočia. Spomína sa v roku 1258, keď po tatárskom vpáde bola pridelená nemeckým osadníkom. V 15. storočí bola pripojená k hradu. Odvtedy bola majetkom Zápoľskovcov, Thurzovcov, Csákyovcov. V roku 1831 bola obec jedným zo stredísk východoslovenského roľníckeho povstania. K unikátom tejto obce patrí neskorobarokový **Csákyho kaštieľ** (1780 – 1785 s komplexom hospodárskych stavieb a parkom), rímskokatolícky pôvodne románsky **Kostol všetkých svätých** (1260, prestavaný v gotickom slohu s fragmentmi fresiek zo 14. storočia), pôvodne románska barokizovaná **Rotunda – Kaplnka svätých Kozmu a Damiána** (jeden z najstarších sakrálnych architektonických objektov na Spiši) a **Morová kaplnka** – stĺpovitá kaplnka s vežičkou zasvätenej Najväčšej trojici postavená obyvateľmi obce na mieste hromadného hrobu na lúčke pod obcou v čase moru, kedy zomrelo 230 obyvateľov.

Obec Bijacovce neeviduje štatistiku návštevnosti.

Pri popise zapojených miest a obcí sme sa sústredili len na najväčšie. Okrem miest Levoča a Spišské Podhradie neeviduje štatistiku návštevnosti žiadna zo zapojených obcí do Stratégie. Potenciál ostatných obcí je bližšie popísaný v kapitole 3.3. Samostatne identifikované ďalšie kultúrne a technické pamiatky.

3.2. Tematické cesty

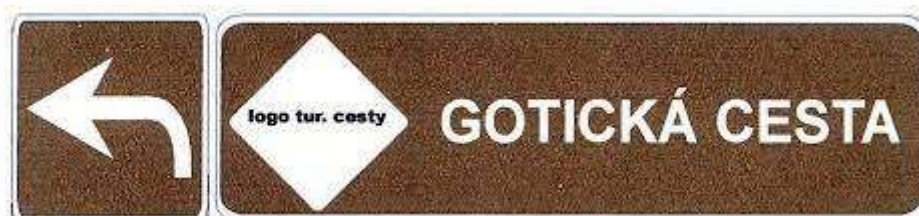
Gotická cesta

Gotická cesta na Slovensku je prvá tematická kultúrno – poznávacia cesta svojho druhu na Slovensku. Je to turistický okruh (dĺžka 276 km), ktorý umožňuje objaviť bohatú pokladnicu Spiša a Gemera. Vedie 33 obcami (9 miest a 24 vidieckych obcí). Na jednotlivé pamiatky upozorňujú nainštalované hnedo-biele orientačné tabule s piktogramom v tvare gotickej klenby. Súčasťou poznávacej cesty sú hradné komplexy, historické miesta, katedrály a kostoly, ktoré vznikli v období rozvoja gotiky. Gotická cesta prechádza aj mnohými chránenými prírodnými územiaми a siaha až za hranice do Poľska a Maďarska. Charakteristickým znakom slohu je výška i štíhlosť stavieb a lomený oblúk, ktorý sa uplatnil na oknách, portáloch a klenbách. Pre gotický sloh sú typické rozety – veľké okrúhle okná. V rámci riešeného okresu Levoča sú súčasťou daného produktu obce Dravce, Spišský Štvrtok a Spišský Hrhov a mestá Levoča a Spišské Podhradie. Obec Klčov má záujem stať sa členom tohto produktu.

Spišsko-gemerský okruh

- ❖ Levoča: Bazilika sv. Jakuba, Radnica-múzeum
- ❖ Dravce: Gotický kamenný most, kostol antonitov
- ❖ Spišský Štvrtok: Kostol sv. Ladislava a Kaplnka Zápoľských
- ❖ Spišská Nová Ves: Kostol Nanebovzatia Panny Márie a veža
- ❖ Markušovce: Kaštieľ a Letohrádok Dardanely – múzeum
- ❖ Dobšiná: Evanjelický kostol + možnosť návštevy Dobšinskej ľadovej jaskyne
- ❖ Stratená: Kostol sv. Augustína
- ❖ Muráň: Muránsky hrad (zrúcanina)
- ❖ Revúca: Kostol sv. Vavrinca
- ❖ Chyžné: Kostol Zvestovania Panny Márie
- ❖ Štítnik: Evanjelický kostol
- ❖ Ochtiná: Evanjelický kostol + možnosť návštevy Ochtinskej aragonitovej jaskyne
- ❖ Kocel'ovce: Evanjelický kostol
- ❖ Betliar: Kaštieľ Betliar, múzeum a park
- ❖ Rožňava: Katedrálly kostol Nanebovzatia Panny Márie, Evanjelický kostol, Strážna veža

- ❖ Krásnohorské Podhradie: Hrad Krásna Hôrka, Galéria Andrásyovcov, Mauzóleum Andrásyovcov
- ❖ Smolník: Kostol sv. Kataríny
- ❖ Gelnica: Kostol Nanebovzatia Panny Márie, Banícke múzeum
- ❖ Krompachy: Kostol sv. Jána apoštola a evanjelistu
- ❖ Spišské Vlachy: Kostol sv. Jána Krstiteľa
- ❖ Žehra: Kostol sv. Ducha
- ❖ Spišské Podhradie: Spišský hrad, Kostol Narodenia Panny Márie
- ❖ Spišská Kapitula: Katedrála sv. Martina
- ❖ Spišský Hrhov: Neobarokový kaštieľ



Obrázok 25 Značenie Gotickej cesty, Zdroj: VUC PO

Cesta svätého Jakuba

Je názov púte vedúcej do Santiaga de Compostela v španielskej Galícii, k miestnej katedrále, v ktorej sú uložené ostatky sv. Jakuba, Kristovho mučeníka. V súčasnosti je možné nastúpiť na púť do Santiaga de Compostela zo všetkých miest Európy od Poľska po Sicíliu, od Švédska po Rumunsko.

Svätojakubská cesta na Slovensku spája dve najväčšie slovenské mestá – Košice a Bratislavu. Prirodzeným smerom putovania je smer z východu na západ, kde sa trasa napája na rakúsku Jakobsweg v mestečku Wolfstahl. V Bratislave sa taktiež spája maďarská Szent Jakab út, ktorá prechádza dedinkou Rajka a popri Dunaji prichádza do hlavného mesta Slovenska. Celá trasa je dlhá približne 650 km a pešo zaberie približne 1 mesiac. Trasa Svätojakubskej cesty na Slovensku kopíruje stredoveké pútnické koridory, prechádza cez mestá s patrocíniom sv. Jakuba a tiež cez prírodné, cirkevné, či kultúrne miesta. Hlavným cieľom tvorcov cesty bolo vytvoriť trasu, ktorá bude vychádzať z historických faktov, bude atraktívna a dostupná pre všetkých pútnikov. Trasa je na

Slovensku rozdelená do deviatich úsekov a úseky sú zložené z viacerých etáp, z ktorých každá zaberie približne 1 deň chôdze.

- ❖ Peší úsek Košice – Levoča: 5 etáp (Košice – Chata Lajoška – Gelnica – Krompachy – Spišské Podhradie – Levoča)
- ❖ Peší úsek Levoča – Banská Bystrica: 10 etáp (Levoča – Kežmarok – Poprad – Važec – Kráľova Lehota – Plavčina Lehota – Partizánska Ľupča – Magurka – Liptovská Osada- Donovaly – Banská Bystrica)

Oficiálnym preukazom pútnika, ktorý umožní zbierať po ceste odtlačky pečiatok z najrôznejších záchytných bodov, ktoré sú rozmiestnené po celej dĺžke Svätajakubskej cesty v kostoloch, informačných a turistických centrách, u poskytovateľov ubytovania, reštaurácií a podobne je pútnický *credencial*. Neoficiálnym symbolom je *mušľa hrebenatka* so slovenským znakom, ktorú si pútnici priväzujú na batoh, alebo oblečenie. Oficiálnymi sprievodcami pútnika sú *bedekre*, ktoré obsahujú podrobné mapy každého úseku a etapy spoločne s tipmi, kde sa najesť, čo cestou a vidieť a kde zložiť na noc hlavu. Niektoré úseky trasy ešte nie sú dostatočne značené a tak je bedeker na cestách dôležitým spoločníkom. Pre trasu Košice – Levoča je možné bedeker spolu s *credencialom* a *mušľou* objednať na oficiálnej stránke svätajakubskej cesty <https://www.caminodesantiago.sk/>.



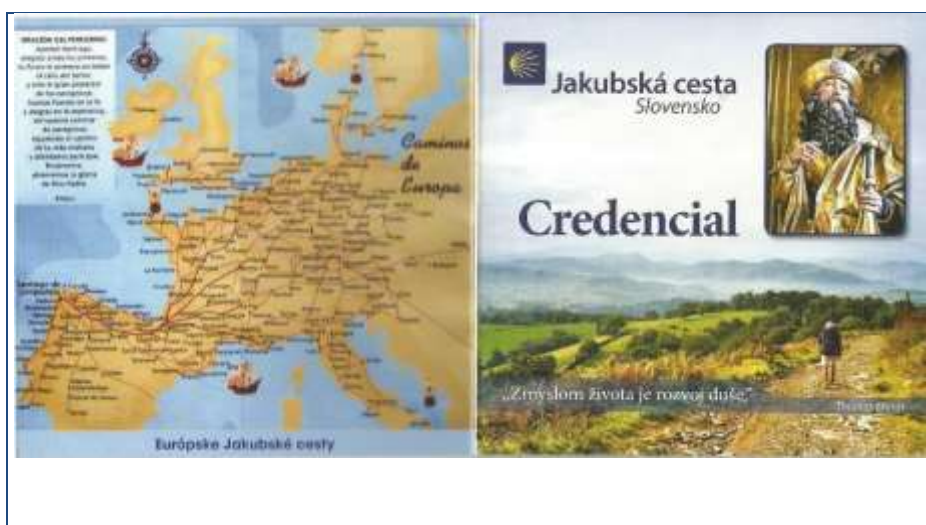
Obrázok 26 Oficiálny sprievodca Košice – Levoča, preukaz svätajakubského pútnika, hrebenatka so slovenským znakom, Zdroj: <https://www.caminodesantiago.sk/>.

V rámci tematických kultúrno – poznávacích ciest je na miestnej úrovni vytvorená Poznávacia trasa mesta Levoča so 4 okruhmi (Levoča pozýva, Príbehy historických pamiatok Levoče, Levoča skvost Spiša a okruh Levoča a okolie) prostredníctvom Informačnej kancelárie v Levoči v súčinnosti so sprievodcami. Okruhy sú k dispozícii na viacjazyčných letákoch, alebo prostredníctvom virtuálnej prehliadky 3D a GPS systému. Bohužiaľ neexistuje spätná väzba, koľkí ju využili.

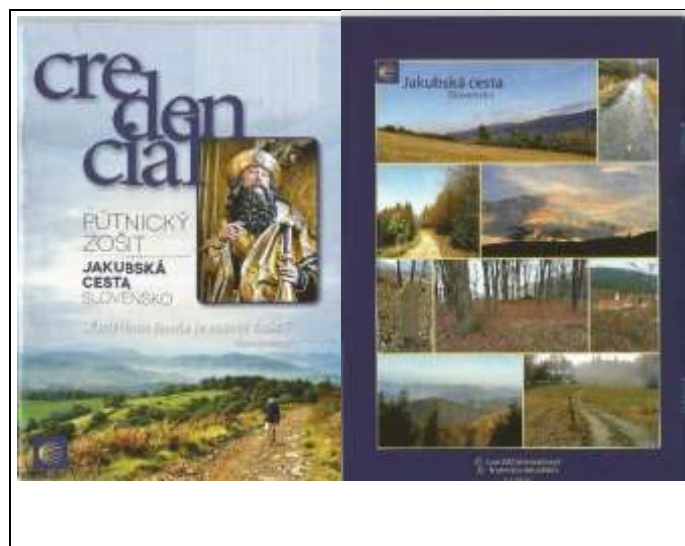
Jakubská cesta

Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013 sa prostredníctvom Live AID International, rady mládeže Košického kraja i ďalších partnerov pripája k európskej Jakubskej ceste prvou trasou na Slovensku z Košíc do Levoče. Východná trasa sa začína v Košiciach na ulici Komenského pri Dome jezuitov (prvú pečať Jakubskej cesty možno získať v Košiciach aj u augustiniánov na Furči alebo v Dóme sv. Alžbety, prípadne v dome Koinonia Ján Krstiteľ vo Vyšnom Klátove vzdialenom 10 km od Košíc) a pokračuje cez Čermel' a Bankov na Jahodnú cez Predné Holisko a Kojšovskú Hol' u (1246 m n.m.), Perlovú dolinu do Gelnice. Z Gelnice vedie Jakubská cesta cez Thurzov a Plejsy na Spišský hrad a ďalej do Levoče /pečať v SNM – Spišské múzeum v Levoči, expozícia Radnica, Bazilika sv. Jakuba s oltárom Majstra Pavla z Levoče/. Celá trasa je označená žltou šípkou

a informačnou tabuľou na Jakubskej ceste s popisom miesta a myšlienkou na ďalší úsek cesty. Druhá časť tejto východnej trasy (nazývaná spišská) vedie z Levoče do Kežmarku, potom cez Podolinec, Kúpele Vyšné Ružbachy a Litmanovú na Eliášovku, kde sa napája na trasu Jakubskej cesty v Poľsku. Ako alternatívu možno putovať po Jakubskej ceste z Červeného Kláštora cez Litmanovú na Eliášovku (1023 m n.m.), alebo z Litmanovej prejsť celodennú cestu cez Lesnicu do Červeného Kláštora. Bližšie info <http://www.jakubskacesta.eu/>.



Obrázok 27 Credencial pre všetky Jakubské cesty Zdroj: <http://www.jakubskacesta.eu/>



Obrázok 28 Credencial s mapkou a modliabami Zdroj: <http://www.jakubskacesta.eu/>

Stredoeurópska mariánska cesta

V Levoči na Mariánskej hore sa nachádza najstaršie navštevované pútnické miesto východného Slovenska. V roku 2005 sa Bazilika Navštívenia Panny Márie na Mariánskej hore začlenila medzi svetové pútnické miesta a patrí to zoznamu Európskeho združenia mariánskych pútnických miest, kde sú zaradené vzácne pútnické mestá stredoeurópskeho regiónu. Trasa má dve hlavné diagonály, ktoré sú ohraničené v smere západ – východ pútnickými mestami Mariazell v Rakúsku a Sumuleu Ciuc (Csíksomlyó) v Rumunsku, v smere juh – sever pútnickými mestami Medjugorje v Bosne a Hercegovine a Czestochowa v Poľsku. Stredoeurópsku mariánsku cestu je možno začať na ktoromkoľvek mieste trasy a je možné prejsť aj jej úseky jednotlivo, bližšie Pútnická trasa Levoča: Sárospatak v Maďarsku – Košice – Spišské Podhradie – Levoča – Spišský Štvrtok – Kežmarok – Lendak, alebo Sárospatak v Maďarsku – Košice – Spišské Podhradie – Levoča – Spišský štvrtok – Kežmarok – Spišská Belá – Stará Ľubovňa – Litmanová. Mariánska púť na Mariánskej hore sa koná vždy v prvú júlovú nedeľu z príležitosti sviatku Navštívenia Panny Márie (2.7.), ktorému je bazilika zasvätená. Okrem tejto hlavnej púte sa tu konajú fatimské soboty, púte pre mládež, dôchodcov, rodiny s deťmi a iné skupiny veriacich zo Slovenska aj zahraničia počas celého roka.

Pre návštevníka a turistu návšteva sakrálnych pamiatok a náboženských podujatí, v rámci primárnej ponuky je jednou z priorít mesta Levoča. Pútnické miesto na Mariánskej hore tvorí pre mesto Levoča atraktívnu ponuku a produkt pre náboženský cestovný ruch s duchovným, kultúrno – historickým, poznávacím a ekonomickým významom. Hlavným organizátorom náboženských podujatí je Farský úrad v Levoči, ktorý sa v spolupráci v Mestom Levoča podieľa na ich organizácii a treba vyzdvihnúť, že Mestu Levoča veľmi záleží na dobrej spolupráci a ústretovosti, čo možno veľmi kladne hodnotiť. Pre rozvoj pútnického turizmu absentuje zvýšený počet sprievodných aktivít (sprievodné kultúrne podujatia, trhy s náboženskou tematikou a pod.), ktoré by viac prilákali pútnikov počas celého roka. Chýbajú prepracované zamerania a celoročne spropagované aktivity na viac dňové pobyty s cieľom ubytovania a stravovania pútnikov.

Svätomariánska púť (Svetlo z východu)

Je vlajkový projekt programu Interreg V-A Poľsko-Slovensko a jeho hlavným cieľom je dobudovanie turistickej infraštruktúry a ponuky nových produktových balíkov pútnického turizmu. Dĺžka trvania projektu 01/2017 – 09/2021. Projektové pútnické miesta SR: Gaboltov, Lutina, Litmsanová, Levoča;

Pol'sko: Debowiec, Krosno, Kalwaria – Paclawska, Stara – Weis.

Investične v rámci projektu bolo podporené pútnické miesto v Levoči na Mariánskej hore vytvorením oddychovej zóny s krížovou cestou, modernizáciou a prístavbou dámskych hygienických zariadení a vybudovaním vjazdu z parkoviska na Mariánskej hore s napojením na existujúcu komunikáciu. Webová stránka <https://svatomarianskaput.sk/> podrobne a aktuálne informuje o pútnickej sezóne a bohoslužbách v Bazilike navštívenia na Mariánskej hore.

Poznávacia trasa mesta Levoča

Trasa je prostredníctvom Informačnej kancelárie a jej sprievodcov, ako aj prostredníctvom viacjazyčných letákov, virtuálnej prehliadky 3D a GPS systému, ponúkaná pre návštevníkov mesta Levoča v troch okruhoch:

- 1. Okruh „Levoča pozýva“** (12 zastávok): Košická brána a hradobný systém, Dom Majstra Pavla, Bazilika sv. Jakuba, Levočská radnica, Klietka hanby, Evanjelický kostol, Spillenbergov dom, Krupekov dom, Mariássyho dom, Hainov dom, secesná budova Gymnázia, Starý kostol Minoritov – čierny kostol;
- 2. Okruh „Príbehy historických pamiatok Levoče“** (12 zastávok): Kostol sv. Ducha, Námestie Majstra Pavla, Thurzov dom, Veľký a Malý župný dom, Waghaus (bývalý obchodný dom), Legenda o kovanom kríži na Bazilike sv. Jakuba, Zvonica, Fontána so sochou Charitas, Brewerova tlačiareň, Evanjelický cintorín (NKP), Námestie Štefana Kluberta, kopec Šibenik alebo ako a čím sa v Levoči trestalo;
- 3. Okruh „Levoča skvost Spiša“** (12 zastávok): Levočské námestie, miesto vychýrených jarmokov, Po stopách symbolu sv. Jakuba, Dom Okolicsányi – Zsedényi, Mestské divadlo, Schwabov palác, Rímskokatolícka ľudová škola – pôsobisko historika a botanika Viktora Greschika, Henckelova knižnica, Domy šikovných levočských obchodníkov, Múzeum špeciálneho školstva, Kúria Probstnerovcov a Probstnerova cesta, Mariánska hora, Kohwald – Uhliská (miesto schádzania Štúrovcov).

3.3. Samostatne identifikované ďalšie kultúrne pamiatky a technické pamiatky

Ostatné dole popísané obce okresu Levoča /zapojené do Stratégie/a ich vybrané body záujmu z hľadiska kultúrnych pamiatok v súčasnosti nie sú súčasťou komplexnejších produktov a je preto otázne, akým spôsobom naložiť pri ich zhodnocovaní v rozvoji cestovného ruchu v daných lokalitách.

- ❖ **Baldovce** - Rímsko - katolícky barokový **Kostol sv. Anny** (1761), zväčšený v roku 1798. V kostole sa uchováva pozlátená baroková monštrancia z 18. storočia.
Kúpele Bužňa - vznik od 18. storočia, zánik v 20. storočí.
Sádrovo - železnatý prameň známy od 16. storočia.
- ❖ **Beharovce** - Rímsko - katolícka **Kaplnka sv. Michala** (1823) s nadstavanou drevenou zvoničkou.
- ❖ **Brutovce** - **Rímsko - katolícky Kostol sv. Vavrinca** zo 14. storočia s **Gotickým zvonom** a sakrálna **Kaplnka** v poli.
- ❖ **Bugľovce** - **Katolícky kostol** (1928).
- ❖ **Domaňovce** - Rímsko - katolícky **Kostol sv. Štefana Prvomučetníka**.
- ❖ **Dúbrava** - Rímsko - katolícky **Kostol sv. Jána Krstiteľa** zo 17. storočia.
Chránené územie Rajtopíky, NPR.
- ❖ **Klčov** - Katolícky **Kostol narodenia Panny Márie** (1808 - 1809), najstaršia murovaná stavba z roku 1723 **Vozáreň**.
- ❖ **Korytné** - Rímsko- katolícky klasicistický **Kostol sv. Matúša** (1816), Kaplnka (1817), ruiny kúrie zo začiatku 19. storočia, rodinná hrobka rodiny Jenesa a hrobka rodiny Kolacskovsky.
- ❖ **Kurimany** - pôvodne barokový **Kostol sv. Kvirína** postavený na starších, pravdepodobne ranogotických základoch v druhej polovici 17. storočia a obnovený v 18. storočí.
- ❖ **Lúčka** - Rímsko - katolícky klasicistický **Kostol Kráľovnej sv. Ruženca** (1837).
- ❖ **Olšavica** - Grécko - katolícky **Chrám sv. Mikuláša** (1308) postavený na mierne vyvýšenom teréne obohnaný múrom so vstupnou bránou, technická pamiatka **Gerčákov mlyn**.
Božie muky - ľudová stavba neďaleko obce z konca 19. storočia.

- ❖ **Ordzovany** – Šindľom pokrytá prístenná **Kaplnka sv. Juliány panny**, pôvodne ranogotický **Kostol sv. Antona pustovníka** z polovice 13. storočia, **Kaplnka sv. Martina**.
- ❖ **Pol'anovce** – Pôvodne gotický katolícky **Kostol Nanebovzatia P. Márie**.
- ❖ **Pongrácovce** – Gotický Rímsko – katolícky **Kostol sv. Stanislava** z konca 13. storočia, prístenná baroková **Kaplnka** so sochou sv. Jána Nepomuka z 13. storočia, **Kaplnka Lurdskej Panny Márie**, technická pamiatka **Hospodárska usadlosť**.
- ❖ **Torysky** - Grécko- katolícky **Chrám ochrany Presvätej Bohorodičky** (1861), **Kaplnka sv. archanjela Michala** (18. storočie), radová zástavba domčekov zo začiatku 20. storočia (radová zástavby domčekov zo začiatku 20. storočia, charakteristické sú zrubové trojpriestorové domy s komorou na čelnej strane, často podmurované alebo podpivničené, so sedlovou šindľovou strechou, štítom, podlomenicou a hálkou).

3.4. Nehmotné kultúrne dedičstvo a tradičná ľudová kultúra

Tradičná ľudová kultúra tvorí najrozsiahlejšiu a svojim významom najdôležitejšiu časť nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska. Na vývin tradičnej ľudovej kultúry v pôvodnom prostredí výrazne vplyvajú folklórne skupiny a súbory, ktoré sa organizujú prevažne ako občianske združenia a sú aktívne v miestnej kultúre a turizme, v propagácii regionálnej kultúry doma i v zahraničí. Sú sekundárnymi nositeľmi folklórnych tradícií a zároveň ich šíriteľmi v scénicky upravených, štylizovaných podobách. Ich aktívne pôsobenie v priestore obce či regiónu priamo vplyva na využívanie, ale aj prispôsobovanie prvkov tradičnej ľudovej kultúry najmä pri sviatočných rodinných a spoločenských príležitostiach.

V okrese Levoča pôsobia:

- Folklórne súbory a skupiny (Levočan - pri ZUŠ Levoča, Domaňovčan – Domaňovce, Javorina – Torysky, Branisko – Spišské Podhradie, Jalinka – Olšavica, Štvrtočan – Spišský Štvrtok);
- Mužské folklórne spevácke skupiny (Gubov – Dúbrava, Koršačkare – Jablonov,
- Ženská spevácka skupina (Jablonečka – Jablonov);

- Detské folklórne súbory a skupiny (Levočanik – pri ZUŠ Levoča, Venček – pri ZŠ Francisciho Levoča, Branisko – pri ZUŠ Spišské Podhradie, Studenočka – Olšavica, Nezábudka pod záštitou miestnej organizácie Matice Slovenskej Spišský Štvrtok, Koršaček – Jablonov, Dreveník – pri ZUŠ Spišské Podhradie);
- Ľudové hudby (JAS – Jablonov, LH FS Levočan, LH Branisko – Spišské Podhradie);
- Dychové hudby (DH mesta Levoča, DH Ordzovianka, DH Bijacovčanka);
- Vežová hudba (Brass Collegium).

To, že niektoré súbory majú detskú a mládežnícku zložku je predpokladom rozvoja ich činnosti a hlavne zachovávaní piesní, tancov a zvykov a aj prenos bohatstva z nositeľov tradícií na mladú generáciu – čo je mimoriadne cenné. Folklórne skupiny udržiavajú tradície v živej aj inscenovanej forme a každoročne ich prezentujú na vystúpeniach a podujatiach. Ich prezentačné aktivity sa v regióne prejavujú v najväčšej miere na podujatiach, u ktorých prevláda folklórny charakter a viaže sa na tradície obcí (folklórne slávnosti, festivaly, Dni obcí, fašiangy, odpustové slávnosti a pod.), poprípade nacvičením nových programov sa prezentujú na vlastných vystúpeniach. Mnohé podujatia sa v súčasnosti organizujú s tým, že folklór je len jednou zo zložiek kultúrneho programu. Súčasťou týchto podujatí bývajú trhy alebo jarmoky a večer sú to agentúrne programy, ktoré sú málokedy folklórneho charakteru. Niektoré súbory hostujú aj v zahraničí. V oblasti finančnej podpory motivačne pôsobí dotačný systém Ministerstva kultúry SR (predovšetkým dotačný program Nehmotné kultúrne dedičstvo a kultúrnoosvetová činnosť). Vzhľadom na rozsah problematiky, vnútorné členenie tradičnej ľudovej kultúry na hmotnú a nehmotnú však táto podpora nie je postačujúca. Dopyt po väčších finančných zdrojoch pre túto oblasť prichádza najmä z prostredia organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti orgánov územnej samosprávy a z mimovládnych neziskových organizácií.

3.4.1. Remeslá tradičnej ľudovej a mestskej kultúry v okrese Levoča aj v prepojení na kreatívny priemysel

Tradičné remeslá predstavujú veľkú pridanú hodnotu pre turizmus, identitu krajiny a lokálny a regionálny rozvoj. Do tohto odvetvia patria najmä umelecké remeslá so zameraním na bytové zariadenie a turistický ruch (individuálni výrobcovia, živnostníci, rodinné firmy, menšie firmy), tradičné a ľudové remeslá (individuálni výrobcovia bez živnosti, živnostníci, rodinné firmy s počtom do 9 zamestnancov,

neziskové organizácie) a výroba a predaj zabezpečovaný Ústredím ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV), ktorý vykonáva na celoštátnej úrovni dokumentovanie, archiváciu, uchovávanie a prezentáciu tradičných ľudových remesiel. V registri (databáze) výrobcov ľudovej umeleckej výroby sa za okres Levoča nachádzajú Stanislav Dunčko – drotárstvo, Ivana Dunčková – šperkárstvo, Marta Dunčková – výšivkárstvo, Štefan Repaský – rezbárstvo, Ľubomír Slejšák – drotárstvo, Michal Smetanka – výrobca ľudových nástrojov, Ján Tokár – sklomaliarstvo, Pavol Urda – píšťalkárstvo.

Mesto Levoča eviduje z okresu Levoča 36 remeselníkov. Toto číslo je iste väčšie, lebo množstvo ľudí v okrese Levoča vykonáva remeslo – činnosť, ktorou sa neživia a teda nepotrebuje byť v databáze MsÚ alebo organizácií združujúcich remeselníkov. Tí, ktorí sú evidovaní sú už remeselne zručnejší, svoje výrobky predávajú, zúčastňujú sa jarmokov a predvádzajú svoju výrobu, propagujú sa individuálne alebo spoločne.

Databáza remeselníkov MsÚ v Levoči:

Meno a priezvisko, mesto (obec)	Remeslo (tovar)
Mária Dolná, Levoča	Textilné hračky, vyšívajúci potl. textil
Mikuláš Beličák, Oľšavica	Drevorezba, makety kostolov
Michal Demo, Brutovce	Dreborezba
Stanislav Dunčko, Levoča	Drôtené výrobky, šperky
Soňa Faltinová, F.F.AGENTÚRA, Dravce	Dekorácie, keramika, sviece
Elena Dzurňáková, FRAMEGROUP s.r.o., Levoča	Dekorácie, keramika, sviece
Lívia Gondová (Schwirianová), Levoča	Darčkové predmety, bižutéria
Jana Gumanová, Levoča	Bižutéria, zrkadielka, textil, kreatívny tovar
Eva Hradiská, Levoča	Dekoratívne medovníky, voňavé mydlá
Adriána Hudáčová, Bijacovce	Doplňky
Stanislav Janščák, Ordzovany	Košikárske výrobky, výroba drevených tabuliek na dvere, obrázkov, mydielok

Galinna Kamenická, Emil Kamenický, Levoča	Sviečky, drevené ruže, mydlá, maľovaný hodváb
Mária Kandrová, Nemešany	Tkané koberce, patchwork
Klub patchwork Levoča	Patchwork
Mária Kočišová, Bijacovce	Krojované bábiky, textilný materiál
Tatiana Komačko, Spišské Podhradie	Vianočné vrecúška, čiapky
Štefan Leskovský, Beharovce	Postel'né plachty, prehozy
Jakub Lojko, Dlhé Stráže	Rezbárstvo
Dominika Macášová, Levoča	Maľba, portréty, kresba
Janka Močiliaková, Levoča	Košikárske výrobky
Terézia Nemcová, Spišské Podhradie	Patchwork, háčkované výrobky, tkané náramky
Marianna Ogurčáková, Levoča	Obrázky maľované na drevo
Elena Orlovská, Levoča	Patchwork, dekorácie, háčkovaná čipka
Mariana Palugová, Levoča	Ikebany, figúrky zo sena, tvorba z prírodných materiálov
Magdaléna Pramuková, Levoča	Dekorácie
Alžbeta Rusiňáková, Olšavica	Tkané výrobky, háčkované ozdoby
Erika Schustriková, Levoča	Bižutéria, drobné upomienkové predmety, kytice
Vladimír Slimák, Olšavica	Konské postroje, biče
Nikola Srogončíková, Levoča	Háčkované výrobky, hračky
Marek Suchý	Kováčstvo
Ján Školník, Levoča	Drevorezba
Ladislav Šoltes KALA, Levoča	Pletené svetríky pre psov, ručná výroba obojkov
Rodina Štramová, Levoča	Paličkovaná čipka, kraslice, výrobky z dreva
Alena Vaškebová, Spišský Hrhov	Textil, kabelky, tašky, peňaženky
Eva Vaverčáková, Spišské Podhradie	Tričká, batohy, ľanové topy, hrnčeky s ľudovým motívom

Tabuľka 28 Zoznam remeselníkov v okrese Levoča, Zdroj MsÚ Levoča, MsÚ Spišské Podhradie, OÚ Spišský Hrhov, Vlastné spracovanie

Zo zistení v okolitých obciach registrujeme ešte niekoľko obyvateľov okresu Levoča, ktorí sa zaoberajú tradičnou ľudovou tvorivosťou:

Meno a priezvisko, mesto (obec)	Remeslo (tovar)
Monika Benková, Brutovce	Výroba a rekonštrukcia krojov
Ivana Dunčková, Levoča	Výroba šperkov
Mária Holováčová	Šitie krojov, vyšívanie prestieraní na rôzne príležitosti
Patrícia Kandrová, Nemešany	Paličkovanie, výroba mydiel
Michal Kešel'ak, Olšavica	Kováčstvo
Mária Kotradynová, Torysky	Tkané výrobky
Jana Kukurová, Spišský Štvrtok	Šitie a vyšívanie krojov, zdobenie kraslíc
Mária Michalková, Olšavica	Tkáčske výrobky
Mária Staňová Michalková, Olšavica	Tkáčstvo, drotárstvo
Terézia Nemcová, Spišské Podhradie	Patchwork, šitie krojov
Ján Rusiňák, Olšavica	Rezbárstvo
Anna Sakmárová, Torysky	Maľovanie kraslíc, výroba „šnurikov“ paličkovaním
Michal Smetanka, Brutovce	Výroba pôvodných ľudových nástrojov
Tomáš Suchý, Olšavica	Práca s drevom
Ľubica Šutáková, Torysky	Zdobenie kraslíc
Vladimír Tomko, Levoča	Výroba ozembuchov
Alžbeta Tremková, Olšavica	Tkáčstvo, vyšívanie, šitie krojov
Martina Zahurančíková, Nemešany	Paličkovaná čipka
Anna Židová, Olšavica	Šitie krojov
Marek Olej, Spišský Hrhov	Práca s drevom
Katarína Filipová	Výroba šperkov

Tabuľka 29 Zoznam remeselníkov v okrese Levoča – doplnenie, Zdroj: Čarovný svet tradícií – MAS LEV

Mesto Spišské Podhradie eviduje okrem hore spomínaných remeselníkov tieto remeslá.

Databáza MsÚ Spišské Podhradie:

Meno a priezvisko, mesto (obec)	Remeslo (tovar)
Andrea Miškiewicz	Výroba prútených košíkov, mydielok a iné
Marek Mišaga, Jablonov	Tvorba poľovníckych doplnkov formou rezby do parožia
Buracova	Výroba kovaných výrobkov, podkovičiek a iných výrobkov
Martin Vlkolinský	Umelecké a úžitkové rezbárstvo

Tabuľka 30 Zoznam remeselníkov Spišské Podhradie a okolie, Zdroj: MsÚ Spišské Podhradie

Organizácie združujúce remeselníkov v okrese Levoča:

AjMy s.r.o. chránená dielňa pôsobí v Levoči a zamestnáva zrakovo postihnutých, ktorí vyrábajú ručne výrobky z papiera a kartónu (krabičky, krabice, boxy, darčkové tašky, vianočné a veľkonočné pozdravy, textilné hračky, flisové figúrky, ručne robené sviečky, dekoračné mydielka, bižutériu). Okrem toho vyrábajú zmyslové hry pre zrakovo postihnutých (hmatové a zvukové pexeso, hmatové domino, hlavolamy, hracie sedmové karty). Vydávajú tiež literatúru v braillovom písme aj čiernotlači, organizujú tvorivé dielne <https://ajmy.webnode.sk/>.

Remeselná dielňa v Spišskom Hrhove vznikla v roku 1998 za pomoci obecného úradu a výrobcov tradičných slovenských ľudových písťal – Dr. M. Smetanku a Mgr. P. Urdu. K nim sa postupne pridali a dodnes pridávajú ďalší ľudoví remeselníci, ktorých zámerom je konzervácia a propagácia slovenských ľudových remesiel a ľudovej umeleckej výroby na Slovensku ako aj v zahraničí. Hlavnou náplňou činnosti je okrem produkcie ľudovo umeleckých predmetov, predvádzanie ich tradičnej výroby spojené s informáciami o výrobkoch a výrobných postupoch ako aj histórii a súčasnosti tohto remesla.

Stáli členovia remeselnej dielne:

- ❖ Výrobcovia tradičných slovenských ľudových píšťaľ – M. Smetanka, P. Urda
- ❖ Rezbárske práce – J. Školník
- ❖ Výroba archaických šperkov z kosti, dreva, medi a iných materiálov a odevných súčiastok s archaickými symbolmi – Ľ. Slejzák
- ❖ Výrobky z textilu a keramiky – M. Kožanová
- ❖ Ľudovo umelecké výrobky z kože – H. Papcún
- ❖ Drevorezby a rómske umenie – O. Hamburg
- ❖ Ľudové výšivky – G. Holotňáková
- ❖ Šitie ľudových odevov – Z. Polláková
- ❖ Bižutéria, doplnky – M. Kovalik, V. Ledecký
- ❖ Hostujúci členovia dielne prezentujúci výrobky z dreva, kovu, textilu, včelieho vosku a iných materiálov

V súčasnosti je remeselná dielňa s celým príslušenstvom prístupná v priestoroch terajšieho MuzikMuzea. Návštevníci si môžu prezrieť rôzne nástroje a výrobky, ale konkrétne v dielni remeselníci nič nevyrábajú. <https://www.spisskyhrhov.sk/obec-2/remeselna-dielna/>.

Jarmok v Levoči

V posledných rokoch bol zaznamenaný vzostupný trend v záujme o tradičné remeslá, ktoré sú súčasťou kreatívneho priemyslu. Levočský kreatívny spolok, o. z. bol iniciátorom vzniku celoročného Jarmoku v Levoči, ktorý od roku 2016 ponúka priestory a možnosti na prezentáciu vyše 100 remeselníkom. Tradičný remeselnícky jarmok vystriedal v Levoči jarmok poňatý veľmi invenčným a kreatívnym spôsobom. Do septembra 2021 sa Jarmok nachádzal na prízemí historickej Radnice v Levoči, čím chátrajúce priestory oživil a premenil na miesto prezentujúce umenie a remeselnú činnosť ľudí, ktorí sa niekedy nemali kde a ako odprezentovať. V septembri 2021 sa Jarmok musel z dôvodu rekonštrukcie budovy Radnice presťahovať do iných priestorov na Námestí Majstra Pavla č. 56. Zámer a fungovanie Jarmoku však Levočský kreatívny spolok, o. z. zachoval a tak sa Jarmok predstavil verejnosti v novom šate.

Jarmok v Levoči predstavuje z hľadiska rozvoja cestovného ruchu v okrese Levoča bod záujmu s vysokým potenciálom. Nadväzuje na dávne trhy a ponúka celoročnú predajnú výstavu spojenú s prezentáciou výrobkov remeselníkov zo širokého okolia. Z hľadiska

doterajšej činnosti je vytváraný aj veľký priestor pre sprievodné aktivity, ktoré lákajú nielen návštevníkov mesta, ale aj jej samotných obyvateľov a pomáhajú zviditeľneniu samotného Jarmoku. Pre zvelaďovanie činnosti a udržateľnosti je nutná spolupráca a participácia miestnej samosprávy. Veľkým plusom je jeho celoročná prevádzka 7 dní v týždni.

Môžeme konštatovať, že v oblasti tradičnej remeselnej výroby v okrese Levoča v súčasnosti prevláda **drevorezba, tkáčstvo, košíkárstvo, drôtené výrobky, paličkovaná čipka, výroba a šitie krojov, šperkárstvo, výroba krojovaných bábik, sviečok, mydiel, kónských postrojov a bičov** a svoje novodobé miesto si získal aj **patchwork**. **Z miest a obcí sa najviac remesiel koncentruje v obci Olšavica a Spišský Hrhov.**

Nástupom priemyselnej výroby väčšina remesiel zanikla, preto je obnova tradičnej remeselnej výroby v okrese Levoča strategicky žiadúca a to najmä z týchto dôvodov:

- ✓ Ukážky tradičných remesiel a technológií sú mimoriadne žiadúce a dopĺňajú ponuku v strediskách cestovného ruchu.
- ✓ Môže vytvoriť a zásobovať originálnymi suvenírmi aktérov v cestovnom ruchu.
- ✓ Pri spojení s kreatívnymi odvetviami môže zvýšiť zamestnanosť a výrobky exportovať.

3.5. Významné podujatia, ktoré sa v oblasti tradičnej ľudovej kultúry a kultúry všeobecne realizujú a majú dlhoročnú tradíciu, relatívne stabilnú návštevnosť, profesionálneho organizátora a aj viaczdrojové financovanie (ako prvok udržateľnosti)

Súčasťou antropogénnej ponuky sú okrem kultúrno-historických pamiatok aj organizované podujatia, ktoré obohacujú primárnu ponuku cestovného ruchu a prispievajú k zvýšeniu návštevnosti daného územia návštevníkmi, pre ktorých sú podujatia hlavným alebo doplnujúcim motívom ich návštevy územia. Organizované podujatia patria medzi tie produkty cestovného ruchu, pri príprave ktorých je nevyhnutná spolupráca zainteresovaných poskytovateľov služieb. Význam podujatí je v tom, že:

a) dlhší čas trvajúce alebo pravidelne opakujúce podujatie sa organizuje predovšetkým na zvýšenie povedomia a ako výzva k prosperite cieľového miesta na dlhší alebo kratší čas;

b) sa vytvára dobrý imidž;

c) podujatie prebúda národnú alebo medzinárodnú pozornosť a tomu zodpovedajúci pozitívny účinok rôzneho druhu;

d) vhodným umiestnením a načasovaním môžu podujatia prispieť k predĺženiu sezóny.

V meste Levoča môžeme k významným podujatiam zahrnúť:

- **Dni Majstra Pavla** a jeho súčasť **Karpatský remeselný trh, Plenér Majstra Pavla, Pouličné divadlá a koncerty, Tajomná Levoča** (medzinárodný kultúrny festival – hlavný organizátor Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča, Mesto Levoča). Festival sa organizuje každoročne v letnom období, má dlhodobú tradíciu. Patrí k tradičným, veľmi navštevovaným a žánrovo pestrým podujatím, ktoré vyzdvihuje historickú jedinečnosť Levoče a odkaz diela Majstra Pavla z Levoče. Na jeho organizáciu je zabezpečené financovanie z rozpočtu mesta Levoča a taktiež z mimorozpočtových zdrojov, čím je zabezpečená jeho udržateľnosť.

Aj keď pandemická situácia v roku 2020 a 2021 značne ovplyvnila obmedzenú programovú ponuku festivalu, organizátori prispôsobili programovú ponuku festivalu a festival v zníženej ponuke realizovali.

- **Medzinárodný festival vežovej hudby** (hlavný organizátor Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča) ako jedinečný projekt svojho druhu. Zatraktívňuje balkón historickej radnice tónmi dychových hudobných telies a prináša návštevníkom mesta ale aj jej obyvateľom ojedinelý zážitok. Finančne ho podporuje aj Ministerstvo kultúry dotačným systémom z Fondu na podporu umenia.
- **Krajská scénická žatva** (krajské kolo postupovej prehliadky amatérskeho ochotníckeho divadla Prešovského kraja, vyhlasovateľ Národné osvetové centrum, hlavný organizátor Podtatranské osvetové stredisko, spoluorganizátor Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča). Tradičné podujatie pre milovníkov divadla. <https://www.osvetapoprad.sk/blog/>
- **Levočské babie leto** (medzinárodný festival vážnej hudby, hlavný organizátor Levočské babie leto, o. z.). Festival s vysoko kvalitným obsadením umelcov významne dopĺňa ponuku vážnej hudby v Levoči.

- **Vianočné remeselné trhy** (hlavný organizátor Mesto Levoča a Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča, predajné remeselné trhy spojené s kultúrnym programom). *Tradičné podujatie organizované v krásnom prostredí mestského parku, v ktorom dotvára vianočnú atmosféru sprievodný kultúrny program.*

- **Mariánska púť** (hlavný organizátor Rímsko katolícka cirkev, farnosť Levoča, Mesto Levoča), tradičná púť, ktorá sa koná pravidelne pri príležitosti júlového sviatku Navštívenia Panny Márie v Bazilike na Mariánskej hore v Levoči a ktorej súčasťou je aj príležitostný predajný trh.

Pútnictvo sa v tomto prípade ako súčasť náboženského turizmu a cestovného ruchu významne chápe ako dôležité prepojenie náboženstva s kultúrnym dedičstvom a turistickými zaujímavosťami. Predstavuje veľký potenciál v rozvoji CR v Levoči.

- **Mikuláš v Levoči** (hlavný organizátor Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča), podujatie pre deti.

Každoročný príchod Mikuláša realizujú viaceré obce v okrese Levoča, avšak mesto Levoča má potenciál poňať veľké množstvo divákov na priestranstve na Námestí Majstra Pavla a kvalitnou dramaturgiou môže prilákať množstvo ľudí zo širokého okolia. Napomôcť tomu môže aj participácia a zaujímavá ponuka kľúčových aktérov CR na území mesta Levoča.

- **Detský Silvester** (hlavný organizátor Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča), podujatie pre deti.

Podujatie, ktoré oslovuje rodičov s deťmi z Levoče, ale aj z blízkeho okolia ako privítať nový rok s najmenšími divákmi. Organizuje sa už niekoľko rokov a získal tradíciu a veľkú obľubu. Má potenciál ako produkt cestovného ruchu pre návštevníkov mesta Levoča a okolia vo využití voľného času počas vianočných pobytov.

V meste Spišské Podhradie:

- **Spišské folklórne slávnosti** (folklórny festival – hlavný organizátor Spišské kultúrne centrum a knižnica v Spišskej Novej Vsi a mesto Spišské Podhradie); *podujatie s potenciálom veľkej návštevnosti s pravidelnou organizáciou a zameraním na folklór, ktorý je veľmi žiadaný.*

- **Dni Spišského Jeruzalema** (kultúrno duchovný festival - hlavný organizátor Spišské kultúrne centrum a knižnica v Spišskej Novej Vsi, partneri festivalu Košický samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj, Mesto Spišské Podhradie, Spišské biskupstvo. Marketingoví partneri KOČR Košice región turizmu, KOČR Severovýchod Slovenska Prešov). Jedinečný festival svojho druhu ponúka priestor na meditáciu a kultúrno – duchovné aktivity, zväčša počas troch dní trvania festivalu.

Podobne ako v Levoči na Mariánskej hore aj tento festival predstavuje veľký potenciál v pútnickom turizme ako súčasť CR. Jeho atraktívny program, pravidelnosť konania a viaczdrojové financovanie sú pevným pilierom pre jeho udržateľnosť a rozvoj.

- **Podhradské trhy a Podhradie deťom**

V obci Spišský Hrhov

- **Harhovske čuda a zabaviska** (ojedinelý obecný festival plný súťaží, predvádzaní remesiel, vystúpení folklórnych súborov a kapiel, workshopov, dielní a pod. hlavný organizátor: Obec Spišský Hrhov). Festival sa zviditeľnil vďaka zápisom do Guinnessovej knihy rekordov. Koná sa každoročne a dosahuje vysokú návštevnosť.

V obci Spišský Štvrtok

- **Folklórne slávnosti Spišský Štvrtok**
- **Štvrtocký juniáles**

V obci Bijacovce

- **Dni sv. Huberta** (tradičné podujatie konané každoročne zamerané na poľovníctvo so sprievodnými aktivitami, organizátori: Obvodná poľovnícka komora, Okresná organizácia SPZ Levoča, Spišská Nová Ves, Gelnica, Nezisková organizácia Svätý Hubert Bijacovce, Obec Bijacovce a Spojená škola Bijacovce.

3.6. Menšie podujatia, ale s potenciálom rastu a využitia pre cestovný ruch

Levoča: Novoročný koncert, divadelné predstavenia Levočskej divadelnej spoločnosti, Fašiangy v Levoči, hudobný festival Starodávna muzika, Tajomný les, Divertimento Musicale, výstavy a sprievodné aktivity v Galérii Mesta Levoča, výstavy Klubu patchwork, filmové festivaly, projekt H.U.D.B.A;

Spišské Podhradie: Fašiangový sprievod, cyklus koncertov v Synagóge v Spišskom Podhradí v podaní skupiny Mojše Band <https://mojseband.sk/> reprezentujúcu židovskú kultúru, Majáles, Mesto pod sieťou UNESCO;

Domaňovce: Domaňovský kotlík, Štefanská zábava, Predsilvestrovská zabíjačka;

Dravce: Súťaž vo varení gulášov a kopaní jedenástok, Dravecké kapušnice, Pohár starostu obce pre DHZ;

Olšavica: Fašiangy;

Spišský Štvrtok: Hasičské preteky; Folklórne slávnosti Spišský Štvrtok, Štvrtocký juniáles;

Dúbrava: Fašiangová zabíjačka, Dúbravské pirohy.

Tieto podujatia boli uvedené respondentmi (zapojenými mestami a obcami okresu Levoča) v dotazníkovom prieskume AKTUÁLNY STAV A MOŽNOSTI ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V MESTÁCH/OBCIACH OKRESU LEVOČA PRE TVORBU STRATEGICKÉHO DOKUMENTU „STRATÉGIA CESTOVNÉHO RUCHU V OKRESE LEVOČA“, v časti Významnejšie športové či kultúrne podujatie/podujatia s účasťou návštevníkov aj z iných obcí/miest / zahraničná návštevnosť. V ostatných obciach, ktoré sa zapojili do prieskumu sa významné podujatia nekonajú.

V roku 2020 a 2021 dostal kultúrny život „stopku“ z dôvodu šírenia vírusu Covid 19. Táto skutočnosť ovplyvnila organizovanie kultúrnych ale i športových podujatí. Čiastočným riešením sa stal internet, kedy organizátori hľadali možnosti organizovania online podujatí koncertov, výstav, divadelných predstavení, talk show a pod. Otázkou na doriešenie zostáva, ako budú vyzerat' ďalšie roky, aby sa či už predišlo podobnej situácii, alebo aby kultúrny život nezostal ochromený. V tomto prípade bolo možné sledovať, ako je CR viazaný na služby a ako sa navzájom jednotlivé odvetvia hospodárstva ovplyvňujú a dopĺňajú. I v tomto

prípade bolo vidieť synergiu CR s kultúrou, podnikateľským sektorom, či bežným životom ľudí.

3.7. Organizácie podieľajúce sa na kultúrnych podujatiach

V meste Levoča:

V meste funguje niekoľko organizácií a občianskych združení, ktoré prispievajú do kultúrneho života mesta: **Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča (MsKS)** – príspevková organizácia Mesta Levoča. MsKS má postavenie hlavného organizátora podujatí v meste Levoča a zostavuje zoznam podujatí na celý rok v rámci mesta.

MsKS zabezpečuje:

- a) Komplexné programovanie kultúrnych a spoločenských podujatí v meste.
- b) Organizáciu a zabezpečovanie kultúrno-spoločenských akcií na území mesta.
- c) Propagáciu kultúrnej činnosti na verejnosti a v médiách.
- d) Finančné plánovanie a vyhodnocovanie kultúrnych podujatí.
- e) Využívanie grantov a sponzoringu na financovanie kultúrnych podujatí.
- f) Preádzku 2D kina.
- g) Preádzku divadla.
- h) Preádzku verejných WC.
- i) Podporuje vznik a činnosť kultúrnych súborov na území mesta Levoča, občianskych združení so zameraním na kultúrnu činnosť občanov, detí a mládeže ako aj telesne postihnutých občanov.
- j) Organizuje súťaže v oblasti kultúry.
- k) Vytvára čo najlepšie podmienky pre rozvoj kultúry.
- l) Zabezpečuje správu, prevádzku, údržbu, opravu objektov a zariadení, ktoré využíva na svoju činnosť:
 1. Mestské divadlo
 2. 2D Kino
 3. Galéria Mesta Levoča
- m) Prenájom nebytových priestorov.
- n) Krátkodobý prenájom, na základe Zriaďovacej listiny organizácie.

V meste pôsobí aj **Základná umelecká škola (ZUŠ)** v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Levoča. V súčasnosti fungujú na škole vyučovacie odbory: hudobný, výtvarný, literárno – dramatický a tanečný. Škola sa spolupodieľa na kultúrnom živote v meste. Samostatne organizuje koncerty, výstavy, predstavenia a pod. a zároveň sa spolupodieľa a zúčastňuje pri rôznych podujatiach a akciách, ako účinkujúci. Pri ZUŠ pôsobí **OZ Levočan**, ktorý zastrešuje DFS Levočanik, FS Levočan a ĽH FS Levočan. V zriaďovateľskej pôsobnosti pôsobí na území Levoče aj **Centrum voľného času Olymp (CvČ)**, ktoré sa podieľa ako organizátor niektorých kultúrnych a športových aktivít v meste. Významnou organizáciou kultúrnych podujatí je **SNM – Spišské múzeum v Levoči**, podrobne v časti Hmotné kultúrne dedičstvo – kultúrne a technické pamiatky. Z občianskych združení na území mesta Levoča sa aktívne zapája do kultúrneho života OZ Levočské babie leto, OZ Spoločnosť na pomoc osobám s autizmom – organizačná zložka v Levoči, OZ Urban BellTower, OZ Modrý Peter, Občianske združenia pri základných a materských školách, OZ Levočan a iné. Na niektorých súťažných prehliadkach a festivaloch sa organizačne podieľa ako hlavný organizátor na území mesta Levoča **Podtatranské osvetové stredisko v Poprade (POS)**, ktoré je príspevkovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja. Územne pôsobí v okresoch Poprad, Kežmarok a Levoča. Je regionálnou kultúrnou, informačnou a vzdelávacou inštitúciou. Usmerňuje a koordinuje činnosť nositeľov kultúrno-výchovných aktivít. Ochotnícke divadlo v Levoči má veľkú tradíciu. Pri MsKS v Levoči pôsobí **Levočská divadelná spoločnosť**, ktorá svojou činnosťou významne dopĺňa programovú ponuku MsKS.

V meste Spišské Podhradie

Na rozvoji kultúry na území Spišského Podhradia zodpovedá **Mestské kultúrne stredisko**. Poslaním Mestského kultúrneho strediska je v celej šírke zabezpečovať na základe potrieb a záujmov mestskú kultúru pre obyvateľov mesta a jeho návštevníkov a predmetom jeho činnosti je:

- Napomáhanie a usmerňovanie rozvoja kultúry v podmienkach mesta.
- Uchovávanie a zveľad'ovanie kultúrnych hodnôt.
- Spolupráca pri výmene kultúrnych hodnôt v rámci medzi obecnej a cezhraničnej spolupráce. - Koordinácia kultúrnych aktivít.

- Uskutočňovanie tvorivých aktivít v jednotlivých odboroch a žánroch záujmovej a umeleckej činnosti.
- Zabezpečovanie výmeny skúseností z kultúrno-osvetovej práce.
- Uchovávanie, ochraňovanie a sprístupňovanie hodnôt tradičnej ľudovej kultúry.
- Sprostredkúva spoločenskú zábavu a kultúrny oddych, usporadúva miestne kultúrne slávnosti a približuje významné historické a kultúrne udalosti i osobnosti.
- Vypožičiava knihy, časopisy, zabezpečuje informačné služby obyvateľom mesta a turistom.
- Sprostredkúva vystúpenia amatérskych a profesionálnych umeleckých súborov i jednotlivcov.
- Organizuje filmové podujatia.

V ostatných obciach zapojených do stratégie organizujú kultúrne podujatia prevažne obecné úrady.

4. AKTUÁLNA SEKUNDÁRNA PONUKA CESTOVNÉHO RUCHU

Ak cieľom účasti v cestovnom ruchu je oddych, poznávanie, zdravie, kultúrne a športové vyžitie, spoločenská komunikácia a pod., vo vhodnom prostredí s prírodným a kultúrno-historickým potenciálom primárnej ponuky, potom sekundárna ponuka je prostriedkom na dosiahnutie tohto cieľa, lebo vytvára podmienky pre využívanie primárnej ponuky a prispôsobuje sa jej. Hlavným poslaním sekundárnej ponuky je poskytnúť návštevníkovi cestovného ruchu možnosť využívať voľný čas aktívnou formou a tým prispieť ku komplexnému uspokojeniu jeho potrieb....

4.3. Supraštruktúra cestovného ruchu v okrese Levoča

4.3.1. Ubytovacie zariadenia

V časti Ekonomicko – sociálna analýza okresu Levoča z pohľadu cestovného ruchu je spracovaná analýza na základe dostupných štatistických údajov, ktoré sleduje štatistický úrad v rámci výkonnosti ako hlavné ukazovatele CR. V tejto kapitole pristúpime k analýze ubytovacích zariadení v okrese Levoča, ktoré patria k zásadným podnikom cestovného ruchu. Počas roku 2020 sme zistili, že aj k najzraniteľnejším, nakoľko sú viazané na služby poskytujúce ľuďom. Ubytovacie zariadenia väčšinou poskytujú stravovacie služby a doplnkové služby, čo však závisí od kategórie a triedy ubytovacieho zariadenia. Podľa druhu sa ubytovacie zariadenia členia na kategórie, podľa vybavenia, úrovne a rozsahu poskytovaných služieb na triedy. Triedy sa označujú hviezdikami od najnižšej (*) po najvyššiu (*****). Minimálne požiadavky na vybavenie, druh, rozsah poskytovaných služieb v jednotlivých kategóriách a triedach boli uvedené vo Vyhláske MH SR č. 277/2008, ktorou sa ustanovujú klasifikačné znaky na ubytovacie zariadenia pri ich zaradovaní do kategórií a tried. Táto vyhláška platila do 18.02.2021, keďže NR SR *schválila návrh zákona o zrušení zákona č. 371/2019 Z. z. o základných požiadavkách na bezpečnosť detského ihriska, v rámci ktorého zrušila Vyhlášku Ministerstva hospodárstva SR č. 277/2008 Z. z., ktorou sa ustanovovali klasifikačné znaky*

na ubytovacie zariadenia pri ich zaradovaní do kategórie a tried. Pre ubytovací segment a turistov už stará kategorizácia nezohľadňovala skutočné potreby a trendy.

Do bližšej analýzy ubytovacích zariadení okresu Levoča sme zaradili ubytovacie zariadenia, ktoré sa nachádzajú v meste Levoča, Spišské Podhradie, Spišský Hrhov, Spišský Štvrtok, Bijacovce, Korytné, Olšavica, Klčov, Beharovce. Jedná sa o mestá a obce, ktoré sa zapojili do prieskumu pri tvorbe stratégie a evidujú ubytovacie zariadenia na svojom území k 31.10.2021. S ubytovacími zariadeniami úzko súvisí aj *daň za ubytovanie*, ktorá predstavuje významný zdroj financií na zabezpečenie aktivít potrebných pre trvalo udržateľný rozvoj cestovného ruchu. Daňový výnos z dane za ubytovanie je v plnej výške zdrojom financií miest a obcí, ktoré majú kompetenciu určovať aj výšku zdanenia.

PREHLAD UBYTOVACÍCH ZARIADENÍ V ROKU 2020, VÝSKA SADZBY DANE Z UBYTOVANIA A POČET PRENOCOVANÍ VO VYBRANÝCH MESTÁCH A OBCIACH OKRESU LEVOČA

MESTO LEVOČA: 4 hotely – 216 lôžok, 13 penziónov – 270 lôžok, 20 ubytovacích zariadení v súkromí – 160 lôžok, 3 apartmánové ubytovania – 28 lôžok, 2 internátne ubytovania – 152 lôžok, 10 chát – 120 lôžok. Údaje o ubytovacích zariadeniach boli poskytnuté z finančného oddelenia MsÚ v Levoči a zodpovedajú odvedeným poplatkom dane z ubytovania v meste Levoča za rok 2020. Výška sadzby dane z ubytovania 0,50 EUR/noc.

V nasledujúcej tabuľke uvádzame vývoj prevádzkovateľov ubytovacích zariadení v meste Levoča na základe odvedenej dane z ubytovania. Počet poskytovateľov aj napriek pandemickej situácii stúpol v roku 2020 oproti roku 2017 o 13,33%, čo sa dá vnímať ako pozitívny vývoj v službách cestovného ruchu.

ROK	2017	2018	2019	2020
Ubytovanie v súkromí	14	16	20	19
Penzióny	12	13	13	12
Hotely	5	5	5	5
Chaty	9	10	10	12
Rezort	1	1	1	1
Internátne ubytovanie	2	2	2	1
Ubytovanie na farme	1	1	0	1
Ubytovne	1	1	1	1
SPOLU	45	49	52	51

Tabuľka 31 Zoznam daňovníkov, ktorí poskytujú ubytovacie služby na území mesta Levoča, Zdroj: Finančné oddelenie MsÚ Levoča, Vlastné spracovanie

Prehľad ubytovacích zariadení v meste Levoča na základe odvedenej dane za ubytovanie za rok 2020, v členení na typ zariadenia, názov zariadenia, daňovník a lôžková kapacita. U troch poskytovateľov ubytovania sa nám nepodarilo zistiť počet lôžok /v tabuľke sú uvedené ako *nezistené*/. Na základe zistení z nasledovnej tabuľky, v meste Levoča v roku 2020 bolo k dispozícii cca 946 lôžok.

Typ zariadenia	Názov	Daňovník	Kapacita lôžok
Rezort	Levočská dolina	ARPROG a.s.	102
Hotel	Arkada ***	Hotel Arkada s.r.o.	57
Hotel	Stela ****	Hotel Arkada s.r.o.	61
Hotel	Barbakan ***	Ol'ga Uhrinovská	30+9
Hotel	U Leva ***	COMPOSTELA s.r.o.	53
Boutique hotel	Pracháreň	US SPIŠ, s.r.o.	13
Penzión	U Janusa	Mgr. Mária Janusová	14
Penzion	Penzión Kiska	TRIANGLE GROUP INTERNACIONAL s.r.o.	67
Penzión	Penzión Kiska	Ing. Bistrík Kiska	10
Penzión	Penzión Rodina	PONTOS s.r.o.	27
Penzión	Pod Mariánskou horou	Ing. Ernest Rusnák	24
Penzión	Penzión Hubert	Róbert Rusnák	18+6
Penzión	Penzión Oáza	Mgr. Veronika Dubecká	19
Penzión	Villa Fam	SPOLROS s.r.o.	20

Penzión	Penzión Dolinka	Jozef Matvej	7
Penzión	Diamant	VYSTA J+J, s.r.o.	41
Penzión	Penzión Šuňavský	Mária Šuňavská	16
Penzión	Penzión TEXON	TEXON s.r.o.	28
Privát	Chalupa pri hradbách	Eva Nováková	9
Privát	Privát Marcelina	Marcela Mikulová	13
Privát	Apartmán Beáta	Beáta Kešel'áková	6
Privát	Ubytovanie v súkromí	MVDr. Eva Sabolová	13
Privát	Antik apartmán Levoča	Jozef Hovanec	9
Privát	Apartmány Podkova	Ing. Ján Rovder	8
Privát	Oáza	Ing. Rudolf Dubecký	14
Privát	Spillenberg house	Letmellor spol. s.r.o.	12
Privát	Zelený domčúrik	Ing. Arch. Stanislav Mráz	4
Privát	Duci	Alexander Gerbery	9
Privát	Design Apartment	Ing. Ján Gibl'ák	2
Privát	U Veteránov	MADIN s.r.o.	14
Privát	Ubytovanie Miško	Marek Jendral - STOLÁRSTVO SAMKO	18
Privát	Apartmány Levoča	LVR s.r.o.	9
Privát	Ubytovanie v súkromí	Václav Trnka	nezistené
Privát	Villa Mia	Mária Kukurová	14
Privát	Apartmán NIKA	NIKA-LD s.r.o.	2
Privát	Ubytovanie v súkromí	Božena Gavelová	nezistené
Privát	Bibina	PaedDr. Anton Albert - BIBINA	7
Chata	Chata Levočské vrchy	Anna Kráľová	6
Chata	Chata Baba	Pavol Petrovič	8
Chata	Chata pri vleku	Zvalený Ľudovít	6
Chata	Wilko	Vladimír Kovalčík WILKO	6
Chata	Drevenica pod lipou	PaedDr. Antónia Berilová	12
Chata	Horský dom	Mária Kamenická	17
Chata	Chata Fedorkin jarok	Anna Šabová	nezistené
Chata	Marek	Jana Onderčinová	10
Chata	Chata	Ing. Matúš Šuňavský - VM	nezistené
Chata	Supertramp II.	Igor Grečko	7
Chata	Chata pod lesom	DENT-in, s.r.o.	13
Chata	Naša chata	Boris Anton	8
Farma	Ekofarma Odorica/Farmársky zrub	Miriama Šofranková	10
Internát	Školský internát	Katolícky internát v Ružomberku	nezistené
Internát	Školský internát	SOŠ Majstra Pavla v Levoči	50
Ubytovňa	Služobné priestory	Pamiatkový úrad Levoča	8

Tabuľka 32. Prehľad ubytovacích zariadení v meste Levoča na základe odvedenej dane z ubytovania za rok 2020, Zdroj: Finančné oddelenie

MsÚ Levoča, Vlastné spracovanie

V nasledujúcich tabuľkách je možné sledovať vývoj počtu prenocovaní v rokoch 2017 – 2020, ktoré medziročne rástli do roku 2019, avšak v roku 2020 počty prenocovaní klesli oproti roku 2019 o 43,37% z dôvodu COVID opatrení. Príjem do rozpočtu mesta Levoča za daň z ubytovania klesol v roku 2020 oproti roku 2019 o 43,37%.

MESTO LEVOČA

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet prenocovaní	25 715	27 474	33 950	19 224
Daň za ubytovanie v EUR	12 857,5	13 737	16 975	9 612

Tabuľka 33 Počet prenocovaní a daň za ubytovanie Mesto Levoča, Zdroj: MsÚ Levoča

Daň za ubytovanie predstavuje vo všeobecnosti významný zdroj financií na zabezpečenie aktivít potrebných pre trvalo udržateľný rozvoj cestovného ruchu. Daňový výnos z dane za ubytovanie je v plnej výške zdrojom financií miest a obcí, ktoré majú kompetenciu určovať aj výšku zdanenia. V Levoči je daň za ubytovanie špecifikovaná vo Všeobecne záväznom nariadení č. 20/2015 o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady. Najideálnejšie by bolo, keby sa daň za ubytovanie použila naspäť do rozvoja cestovného ruchu, aby došlo k efektívnej podpore ubytovacích zariadení a cestovného ruchu ako takého. Časť finančných prostriedkov z mestského rozpočtu hradí mesto Levoča ako členský príspevok do Oblastnej organizácie CR a pod. (propagácia a prezentácia mesta, marketing mesta, partnerské mestá). Je potrebné motivovať ubytovacie zariadenia, napríklad formou dodania propagačných materiálov pre ubytovaných hostí (ktorí si plnia daňovú povinnosť), formou dobudovania infraštruktúry, ponukou zaujímavých produktov CR a pod. Dá sa predpokladať, že by došlo k zníženiu „čiernych prevádzok“, majitelia ktorých si neplnia prihlasovaciu povinnosť na základe vyššie uvedeného VZN.

MESTO SPIŠSKÉ PODHRADIE: 5 penziónov – 199 lôžok, výška sadzby dane z ubytovania v roku 2017, 2018 bola 0,30 EUR/noc a v rokoch 2019, 2020 bola 1 EUR/noc.

V meste Spišské Podhradie klesol počet prenocovaní v roku 2020 oproti roku 2019 o 34,57 %.

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet prenocovaní	5 329	7 114	7 473	4 889
Daň za ubytovanie v EUR	1 598,70	2 134,20	7 473	4 889

Tabuľka 34 Počet prenocovaní a daň za ubytovanie Mesto Spišské Podhradie, Zdroj: MsÚ Spišské Podhradie

OBEC SPIŠSKÝ HRHOV: 1 penzión – 18 lôžok, 1 zážitkové ubytovanie – 2 lôžka, obec nevyrubuje daň z ubytovania.

OBEC SPIŠSKÝ ŠTVRTOK: 7 ubytovacích zariadení – 82 lôžok, výška sadzby dane z ubytovania 0,06 EUR/noc. V obci klesol počet prenocovaní v roku 2020 oproti roku 2019 o 10,48 %.

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet prenocovaní	1 297	1 870	1 221	1 093
Daň za ubytovanie v EUR	77,82	112,20	73,26	65,58

Tabuľka 35 Počet prenocovaní Spišský Štvrtok, Zdroj: OÚ Spišský Štvrtok

OBEC DRAVCE: 3 penzióny, 1 turistická ubytovňa /toho času v rekonštrukcii/ - 30 lôžok, výška sadzby dane z ubytovania 0,50 EUR/noc. Počet prenocovaní obec neeviduje.

OBEC BIJACOVCE: 1 penzión – 15 lôžok, výška sadzby dane z ubytovania 0,15 EUR/noc. Počet prenocovaní obec neeviduje.

OBEC KORYTNÉ: 1 ubytovacie zariadenie v súkromí – 4 lôžka, výška sadzby dane z ubytovania 0,30 EUR/noc. V obci Korytné klesol počet prenocovaní v roku 2020 oproti roku 2019 o 84,61%.

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet prenocovaní	250	240	260	40
Daň za ubytovanie v EUR	75	72	78	12

Tabuľka 36 Počet prenocovaní obec Korytné, Zdroj: OÚ Korytné

OBEC OĽŠAVICA: 1 ubytovanie v súkromí – 10 lôžok, výška sadzby dane z ubytovania 0,50 EUR/noc. V obci Oľšavica klesol počet prenocovaní v roku 2020 oproti roku 2019 o 73,68 %.

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet prenocovaní	10	25	38	10
Daň za ubytovanie v EUR	5	12,5	19	5

Tabuľka 37 Počet prenocovaní obec Oľšavica, Zdroj: OÚ Oľšavica

OBEC KLČOV: 1 penzión – 12 lôžok, výška sadzby dane z ubytovania 1 EUR/noc. V obci Klčov evidujú počet prenocovaní len za rok 2020.

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet prenocovaní	✓	✓	✓	198
Daň za ubytovanie v EUR	✓	✓	✓	198

Tabuľka 38 Počet prenocovaní obec Klčov, Zdroj: OÚ Klčov

OBEC BEHAROVCE: 2 ubytovacie zariadenia v súkromí – 17 lôžok, výška sadzby dane z ubytovania 0,10 EUR/noc. V obci Beharovce klesol počet prenocovaní v roku 2020 oproti roku 2019 o 100 %.

ROK	2017	2018	2019	2020
Počet prenocovaní	275	333	80	0
Daň za ubytovanie v EUR	27,5	33,3	8,00	0

Tabuľka 39 Počet prenocovaní obec Beharovce, Zdroj: OÚ Beharovce

4.3.2. Stravovacie zariadenia

V minulosti existovala vyhláška (Vyhláška MH SR č. 125/1995 Z. z.), ktorá upravovala kategorizáciu pohostinských prevádzkarní a klasifikačné znaky na ich zaradovanie do skupín (určovala minimálne požiadavky na vybavenosť zariadenia). Táto vyhláška bola zrušená a stravovacie zariadenia sa prestali rozdeľovať podľa ich vybavenosti. S cieľom zistiť aktuálny počet a rôznorodosť stravovacích zariadení v okrese Levoča a konkrétne vo vybraných mestách a obciach zapojených do stratégie, nám spomínaná vyhláška bola nápomocná.

PREHĽAD STRAVOVACÍCH ZARIADENÍ VO VYBRANÝCH MESTÁCH A OBCIACH OKRESU LEVOČA

MESTO LEVOČA: Na základe VZN 1/2009 o predajnej a prevádzkovej dobe má mesto Levoča spracovanú databázu podnikateľských subjektov. Údaje nám boli poskytnuté z Oddelenia cestovného ruchu a rozvoja mesta, ktoré vedie evidenciu prevádzok v meste spolu s predajným a prevádzkovým časom jednotlivých prevádzok a zabezpečuje súlad týchto predajných a prevádzkových časov s platným nariadením. Nie všetky podnikateľské subjekty v rámci mesta Levoča si plnia oznamovaciu povinnosť nahlásiť ukončenie prevádzky. V predmete skúmaných zariadení sa jednalo o Reštauráciu Slovenka.

1. ZSS - zariadenia spoločného stravovania s prípravou a podávaním pokrmov a nápojov – tzv. verejné

Relax centrum Levočská Dolina, Reštaurácia SKI LD, Hotel u Leva, Smile restaurant na D1, Hotel Arkáda, Kupecká bašta, Penzión U Janusa, Planéta Levoča – Mestské Café & restaurant, U troch apoštolov, U veteránov, Reštaurácia Slovenska (rok neprevádzkuje, ale ukončenie prevádzky nenahlásené), Penzión Hubert, Penzión Kiska, Hotel Barbakan, Boutique hotel Pracháreň, Levočský gastrodom, Happy food, Penzión pod Mariánskou horou.

2. ZSS s prípravou a podávaním pokrmov a nápojov – uzatvorené(*stravovanie pre určitú skupinu - na pracoviskách, v školských zariadeniach, školách, stravovacia prevádzka v zdravotníckom zariadení, stravovanie v zariadeniach sociálnych služieb a ďalších zariadeniach*)

Stredná odborná škola pedagogická, Ulica Bottova 15/A, Levoča,
Stredná odborná škola Majstra Pavla, Ulica Kukčínova 9, Levoča,
Stredná zdravotnícka škola Štefana Kluberta, Kláštorská 24 A, Levoča,
Gymnázium Janka Francisciho Rimavského, Ulica Kláštorská 37, Levoča,
Gymnázium sv. Františka Assiského, Ulica Kláštorská 24, Levoča,
Materská škola, Ulica Gašpara Haina 36, Levoča,
Materská škola, Ulica Gustáva Hermanna 9, Levoča,
Materská škola, m. č. Levočské Lúky 3, Levoča,
Materská škola, Ulica Predmestie 36, Levoča,
Materská škola, Ulica Železničný riadok 8, Levoča,
Materská škola, Ulica Jána Francisciho 8, Levoča.

Základná škola Gašpara Haina, Ulica Gašpara Haina 37, Levoča,
Základná škola Štefana Kluberta, Ulica Námestie Štefana Kluberta 10, Levoča,
Základná škola Jána Francisciho, Ulica Jána Francisciho 11, Levoča.

Spojená škola internátna, Ulica Námestie Štefana Kluberta 1,

Spojená škola internátna, Ulica Námestie Štefana Kluberta 2,

Spojená škola Jána Vojtaššáka internátna, Ulica Kláštorská 24/A, Levoča,

Súkromná základná škola, Ulica Kláštorská 37, Levoča,

Špeciálna základná škola, Ulica Fraňa Kráľa 3, Levoča,

Detašované pracovisko Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku, Ulica Bottova 15, Levoča,

Jedáleň pri Dome dôchodcov, Ulica Námestie Majstra Pavla 50-51, Levoča.

3. ZSS s podávaním pokrmov a nápojov (bez prípravy pokrmov, zabezpečené externým dodávateľom, napr. výdajne stravy): 0

4. ZSS s podávaním nápojov (doplňkový sortiment, napr. hostinec, bar,...)

KAVIARNE (Leutschau CAFE, Výberofka, Kaviareň TEATRO Ladislav Strnál, Eternity Cafe + Bar, Provence cafe, Serpentíny CAFE – BAR, Levočská kaviareň a Bar u Rytiera, Zona caffè, Kaviarnička už dala oznámenie MsÚ, že neprevádzkuje), 1 čajovňa (White lady)

HOSTINEC –Expresso, Poľovník.

BAR: TIME AUT CAFE AND BAR, BIG BAR, TEXON LE BAR, Poc Pic – Relax centrum LD, DonTon – bar, Tennis Pub, Bar RIO, Bar u VITA.

Vinotéka: Bargerak, Pracháreň.

5. ZSS – príprava a predaj pokrmov rýchleho občerstvenia

3 cukrárne na Nám. Majstra Pavla, 3 pizzérie s donáškovou službou, 4 predajne zmrzliny – 3 na námestí a jedna pri poliklinike.

6. ambulatný predaj občerstvenia na mieste prevádzky (príprava a predaj nápojov, pokrmov rýchleho občerstvenia): 0

V meste Levoča sme uviedli okrem stravovacích zariadení aj pohostinské zariadenia, kaviarne, bary, cukrárne, predajne zmrzliny, čajovne a vinárne, ktoré okrem zariadení ponúkajúce stravovacie služby dopĺňajú ponuku v cestovnom ruchu.

MESTO SPIŠSKÉ PODHRADIE: 5 reštaurácií, 1 pizzéria, v blízkosti Spišský salaš;

OBEC SPIŠSKÝ HRHOV: 1 reštaurácia;

OBEC SPIŠSKÝ ŠTVRTOK: 2 reštaurácie;

OBEC DOMAŇOVCE: 1 stravovacie zariadenie; 1 pizzéria s donáškovou službou PAPIZOO;

OBEC DÚBRAVA: 1 stravovacie zariadenie – závodné a účelové zariadenie.

V ostatných obciach okresu Levoča, ktoré sa zapojili do stratégie, sa stravovacie zariadenia nenachádzajú.

Z uvedeného možno konštatovať, že najväčšou ponukou gastronomických zariadení disponujú mestá Levoča a Spišské Podhradie. Spišský salaš v Spišskom Podhradí ponúka tradičnú gastronómiu s využitím miestnych surovín a ponukou regionálnych pokrmov, čo je veľká pridaná hodnota pre návštevníkov regiónu. V regióne chýbajú produkty CR zameraných na gastroturizmus (tzv. slow food turizmus – návrat k tradíciám, zážitková gastronómia), gastrofestivaly, ktoré sa v posledných rokoch tešia veľkej obľube. Podnikateľská sféra hlavne v meste Levoča má potenciál využitia týchto produktov, nakoľko sa tam nachádzajú veľmi kvalitne poskytované služby v oblasti gastronómie. Dôležitá je spolupráca samosprávy, organizácií podieľajúcich sa na organizácii takýchto typov podujatí a zapojenia miestnych foodbloggerov i amatérskych kuchárov, ktorí svojou činnosťou zviditeľňujú mesto Levoča.

4.4. Infraštruktúra cestovného ruchu v okrese Levoča

Do infraštruktúry cestovného ruchu zaraďujeme cestovné kancelárie a agentúry, turistické informačné kancelárie, kongresové centrá, herne, kasína, zmenárne a pod.

4.4.1. Cestovné kancelárie a agentúry

V meste Levoča fungujú 4 cestovné agentúry (OÁZA TOUR, INVIA, Britannia Connection a Gotik). Podieľajú sa na predaji zájazdov/pobytov mimo území mesta (do iných regiónov na SR) a do zahraničia. Hovoríme, že podporujú domáci a pasívny

zahraničný CR. Cestovná agentúra Gotik poskytuje poznávacie pobyty a exkurzie po gotickej ceste, v Levočských vrchoch, v Tatranskom a Pieninskom národnom parku a Národnom parku Slovenský raj. V meste Spišské Podhradie pôsobí 1 cestovná kancelária SPIŠBUS. V ostatných obciach okresu sa cestovné kancelárie a agentúry nenachádzajú.

4.4.2. Turisticko informačné centrá

V okrese Levoča fungujú 3 informačné centrá.

MESTO LEVOČA: Informačná kancelária mesta Levoča (IKLE)

V meste vykonáva informačnú činnosť od roku 1994 a je členom Asociácie informačných centier Slovenska (AICES). Z hľadiska organizačného začlenenia je súčasťou Oddelenia cestovného ruchu a rozvoja mesta Mestského úradu v Levoči. Okruhy činnosti IKLE:

- zhromažďovanie informácií za účelom vytvárania komplexnej a aktuálnej databanky cestovného ruchu cieľovej oblasti (informácie o inštitúciách a firmách v meste a okolí, službách, kultúrnych pamiatkach, prírodných atrakciách, športových aktivitách a relax, kultúrnych a športových podujatiach, autobusových a vlakových spojeniach a iné
- poskytovanie informácií uložených v našej databanke verejnosti a to verbálne, telefonicky, prostredníctvom tlačovín a internetu
- popri výkone hlavnej služby poskytovanie aj doplnkových služieb súvisiacich s cestovným ruchom (predaj suvenírov a upomienkových predmetov, máp, pohľadníc, publikácií o meste a Slovensku, sprievodcovský servis), sprostredkovanie vyhlídky z veže Baziliky sv. Jakuba a zapožičiavanie bicyklov.

IKLE ďalej zabezpečuje propagáciu formou spolupráce s médiami, prevádzkovateľmi internetových stránok, zasiela informácie, spracováva články a poskytuje rozhlasové šoty. Ďalej edituje propagačné a informačné materiály o meste, pripravuje a aktualizuje texty, zasiela fotografie z ich databázy vydavateľom máp, publikácií a sprievodcov o cestovnom ruchu. Na požiadanie zabezpečuje prostredníctvom externých sprievodcov prehliadky

mesta (v slovenskom, anglickom, nemeckom a maďarskom jazyku. Túto službu je potrebné objednať 7 dní vopred, dĺžka prehliadky je minimálne 1 hodina, cena v slovenskom jazyku je 25 €/hod. a v cudzom jazyku 35 €/hod., cena služby nezahŕňa vstupy do expozícií), spracováva ročný a mesačný prehľad kultúrnych a športových podujatí v meste a okrese, spolupracuje so Slovenskými inštitútmi a veľvyslanectvami SR v zahraničí, turistickými informačnými kancelárkami na Slovensku a subjektami cestovného ruchu v meste. Prezентuje mesto Levoča na výstavách a veľtrhoch cestovného ruchu na Slovensku aj v zahraničí priamou účasťou. V rámci práce s verejnosťou organizuje pravidelné podujatie „Potulky Levočou“, večerné komentované prehliadky. IKLE vedie evidenciu propagácie mesta a evidenciu návštevnosti v IKLE, ktorá slúži ako podklad pre vypracovanie analýzy a hodnotenia rozvoja mesta v oblasti cestovného ruchu. Webová stránka: <http://ik.levoca.eu/>

MESTO SPIŠSKÉ PODHRADIE: Turisticko - informačné centrum Spišské Podhradie (TIC)

Vzniklo v roku 1995 z dôvodu zvýšeného záujmu turistov o historické pamiatky a jedinečnú prírodu. Informačné centrum poskytuje informácie o turisticky atraktívnych miestach v meste Spišské Podhradie a okolí, ponúka prehliadky so sprievodcom po meste v slovenskom a anglickom jazyku, zabezpečuje predaj suvenírov, brožúr, pohľadníc a máp o regióne a taktiež odloženie batožiny. Okrem toho poskytuje:

- informácie o kultúrno historických pamiatkach zapísaných do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO
- informácie o chránených národných prírodných rezerváciách a pamiatkach
- informácie o kultúrnych podujatiach v meste a okolí
- informácie o cyklotrasách, náučných chodníkoch a športovom vyžití v meste a okolí
- informácie o ubytovacích a stravovacích zariadeniach v meste a okolí.

Prezentuje Produkt DOVOLENKA POD SPIŠSKÝM HRADOM:

1.Deň: Spišský hrad a múzeum v plnej kráse, Národná prírodná rezervácia Dreveník a skalné mestá Kamenný raj a Peklo, Csákyovský kaštieľ v Hodkovciach s anglickou a francúzskou záhradou, vtáčou galériou a petangovým ihriskom, Žehra a jej strom života v kostolíku Ducha Svätého.

2. Deň: Jazda na koni okolo Spišského hradu, túra do Národnej prírodnej rezervácie Rajtopíky v pohorí Branisko so skalným oknom a neopakovateľným pohľadom do Spišskej kotliny, jaskyňa Zla diera za Braniskom. Pre odvážnejších výborné podmienky pre paragliding alebo paint ball.

3. Deň: Prehliadka mesta Spišské Podhradie – Rímskokatolícky kostol Narodenia Panny Márie, Evanjelický kostol, Kláštor Milosrdných bratov a Židovská synagóga, prehliadka Spišskej Kapitule a Katedrála sv. Martina, prechádzka Spišským Jeruzalemom, Spišský salaš.

4. Deň: Jazda bicyklom cyklotrasami Levočských vrchov a Braniska.

5. Deň: Ruiny Markušovského hradu s kaštieľom a letohrádkom, najvyššia kostolná veža na Slovensku v Spišskej Novej Vsi, ZOO Spišská Nová Ves, Aquacity Poprad.

6. Deň: Slovenský raj a jeho rokliny a vodopády – Tomášovský výhľad, Prielom Hornádu, Suchá Bela, Kláštorisko.

7. Deň: Levoča a jej hradobný systém, Bazilika sv. Jakuba s najvyšším krídlovým oltárom na svete, historická radnica, klietka hanby na námestí, Mariánska hora – pútnické miesto.

Webová stránka: <http://www.tic-spisskepodhradie.com/>

Informačné centrum Spišská Kapitula (IC)

Je zamerané prioritne na komunikáciu s prichádzajúcimi domácimi a zahraničnými turistami, ktorým ponúka nasledujúce služby:

- sprostredkovanie predaja vstupeniek do jednotlivých expozícií (Katedrála sv. Martina, Expozícia Učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule, Spišský Jeruzalem, Biskupská záhrada)
- zabezpečenie prehliadok s lektorom
- zabezpečenie sprevádzaných terénnych exkurzií v lokalite Spišská Kapitula – Sivá Brada
- v infocentre poskytovanie turistických bedekrov, príručiek, máp, predaj originálnych suvenírov a turistických známok
- v prípade potreby zabezpečenie pomoci domácim a zahraničným návštevníkom vo vyhľadani požadovaných cieľov alebo služieb v bezprostrednom okolí

- zabezpečenie aktualizácie kalendárov podujatí a základných informácií pre návštevníkov na oficiálnej webovej stránke www.kapitula.sk, v sekcii informačné centrum

Vstupy do jednotlivých expozícií si môžu turisti v IC objednať aj vopred telefonicky, prípadne formou e – mailovej korešpondencie. V blízkej budúcnosti chce IC propagovať ich expozície aj na sociálnych sieťach a pred letnou sezónou sa chystá pripraviť newsletter zameraný na skupiny detí a študentov, tiež seniorov, s cieľom zaujať ich miestnou históriou a umením.

Portfólio prehliadok, ktoré poskytuje IC:

- Interiérové prehliadky (Katedrála sv. Martina, Učiteľský ústav v Spišskej Kapitule, pracuje sa na ďalšej expozícii)
- Exteriérové prehliadky (Spišský Jeruzalem – pešia tematická prehliadka s lektorom, Biskupská záhrada – lektorom nesprevádzaná prehliadka určená pre všetkých návštevníkov Spišskej Kapitulky, návštevníci si tu môžu oddýchnuť v krásnom a pokojnom prostredí).

4.4.3. Kongresové centrá

Najväčšie priestory kongresového charakteru sa nachádzajú v meste Levoča v budove Mestského divadla a v priestoroch Kina Úsmev, ktoré spravuje Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča. Jedná sa o nasledovné ponúkané miestnosti s uvedenou kapacitou:

- ☒ **KONGRESOVÁ SÁLA**
/kapacita max. 200 osôb/
- ☒ **DIVADELNÁ SÁLA**
/kapacita max. 170 osôb/
- ☒ **MODRÝ SALÓNİK**
/kapacita max. 40 osôb/
- ☒ **ZELENÝ SALÓNİK**
/kapacita 25-30 osôb/
- ☒ **BALKÓNOVÝ SALÓNİK**
/kapacita max. 40 osôb/

✠ ÁTRIUM MESTSKÉHO DIVADLA

/ kapacita max. 400 osôb/

✠ KINO

/kapacita max. 350 osôb/

Všetky priestory sú ponúkané na prenájom v zmysle schváleného cenníka poplatkov za krátkodobý prenájom nebytových priestorov v správe MsKS , bližšie: <http://msks.levoca.sk/kongresova.htm> .

Boutique hotel Pracháreň v Levoči ponúka jedinečné priestory s nádychom histórie na firemné eventy, kongresy a konferencie s kapacitou 170 osôb v troch miestnostiach, bližšie: <https://www.pracharen.sk/eventy/kongresy-a-konferencie/> .

Kongresovými priestormi disponuje aj mesto Spišské Podhradie:

✠ Kongresová a koncertná sála

4.4.4. Zmenárne

✠ Banka VÚB, Námestie Majstra Pavla 38, Levoča

✠ Slovenská sporiteľňa, a. s., Námestie Majstra Pavla 56, Levoča

✠ Prima Banka Slovensko, a. s., Námestie Majstra Pavla 15, Levoča

✠ Slovenská pošta, Námestie Majstra Pavla 42, Levoča

✠ Informačná kancelária, Námestie Majstra Pavla 58, Levoča

Služby zmenárni ponúkajú aj recepcie každého hotela, ktoré sa v posledných rokoch ale využívajú minimálne, nakoľko v hoteloch prebieha bezhotovostný styk s klientmi a možnosť platiť bankomatovými kartami a výber hotovosti z bankomatov výrazne obmedzila ponúkanú službu v zmenárňach aj hoteloch, to znamená, že táto služba sa v súčasnosti využíva minimálne.

4.4.5. Bankomaty

✠ Bankomat VÚB, Námestie Majstra Pavla 38, Francisciho 45, Levoča

✠ Bankomat Slovenská sporiteľňa, Námestie Majstra Pavla 56, Pri Podkove 7, Levoča

- ☒ Bankomat UniCredit Bank, Námestie Majstra Pavla 58, Levoča
- ☒ Bankomat ČSOB, Billa – Železničný riadok 31, Levoča
- ☒ Bankomat Prima Banka Slovensko a. s., Námestie Majstra Pavla 15, Levoča
- ☒ Bankomat Slovenská sporiteľňa, Mariánske námestie 1, Spišské Podhradie
- ☒ Bankomat Prima Banka Slovensko a. s., Mariánske námestie 21, Spišské Podhradie
- ☒ Bankomat VÚB, Mariánske námestie, Spišské Podhradie

4.4.6. Športové zariadenia

V Levoči majú v správe všetky športové zariadenia Technické služby mesta Levoča. Jedná sa o tieto zariadenia: športová hala, futbalový štadión, zimný štadión a vodná nádrž. V športovej hale a na futbalovom štadióne zabezpečujú TSML prevažne individuálnu alebo skupinovú činnosť klubov a záujmových združení, ktoré formou prenájmov realizujú športové vyžitie v spomínaných zariadeniach. Z hľadiska cestovného ruchu môžeme hovoriť o využití len zimného štadióna, ktorý je v prevádzke takmer 10 mesiacov, ale súži predovšetkým na tréningovú činnosť. Ponúka však verejné korčuľovanie, ktoré môžu využívať aj návštevníci mesta. Chýba však požičovňa športového náčinia, ktorá by doplnila služby zimného štadióna a umožnila tak i návštevníkom mesta športové vyžitie na ľadovej ploche. Ostatné prevádzky môžu zaujať sledovaním športových zápasov, turnajov a podobne. Je ale potrebná propagácia a aktualizácia športových aktivít na území mesta a pri propagácii kultúrnych aktivít nezabudnúť aj na športové aktivity realizované na území mesta Levoča. Vodná nádrž je podrobne rozpracovaná v kapitole Vodné nádrže a plochy okresu Levoča s ohľadom na cestovný ruch. Športové vyžitie ponúkajú aj verejne prístupné ihriská, ktorých je v Levoči 8 a návštevníci môžu využiť aj tenisové kurty priamo v meste prevádzkované tenisovým klubom TC 92 Levoča a kryté tenisové kurty – tenisová hala, prevádzkované súkromným prevádzkovateľom. V Levoči sa nachádzajú 2 fitnesscentrá, spinningcentrum, 1 motocrossová trať v blízkosti Levoče.

V okrese Levoča majú verejne prístupné ihriská tieto obce zapojené do stratégie: Beharovce, Spišský Hrhov, Domaňovce, Dúbrava, Olšavica, Klčov, Bijacovce, Dravce, Spišský Štvrtok, Ordzovany, Baldovce, Buglovce, Pongrácovce, Pol'anovce, Brutovce, Kurimany a mesto Spišské Podhradie.

4.5. Prieskum realizovaných projektov 2019 - 2021 v zapojených mestách a obciach okresu Levoča

MESTO LEVOČA

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Rímskokatolícky kostol sv. Jakuba v Levoči, ÚZPF č. 21892/1 - ukončenie reštaurovania spodnej časti veže južnej fasády a obnova interiéru	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2018 - 2019	1 013 165,89€
Prestavba Námestia Majstra Pavla v Levoči - II. etapa, časť A	Mesto Levoča, Ministerstvo financií SR, Prešovský samosprávny kraj	2018 - 2019	534 451,13€
Rekonštrukcia studne, Sadová ulica - Levoča	Mesto Levoča	2019	13 359,84€
Rekonštrukcia a modernizácia verejného priestranstva - parkovisko pri Hradobnej priekope I. etapa - Modernizácia a rekonštrukcia verejného priestranstva a obnova fortifikačného systému - múr parkánový a vonkajší oporný múr pri hradobnej priekope v severnej časti mesta pri Košickej bráne v Levoči	Mesto Levoča, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu	2019 - 2021	561 801,18€
Obnova cintorína z 1. sv. vojny v Levoči	Mesto Levoča, Ministerstvo vnútra SR	2019	18 101,53€
Odstránenie havarijného parkánového múra na východnej strane, ÚZPF 2741/10, Levoča	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2019	85 977,22€

Úprava strešnej krytiny nad pavlačou Domu Námestie Majstra Pavla č. 28	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2019	14 692,64€
Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 50 v Levoči, ÚZPF 2939/1 - vypracovanie projektovej dokumentácie	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2019	8 549,60€
Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 51 v Levoči, ÚZPF 2940/1 - vypracovanie projektovej dokumentácie	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2019	22 290,74€
Zabezpečenie materiálne - technického vybavenia DHZ mesta Levoča	Mesto Levoča, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	1 400€
Interaktívna Tajomná Levoča	Mesto Levoča, PSK	2019	2 000€
Modernizácia detského ihriska na sídl. Pri Prameni, Levoča	Mesto Levoča, Úrad vlády SR	2019	8 000€
Znižovanie energetickej náročnosti budovy ZUŠ Levoči	Mesto Levoča, Enviromentálny fond	2019 - 2020	186 039€
Prestavba Námestia Majstra Pavla - II. etapa, časť A	Mesto Levoča, Ministerstvo financií SR, Prešovský samosprávny kraj	2019 - 2020	949 353,78€
Obnova cintorína z 1. sv. vojny v Levoči	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2020	5 312,14€
Vypracovanie projektovej dokumentácie za účelom výstavby krytého plaveckého bazéna v Levoči	Mesto Levoča, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu	2020	32 400€
Cykloturistický chodník Levoča IV. etapa	Mesto Levoča, PSK	2020	357 957,60€
Rekonštrukcia plôch multifunkčného ihriska ZŠ G. Haina, Levoča	Mesto Levoča, PSK	2020	20 000€
Rekonštrukcia fasády ZUŠ Levoča	Mesto Levoča, PSK	2020	52 800€

Modernizácia osvetľovacej sústavy hracej plochy a tribúny športovej haly na ulici Jána Francisciho 12 v Levoči	Mesto Levoča, PSK	2020	66 321,88€
Večerné tajomstvo (realizácia kultúrnych vystúpení v roku 2020)	Mesto Levoča, PSK	2020	5 000€
Modernizácia osvetľovacej sústavy hracej plochy a tribúny ŠH na ul. Jána Francisciho č. 12, Levoča	Mesto Levoča, PSK	2020	
Obnova NKP - Mestské opevnenie a jeho zapojenie do infraštruktúry mesta Levoča - II. etapa	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2020	30 000€
Obnova NKP - Mestské opevnenie a jeho zapojenie do infraštruktúry mesta Levoča - II. etapa	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2020	23 000€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ mesta Levoča	Mesto Levoča, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020,	1 400€
Radnica na Námestí Majstra Pavla č. 2 - Projektová dokumentácia	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2020 - 2021	40 113,60€
Rekonštrukcia strechy meštianskeho domu na Námestí Majstra Pavla č. 47 v Levoči	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2020	169 312,07€
Prípravná dokumentácia za účelom výstavby krytého plaveckého bazéna v meste Levoča	Mesto Levoča, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu	2020	33 000€
Prevenencia kriminality v meste Levoča	Mesto Levoča, Ministerstvo vnútra SR	2020	27 000€
Dom meštiansky na Námestí Majstra Pavla č. 43 v Levoči	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2020 - 2021	33 668,23€

(oprava manzardovej strechy uličného pôvodu)			
Dom meštiansky na Námestí Majstra Pavla č. 51 v Levoči (obnova hlavnej uličnej fasády, klampiarskych výrobkov a dažďových zvodov)	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2020 - 2021	28 535,95€
Obnova cintorína z 1. sv. vojny v Levoči (obnova hrobov z 1. sv. vojny)	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2021	16 500€
Prírodné klenoty pohraničia. Ochrana ohrozených druhov pri súčasnom udržateľnom sprístupnení krajinnoprírodných atrakcií miest Stary Sacz a Levoča - Inovačné náučné chodníky v lokalitách Miejska Gora a Levočská Dolina	Mesto Levoča, Program cezhraničnej spolupráce Intereg V -A Poľsko - Slovensko	2021 - 2022	1948 201,54€
Rekonštrukcia multifunkčného ihriska Levoča	Mesto Levoča, PSK, Fond na podporu športu	2021 - 2022	113 725,19€
Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 47 v Levoči, projektová dokumentácia	Mesto Levoča, PSK,	2020 - 2022	64 466,68€
Radnica otvorená pre komunity (obnova a revitalizácia historickej radnice a revitalizácia mäkkých aktivít)	Mesto Levoča, Nórsky finančný mechanizmus	2020 - 2024	1 052 585€
Rekonštrukcia a modernizácia autobusovej stanice v Levoči	Mesto Levoča, MAS LEV, o. z.	2021 - 2022	94 866,46€
Zvýšenie bezpečnosti a dostupnosti sídiel v meste Levoča	Mesto Levoča, MAS LEV, o. z.	2021 - 2022	92 533,25€

Zabezpečenie materiálne - technického vybavenia DHZ mesta Levoča	Mesto Levoča, Dobrovoľná požiarna ochrana SR2	2021	1 400€
Umenie do ulíc	Mesto Levoča, PSK,	2021	2 000€
Dotácia na realizáciu podpornej činnosti - Levoča - statické zabezpečenie havarijného stavu hradobného parkánového a ohradového múru	Mesto Levoča, PSK,	2021	38 000€
Obnova NKP - Mestské opevnenie a jeho zapojenie do infraštruktúry mesta Levoča - III. etapa	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2021	24 150€
Dom meštiansky na Námestí Majstra Pavla č. 50 v Levoči (obnova fasády)	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2021	6 825€
Radnica na Námestí Majstra Pavla č. 2 v Levoči (projektová dokumentácia)	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2021	21 000€
Dom meštiansky na Námestí Majstra Pavla č. 28 v Levoči (projektová dokumentácia)	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2021	8 400€
Dom meštiansky na Námestí Majstra Pavla č. 47 v Levoči (reštaurátorská dokumentácia)	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2021	4 200€
Dom meštiansky na Námestí Majstra Pavla č. 43 v Levoči	Mesto Levoča, Ministerstvo kultúry SR	2021	26 250€

MESTO SPIŠSKÉ PODHRADIE

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Kultúrno duchovný turizmus miest Spišské Podhradie a Glogów Malopolski	Mesto Spišské Podhradie,	2018 - 2021	1 303 814,47€

	Program cezhraničnej spolupráce Intereg V -A Poľsko - Slovensko		
„Zabezpečenie bezbariérového prístupu hendikepovaných obyvateľov regiónu okolo Spišského hradu vo verejných budovách mesta Spišské Podhradie“	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky Podhradie,	1.1.2020 - 31.3.2021	35 226€
Obnova NKP Mlyn elektrický, ÚZPF 4452/1 - sanácia vlhkosti objektu	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo kultúry SR	2021	10 000€
Dni európskeho kultúrneho dedičstva 2021 - otvárací ceremoniál	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo kultúry SR	2021	3 000€
Podpora a rozvoj cyklistiky v regióne pod Spišským hradom - výstavba elektronabíjajúcich staníc	Mesto Spišské Podhradie, MAS LEV, o. z.	2021	49 955,35€
Vybavenie koncertnej sály mesta Spišské Podhradie	Mesto Spišské Podhradie, Prešovský samosprávny kraj	2021	5 800€
Realizácia výstavby vodozádržno - parkovacieho systému s verejným osvetlením	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR	2021	72 834€
Zabezpečenie materiálne - technického vybavenia DHZ mesta Spišské Podhradie	Mesto Spišské Podhradie, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021	1 400€ 5 000€
Dobudovanie základnej technickej infraštruktúry v meste Spišské Podhradie	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo vnútra SR	2021	214 036,31€
Odvodnenie kalov na ČOV v meste Spišské Podhradie	Mesto Spišské Podhradie, Enviromentálny fond	2020	3 421,06®

Obnova NKP Mlyn elektrický, ÚZPF 4452/1	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo kultúry SR	2020	9 000€
Obnova NKP - dom meštiansky, ÚZPF 10756/1, Spišské Podhradie, Starý jarok	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo kultúry SR	2020	12 000€
Komplexná obnova Mariánskeho a Palešovho námestia - Spevnené plochy Palešovho námestia	Mesto Spišské Podhradie, Prešovský samosprávny kraj	2020	105 922,22€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ mesta Spišské Podhradie	Mesto Spišské Podhradie, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020	1 400€ 5 000€
Zateplenie Požiarnej zbrojnice v Spišskom Podhradí	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo vnútra SR	2020	11 264,06€
Stavebné úpravy hasičskej zbrojnice v MČ Katúň	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo vnútra SR	2020	29 900€
770. výročie	Mesto Spišské Podhradie, Prešovský samosprávny kraj	2020	3 000€
Obnova kultúrnych pamiatok	Ministerstvo financií SR	2020	200 000€
Rekonštrukcia verejných priestranstiev na Kúpeľnej ul. V Spišskom Podhradí	Mesto Spišské Podhradie, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu	2019	12 000€
Multifunkčné ihrisko pod Spišským hradom v meste Spišské Podhradie	Mesto Spišské Podhradie, Prešovský samosprávny kraj	2019	87 498€
Oslavy 770. výročia prvej zmienky mesta Spišské Podhradie	Mesto Spišské Podhradie, Prešovský samosprávny kraj	2019	3 000€
Dom meštiansky, ÚZPF 748/1, Spišské Podhradie, Mariánske námestie č 18	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo kultúry SR	2019	12 000€

XXXVI. ročník 20 mierových kilometrov okolo Spišského hradu	Nadácia SPP	2019	700€
Pripoj sa k WIFI v Spišskom Podhradí	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo dopravy SR	2019	14 250€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ mesta Spišské Podhradie	Mesto Spišské Podhradie, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	1 400€ 5 000€
Zvýšenie návštevnosti mesta prostredníctvom obnovy pamiatky UNESCO - budovy mlyna	Mesto Spišské Podhradie, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu	2019	16 000€
Obnova ZUŠ Spišské Podhradie	Mesto Spišské Podhradie, ministerstvo financií SR	2019	135 000€
Zníženie energetickej náročnosti budovy Cintorína	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo životného prostredia SR	2019	265 273,70€
Rekonštrukcia budovy na Mariánskom námestí 34 v Spišskom Podhradí	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo životného prostredia SR	2019	265 102,98€
Rekonštrukcia budovy Mestského úradu na Mariánskom námestí 37 v Spišskom Podhradí	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo životného prostredia SR	2019	15 219,95€
Spišské Podhradie - Rybníček, vodovod	Mesto Spišské Podhradie, Ministerstvo vnútra SR	2019	5 168€

OBEC SPIŠSKÝ HRHOV

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Vybavenie Fitness	Obec Spišský Hrhov, Prešovský samosprávny kraj	2021	2 000€
Komunitné zariadenie pre seniorov v obci Spišský Hrhov	Obec Spišský Hrhov, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR	2021 - 2022	1 183 545,69€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Spišský Hrhov	Obec Spišský Hrhov, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021	3 000€
Revitalizácia Štúrovej ulice	Obec Spišský Hrhov, Slovenská agentúra životného prostredia	2020	5 161€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Spišský Hrhov	Obec Spišský Hrhov, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020	3 000€
Harhovske čuda a zabaviska	Obec Spišský Hrhov, Prešovský samosprávny kraj	2020	4 000€
Cyklochodník	Obec Spišský Hrhov, Prešovský samosprávny kraj	2019 - 2020	39 850€
Výstavba cyklochodníka v obci Spišský Hrhov	Obec Spišský Hrhov, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu	2019 - 2020	50 000€
Úprava verejného priestranstva	Obec Spišský Hrhov, Slovenská agentúra životného prostredia	2019	4 275,95€
Poskytnutie dotácie na podporu projektu: Hahrovske čuda a zabaviska	Obec Spišský Hrhov, Prešovský samosprávny kraj	2019	3 000€
Výmena umelého trávnik na multifunkčnom ihrisku	Obec Spišský Hrhov, Úrad vlády SR	2019	15 000€

OBEC SPIŠSKÝ ŠTVRTOK

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Multifunkčné ihrisko v obci Spišský Štvrtok	Obec Spišský Štvrtok, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR	2021	83 754,94€
Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Spišský Štvrtok	Obec Spišský Štvrtok, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021	3 000€
Podpora dobudovania miestnych komunikácií	Obec Spišský Štvrtok, Ministerstvo vnútra SR	2020	86 630€
Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Spišský Štvrtok	Obec Spišský Štvrtok, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	3 000€
Revitalizácia vegetačných prvkov	Obec Spišský Štvrtok, Slovenská agentúra životného prostredia	2019 - 2022	11 620€
Parkovacia plocha autobusovej zastávky Spišský Štvrtok	Obec Spišský Štvrtok, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu	2019	15 430€
Modernizácia futbalového ihriska v obci Spišský Štvrtok	Obec Spišský Štvrtok, Prešovský samosprávny kraj	2019	1 300€
Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Spišský Štvrtok	Obec Spišský Štvrtok, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	3 000€

OBEC BRUTOVCE

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Obnova Pamätníka padlým 1. a 2. sv. vojny v obci Brutovce	Obec Brutovce, Ministerstvo vnútra SR	2018	2 200€

Obnova detského ihriska v obci Brutovce	Obec Brutovce, Úrad vlády SR	2019	8 000€
Zabezpečenie materiálne - technického vybavenia DHZ obce Brutovce	Obec Brutovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	3 000€
Rekonštrukcia amfiteátra v obci Brutovce	Obec Brutovce, Prešovský samosprávny kraj	2019	1 500€
Hasičská zbrojnica v obci Brutovce	Obec Brutovce, Ministerstvo vnútra SR	2020	11 264,06
Zabezpečenie materiálne - technického vybavenia DHZ obce Brutovce	Obec Brutovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020	3 000€
Zabezpečenie materiálne - technického vybavenia DHZ obce Brutovce	Obec Brutovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021	3 000€
Vytvorenie priestorov pre kultúrne vyžitie v Brutovciach	Obec Brutovce, Prešovský samosprávny kraj	2022	

OBEC BIJACOVCE

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Rekonštrukcia a modernizácia hasičskej zbrojnice v obci Bijacovce	Obec Bijacovce, Ministerstvo vnútra SR	2018	30 000€
Zvýšenie bezpečnosti obyvateľov a návštevníkov obce a zlepšenie podmienok rekonštrukciu chodníka	Obec Bijacovce, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR	2020	19 372€

OBEC DRAVCE

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Novostavba hasičskej zbrojnice v obci Dravce	Obec Dravce, Ministerstvo vnútra SR	2018 - 2019	29 877,65€
Majstrovstvá obce Dravce vo varení guľášu a kopaní jedenástok	Obec Dravce, Prešovský samosprávny kraj	2019	800€
Kultúrnejší kultúrny dom	Obec Dravce, Prešovský samosprávny kraj	2019	1 700€
Výstavba detského ihriska pri MŠ v obci Dravce	Obec Dravce, Úrad vlády SR	2019	8 000€
Zníženie energetickej účinnosti kultúrneho domu v obci Dravce - Bukovinka	Obec Dravce, Enviromentálny fond	2019	70 000€
Zníženie energetickej náročnosti verejnej budovy v obci Dravce	Obec Dravce, Ministerstvo životného prostredia SR	2019 - 2020	334 806,52
Rekonštrukcia vodného priepustu v obci Dravce	Obec Dravce, Slovenská agentúra životného prostredia	2021	4 749,84
Výstavba zázemia pre DHZ a športové kluby v obci Dravce	Obec Dravce, Prešovský samosprávny kraj	2021 - 2022	22 000€

OBEC BALDOVCE

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Rekonštrukcia kultúrnej miestnosti v obci Baldovce	Obec Baldovce, Prešovský samosprávny kraj	2017	1 000€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Baldovce	Obec Baldovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	1 400€

Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Baldovce	Obec Baldovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020	1 400€
Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Baldovce	Obec Baldovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021	1 400€
Rekonštrukcia hasičskej zbrojnice v obci Baldovce	Obec Baldovce, Ministerstvo vnútra SR	2020 - 2021	30 000€

OBEC BEHAROVCE

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Oprava pamätihodností obce Beharovce	Obec Beharovce, Prešovský samosprávny kraj	2019	800€
Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Beharovce	Obec Beharovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020	1 400€
Oprava miestnej posilňovne a jej vybavenie hnutelným majetkom	Obec Beharovce, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 000€
Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Beharovce	Obec Beharovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021 - 2022	1 400€

OBEC BUGLOVCE

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Rozvíjanie športových aktivít v obci Buglovce	Obec Buglovce, Úrad vlády SR	2018	2 000€
Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Buglovce	Obec Buglovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	3 000€

Spoločenská miestnosť - vybavenie hnutelným majetkom	Obec Buglovce, Prešovský samosprávny kraj	2019	1 300€
Zníženie energetickej náročnosti - viacúčelové zariadenie obce Buglovce	Obec Buglovce, Enviromentálny fond	2019	80 000€
Požiarňa zbrojnica Buglovce	Obec Buglovce, Ministerstvo vnútra SR	2020	9 011,25
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Buglovce	Obec Buglovce, Dobrovoľná požiarňa ochrana SR	2020	3 000€
Kultúrny dom - umývačka riadu	Obec Buglovce, Prešovský samosprávny kraj	2020	1 500€
Úprava a obnova miestnej studničky	Obec Buglovce, Slovenská agentúra životného prostredia	2020	5 000€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Buglovce	Obec Buglovce, Dobrovoľná požiarňa ochrana SR	2021	3 000€
Detské ihrisko v obci Buglovce	Obec Buglovce, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 000€
Revitalizácia verejného priestranstva Buglovce	Obec Buglovce, Slovenská agentúra životného prostredia	2021	5 000€
Univerzálna dobíjacia solárna stanica na elektrobicykle	Obec Buglovce, MAS LEV, o. z.	2022	13 550,84€

OBEC ORDZOVANY

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Vybavenie Kultúrneho domu Ordzovany	Obec Ordzovany, Prešovský samosprávny kraj	2019	800€

Finančný dar pre akciu Festival dychovej hudby Ordzovianka	Jozef Brník	2019	200€
Festival DH Ordzovany 2019 – 90. výročie	Obec Ordzovany, Prešovský samosprávny kraj	2019	800€
Finančný dar na projekt „Vybavenie DH“	Vladimír Šmihul'a	2020	341,80€
Vybavenie DH Ordzovianka	Obec Ordzovany, Prešovský samosprávny kraj	2020	1 900€
Vybavenie DH Ordzovianka	Obec Ordzovany, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 000€

OBEC KURIMANY

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Detské ihrisko Kurimany	Obec Kurimany, Úrad vlády SR	2018	8 000€
Vybavenie šatní a údržba hygienických zariadení	Obec Kurimany, Prešovský samosprávny kraj	2019	800€
Zabezpečenie materiálno - technického vybavenia DHZ obce Kurimany	Obec Kurimany, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	1 400€
Údržba hygienických zariadení	Obec Kurimany, Prešovský samosprávny kraj	2019	1 300€
Rekonštrukcia verejnej budovy obecného úradu	Obec Buglovce, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu	2019	6 000€

Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Kurimany	Obec Kurimany, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020	3 000€
Posedenie pod lipou	Obec Kurimany, Slovenská agentúra životného prostredia	2020	5 000€
Rekonštrukcia verejnej budovy v obci Kurimany	Obec Kurimany, Prešovský samosprávny kraj	2020	1 500€
Obnova hasičskej zbrojnice Kurimany	Obec Kurimany, Ministerstvo vnútra SR	2021	9 011,25
Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Kurimany	Obec Kurimany, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021	3 000€
Rekonštrukcia hygienických zariadení pre športovcov	Obec Kurimany, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 000€
Revitalizácia verejného priestranstva v obci Kurimany	Obec Kurimany, Slovenská agentúra životného prostredia	2021	5 000€
Oprava vojnového hrobu a vojnovkej tabule	Obec Kurimany, Úrad vlády SR	2021	2 230€
Cesta za kultúrnym vyžitím v obci Kurimany	Obec Kurimany, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 500€

OBEC DOMAŇOVCE

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Rekonštrukcia centrálnej časti obce Domaňovce - chodníky v parku	Obec Domaňovce, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu	2018	27 309,06€
Zabezpečenie materiálneho - technického vybavenia DHZ obce Domaňovce	Obec Domaňovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	1 400€

Revitalizácia verejných priestranstiev	Obec Domaňovce, Slovenská agentúra životného prostredia	2019	5 000€
Domaňovský kotlík	Obec Domaňovce, Prešovský samosprávny kraj	2019	1 500€
Rekonštrukcia centrálnej časti obce Domaňovce - Osvetlenie oddychovej zóny, osadenie drobnej architektúry, rekonštrukcia oddychovej zóny /vegetačné úpravy/	Obec Domaňovce, Pôdohospodársky platobná agentúra	2019	27 489,06€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Domaňovce	Obec Domaňovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020	1 400€
Revitalizácia verejných priestranstiev II. etapa	Obec Domaňovce, Slovenská agentúra životného prostredia	2020	5 000€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Domaňovce	Obec Domaňovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021	1 400€
Revitalizácia verejných priestranstiev III. etapa	Obec Domaňovce, Slovenská agentúra životného prostredia	2021	5 000€
Vybavenie kultúrneho domu na spoločenské podujatia	Obec Domaňovce, Prešovský samosprávny kraj	2021	2 400€
Rekonštrukcia centrálnej časti obce Domaňovce - amfiteáter	Obec Domaňovce, Pôdohospodársky platobná agentúra	2021	29 984,52€
Zníženie energetickej náročnosti multifunkčnej budovy v obci Domaňovce	Obec Domaňovce, Enviromentálny fond	2021	235 944,55€

OBEC DÚBRAVA

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Zabezpečenie technológie na výrobu tradičných produktov	Obec Dúbrava, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu	2019	45 000€
Rekonštrukcia požiarnej zbrojnice	Obec Dúbrava, Ministerstvo vnútra SR	2019	30 000€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Dúbrava	Obec Dúbrava, Dobrovoľná požiarňa ochrana SR	2019	1 400€
Kanalizácia a ČOV - Dúbrava	Obec Dúbrava, Enviromentálny fond	2020	190 000€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Dúbrava	Obec Dúbrava, Dobrovoľná požiarňa ochrana SR	2020	1 400€
Detské ihrisko v obci Dúbrava	Obec Dúbrava, Prešovský samosprávny kraj	2020	1 500€
Príspevok na dofinancovanie služieb poskytovaných v čase karanténnych opatrení	Nadácia TA3	2020	500€
Obstaranie malej techniky na zvýšenie bezpečnosti obce Dúbrava	Obec Dúbrava, Pôdohospodárska platobná agentúra	2019	69 579€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Dúbrava	Obec Dúbrava, Dobrovoľná požiarňa ochrana SR	2021	1 400€
Prestavba sociálnych zariadení	Obec Dúbrava, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 500€

OBEC OLŠAVICA

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Zníženie energetickej náročnosti obecného úradu Olšavica	Obec Olšavica, Ministerstvo hospodárstva SR	2018	115 892,82€
Rekonštrukcia drevenice	Obec Olšavica, Ministerstvo kultúry SR	2020	2 000€
Obnova sypanca	Obec Olšavica, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 500€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Olšavica	Obec Olšavica, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	1 400€
Stredisko tradičného ovčiarstva na Spiši	Obec Olšavica,	2019	

OBEC TORYSKY

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Torysky	Obec Torysky, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	3 000€
Stavebné úpravy sociálnych miestností kultúrneho domu	Obec Torysky, Prešovský samosprávny kraj	2019	1 000€
Výstavba detských ihrísk	Obec Torysky, Úrad vlády	2019	8 000€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Torysky	Obec Torysky, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020	3 000€

Divadelné predstavenie DADu v našej obci	Obec Torysky, Fond na podporu národnostných menšín	2020	600€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Torysky	Obec Torysky, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021	3 000€
Predstavenie Poddukelského umeleckého ľudového súboru	Obec Torysky, Fond na podporu národnostných menšín	2021	1 000€
Zlepšenie infraštruktúry CR v obci Torysky vybudovaním cyklochodníka a inštaláciou tabúl	Obec Torysky, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR	2021	20 891,34€

OBEC KLČOV

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Kultúrny program k rezbárskemu pléneru v obci Klčov	Obec Klčov, Prešovský samosprávny kraj	2019	1 500€
Medzinárodný rezbársky pléner - 7. ročník	Obec Klčov, Prešovský samosprávny kraj	2020	1 500€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Klčov	Obec Klčov, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020	3 000€
Úprava interiérových priestorov kultúrneho domu v obci Klčov	Obec Klčov, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR	2021 - 2022	17 437,07€
Oprava vonkajších vstupných priestorov kultúrneho domu v Klčove	Obec Klčov, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 000€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Klčov	Obec Klčov, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021	3 000€

Vybavenie kuchyne kultúrneho domu v Klčove	Obec Klčov, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 000€
--	--	------	--------

OBEC POĽANOVCE

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Viacúčelové športové ihrisko	Obec Poľanovce, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR	2021	28 310,87€
Klзisko zimných športov	Obec Poľanovce, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 800€
Výstavba multifunkčného ihriska	Obec Poľanovce, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 500€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Poľanovce	Obec Poľanovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2021	3 000€
Vybavenie kuchyne pri spoločenskej miestnosti hnutel'ným majetkom	Obec Poľanovce, Prešovský samosprávny kraj	2020	1 500€
Príspevok na dofinancovanie služieb poskytovaných v čase karanténnych opatrení	Nadácia TA3	2020	500€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Poľanovce	Obec Poľanovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2020	1 400€
Oprava javiska kultúrno - spoločenskej miestnosti	Obec Poľanovce, Prešovský samosprávny kraj	2019	1 000€
Zabezpečenie materiálo - technického vybavenia DHZ obce Poľanovce	Obec Poľanovce, Dobrovoľná požiarna ochrana SR	2019	1 400€

OBEC PONGRÁCOVCE

Názov dotácie, grantu, nenávratného finančného príspevku	Zdroje financovania	Realizácia	Celkové náklady stavby
Športové ihrisko pre Pongrácovce	Obec Pongrácovce, Prešovský samosprávny kraj	2019	800€
Športové ihrisko pre Pongrácovce	Obec Pongrácovce, Prešovský samosprávny kraj	2019	1 700€
Oprava a údržba sociálnych zariadení v Kultúrnom dome Pongrácovce	Obec Pongrácovce, Prešovský samosprávny kraj	2020	1 500€
Prístrešok ku ihrisku	Obec Pongrácovce, Prešovský samosprávny kraj	2021	1 000€

SCHVÁLENÉ A REALIZOVANÉ PROJEKTY VRÁMCI AKČNÉHO PLÁNU OKRESU LEVOČA 2019 - 2021

Cestovný ruch - schválené a realizované projekty				
Číslo žiadosti	Názov	Žiadateľ	Opatrenie	Celkové náklady
125/2019/LE	Mlyn	Mesto Spišské Podhradie	B.1	16 000,00 €
126/2019/LE	Oprava výhrevne	Mesto Spišské Podhradie	B.1	30 000,00 €
218/2019/LE	Cyklochodník	Obec Spišský Hrhov	B.1	191 974,98 €
219/2019/LE	Zlepšenie podmienok pre život	Obec Domaňovce	D.4	34 363,87 €

220/2019/LE	Remeselný dom	Obec Dúbrava	B.2	54 000,00 €
409/2019/LE	Turistický vláčik Spišiačik	MADOX s.r.o. Košice	B.1	57 900,00 €
421/2019/LE	Parkovisko Hradobná priekopa	Mesto Levoča	B.1	379 793,04 €
422/2019/LE	Parkovisko	Obec Spišský Štvrtok	D.4	19 288,00 €
OU-LE-00- 2019/000877	Plavecký bazén Levoča- dokumentácia	Mesto Levoča	D.4	40 000,00 €
OU-LE-00- 2019/000885	Cukráreň	Obecné služby s. r. o. Domaňovce	B.2	38 400,00 €
OU-LE-00- 2019/000887	Spišské diecézne múzeum a sprevádzanie	RKC Biskupstvo Spišské Podhradie	B.1	127 067,00 €
OU-LE-00- 2020/00692	Gravírovanie na drevo	Hrhovské služby s. r. o.	B.2	19 178,40 €
OU-LE-00- 2020/00765	Modernizácia športového areálu LNC-ratrak	Levoča Nordic Centrum	B.1	136 498,00 €
OU-LE-00- 2020/00948	Prestavba NMP, II.etapa-časť C	Mesto Levoča	B.1	1 450 000,00 €
OU-LE-00- 2020/00859	Vodozadržno-parkovací systém na sídlisku Hrad	Mesto Spišské Podhradie	D.4	99 984,34 €
OU-LE-00- 2021/000672	Moderné a profesionálne TIC	Spišský hrad - Podbranisko, z.z.	B.1	35 672,00 €
OU-LE-00- 2021/000673	Vyhliadková veža Javorina- Marčulina	Združenie turizmu Levoča	B.1	67 283,00 €

OU-LE-00-2021/000684	Turisticko-informačný chodník v obci Torysky	Obec Torysky	B.1	26 114,18 €
				2 823 516,81 €

NESCHVÁLENÉ A NEREALIZOVANÉ PROJEKTY VRÁMCI AKČNÉHO PLÁNU OKRESU LEVOČA 2019 - 2021

Cestovný ruch - neschválené a nere realizované projekty, opakované žiadosti				
Číslo žiadosti	Názov	Žiadateľ	Opatrenie	Celkové náklady
223/2019/LE	Spracovanie produktov z ovčieho mlieka	Farma Beharovce s.r.o.	B.3	21 000,00 €
	Rýchle občerstvenie	Gunar	B.1	
	Reštaurácia Dreveník	Ing. Adrián Šulík	B.1	
395/2019/LE	Autoservis, občerstvenie	IZOŠKOT s.r.o. Beharovce	B.1	270 000,00 €
OU-LE-00-2019/000878	Otvorenie remeselnej dielne na suveníry	Kopáč, Spišské Podhradie	B.2	50 000,00 €
392/2019/LE	Spracovanie GP a PD	Levoča Nordic Centrum	B.1	60 000,00 €
XXX/2019/LE	Rekonštrukcia tratí, terče	Levoča Nordic Centrum	B.1	80 315,00 €
OU-LE-00-2019/000886	Modernizácia areálu LNC	Levoča Nordic Centrum	B.1	64 830,00 €
OU-LE-00-2020/000254	Modernizácia športového areálu LNC	Levoča Nordic Centrum	B.1	136 498,00 €

OU-LE-00-2020/00945	Modernizácia športového areálu LNC	Levoča Centrum	Nordic	B.1	85 000,00 €
OU-LE-00-2021/000666	Modernizácia športového areálu LNC	Levoča Centrum	Nordic	B.1	110 000,00 €
408/2019/LE	Regionálna kancelária CR	Mesto Levoča		B.1	200 000,00 €
OU-LE-00-2019/000876	Regionálna turistická kancelária	Mesto Levoča		B.1	150 000,00 €
OU-LE-00-2020/000261	Čakáreň autobusovej stanice v Levoči	Mesto Levoča		B.1	51 494,50 €
OU-LE-00-2020/00773	Oprava hradbového múra pri Košickej bráne	Mesto Levoča		B.1	190 000,00 €
OU-LE-00-2019/000827	Záchytné parkovisko	Mesto Podhradie	Spišské	B.1	25 000,00 €
OU-LE-00-2020/000178	Podpora kultúrnych podujatí v meste Sp.Pod.	Mesto Podhradie	Spišské	D.4	34 000,00 €
OU-LE-00-2020/00764	Rekonštrukcia ubytovacích priestorov	Monika Fišerová - JK Fadex		B.1	64 911,00 €
OU-LE-00-2019/000860	Rekonštrukcia miestnej komunikácie	Obec Brutovce		D.4	49 200,00 €
OU-LE-00-2019/000862	Rozšírenie inžinierskych sietí	Obec Klčov		D.4	56 500,00 €
OU-LE-00-2020/00958	Zdravie z Božej lekárne	Obec Pavľany		D.4	35 000,00 €
OU-LE-00-2019/000873	Parkoviská Spišský Hrhov	Obec Spišský Hrhov		D.4	43 084,37 €

OU-LE-00-2020/00951	Obecné trhovisko	Obec Úloža	D.4	19 209,00 €
OU-LE-00-2020/00946	Reštauračný pivovar	Štefan Ondík	B.1	120 000,00 €
	Penzión Podzámok	Štefan Sýkora	B.1	
OU-LE-00-2019/000874	Spiš na elektrobicykli	Tomáš Sivák Studenec	B.1	18 000,00 €
				1 934 041,87 €

4.6. Propagácia a marketing cestovného ruchu v okrese Levoča

J. Krippendorff definuje marketing cestovného ruchu ako systematickú a koordinovanú orientáciu podnikateľskej politiky cestovného ruchu, ako i súkromnej a štátnej politiky cestovného ruchu na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni, na čo najlepšie uspokojovanie potrieb určitých skupín zákazníkov pri dosiahnutí primeraného zisku.

https://www.avv.sk/wp-content/uploads/2018/08/1.Bujna-Marketing_CR-trendy.pdf

4.6.1. Marketing a propagácia cestovného ruchu na národnej úrovni

Všetky kompetencie a úlohy v oblasti marketingu a štátnej propagácie cestovného ruchu Slovenskej republiky spadajú v súčasnosti pod Sekciu cestovného ruchu na Ministerstve dopravy Slovenskej Republiky (SCR MD SR). Túto činnosť vykonáva pomocou týchto nástrojov a služieb:

- výstavy a veľtrhy pre oblasť cestovného ruchu
- národný turistický portál Slovenska www.slovakia.travel a sociálne siete
- medzinárodná spolupráca v cestovnom ruchu
- vydávanie propagačných materiálov

Výstavy a veľtrhy pre oblasť cestovného ruchu

Sekcia cestovného ruchu MD SR (SCR MD SR) poskytuje v oblasti propagácie cestovného ruchu Slovenska možnosť spoluúčasti v národnom stánku Slovenskej republiky na zahraničných veľtrhoch a výstavách.

SCR MD SR si vyhradzuje právo zmeny plánu veľtrhov a výstav, výberu spoluvystavovateľov, stanovenie poradia náhradníkov, umiestnenie spoluvystavovateľov v rámci stánku, právo prípadnej zmeny projektu a stanovenie podmienok prezentácie.

Národný turistický portál Slovenska www.slovakia.travel a sociálne siete

Slovakia.travel je oficiálny propagačno-informačný webový portál, ktorý propaguje Slovensko ako destináciu cestovného ruchu. Návštevníkom poskytuje denne aktualizované informácie o turistickej ponuke na Slovensku – destináciách, turistických atrakciách, podujatiach, novinkách, doprave a ubytovaní. Portál má 7 jazykových mutácií – slovenčina, angličtina, nemčina, maďarčina, poľština, ruština a čínština. Súčasťou portálu je plánovač ciest a výletov, ako aj prepojenie na sociálne siete.

Medzinárodná spolupráca v cestovnom ruchu

Spolupráca krajín V4 na tretích trhoch je zameraná na cieľavedomé pôsobenie krajín stredoeurópskeho regiónu na vzdialených trhoch.

Cieľom spoločných marketingových aktivít je upevnenie pozície a získanie konkurenčnej schopnosti krajín a ich presadenie sa na týchto trhoch.

Krajiny V4 realizujú spoločné marketingové a propagačné aktivity na vzdialených trhoch od roku 2003. K trhom s prioritným zameraním v súčasnosti patria Spojené štáty

americké, Kanada, Ruská federácia a Spoločenstvo nezávislých štátov, krajiny juhovýchodnej Ázie a krajiny Blízkeho východu.

Krajiny V4 prezentujú spoločne 6 produktových skupín:

- hlavné mestá,
- historické mestá,
- UNESCO pamiatky,
- židovské pamiatky,
- kúpele
- a MICE (podujatia konferenčného turizmu – meetings, incentives, conventions and exhibitions).

Marketing a propagáciu cestovného ruchu realizujú krajiny prostredníctvom vybraných nástrojov:

- účasť na workshopoch, prezentáciách a roadshow CR,
- organizácia infociest pre novinárov,
- realizácia poznávacích ciest pre touroperátorov,
- tlač a distribúcia spoločných propagačných materiálov a máp,
- internetová prezentácia,
- výmena štatistických údajov,
- e-learning.

Vydávanie propagačných materiálov

Sekcia cestovného ruchu MDV SR v rámci edičnej činnosti poskytuje propagačné materiály Slovenska ako turistickej destinácie v tlačenej aj online forme.

4.6.2. Marketing a propagácia cestovného ruchu na miestnej úrovni v okrese Levoča

Hlavným cieľom a záujmom volených zástupcov ale aj zamestnancov samosprávy musí byť jej napredovanie a ďalší rozvoj, preto je potrebné dostať do popredia pri ich rozvoji nástroje marketingového mixu rozšíreného pre mestá a obce, ktorými sú: produkt – product, cena – price, distribúcia – place, marketingová komunikácia – promotion.

MESTO LEVOČA

A/ Propagácia a prezentácia mestom – nástroje marketingovej komunikácie

- **Filmová produkcia:**

Stredoveký ráz mesta a jeho prostredie inšpirovalo mnohých filmárov a vytvorilo nezabudnuteľnú atmosféru pre viaceré filmy:

- ✘ Jánošík/Réžia: Paľo Bielik, Miesto a rok vydania: Československo, 1935/;
- ✘ Pocta Majstrovi – čísla, čas a hlasy /Autor námetu a projektu: Juraj Baláž, scenár a réžia: Alois Ditrich/;
- ✘ Čierne mesto /Réžia: Éva Zsursz, Miesto a rok vydania: Maďarsko, 1971/;
- ✘ Organ /Réžia: Štefan Uher, Miesto a rok vydania: Slovensko, 1964/;
- ✘ Skrytý prameň /Réžia: Vladimír Bahna, Miesto a rok vydania: Slovensko, 1973/;
- ✘ Vták ohnivák /Réžia: Václav Vorlíček, Miesto a rok vydania: Česká republika, Nemecko, 1997/;
- ✘ Slepé lásky / Réžia: Juraj Lehotský, Miesto a rok vydania: Slovensko, 2008/;
- ✘ Deti /Réžia: Jaroslav Vojtek, Miesto a rok vydania: Slovensko, Česko, 2014/;
- ✘ Tam za lesom /Réžia: Pavel Blimfeld, Miesto a rok vydania: Československo, 1962/;
- ✘ Vôľa a predstava manželov Andrásyovcov /Réžia: Alois Ditrich, Miesto a rok vydania: Slovensko, 2006/;
- ✘ Podzemné zákutia Levoče /Autor: Pavol Dvořák, Réžia: Milan Homolka, Miesto a rok vydania: Slovensko, 2009/;
- ✘ Mariánska hora v Levoči /Miesto a rok vydania: Slovensko, 2006/;

✠ Majster Pavol z Levoče /Réžia: František Kudláč, Miesto a rok vydania: Československo, 1995/.

Mesto Levoča má spracovaný film **Kronika mesta Levoče** /STV a mesto Levoča, 1992, nosič 35 mm film, DVD/ ako aj film **Majster Pavol z Levoče** /Štúdio Ivan Janovský Levoča, 2003, nosič BetaSP, DVD/.

Filmové spracovanie a priblíženie klenotov historickej Levoče návštevníkom takouto formou je veľmi pútavé. Negatívom je, že už v PHSR mesta Levoča 2014 – 2020 sa konštatovalo, že chýba prezentačný film celej lokality Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia a dodnes sa to nezrealizovalo.

- **Knižné publikácie:**

Ročenka Euroregiónu Tatry –pohraničie Poľsko-slovenské, Euroregión Tatry, 2017;

Levoča a okolie, Bambow 2018;

Československo – cestovný informátor, Joma travel s.r.o., 2018;

XVII. Cyklojazda histórie Zvolen-Wisla-Zvolen-Spišské Podhradie –Levoča-Zvolen 28.8.-1.9.2018 , Mesto Zvolen, Levoča, Spišské Podhradie, Wisla, 2018;

Zborník príspevkov z Medzinárodnej konferencie Majster Pavol z Levoče (oslavy 500.výročia od inštalácie oltára Majstra Pavla (SNM-Spišské múzeum v Levoči) 2018;

Ľudské práva a slobody na Spiši v minulosti, Občianske združenie Krásny Spiš, 2018;

Spiš z neba, CBS, 1 vydanie 2017, 2 vydanie 2018;

Sväto mariánska púť –Svetlo z východu, Compass 2019;

Levoča, História, povesti, legendy Anton Marec, 2019;

Československo – cestovný informátor, Joma travel s.r.o.,2019;

Locse Levoča (1918-1919), SNM-Spišské múzeum v Levoči, 2019;

Cestovný lexikon Slovenskej republiky, Astor Slovakia 2019;

Najkrajšie cyklovýlety v Prešovskom kraji, Severovýchod Slovenska, 2019;

Čarovné sakrálné pamiatky Slovenska, CBS, 2020;

Cestovný informátor 2020, Joma travel s.r.o., 2020;

Cestovný lexikon Slovenskej republiky, Astor Slovakia, 2020;
 Najkrajšie cyklovýlety v Prešovskom kraji, Severovýchod Slovenska 2020;
 Adrenalinové cyklovýlety v prešovskom kraji, Severovýchod Slovenska, 2020;
 BIBLIA s dielom Majstra Pavla z Levoče –ručné viazaná (limitovaná edícia 150 výtlačkov na Slovensku), IKAR, 2020;
 Paleta prírody a pamiatok, JADRO 2021;
 Cestovný informátor 2020, Joma travel s.r.o., 2021;
 Objekty UNESCO na trase poľsko-slovenským pohraničím, Podkarpatská regionálna organizácia turistická Rzeszów, 2021;
 Tatry –Spiš-Pieniny – regionálny turistický sprievodca,2021;
 Viac/menej ne/vážne Slovensko pri Ukrajine, Občianske združenie Krásny Spiš, 2022;
 Levoča a okolie z neba, CBS, 2022;
 Cestovný informátor 2020, Joma travel s.r.o., 2022;
 Hrady a kaštiele Prešovského kraja, Severovýchod Slovenska,2022;
 Náučná maľovanka Levoča, Ing. Ľubomír Kaščák, Prešov, 2022;
 Po cestách Žabky Želky-pracovný zošit pre mladých objaviteľov okolia Levočskej priehrady, Mesto Levoča, 2022;
 Príroda okolo Levoče, Mesto Levoča, 2022;
 Prednášky zo záverečnej konferencie projektu ŽABIA CESTA, Mesto Levoča,2022;
 Spomienky odviata časom, Klemo, spol. s .r. o., 2022;
 Dôstojnosť, OZ Krásny Spiš, 2022;

- **Činnosť informačnej kancelárie** (viac v kapitole 1.5.2. Infraštruktúra CR v okrese Levoča).
- **Účasť na veľtrhoch cestovného ruchu** doma i v zahraničí, buď v samostatnom stánku alebo v spolupráci s inými subjektmi (Prešovský samosprávny kraj, mestá v regionálnom združení Slovenské kráľovské mestá a iné).

ROK 2018

ITF Slovakiaitour –medzinárodný veľtrh cestovného ruchu Bratislava;
 POĽOVNÍCTVO 2018 – Expo Center Trenčín – 11. ročník výstavy poľovníckych potrieb;
 REGION TOUR EXPO 2018 – Expo Center Trenčín – 7. ročník výstavy cestovného ruchu regiónov;

CAST-EX 2018 – Agrokomplex Nitra;

HOLIDAY WORLD PRAHA 2018;

UTÁZAS BUDAPEŠŤ;

GO REGIONTOUR Brno.

ROK 2019

ITF Slovakiatour –medzinárodný veľtrh cestovného ruchu Bratislava;

POĽOVNÍCTVO 2019 – Expo Center Trenčín – 12. ročník výstavy poľovníckych potrieb;

REGION TOUR EXPO 2019 – Expo Center Trenčín – 8. ročník výstavy cestovného ruchu regiónov;

Agrokomplex Nitra 2019;

Senior EXPO – Expo Center Trenčín;

HOLIDAY WORLD PRAHA 2019;

UTÁZAS BUDAPEŠŤ;

GO REGIONTOUR Brno;

WARSAW FOOD EXPO, Poľsko;;

Výstava cestovného ruchu RZESOW, Poľsko;

Výstava cestovného ruchu Rzesow, Poľsko.

ROK 2020-2021 bez účasti na výstavách CR – COVID Pandémia

ROK 2022

ITF Slovakiatour –medzinárodný veľtrh cestovného ruchu Bratislava;

Holiday Word Praha;

Utázas Budapešť;

Caravanbike Nitra;

Varšava –prezentácia a stretnutie s poľskými novinármi 04/2022;

Budapešť –prezentácia mesta a regiónu pred maďarskými novinármi 6/2022;
výstavy realizované v spolupráci s OOCR Tatry Spiš Pieniny a KOOCR Severovýchod Slovenska.

- **Poskytovaním propagačných materiálov** na veľtrhy CR v zahraničí prostredníctvom partnerov a podnikateľských subjektov v CR, účastníkom konferencií, seminárov konaných v meste, zahraničným návštevám, do informačných centier partnerských a spolupracujúcich miest.

- **Zabezpečovanie návštev novinárov** píšucich o regióne a **organizovaním mediálnych dní a tlačových konferencií.**
- **Inzerciou** v turistických sprievodcoch a lexikónoch CR, napr. Cestovný informátor, katalóg Relax, Sprievodca Tatry Spiš a iné.
- **Prezentácia na webových portáloch.**
- **Príležitostnými publikáciami** vydávaných mestom alebo v spolupráci mesta a iných subjektov, podporou vydávania publikácií o meste inými podnikateľskými subjektmi.
- **Účasťou v medializovaných produktoch CR** – Gotická cesta, Slovenské kráľovské mestá.
- **Organizovaním pravidelných kultúrnych a spoločenských podujatí** (viac v kapitole Významné podujatia v meste Levoča).
- **Ako pútnické mesto** – tradičná Mariánska púť v prvý júlový víkend, návšteva Jána Pavla II. v Levoči.
- **Vytváraním podmienok pre kongresovú turistiku.**
- **Pomocou pri usporiadaní alebo ako miesto konania stretnutí významných osobností.**
- **Výstavami diel umelcov z Levoče usporiadaných v iných mestách.**
- **Informačný systém v meste Levoča, plus interaktívny turistický sprievodca.**

Interaktívny turistický sprievodca poskytuje pre návštevníkov informácie o bodoch záujmu (POI - Point of Interest) v podobe fotografií, textov a nahrávok hovoreného slova, ktoré sú doplnené navigačnými informáciami, (adresa, telefón, mapy, GPS súradnice), ale aj čas a vzdialenosť turistu k bodu záujmu. Keď má turista k dispozícii mobilné zariadenie s GPS navigáciou, tak prístroj ho dokáže navigovať od jeho aktuálnej polohy do miesta, ktoré si vyberie. Niektoré mobilné telefóny dokážu dokonca zobrazit' bod záujmu pomocou 3D fotografie. Uvedené informácie sú dostupné v troch jazykoch: slovensky, anglicky, poľsky.

V krajinách s rozvinutým cestovným ruchom sa osvedčili v komunikačnej stratégii niektoré vybrané komunikačné nástroje. Preto základom komunikačnej stratégie mesta a regiónu musí byť zabezpečenie aspoň základných komunikačných nástrojov, zameraných na prioritné produkty a trhy. V nasledujúcej tabuľke prinášame návrh na využitie rôznych komunikačných nástrojov.

Nástroje marketingovej komunikácie v meste Levoča – zhrnutie:

Nástroje komunikácie	Ciele	Cieľové skupiny (prijímatelia)
Reklama: tlačené médiá, TV, rozhlas	Zvyšovanie imidžu	Všetky skupiny
Tlač: letáky, brožúry, brožúry produktov a praktických informácií, informačné brožúry, sprievodcovia, mapy	Zvyšovanie imidžu, podnietenie záujmu, informačný servis, zvyšovanie účasti na významnejších organizovaných podujatiach	Všetky skupiny, zahraniční touroperátori a domáce incomingové CK, organizátori kongresov, seminárov a incentívnych podujatí, návštevníci domáci a zahraniční
Osobné kontaktné podujatia: veľtrhy, výstavy CR, workshopy doma i v zahraničí, propagačné cesty	Všetky ciele alebo ciele orientované na trhové segmenty, zvýšenie imidžu a informovanosti, podnietenie záujmu o predaj regiónu	Všetky skupiny plus zahraničné a domáce CK, organizátori kongresov a iných podujatí, novinárov, alebo exkluzívne pre účastníkov kongresov a seminárov
Prezentácie: video, internetová stránka, CD...	Zvýšenie imidžu a informovanosti o produkte	Všetky skupiny alebo orientované na trhové segmenty
Podpora predaja – benefity: bezplatné poskytovanie vybraných materiálov, spoluinzercia v tlači alebo predajných katalógoch, šekové poukážky, karty zliav	Podpora vybraných segmentov, podpora zvyšovania imidžu a zvyšovania výdavkov návštevníkov	Všetky skupiny

Práca s verejnosťou, publicita: informačný bulletin o nových produktoch, udalostiach, podujatiach	Zvyšovanie imidžu, vytvoriť povedomie o význame CR v regióne	Návštevníci a obyvatelia regiónu
Priamy marketing: ankety a prieskumy	Ovplyvňovať vnímanie regiónu ako lákavého turistického cieľa	Všetky skupiny
Suveníry (produkty) s logom	Vytváranie imidžu	VIP, Zahraniční a domáci touroperátori, novinári

B/ Inštitucionálna podpora rozvoja cestovného ruchu

MESTO LEVOČA

- **Oddelenie cestovného ruchu a rozvoja mesta**, oddelenie vytvorené v organizačnej štruktúre Mestského úradu v Levoči a ktoré v oblasti cestovného ruchu plní tieto úlohy:
 1. spolupracuje s miestnymi podnikateľmi a úradmi štátnej správy a okolitými obcami v oblasti cestovného ruchu,
 2. spolupracuje s Komisiou pre kultúru, cestovný ruchu a rozvoj pri MZ,
 3. pripravuje analýzy turistickej aktivity mesta a infraštruktúry cestovného ruchu z hľadiska historických pamiatok a iných historických objektov, ubytovacích, stravovacích a ostatných služieb,

4. spolupracuje na príprave vydávania a zabezpečenia propagačných materiálov pre mesto pripravuje návrhy na riešenie rozvoja cestovného ruchu a spolupracuje so všetkými dotknutými orgánmi a organizáciami pri ich realizácii,
5. spolupracuje pri vytváraní systému tvorby finančných zdrojov na podporu rozvoja cestovného ruchu v meste, ako aj pri zachovávaní historického, architektonického a kultúrneho dedičstva,
6. rieši podnety, návrhy a v spolupráci s hlavným kontrolórom aj sťažnosti občanov a organizácií týkajúce sa CR,
7. zabezpečuje styk samosprávy s inštitúciami a organizáciami, ako aj agentúrami poskytujúcimi služby, informácie, podporu a poradenstvo v CR.
8. podieľa sa na koordinačnej činnosti pri realizácii úloh súvisiacich s ekonomickým a sociálnym rozvojom spravovaného územia,
9. podieľa sa na tvorbe koncepcie rozvoja na úseku cestovného ruchu na území mesta, koordinuje a zabezpečuje úlohy súvisiace s činnosťou mesta Levoča v spolupráci s partnerskými mestami,
10. informačnú činnosť.

➤ **Komisia kultúry, cestovného ruchu a rozvoja mesta v Levoči**

Úlohy komisie kultúry a cestovného ruchu v oblasti cestovného ruchu:

- spolupracuje a podieľa sa pri príprave analýzy turistickej aktivity mesta a infraštruktúry CR z hľadiska historických pamiatok a iných historických objektov, ubytovacích, stravovacích a ostatných služieb,
- spolupracuje a podieľa sa na príprave vydávania a zabezpečenia propagačných materiálov pre mesto,
- podieľa sa na príprave návrhov na riešenie rozvoja cestovného ruchu,
- spolupracuje pri vytváraní systému tvorby finančných zdrojov na podporu rozvoja cestovného ruchu v meste, ako aj pri zachovávaní historického, architektonického a kultúrneho dedičstva,
- podieľa sa na koordinačnej činnosti pri realizácii úloh súvisiacich s ekonomickým a sociálnym rozvojom spravovaného územia,
- podieľa sa na tvorbe koncepcie rozvoja na úseku cestovného ruchu na území mesta.

Okrem iného sa uvedená komisia podieľa na rozvoji mesta, v oblasti prípravy projektov, grantov a fondov na národnej a medzinárodnej úrovni, v oblasti podpory investícií, v oblasti podnikateľskej činnosti a iné. Podrobne <https://www.levoca.sk/samosprava/mestske-zastupitelstvo/komisie-mestskeho-zastupitelstva/komisia-kultury-cestovneho-ruchu-a-rozvoja-mesta/>.

Oddelenie cestovného ruchu a rozvoja mesta je pre potreby rozvoja cestovného ruchu v meste Levoča nedostačujúce a v súčasnosti značne poddimenzované, čo sa odzrkadľuje aj v telefonických prieskumoch s podnikateľským sektorom podieľajúcim sa na cestovnom ruchu v meste. Väčšina podnikateľov by privítala väčšiu participáciu mesta na rozvoji cestovného ruchu.

➤ **Združenie turizmu Levoča**

Združenie turizmu Levoča, v zmysle svojich stanov, je dobrovoľným, nepolitickým odborným záujmovým združením fyzických a právnických osôb oprávnených poskytovať služby v cestovnom ruchu v regióne Spiš so sídlom v Levoči. Hlavným cieľom združenia je ochrana záujmov jeho členov, podpora členov v ich podnikateľskej činnosti, zastupovanie ich záujmov a zvyšovanie ich profesionálnej prestíže.

➤ **Slovenské dedičstvo UNESCO**

Dňa 29. novembra 2012 došlo v Ružomberku k podpísaniu zakladateľskej zmluvy a teda k sfunkčneniu združenia Slovenské dedičstvo UNESCO. Zástupcovia slovenských lokalít zapísaných v Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO tak potvrdili záujem o spolupráci nielen v oblasti cestovného ruchu. Má za cieľ podporovať spoluprácu lokalít UNESCO na Slovensku, presadzovať záujmy kultúrneho a prírodného dedičstva a presadiť tieto lokality ako jednu z priorít propagácie Slovenska.

➤ **Oblasťná organizácia cestovného ruchu Tatry – Spiš – Pieniny** (podrobne v Strategickej časti dokumentu v časti Inštitúcie a aktéri podpory rozvoja cestovného ruchu).

➤ **Slovenské kráľovské mestá**

V roku 2001 vytvorili mestá Levoča, Bardejov, Kežmarok a Stará Ľubovňa spoločnú značku SKM – Slovenské kráľovské mestá. Jej cieľom je realizovať trvalo udržateľný rozvoj cestovného ruchu, starajúci sa o rešpektovanie a zhodnocovanie prírodného

a kultúrneho dedičstva, posilňovať mierové a priateľské kontakty a spojenie medzi obyvateľmi miest a inými národmi Európy a sveta.

Fungovanie spoločnej značky je v poslednom čase veľmi otáznne.

➤ **Miestna akčná skupina MAS LEV o. z.** (podrobne v Strategickej časti dokumentu v časti Inštitúcie a aktéri podpory rozvoja cestovného ruchu).

➤ **Občianske združenie KRÁSNY SPIŠ**

Občianske združenie KRÁSNY SPIŠ je dobrovoľné a verejnoprospešné združenie občanov pôsobiacich na území Slovenskej republiky so sídlom v Levoči. Poslaním združenia je presadzovanie myšlienok a aktivít v prospech všestranného rozvoja regiónu Spiš, Slovenska i Európy. Cieľom združenia je všestranný rozvoj jednotlivcov, skupín, komúnít a organizácií k samostatnosti myslenia, ku kultúrnej vyspelosti, k právnej zrelosti, sociálnej nezávislosti, ekonomickej sebestačnosti a zodpovednosti za seba samého.

➤ **Partnerské mestá s potenciálom spolupráce v CR s mestom Levoča**

V roku 2003 podpísalo mesto Levoča **Deklarácie o spolupráci** s partnerskými mestami:

Poľsko – Starý Sacz

Poľsko – Kalwaria Zebrzydowska

Poľsko – Lańcut

Česko – Litomyšl

Maďarsko – Kesthely

Partnerské mestá si navzájom vymieňajú informačné a publikačné materiály s hlavným zameraním na históriu miest, rozvoj a spôsob života v kultúrnej a sociálno-ekonomickej oblasti. Vytvárajú partnerstvá medzi školami, kultúrne výmeny umeleckých telies, výstavy, divadelné prestavenia či športové a turistické aktivity. Spoločne vytvárajú projekty zahŕňajúce sféru kultúry, športu a vzdelávania a vzájomne si vymieňajú skúsenosti v oblasti komunálnej politiky.

Mesto Levoča sa zapojilo do viacerých projektov cezhraničnej spolupráce so svojimi partnerskými mestami, ktoré boli financované z operačného programu INTERREG Poľsko – Slovensko a ktorého investičnou prioritou bolo zachovanie, ochrana, podpora a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia, podrobne v kapitole 1.6. Prieskum realizovaných projektov cestovného ruchu a kultúry.

➤ **Partnerské mestá s potenciálom spolupráce v CR s mestom Spišské Podhradie**

Poľsko – Glogów Malopolski (Partner od 30.08.1998)

Poľsko – Ogrodzienec (Partner od 25.08.2002)

Slovensko – Vrbové (Partner od 30.6.2001)

Mesto Spišské Podhradie sa v rámci cezhraničnej spolupráce so svojimi partnerskými mestami podieľa na zapojení do operačného programu INTEREG Poľsko – Slovensko so zameraním na zintenzívnenie trvalo udržateľného využitia kultúrneho a prírodného dedičstva, podporu cestovného ruchu v regióne a zviditeľneniu priestoru Spišského Jeruzalemu, podrobne v kapitole 1.6. Prieskum realizovaných projektov cestovného ruchu. Mesto ďalej uskutočňuje vzájomné výmeny žiakov škôl, návštevy samospráv a vzájomnej spolupráci pri kultúrnych, športových podujatiach.

- **Záujmové združenie právnických osôb Spišský hrad – Podbranisko** (podrobne v Strategickkej časti dokumentu v časti Inštitúcie a aktéri podpory rozvoja cestovného ruchu).

C/ Finančná podpora cestovného ruchu

Výdavky na podporu cestovného ruchu v meste Levoča sa v porovnaní rokov 2017 – 2020 (vid' tabuľku č. 40) vyvíjali nasledovne. V roku 2018 oproti roku 2017 bol zaznamenaný nárast výdavkov na Cr o 24,09%, čo ovplyvnilo, že mesto Levoča investovalo viac finančných prostriedkov do propagácie (oproti roku 2017 o 58,84%). V roku 2019 to bol celkový pokles oproti roku 2018 o 5,19%, kde sa do propagácie investovalo výrazne menej (oproti roku 2018 o 73,45%), mesto sa v tomto roku zameralo na projekt rozvoja turizmu v regióne. Výdavky na CR v roku 2020 oproti roku 2019 boli nižšie o 4,75%. Keďže sa jednalo o pandemický rok, mesto nevyčlenilo viac financií na propagáciu, ale nárast bol zaznamenaný v položke partnerské mestá (nárast oproti roku 2019 o 66,94%) a v položke členské poplatky (nárast oproti roku 2019 o 37,82%).

	2017	2018	2019	2020
Cestovný ruch - spolu	86 004,00 €	106 730,37 €	101 186,41 €	96 374,92 €
Informačná kancelária	18 582,00 €	14 813,99 €	26 680,24 €	30 733,11 €
Propagácia, reklama a inzercia	40 079,00 €	63 662,49 €	16 897,65 €	16 500,00 €
Projekt - rozvoj turizmu v regióne			21 615,87 €	
UNESCO			4 000,00 €	4 000,00 €
Partnerské mestá	3 572,00 €		3 594,00 €	6 000,00 €
Slovenské kráľovské mestá				
členské	23 771,00 €	28 253,89 €	28 398,65 €	39 141,81 €

Tabuľka 40 Výdavky mesta Levoča na kapitolu Cestovný ruch 2017 – 2020, Zdroj: MsÚ Levoča

Spolu s výdavkami mesta Levoča na kapitolu Cestovný ruch sme vyhodnotili aj výdavky, ktoré súvisia s poskytovaním kultúrnych služieb na území mesta Levoča (viď tabuľku č. 41) a teda pokrývajú financovanie okrem iného aj kultúrnych podujatí, ktoré dopĺňajú ponuku CR v meste Levoča. Tu sa dá jednoznačne konštatovať, že výdavky na kultúrne služby v roku 2020 klesli oproti roku 2019 o 37,25 %, v dôsledku celosvetovej pandémie a Covid opatrení, nakoľko sa plánované podujatia nemohli uskutočniť. Samotný transfer pre Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča, ktoré sa podieľa na kultúrnych podujatiach v meste klesol v roku 2020 oproti roku 2019 o 27,91%, ktoré v dôsledku pandemických opatrení neposkytovalo služby vo svojich zariadeniach v zmysle Štatútu MsKS.

	2017	2018	2019	2020
Kultúrne služby - spolu	388 071,00 €	361 113,80 €	408 594,14 €	256 337,72 €
Náklady obradnej siene	15 461,00 €	9 192,00 €	10 989,94 €	7 873,95 €
Dni Majstra Pavla	12 041,00 €	12 970,50 €	4 960,00 €	1 200,00 €
Dni Majstra Pavla - MsKS	19 000,00 €	15 000,00 €	42 000,00 €	10 000,00 €
Ostatné kultúrne podujatia	2 377,00 €	3 083,20 €	4 899,40 €	1 620,77 €
Ostatné transféry na kultúru	7 950,00 €	11 700,00 €	17 500,00 €	420,00 €
OZ Levočan				4 000,00 €
Transfery na kultúru - FS Levočan	4 000,00 €	5 000,00 €		
Kultúrno - spoločenské aktivity	1 050,00 €	6 335,00 €	10 280,42 €	2 000,00 €
Transfer pre MsKS	70 558,00 €	42 000,10 €	86 465,00 €	75 178,00 €
Divadlo - MsKS	72 867,00 €	77 400,00 €	117 346,38 €	88 613,00 €
Knižnica - MsKS	64 900,00 €	67 942,00 €		
Galéria - MsKS	24 031,00 €	24 298,00 €	25 498,00 €	7 498,00 €
Kino - MsKS	83 836,00 €	86 193,00 €	88 655,00 €	57 934,00 €

Tabuľka 41 Výdavky mesta Levoča na kapitolu Kultúrne služby 2017 – 2020, Zdroj: MsÚ Levoča

MESTO SPIŠSKÉ PODHRADIE

Výdavky na podporu cestovného ruchu v meste Spišské Podhradie v porovnaní rokov 2017 - 2020

	2017	2018	2019	2020
Výdavky na podporu cestovného ruchu	12 206 €	15 364 €	13 897 €	4 847 €
Výdavky na kultúrne služby	33 661 €	44 096 €	53 281 €	4 269 €
Výdavky na členské poplatky	7 891 €	7 138 €	7 810 €	10 666 €

Tabuľka 42 Výdavky mesta Spišské Podhradie na podporu cestovného ruchu 2017 – 2020, Zdroj: MsÚ Spišské Podhradie

OBEC SPIŠSKÝ ŠTVRTOK

Výdavky na podporu cestovného ruchu v obci Spišský Štvrtok v porovnaní rokov 2017 - 2020

	2017	2018	2019	2020
Propagácia a prezentácia obce	7 457,27 €	7 905,36 €	17 269,46 €	3 681,42 €
Partnerské obce	1 974,83 €	1 726,79 €	1 999,35 €	847,15 €
Organizovanie kultúrnych podujatí	8 940,83 €	7 461,69 €	7 564,90 €	741,36 €

Tabuľka 43 Výdavky obce Spišský Štvrtok na podporu cestovného ruchu 2017 – 2020, Zdroj: OÚ Spišský Hrhov – Záverečný účet obce

OBEC DRAVCE

Výdavky na podporu cestovného ruchu v obci Dravce v porovnaní rokov 2017 - 2020

	2017	2018	2019	2020
Propagácia a marketing	2 410,12 €	2 339,19 €	2 503,64 €	-
Kultúra a šport	4 630,35 €	7 371,76 €	-	-
Kultúrne služby	-	-	3 951,62 €	14 385,23 €

Tabuľka 44 Výdavky na podporu cestovného ruchu v obci Dravce 2017 – 2020, Zdroj: OÚ Dravce – Záverečný účet obce

OBEC SPIŠSKÝ HRHOV

Výdavky na podporu cestovného ruchu v obci Spišský Hrhov v porovnaní rokov 2017 - 2020

	2017	2018	2019	2020
Rekreačné a športové služby	3 313,55 €	3 777,09 €	18 757,35 €	4 043,21 €
Kultúrne služby	25 194,90 €	32 788,01 €	35 519,06 €	8 020,34 €

Tabuľka 45 Výdavky na podporu cestovného ruchu v obci Spišský Hrhov 2017 – 2020, Zdroj: OÚ Spišský Hrhov – Záverečný účet obce

Ostatné obce vo svojich rozpočtoch vo výdavkovej časti neuvádzajú bližšie ani propagáciu ani výdavky na cestovný ruch, nakoľko rozpočty zapojených obcí do stratégie sú veľmi nízke. Celkovo možno konštatovať, že vo všetkých rozpočtoch miest a obcí, ktoré sa zapojili do stratégie je značný pokles financovania do CR a kultúrnych služieb v roku 2020 oproti sledovaným rokom z dôvodu pandemickej situácie a COVID opatrení.

4.7. Analýza návštevnosti – vybrané údaje

Podrobné analýzy návštevnosti boli spracované na základe údajov z rokov 2017 – 2020 a do analýz boli zahrnuté mesto Levoča a mesto Spišské Podhradie.

MESTO LEVOČA

Štatistiku návštevnosti v meste Levoča eviduje Informačná kancelária mesta Levoča, ktorá zbiera údaje od turistov, ktorí navštívili informačnú kanceláriu za účelom získania informácií, resp. zakúpenia máp, suvenírov a pod.

Štatistika návštevnosti IKLE roky 2017 – 2020, v členení na domácich a zahraničných návštevníkov:

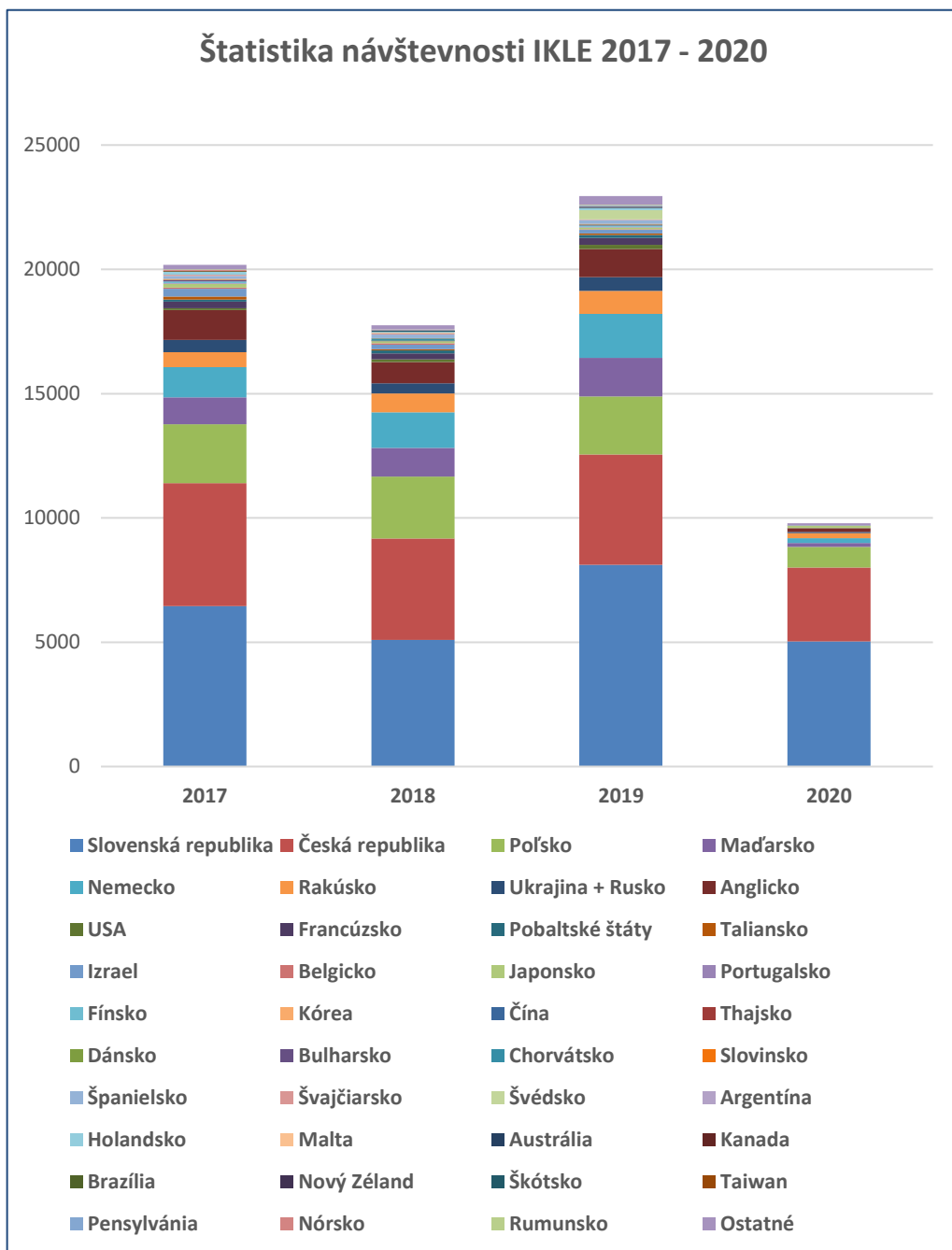
Štát/rok	2017	2018	2019	2020
Slovenská republika	6459	5094	8109	5041
Česká republika	4936	4074	4442	2967
Poľsko	2375	2494	2337	824
Maďarsko	1084	1161	1548	167
Nemecko	1213	1433	1768	185
Rakúsko	596	756	933	205
Ukrajina + Rusko	501	403	547	53
Anglicko	1197	857	1131	130
USA	81	113	176	8
Francúzsko	258	232	278	20

Pobaltské štáty	89	120	113	
Taliano	115	48	58	2
Izrael	311	179	153	0
Belgicko	57	66	19	0
Japonsko	146	80	74	73
Portugalsko	25	2	21	0
Fínsko	69	0	47	0
Kórea	0	7	6	0
Čína	11	19	27	0
Thajsko	0	0	0	0
Dánsko	0	1	2	0
Bulharsko	47	0	15	0
Chorvátsko	6	87	6	12
Slovinsko	34	4	17	2
Španielsko	130	150	163	15
Švajčiarsko	46	58	23	0
Švédsko	1	25	374	0
Argentína	1	4	0	0
Holandsko	122	22	84	1
Malta	1	0	0	0
Austrália	1	14	22	0
Kanada	8	12	8	0
Brazília	5	0	4	0
Nový Zéland	0	2	8	0
Škótsko	0	14	0	0
Taiwan	17	2	3	0
Pensylvánia	0	25	44	0
Nórsko	37	13	21	0
Rumunsko	27	14	16	0
Ostatné	177	165	348	79
SPOLU	20183	18560	22954	9721

Tabuľka 46 Štatistika návštevnosti IKLE v rokoch 2017 – 2020, Zdroj: IKLE, Vlastné spracovanie

Podľa údajov IKLE najväčšia návštevnosť Informačnej kancelárie v Levoči bola zaznamenaná v roku 2019. Rok 2020 bol výrazne ovplyvnený pandemickou situáciou a návštevnosť sa prepadla oproti roku 2019 o 57,65 %. Priemerná návštevnosť IKLE v rokoch 2017 – 2020 predstavuje 17 855 návštevníkov.

Graf štatistiky návštevnosti IKLE roky 2017 – 2020, v členení na domácich a zahraničných návštevníkov:

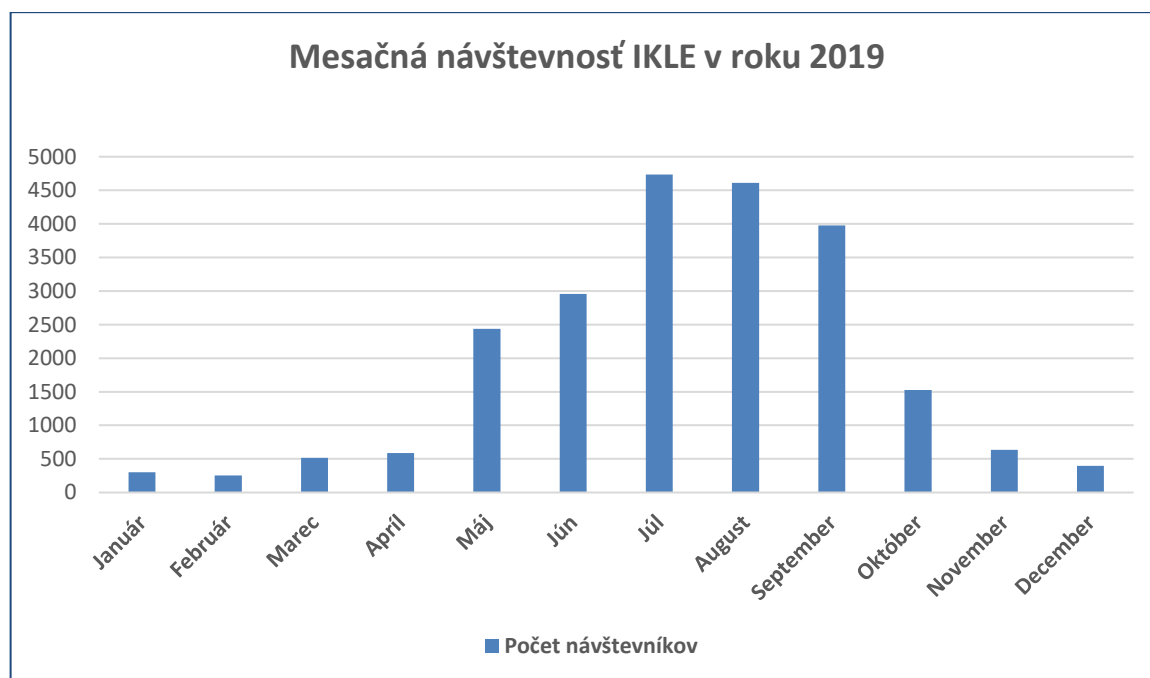


Obrázok 29 Štatistika návštevnosti IKLE 2017 – 2020, Zdroj: IKLE, Vlastné spracovanie

Najviac turistov prichádza do IKLE zo Slovenska, čo je výzvou pre rozvoj domáceho cestovného ruchu. Zo zahraničných turistov sú to najmä návštevníci z Českej republiky, Poľska, Maďarska a Anglicka.

Pre vyhodnotenie návštevnosti podľa jednotlivých mesiacov v roku sme si zvolili rok 2019, ktorý predstavoval najväčší počet návštevníkov v histórii.

Mesačná návštevnosť IKLE za rok 2019:



Obrázok 30 Mesačná návštevnosť IKLE v roku 2019, Zdroj: IKLE, Vlastné spracovanie

Z hľadiska mesačného vyhodnotenia návštevnosti, najviac stúpa návštevnosť v letných mesiacoch počas prázdninového obdobia. Najmenej je mesto Levoča navštevované v zimných mesiacoch.

V ďalšom grafe sme sa zamerali na priemernú návštevnosť vybraných objektov, ktorých návštevnosť nám bola poskytnutá a bolo nám umožnené jej vyhodnotenie.

Priemerná návštevnosť za roky 2017 - 2020:

Bazilika sv. Jakuba: 59 931 návštevníkov, Radnica: 16 127 návštevníkov, Dom Majstra Pavla: 9 083 návštevníkov, Evanjelický kostol: 8 750 návštevníkov, Výstavná sieň SNM – Spišského múzea v Levoči: 5 966 návštevníkov, Múzeum špeciálneho školstva: 2 976 návštevníkov, Veža Baziliky sv. Jakuba: 8 861 návštevníkov a Galéria Mesta Levoča: 1 474 návštevníkov.

Graf priemernej návštevnosti vybraných objektov v meste Levoča za roky 2017 – 2020:

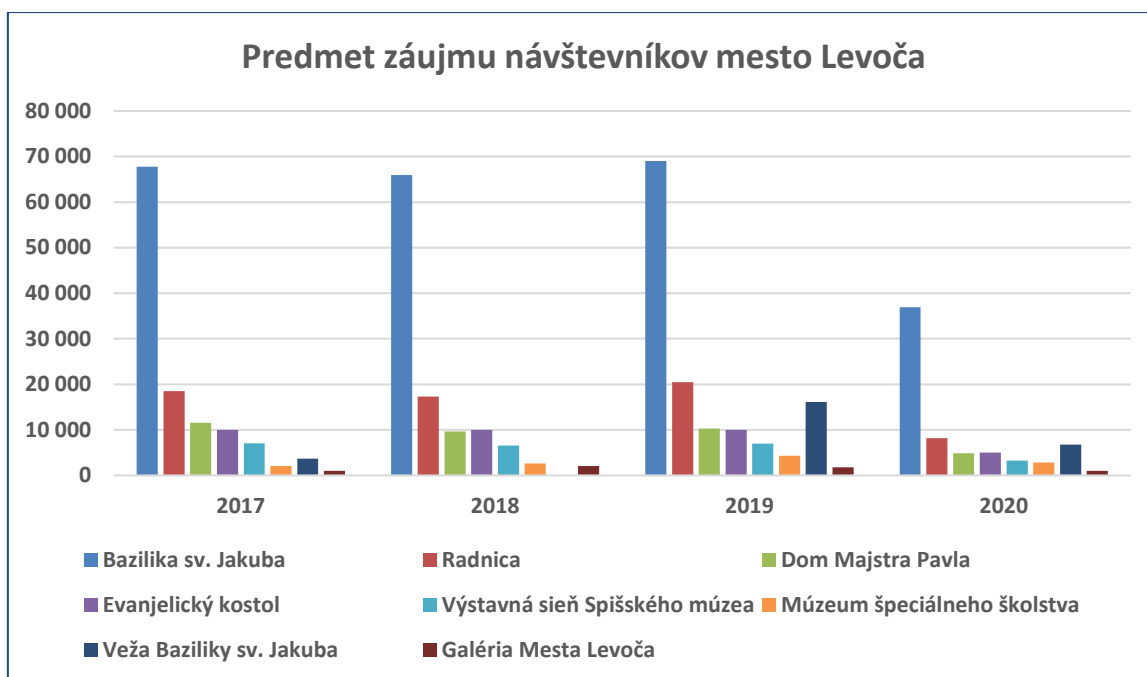


Obrázok 31 Priemerná návštevnosť vybraných objektov v meste Levoča 2017 – 2020, Zdroj: MsÚ Levoča, SNM – Spišské múzeum v Levoči, Múzeum špeciálneho školstva Levoča, Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča, Cirkevný zbor ECAV Levoča, Vlastné spracovanie

Predmet záujmu návštevníkov o kultúrno historické pamiatky, na základe zozbieraných údajov v meste Levoča:

Z hľadiska predmetu záujmu návštevníkov v meste Levoča podľa vykazovaných štatistík jednoznačne prevláda Bazilika sv. Jakuba a v okrese Levoča Spišský hrad. Do predmetu záujmu boli ďalej zaradené: Radnica, Dom Majstra Pavla, Evanjelický kostol, Výstavná sieň SNM – Spišského múzea v Levoči, Múzeum Špeciálneho školstva, Veža Baziliky sv. Jakuba a Galéria Mesta Levoča.

Graf predmetu záujmu návštevníkov mesta Levoča:



Obrázok 32 Predmet záujmu návštevníkov mesto Levoča, Zdroj: Mesto Levoča, SNM – Spišské múzeum v Levoči, Múzeum špeciálneho školstva Levoča, Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča, Cirkevný zbor ECAV Levoča, Vlastné spracovanie

Podľa informácií IKLE sa okrem kultúrno – historických pamiatok v Levoči turisti a návštevníci mesta a jeho okolia vyhľadávajú typy na turistické okruhy, ďalej sú predmetom záujmu cykloturistika, atrakcie v okolí, dopravné spojenia. Tiež si pýtajú odporúčanie na dobrú reštauráciu, či kaviareň. Veľa návštevníkov využíva v IKLE nákup turistických vizitiek, známok, suvenírov, či kníh.

Návštevnosť Spišského hradu

Návštevnosť Spišského hradu v rokoch 2017 - 2020 sme zobrazili v nasledujúcej tabuľke samostatne, nakoľko samotná expozícia predstavuje najvyšší podiel na návštevnosti v rámci okresu Levoča a spišského regiónu vôbec.

Graf návštevnosti Spišský hrad za roky 2017 – 2020:



Obrázok 33 Návštevnosť Spišský hrad, Zdroj: SNM – Spišské múzeum v Levoči, Vlastné spracovanie

Priemerná návštevnosť Spišského hradu za roky 2017 – 2020 je 191 408 návštevníkov. Za sledované obdobie počet návštevníkov v rokoch 2017 až 2019 nezaznamenal výrazný pokles ani výrazný nárast. K výraznému poklesu došlo v roku 2020, kde vplyvom pandemických opatrení došlo k poklesu návštevníkov oproti roku 2019 o 38,63 %.

MESTO SPIŠSKÉ PODHRADIE

Z hľadiska počtu návštevníkov sme bližšie analyzovali štatistiku okrem mesta Levoča aj mesto Spišské Podhradie, ktoré nám prostredníctvom Turisticko-informačného centra poskytlo údaje o návštevnosti.

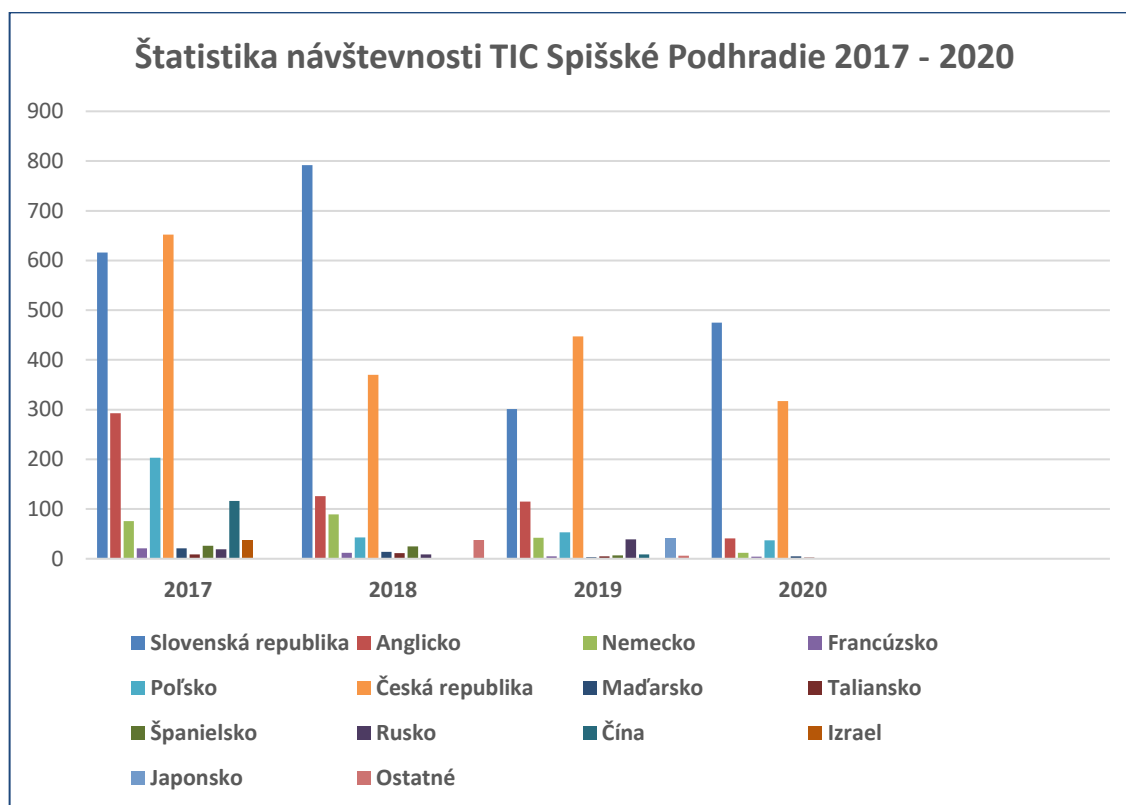
Štatistika návštevnosti TIC Spišské Podhradie roky 2017 – 2020, v členení na domácich a zahraničných návštevníkov:

Štát/rok	2017	2018	2019	2020
Slovenská republika	616	792	301	475
Anglicko	293	126	115	41
Nemecko	76	89	42	12
Francúzsko	21	12	5	4
Poľsko	203	43	53	37
Česká republika	652	370	447	317
Maďarsko	21	14	3	5
Taliansko	9	11	5	2
Estónsko	26	25	7	0
Rusko	19	9	39	0
Čína	116	0	9	0
Izrael	37	0	0	0
Japonsko	0	0	40	0
Ostatné	1	38	6	0
SPOLU	2090	1529	1072	893

Tabuľka 47 Štatistika návštevnosti TIC Spišské Podhradie 2017 – 2020, Zdroj: TIC Spišské Podhradie, Vlastné spracovanie

V meste Spišské Podhradie bola najvyššia turistická návštevnosť v roku 2017. V roku 2020 sa prepadla oproti roku 2017 o 57,27 %. Priemerná návštevnosť TIC Spišské Podhradie za roky 2017 – 2020 predstavuje 1 396 návštevníkov.

Graf štatistiky návštevnosti TIC Spišské Podhradie roky 2017 – 2020, v členení na domácich a zahraničných návštevníkov:

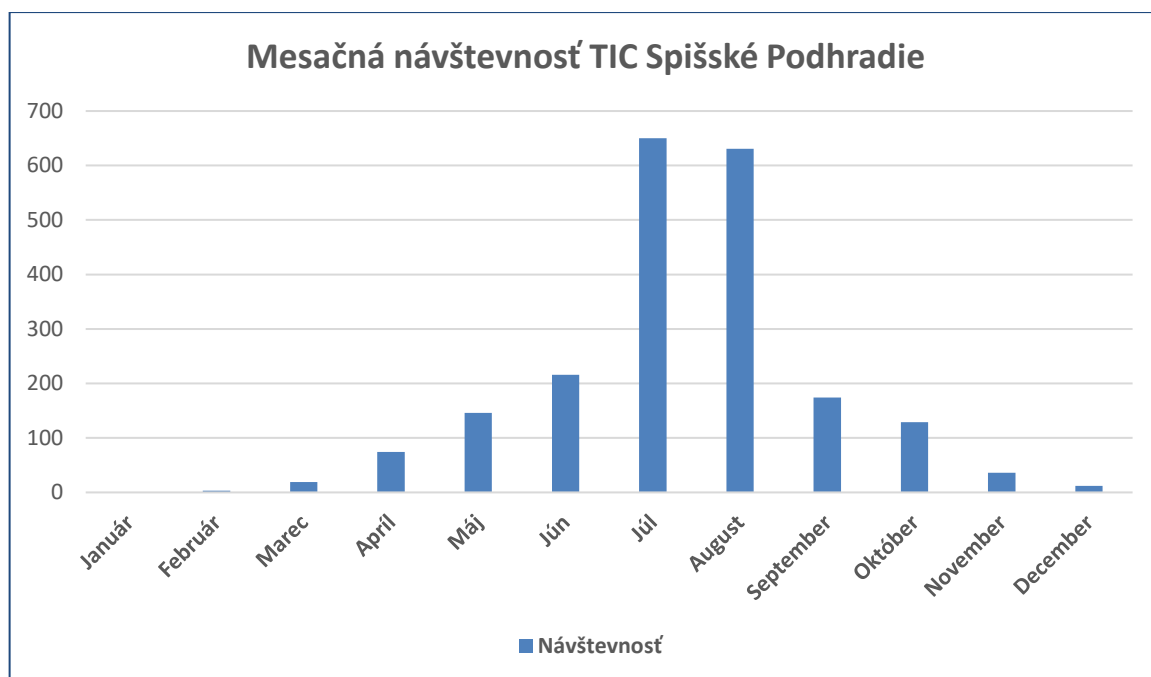


Obrázok 34 Štatistika návštevnosti TIC Spišské Podhradie 2017 – 2020, Zdroj: TIC Spišské Podhradie, Vlastné spracovanie

Aj do TIC Spišské Podhradie prichádza najviac turistov zo Slovenska, okrem roku 2017, kedy počet návštevníkov z Českej republiky presiahol domácich v počte o 36 návštevníkov. V roku 2018 už domáci návštevníci zo Slovenska dominovali. Zo zahraničných turistov teda Českí turisti predstavujú druhú najvyššiu návštevnosť a za nimi nasledujú návštevníci z Anglicka, Poľska, Nemecka, Francúzska a Ruska. V roku 2017 bola zaznamenaná návštevnosť aj z Číny a Izraela a v roku 2019 aj z Japonska.

Pre vyhodnotenie návštevnosti podľa jednotlivých mesiacov v roku sme si zvolili rok 2017, ktorý predstavoval najväčší počet návštevníkov v TIC Spišské Podhradie zo sledovaných rokov 2017 – 2020.

Mesačná návštevnosť TIC Spišské Podhradie za rok 2017:



Obrázok 35 Mesačná návštevnosť TIC Spišské Podhradie v roku 2017, Zdroj: TIC Spišské Podhradie, Vlastné spracovanie

Obdobne ako v Levoči aj v Spišskom Podhradí vykazuje TIC najvyššiu návštevnosť v letných mesiacoch počas prázdnin (júl, august). V zimných mesiacoch sa jedná o minimálnu návštevnosť.

4.8. SWOT ANALÝZA CESTOVNÉHO RUCHU

PRIMÁRNA PONUKA CR	
Silné stránky	Slabé stránky
<p><i>Prírodný potenciál:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ existencia prírodných chránených lokalít a zápis prírodných vzácností do UNESCO ➤ chránené vtáčie územie Levočské vrchy ➤ zachovalá a veľmi atraktívna príroda, vysoká koncentrácia prírodných atraktivít na pomerne malých územiach ➤ minerálne pramene ➤ bohatosť flóry a fauny, vysoká lesnatosť územia ➤ kvalitné životné prostredie ➤ reliéf vhodný pre náročnú aj nenáročnú pešiu turistiku, cykloturistiku, Nordic walking, zjazdové a bežecké lyžovanie, skialpinizmus, snowboarding ➤ oproti Vysokým Tatrám autentická príroda bez veľkých hotelových komplexov ➤ možnosť rybolovu ➤ existencia pseudokrasových – nekrasových jaskýň ➤ vhodné podmienky na paragliding a rogalové lietanie v okolí obce Dúbrava a na vrch Ostrá hora <p><i>Kultúrno – historický potenciál</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ lokalita svetového kultúrneho dedičstva UNESCO: Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia ➤ široká ponuka kultúrno – historických pamätihodností a bohatá história ➤ množstvo zrekonštruovaných historických pamiatok ➤ Levoča ako kráľovské mesto ➤ pútnická destinácia ➤ existencia tematických ciest ➤ múzeá, galérie, pamätné izby ➤ kostoly ➤ tradície a remeslá 	<p><i>Prírodný potenciál:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ znečisťovanie prírody ➤ negatívny vplyv rómskeho obyvateľstva na lesné hospodárstvo ➤ absencia širokého spektra podporných a doplnkových služieb v okolí prírodných turistických atraktivít (málo rozvinuté služby pre turistov a deti, málo stravovacích a bufetových služieb) ➤ nedostatočná úroveň enviromentálneho povedomia ako faktora ovplyvňujúceho kvalitu zážitku turistov u obyvateľov okresu <p><i>Kultúrno – historický potenciál</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ absencia rozvinutého produktu CR, atraktivít a podujatí regionálneho významu ➤ veľké disparity v potenciáli medzi obcami a mestami okresu ➤ nízka návštevnosť regiónu mimo letnú sezónu ➤ obmedzená prevádzka Baziliky sv. Jakuba pre návštevu skupiny, pre individuálnu turistiku možnosť návštevy len pred bohoslužbami ➤ nedostatočne využitý potenciál tradičnej ľudovej kultúry (najmä remeselníctva) pre vidiecky zážitkový turizmus ➤ chýbajúca koordinácia jednotlivých podujatí ➤ nedostatočná propagácia podujatí

<ul style="list-style-type: none"> ➤ uchovávanie zvykov a tradícií na vidieku a bohatá tradícia domácich špecialít ➤ kultúrne podujatia nadregionálneho charakteru ➤ podujatia, ktorá sa zakladajú na histórii ➤ veľká koncentrácia uchovávateľov autentických tradícií v rámci tradičnej ľudovej kultúry ➤ existencia rázovitých dedín so špecifickou atmosférou i potenciálom pre rekreáciu ➤ existencia kultúrno – osvetových inštitúcií a organizácií ➤ rozvoj kreatívneho priemyslu na území 	
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ využitie autentického prírodného potenciálu pre ďalší rozvoj CR v celom regióne ➤ budovanie cyklotrás, turistických chodníkov, rozhľadní s potrebnou infraštruktúrou ➤ rozvoj lesnej turistiky a zriaďovanie adrenalínových parkov a parkov pre deti v prírode s potrebnou infraštruktúrou ➤ birdwatching – pozorovanie vtákov ako jedna z foriem CR rozvoj ekoturizmu ➤ intenzívnejšia práca so značkou UNESCO, posilnenie turistického imidžu destinácie Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia ➤ pútnický turizmus (Levoča – Mariánska hora, Spišské Podhradie - Spišský Jeruzalem) ➤ využitie kultúrno – historického potenciálu pre ďalší rozvoj CR v celom regióne ➤ neustála obnova a oprava technických pamiatok a národných kultúrnych pamiatok ➤ posilnenie existujúcich tematických ciest a vybudovanie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ neprístupnenie historických objektov cirkvou ➤ pokles počtu prenocovaní v ubytovacích zariadeniach regiónu ➤ pokles návštevníkov regiónu ➤ očakávanie vyššej pridanej hodnoty za poskytnuté služby ➤ nedostatočný počet cestovných kancelárií a agentúr so zameraním na domáci cestovný ruch ➤ zaostávanie infraštruktúry cestovného ruchu za potrebami rozvoja cestovného ruchu v súlade s aktuálnymi trendmi v cestovnom ruchu ➤ sezónnosť vo využívaní zariadení cestovného ruchu ➤ nedostatočne spracovaný kalendár podujatí ➤ chýbajúca nadväznosť a kontinuita v prípade nosných produktových línií a ich napojení na ostatné doplnkové služby ➤ absencia napojenia regionálnych produktov destinácie na produkty ostatných okolitých destinácií (regiónov)

<p>nových tematických turistických trás s prepojením viacerých obcí okresu Levoča</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ využitie a naplnenie zážitkovým programom existujúcej inštitúcie podieľajúcej sa na CR v meste Levoča ako aj v ostatných obciach a mestách okresu Levoča ➤ aktívna tvorba produktových balíkov cestovného ruchu ➤ príprava ponuky s cieľom zvýšiť dopyt domácej a zahraničnej klientely ➤ organizovanie sprievodných kultúrnych a športových podujatí s dôrazom na včasnú a dôslednú propagáciu ➤ podpora rozvoja kreatívneho priemyslu v regióne 	
---	--

SEKUNDÁRNA PONUKA CR
Supraštruktúra a infraštruktúra CR

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ➤ dostatočné množstvo ubytovacích a stravovacích zariadení v Levoči, Spišskom Podhradí ➤ existencia Spišský salaš (ponuka tradičnej lokálnej gastronómie) ➤ existencia rodinnej ekofarmy Odorica ➤ existencia Resortu Levočská Dolina /celoročná prevádzka/ ➤ realizácia projektu Žabia cesta /revitalizácia vodnej nádrže a vytvorenie náučného chodníka Levočská Dolina/ ➤ existencia campingu pre stany a autocary (Kováčova vila) ➤ činnosti Turisticko informačných kancelárií (IKLE, TIC Spišské Podhradie, TIC Spišská Kapitula) ➤ poskytovanie sprievodcovských služieb ➤ služby cestovných agentúr (Oáza tour, INVIA, Britannia Connection a Gotik) – Levoča, SPIŠBUS – Spišské Podhradie) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ existencia čiernych prevádzok v ubytovacích zariadeniach (mestá a obce prichádzajú o daň z ubytovania) ➤ nedostatok ubytovacích a stravovacích kapacít v malých obciach ➤ nevyužívanie lokálnych produktov v rámci stravovacích zariadení – absencia lokálnych producentov ➤ absencia stravovacích zariadení poskytujúcich zážitkovú gastronómiu ➤ nedostatočný (resp. žiadny) informačný systém tak v mestách i obciach ➤ v obciach s ubytovacími službami chýbajú bankomaty ➤ v menších obciach alebo mestských častiach chýbajú predajne potravín ➤ absencia krytej plavárne pre verejnosť a návštevníkov mesta Levoča a okolia ➤ pri cykloturistických trasách chýba ponuka pre rodiny s deťmi

<ul style="list-style-type: none"> ➤ dostupná občianska vybavenosť najmä v mestách Levoča, Spišské Podhradie, Spišský Hrhov, Spišský Štvrtok ➤ zrekonštruovaná časť Námestia Majstra Pavla v Levoči a vytvorenie pešej zóny ➤ vybudovanie parkoviska v bezprostrednej blízkosti historického centra v meste Levoča ➤ dostupná kultúrna infraštruktúra najmä v mestách Levoča, Spišské Podhradie, Spišský Hrhov ➤ priestorové možnosti pre kongresový turizmus ➤ dostupná športová infraštruktúra najmä v mestách Levoča, Spišské Podhradie, športové ihriská a fitness centrá aj v menších obciach 	<p>(oddychové miesta s preliezkami a pod.)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ nedostatočné služby s ponukou pre rodiny s deťmi ➤ nedostatočná ponuka zážitkových a športových aktivít pre návštevníkov ➤ nedostatočná ponuka služieb, ponuka po 18.00 hodine a cez víkendy ➤ nedostatok doplnkových ponúk, ktoré by zmiernili sezónnosť
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ využitie historických pamiatok pre rozvoj CR ➤ záujem cestovateľov (európskych) o destináciu ➤ kompaktné centrum (všade je blízko) ➤ alternatíva voči veľkomestám ➤ napojenie ponuky destinácie Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia na ponuku silných turistických centier v blízkosti destinácie (Vysoké Tatry, Nízke tatry) ➤ rôzne scenérie (výhľady) ➤ rozvoj inovácií v sprievodcovských službách ➤ vybudovanie kvalitného informačného systému, ktorý pokryje celú destináciu ➤ rozvoj kongresového turizmu ➤ rastúci záujem o produkty vidieckeho a ekologického pôvodu, záujem o pobyty vo vidieckych oblastiach spojené s agroturistikou 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ krátky pobyt návštevníkov na území destinácie ➤ dlhodobá absencia v inováciách ponúkaných produktov v CR má za následok nepritiahnutie a neudržanie si návštevníka ➤ citlivosť sektora CR na ekonomické a spoločenské udalosti ➤ ohrozený sektor CR z dôvodu šírenia vírusu COVID 19 ➤ nedostatok finančných prostriedkov a krátenie mestských a obecných dotácií kvôli pandémie a humanitárnej utečeneckej kríze ➤ ekonomické zaťažovanie živnostníkov, náročné hygienické predpisy pre prevádzkovateľov reštaurácií a občerstvení ➤ nepostačujúca spolupráca verejného a súkromného sektora ➤ podceňovanie rastu profesionalizácie pracovníkov v CR

PRODUKTY A SLUŽBY

(pre sprostredkovanie zážitku vo väzbe na primárnu a sekundárnu ponuku)

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none">➤ kultúrny turizmus – povýšenie spoznávania histórie, kultúry a umenia➤ prístupnenie mestského urbanizmu – meštianskych domov pre turistov➤ využitie fortifikačného systému mesta ako produkt cestovného ruchu➤ pútnický turizmus➤ tvorivé a vzdelávacie pobyty➤ organizovanie viacdňových kultúrnych podujatí v zaujímavých historických interiéroch a exteriéroch s cieľom priniesť návštevníkom a obyvateľom jedinečný zážitok pri viacdňových pobytoch (Dni Majstra Pavla, Medzinárodný festival vežovej hudby, Spišský Jeruzalem)➤ koncerty vážnej hudby nadregionálneho významu v atmosfére sakrálnych stavieb (Levočské babie leto, medzinárodný hudobný festival Pontes v Kláštore milosrdných bratov v Spišskom Podhradí, Medzinárodný hudobný festival Musica Nobilis v Katedrále sv. Martina na Spišskej Kapituli, koncerty v Synagóge v Spišskom Podhradí)➤ nehmotné kultúrne dedičstvo a tradičná ľudová kultúra (remeslá, folklórne súbory a skupiny, ľudové hudby, dychové hudby, vežová hudba)➤ remeselné trhy (Karpatský remeselný trh, Podhradské trhy, Vianočný remeselný trh v Levoči)➤ folklórne festivaly (Spišské folklórne slávnosti, Folklórne	<ul style="list-style-type: none">➤ nízka podpora miestnych podnikateľov a remeselníkov – spoločné projekty, budovanie infraštruktúry pod.➤ nedostatočná tvorba produktov a služieb podľa trendov v CR, absencia komplexných a inovatívnych produktov,➤ nedostatok zážitkových atrakcií➤ nedostatočné služby pre rozvoj cykloturistiky (nepripravená ponuka reštauračných a ubytovacích služieb cykloturistom)➤ slabá ponuka turistických produktov a produktových balíkov➤ nekoordinovaná propagácia a koordinácia kultúrnych podujatí v regióne➤ slabo využitá príležitosť v potenciáli remeselníctva➤ využívanie nových IT technológií

<p>slávnosti v obci Spišský Štvrtok, festival vína a medu/VIA REGIA)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ festivaly Dychových hudieb ➤ obecné festivaly (Harhovske čuda i zabaviska, Dni sv. Huberta Bijacovce, Dravecké kapušnice, Domaňovský kotlík, Fašiangy v Olšavici, Dúbravské pirohy ➤ existencia kreatívneho spolku v Levoči ➤ cez 200 km peších chodníkov a cez 380 km vyznačených cyklotrás ➤ náučný chodník Sivá Brada – Dreveník ➤ turistický pochod Dúbrava - Rajtopíky ➤ lyžiarske trasy: Ski centrum Levočská Dolina ➤ Levoča Nordic centrum – areál bežeckého lyžovania ➤ tradícia letných a zimných turistických zrazov (Združenie turizmu Levoča) ➤ stále expozície, výstavy a sprievodné kultúrne podujatia SNM Spišského múzea v Levoči ➤ stála expozícia, výstavy a sprievodné podujatia Múzea špeciálneho školstva v Levoči 	
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ vhodné podmienky na možnosti cezhraničnej spolupráce s Poľskom ➤ vytvorenie podmienok pre riadené zážitkové atrakcie pre návštevníkov regiónu ➤ rastúci dopyt po produktových balíkoch (športové, kultúrne vyžitie), ktoré vychádza z regionálnych/miestnych špecifík ➤ rastúci dopyt po špeciálnych produktových balíkoch pre rodiny s deťmi a seniorov ➤ nárast obavy z cestovania do vzdialenejších mimoeurópskych krajín a podpora domáceho CR 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ neschopnosť zostaviť zaujímavé konkurencieschopné produkty ➤ nezájem prevádzkovateľov služieb ➤ nezájem návštevníkov ➤ výraznejšie aktivity konkurenčných destinácií ➤ nedostatočné čerpanie zdrojov zo štrukturálnych fondov ➤ zvyšovanie zaťaženia pracovníkov samosprávy ➤ informovanosť o ponukovej stránke CR ➤ neschopnosť aktérov CR spolupracovať ➤ stále slabá znalosť cudzích jazykov ľudí vo verejnej správe

<ul style="list-style-type: none"> ➤ zapojenie kreatívneho priemyslu do CR 	
DOPRAVNÁ DOSTUPNOSŤ	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ➤ priame napojenie v bezprostrednej blízkosti na diaľnicu D1 ➤ blízkosť letiska Poprad, dosažiteľnosť po diaľnici aj po ceste 1/18 ➤ existencia autobusovej stanice v Levoči ➤ blízkosť a dobré dopravné napojenie na Vysoké, Nízke Tatry a Slovenský raj ➤ prevádzka sezónnych vlakových spojov Levoča – Spišská Nová Ves, Spišské Podhradie – Spišské Vlachy ➤ výhodná poloha Levoče na autobusových linkách diaľkových autobusových spojov ➤ dobré dopravné spojenie s regionálnymi centrami (Prešov, Poprad) ➤ dopravné spojenie na pútnické miesto Mariánska hora v Levoči ➤ vybudovanie parkoviska v bezprostrednej blízkosti historického centra Levoče 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nevýhodná poloha mimo hlavného železničného koridoru ➤ poloha cesty 1/18 v bezprostrednej blízkosti centrálnej pamiatkovej zóny Levoča ➤ zlá prepojenosť obcí s okresným mestom Levoča ➤ slabé dopravné spojenie s ostatnými okresmi (najmä Kežmarok, Sabinov) ➤ neúplná sieť ciest, nedokončených cyklotrás a chodníkov (resp. ich vedenie po cestných komunikáciách) ➤ zlý technický stav cestných komunikácií II. a III. triedy a miestnych komunikácií hlavne Bijacovce 1/18, Bijacovce – Ordzovany, Korytné – Pol'anovce, príjazdová cesta na Spišský hrad ➤ nevyhovujúci technický stav miestnych komunikácií, chodníkov a mostov v obciach a mestách regiónu, v niektorých obciach chodníky chýbajú vôbec ➤ nevyhovujúce parkovanie na Námestí Majstra Pavla hlavne počas turistickej sezóny
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dobudovanie cyklotrás ➤ Posilnenie sezónnych vlakových a železničných spojov ➤ Zlepšenie dostupnosti návštevy historických pamiatok v regióne ➤ Zlepšenie dopravnej infraštruktúry na pútnické miesto Mariánska hora v Levoči ➤ Usmerňovanie dopravy v meste Levoča počas letnej turistickej sezóny a odkláňanie áut na 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rušenie počtu autobusových liniek zo strany VUC PO ➤ nedostatočné financovanie dopravy ➤ nedostatok parkovacích miest (nevyriešená parkovacia politika v meste Levoča)

vybudované parkovisko v blízkosti historického centra	
AAKTÉRI CR A INŠTITÚCIE <i>(Ľudia, spolupráca/partnerstvá, komunikácia)</i>	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ➤ existencia a činnosť KOOCR Severovýchod Slovenska ➤ existencia a činnosť OOCR Tatry Spiš Pieniny ➤ podpora Prešovského samosprávneho kraja ➤ mestá a obce majú definované ciele v rozvoji CR vo svojich rozvojových dokumentoch (ÚP, PHSR) ➤ aktívna pôsobnosť a činnosť kultúrnych inštitúcií v Levoči a Spišskom Podhradí (Mestské kultúrne strediská) ➤ významná pôsobnosť SNM – Spišského múzea v Levoči ➤ činnosť OZ zameraných na oblasti histórie, kultúry, športu a turistiky ➤ pôsobnosť MAS LEV s cieľmi a finančnými možnosťami v rozvoji CR 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nedostatočne viditeľná spolupráca s KOOCR a OOCR v regióne ➤ absentujúca koordinácia a participácia medzi zainteresovanými subjektmi v sektore CR ➤ nevyužitý potenciál spolupráce s občianskymi združeniami a neverejným sektorom ➤ nedostatok financií v oblasti CR ➤ nedostatočné personálne obsadenie kapacít CR v samosprávach ➤ neochota podnikateľských subjektov v CR podieľať sa na spoločných projektoch
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ združiť významné subjekty verejného i súkromného sektora a budovať partnerstvá pre destinačný manažment v rámci regiónu ➤ pomerne veľká ponuka voľnej pracovnej sily a jej využitie v CR ➤ zvýšiť povedomie o destinácii 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nezáujem aktérov CR o spoluprácu ➤ nízka uvedomelosť občanov o hodnotách a potenciálu historických pamiatok ➤ absencia odborných kapacít v oblasti CR v samosprávach regiónu ➤ klesajúci záujem mladých ľudí o históriu a návštevu pamätihodností ➤ väčšia atraktivita kultúrno spoločenských a športových podujatí v okolitých destináciách ➤ názorová roztrieštenosť jednotlivých aktérov CR a následná neschopnosť podieľať sa na spoločných projektoch

MARKETING A PROPAGÁCIA

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ➤ účasť na výstavách a veľtrhoch cestovného ruchu ➤ propagácia na národnom turistickom portáli Slovenska slovakia travel ➤ propagácia na sociálnych sieťach ➤ filmová produkcia ➤ knižné publikácie ➤ propagačné materiály ➤ propagácia v rámci KOOCR Severovýchod Slovenska ➤ propagácia v rámci OOCR Tatry Spiš Pieniny 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ samostatná propagácia jednotlivých miest a obcí ➤ nevypracovaná marketingová stratégia ➤ absentujúce nové trendy v propagácii a marketingu destinácie ➤ nedostatočná marketingová podpora zo strany národného turist boardu, čím je v súčasnosti slovakia.travel ➤ nedostatočná podpora aktivít zameraných na propagáciu regiónu ➤ nedostatočná podpora ucelenej ponuky produktov CR na úrovni regiónu s dôrazom na efektívne využitie prírodného a kultúrneho potenciálu, kultúrno – poznávacieho CR ➤ neexistujúci komplexný informačný portál týkajúci sa dotknutého územia a kľúčových foriem CR ➤ málo efektívna a nedostačujúca práca informačných centier ➤ absentujúce obsadenie pracovných miest v samosprávach pozíciou na marketing a propagáciu
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ vytvoriť spoločné marketingové nástroje pre celý región (okres Levoča) ➤ propagácia v zahraničí na výstavách a veľtrhoch (pritiahnutie zahraničných turistov) ➤ organizovanie školení a workshopov v oblasti marketingu a propagácie ➤ zorganizovanie výstavy CR priamo v meste Levoča ➤ vybudovanie značky destinácie plnej zážitkov 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nezaujímajúci zainteresovaných subjektov v CR v regióne o spoločnú propagáciu ➤ nedostatok finančných prostriedkov na marketing a propagáciu ➤ rozvoj konkurenčných regiónov vo vzťahu k trhu cestovného ruchu a predovšetkým k silným cieľovým trhom (český a poľský trh)

4.9. STROM CIEĽOV A DEFINOVANIE PROBLÉMOV ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V OKRESE LEVOČA

Na základe vykonaných analýz silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození bola urobená špecifická situačná analýza disparít cestovného ruchu a faktorov ďalšieho rozvoja tejto oblasti v okrese Levoča. Už spracovaná SWOT analýza naznačuje jednotlivé disparity, ktoré sa odrazia aj pri tvorbe strategickej vízie rozvoja cestovného ruchu v okrese Levoča.

STROM CIEĽOV A DEFINOVANIE PROBLÉMOV

HLAVNÝ PROBLÉM

Nedostatočná konkurencieschopnosť regiónu na trhu cestovného ruchu a chýbajúci jednotný imidž na európskom trhu cestovného ruchu



PRODUKTY

- ✓ nedostatočná ponuka produktov CR, potreba vytvorenia rozvinutej ponuky produktov CR s cieľom rozložiť ju rovnomerne po území celého okresu a cielene ju komunikovať s potenciálnymi segmentmi klientely /zahrnúť do ponuky všetky atribúty jedinečnosti regiónu/. V okrese Levoča prevláda dopyt, vyvolaný len danosťami regiónu. Do Levoče prichádzajú turisti prevažne na krátkodobé pobyty, najmä citybreaky, fakultatívne poznávacie výlety. Výsledkom je síce pomerne dobrá vyťaženosť hotelov, ale pobyty sú len krátkodobé (priemerný počet prenocovaní v okrese Levoča v roku 2019 bol 2,0

a z toho priemerný počet prenocovaní cudzincov 2.5 a priemerný počet prenocovaní domácich návštevníkov 1,8).

- ✓ chýba prezentácia tradičných remeselných činností a ekonomických aktivít počas celého roka (výroba syra, drotárstvo, tkáčstvo, keramika a pod.).
- ✓ existujúce produkty sú nekomplexné, chýba ich efektívny marketing a manažment.
- ✓ chýbajú tematicky zamerané trasy s ponukou produktov miestnych umelcov a remeselníkov, dobovej kuchyne a pod.
- ✓ nie je dostatočne využitý vidiecky potenciál v regióne, obce nie sú pripravené na rozvoj CR.
- ✓ absentuje celoročná ponuka podujatí okresu, ktorá by mala na seba nadväzovať v jednotlivých mestách a obciach s včasnou propagáciou, propagácia je veľmi nedostatočná.
- ✓ chýba prepojenosť produktov okresu do spoločnej ponuky /využitie kultúrno – historického a prírodného potenciálu/.
- ✓ chýba regionálna karta zliav . Mesto Levoča by malo byť iniciátorom pri vzniku regionálnej karty zliav s balíkom služieb, s ktorou návštevníci ale aj obyvatelia získajú zľavy v najväčších kultúrno – historických pamiatkach, športových a relaxačných zariadeniach, kultúre, lyžiarskych zariadeniach, ubytovacích, stravovacích a ostatných partnerských zariadeniach cestovného ruchu v okrese Levoča. Regionálna karta zliav je súčasne výborným prostriedkom marketingovej stratégie destinácie, v našom prípade okresu Levoča.

INŠTITUCIONÁLNY RÁMEC

- ✓ na území okresu sa nachádza veľký počet združení a inštitúcií, ktoré priamo alebo nepriamo súvisia s rozvojom CR, ale väčšina nemá dostatok zdrojov (finančných a ľudských) na svoju činnosť.
- ✓ činnosť týchto združení a organizácií nie je koordinovaná, chýba vzájomná informovanosť o činnosti, zámeroch a aktivitách združení.
- ✓ nedostatočná podpora vzniku a fungovania združení v CR zo strany štátu.
- ✓ chýbajúca existencia organizácie cestovného ruchu v meste Levoča – centre okresu Levoča by bola výrazne nápomocná v koordinácii všetkých aktérov v cestovnom ruchu v okrese, odbúrala by prácu zamestnancov MsÚ v Levoči na Oddelení cestovného ruchu a rozvoja mesta, profesionálne by zabezpečovala marketing regiónu a implementáciu stratégie CR.
- ✓ rôznorodá kvalita turisticko informačných kancelárií (TIK), nedostatočný systém ich financovania prevažne z rozpočtov miest, absencia súkromných TIKov v okrese Levoča.
- ✓ absencia odborných kapacít v oblasti CR v samosprávach regiónu, ktorá má za dôsledok nedostatočné prijímanie kvalifikovaných rozhodnutí v oblasti CR.
- ✓ nedostatočne sa využíva potenciálna spolupráca s odbornými a vzdelávacími inštitúciami v CR na území Prešovského samosprávneho kraja, resp. mimo neho.
- ✓ neexistuje informačný a vzdelávací systém pre malých podnikateľov v CR na území Prešovského samosprávneho kraja, pričom väčšina podnikov v CR patrí do kategórie malých a stredných podnikov.
- ✓ nedostatočná inštitucionálna podpora mesta Levoča ako okresného mesta ostatným mestám a obciam okresu. Mesto Levoča by malo vystupovať ako líder rozvoja cestovného ruchu v regióne so schopnosťou koordinácie pri zostavení

zaujímavých konkurencieschopných produktov cestovného ruchu a výraznejších aktivít v celom okrese.

MARKETING

- ✓ región vystupuje na trhu CR pod značkou UNESCO. Lokalita svetového kultúrneho dedičstva UNESCO: Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia je síce známa, ale z pohľadu cestovného ruchu okrem historických pamätihodností nie sú identifikované jedinečnosti, ktoré by mohli tvoriť základy marketingovej komunikácie a zviditeľnenia Levoče ako aj celého okresu. Propagácia značky UNESCO nestačí. Vytvorením rôznorodého imidžu by sa stal región zapamätateľný a pri dobrej komunikácii aj lepšie predajným produktom.
- ✓ k základným zdrojom cestovného ruchu na území okresu Levoča zaradiť aj:
 - geotermálnu energiu Levočskej panvy, prednostne pre kúpeľníctvo, šport a rekreáciu
 - poľovnícku turistiku založenú na chove karpatského jeleňa
 - tradičné krajinné štruktúry lúčno-pasienkovej krajiny a baníckej krajiny.
- ✓ vybudovanie značky destinácie plnej zážitkov.
- ✓ chýba komplexná propagácia regiónu ako cieľového miesta CR, existujúce propagačné materiály vrátane webových stránok nemajú jednotný dizajn, manuál, logo a pod.
- ✓ neexistujúci komplexný informačný portál týkajúci sa dotknutého územia a kľúčových foriem CR.
- ✓ chýba koordinácia propagácie CR okresu Levoča na území Prešovského samosprávneho kraja a nedostatočná a málo viditeľná je aj zo strany oblastnej organizácie CR.
- ✓ na výstavách CR chýba propagácia regionálnych produktov CR a koordinácia účasti podnikateľských subjektov v CR.
- ✓ pre rozvoj európskeho trhu v CR je nedostatočná marketingová podpora zo strany národného turist boardu slovakia travel.
- ✓ nedostatočná propagácia na sociálnych sieťach.
- ✓ absentujúce obsadenie pracovných miest v samosprávach pozíciou na marketing a propagáciu.

INFRAŠTRUKTÚRA

- ✓ nevýhodná poloha regiónu mimo hlavného železničného koridoru.
- ✓ zlý technický stav cestných komunikácií II. a III. triedy a miestnych komunikácií, chodníkov a mostov, v niektorých obciach chodníky chýbajú vôbec.
- ✓ v mestách a strediskách CR je nedostatok parkovacích miest, chýbajú záchytné parkoviská, v čase zvýšenej návštevnosti počas turistickej sezóny to spôsobuje problémy nielen miestnym obyvateľom, ale aj návštevníkom, nedoriešená parkovacia politika na Námestí Majstra Pavla v Levoči.
- ✓ v regióne chýba ucelený systém cyklotrás, ktoré by poskytovali bezpečnú jazdu pre všetky skupiny návštevníkov, je nedostatočné značenie a propagácia existujúcich cyklotrás, nedostačujúci mobiliár na cyklotrasách a služby pre cyklistov.
- ✓ nedostatočná starostlivosť o turistické a náučné chodníky, problémom je aj vandalizmus a ničenie turistického značenia.

- ✓ stále značný počet ubytovacích kapacít v súkromí, ktoré nie sú evidované a dochádza k daňovým únikom a k znižovaniu príjmov obcí a miest.
- ✓ v regióne je pomerne mnoho ubytovacích zariadení s nízkym štandardom poskytovaných služieb.
- ✓ kapacita stravovacích zariadení je sústredená najmä v mestách.
- ✓ ponuka stravovacích zariadení nezohľadňuje a nepropaguje regionálne produkty.
- ✓ absentuje ponuka spoločensko – zábavných služieb vo večerných hodinách , resp. chýba ponuka služieb pre návštevníkov v prípade nepriaznivého počasia a vo večerných hodinách.
- ✓ absencia širokého spektra podporných a doplnkových služieb v okolí prírodných turistických atraktivít (málo rozvinuté služby pre turistov a deti, málo stravovacích a bufetových služieb).
- ✓ v regióne chýbajú cestovné kancelárie zamerané na príchodový CR do regiónu.
- ✓ nedostatočné rozmiestnenie doplnkových služieb v regióne. Rozloženie služieb v okrese Levoča je veľmi nerovnomerné, čo dokumentuje aj analýza SWOT, ktorá upozorňuje na absenciu ubytovacích, stravovacích zariadení, dopravnej infraštruktúry v malých obciach okresu Levoča. Naopak dostatočná ponuka je vytvorená v meste Levoča. Chýba systematické budovanie komplexného produktu cestovného ruchu. Ponuka služieb vzniká spontánne, čo je nedostačujúce pre návštevníka, ktorý vyžaduje komplexné doplnkové služby a len také budú dostatočne atraktívne pre urobenie rozhodnutia navštíviť destináciu – okres Levoča.

5. ZOZNAM ZDROJOV

V zozname zdrojov sú uvedené sekundárne pramene, ako informačný zdroj boli využívané aj mnohé rozhovory, expertné konzultácie, diskusie s relevantnými aktérmi a webové portály.

- Akčný plán rozvoja okresu Levoča, 2017
 - Integrovaná stratégia rozvoja územia (ISRÚ), MAS LEV
 - Konceptcia mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030
 - Konceptcia rozvoja CR pre okres Rožňava 2019 – 2025 (2028)
 - Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom kraji (2018)
 - Konceptcia územného rozvoja KURS 2001
 - Manažment plán 2012 – 2022 Levoča ako súčasť lokality Levoča, Spišský Hrad a pamiatky okolia a Aktualizácia manažment plánu (2015 – 2025) pôvodnej časti zapísanej lokality Spišský hrad a pamiatky okolia zápis č. 620/bis na listine SD UNESCO: Levoča, Spišský Hrad a pamiatky okolia
 - Marketingová štúdia cestovného ruchu obce Spišský Hrhov a mikroregiónu Spišská Občina
 - Najmenej rozvinuté okresy v Slovenskej republike – problémy a riešenia, Zuzana Habovská
 - Národný investičný plán SR na roky 2018 – 2030
 - Národné priority implementácie Agendy 2030
 - Pasportizácia cykloturistických trás v Prešovskom kraji (2019)
 - Plán komplexného sociálno – ekonomického rozvoja na úrovni klastra/mikroregiónu (Spišský Hrhov, Domaňovce, Dol'any, Klčov, Nemešany, Baldovce, Bugľovce) 2019 – 2025
 - Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja (PHSR) 2014 – 2020
 - Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Levoča (PHSR) 2014 – 2020 (2022)
- Program rozvoja obce Brutovce 2015 – 2023, Domaňovce 2015 – 2023, Dravce 2015, Klčov 2015, Spišský Štvrtok 2015 – 2023

- Program rozvoja obce Spišský Hrhov na roky 2017 – 2023
- Program rozvoja mesta Spišské Podhradie 2015 – 2024
- Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2020 – 2024
- Regionálny územný plán ekologickej stability okresu Levoča, 2013
- Regionalizácia cestovného ruchu, 2005
- Sedem divov Prešovského samosprávneho kraja
- Spoločný program rozvoja obcí mikroregiónu Spišský hrad – Podbranisko 2016 - 2022 (Baldovce, Beharovce, Bijacovce, Dúbrava, Granč-Petrovce, Harakovce, Jablonov, Korytné, Lúčka, Ordzovany, Pavľany, Poľanovce, Pongrácovce, Studenec, Spišské Podhradie)
- Spoločný program rozvoja obcí mikroregiónu Spišský hrad – Podbranisko (Baldovce, Beharovce, Bijacovce, Buglovce, Dúbrava, Granč - Petrovce, Harakovce, Jablonov, Korytné, Lúčka, Ordzovany, Poľanovce, Pongrácovce, Studenec) 2016 – 2022
- Stratégia cestovného ruchu Slovenska, 2005
- Stratégia destinačného marketingu cestovného ruchu Prešovského samosprávneho kraja, 2014
- Stratégia rozvoja cyklodopravy a cykloturistiky v Prešovskom kraji (2019)
- Štatistický úrad SR
- Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
- Územný plán Prešovského samosprávneho kraja, 2019
- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030
- Vybrané mestá a obce okresu Levoča

INTERNET

- www.ivykony.sk
- [file:///C:/Users/kamen/Downloads/mapacyklotraspsk%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kamen/Downloads/mapacyklotraspsk%20(1).pdf)
- <http://letectvo.nsat.sk/letiska-a-stavby/letiska/zoznam-letisk-a-heliportov/>
- <https://old.sucpsk.sk/?show=16>
- <https://www.airliners.sk/mapa-neregistrovanых-a-polnych-letisk-slovenska/>
- <http://www.autocamplevoca.sk/leto-u-nas/cykloturistika/>
- <https://www.farnostlevoča.sk/bazilika-sv-jakuba/>

- <https://svatomarianskapat.sk/>
- <https://zdruzenieturizmu.sk/index.php/sk/>
- <https://www.snm.sk/muzea-snm/spisske-muzeum/spisske-muzeum/navstivte/expozicie?clanok=historicka-radnica-v-levoci>
- <https://spis.korzar.sme.sk/c/20603271/z-domu-rezbarskeho-majstra-je-muzeum.html>
- <http://www.unesco-slovakia.sk/sk/kulturne-pamiatky/levoca/pamiatky-mesta>
- <https://www.severovychod.sk/vylety>
- <https://www.tatryspispieniny.sk/sk/klietka-hanby-v-levoci/>
- <https://www.snm.sk/?spisske-muzeum-o-muzeu>
- <https://www.farnostlevoca.sk/europska-siet-marianskych-putnickych-miest/>
- <http://www.autocamplevoca.sk/leto-u-nas/cykloturistika/>
- <https://www.lml.sk/images/dokumenty/Tlac/LML LIM April 2019.pdf>
- <https://www.srzlevoca.sk/>
- <https://lnc.sk/zdruzenie/>
- https://www.sopsr.sk/natura/doc/inf_brozury/Dubyny.pdf
- <http://www.maslev.sk/txt/PS/bro%C5%BEurka%20turistika.pdf>
- http://old.sazp.sk/slovak/struktura/ceev/DPZ/pramene/le/zoznam_le_okres.html
- <https://msslevoca.sk/muzeum-sucasnost/>
- <https://www.levockadolina.sk/aktivity/lyziarske-stredisko>
- <https://www.snm.sk/o-nas/dokumenty/vyroczne-spravy>
- <https://www.snm.sk/odborne-pracoviska/muzeologicky-kabinet/vyroczne-spravy-muzei-sr>
- <https://www.osvetapoprad.sk/o-nas/>
- <http://msks.levoca.sk/>
- <http://ik.levoca.eu/author/ikle/>
- <http://www.tic-spisskepodhradie.com/o-nas>
- <https://www.pracharen.sk/eventy/kongresy-a-konferencie/>
- <http://ts.levoca.sk/sprava-sportovisk.phtml?id5=17013>

- https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/44ce2a42-cb5e-4d86-bcd8-78b351c1bcdb/Vyvoj_cestovneho_ruchu_v_ubytovacich_zariadeniach_SR_12_2019.pdf
- <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kotulic12/subor/8.pdf>
- <https://export.slovensko.sk/sluzby-exporterom/sluzby-sacr/>
- <https://sarahs.sk/data/files/multi-page/vyrocna-sprava2019.pdf>
- <https://eqo.sarahs.sk/>
- <https://kmkt.sk/kontexty/vyznam-marketingovych-aktivit-v-cestovnom-ruchu/>

6. ZOZNAM OBRÁZKOV

<i>Obrázok 1 Mapa okresu Levoča, Zdroj: IKLE Levoča.....</i>	6
<i>Obrázok 2 Regióny CR SR, Zdroj: Regionalizácia CR v SR (Ministerstvo hospodárstva SR, 2005).....</i>	9
<i>Obrázok 3 Mapa subregiónov SR, Zdroj: Regionalizácia CR v SR (Ministerstvo hospodárstva SR, 2005).....</i>	10
<i>Obrázok 4 Nosné skupiny aktivít v jednotlivých regiónoch SR, Zdroj: Regionalizácia CR v SR (Ministerstvo hospodárstva SR, 2005).....</i>	13
<i>Obrázok 5 Stav cestnej siete k 1.1.2021 Okres Levoča, Zdroj: Slovenská správa ciest, Mapy cestnej siete, mapy okresov.....</i>	18
<i>Obrázok 6 Návštevnosť v Prešovskom kraji, Zdroj: Výročná správa 2020, KOČR Severovýchod Slovenska, Vlastné spracovanie</i>	24
<i>Obrázok 7 Prenocovania v Prešovskom kraji, Zdroj: Výročná správa 2020, KOČR Severovýchod Slovenska, Vlastné spracovanie</i>	25
<i>Obrázok 8 Počet návštevníkov SR a Prešovského kraja v rokoch 2019 a 2020 v členení na zahraničných a domácich návštevníkov, Zdroj: Štatistický úrad SR, Vlastné spracovanie</i>	26
<i>Obrázok 9 Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach Prešovský kraj, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021, Vlastné spracovanie</i>	28
<i>Obrázok 10 Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach okres Levoča, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021, Vlastné spracovanie</i>	28
<i>Obrázok 11 Tržby za ubytovanie v ubytovacích zariadeniach CR – kraje, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021, Vlastné spracovanie.....</i>	29
<i>Obrázok 12 Bazilika sv. Jakuba, Zdroj: MsÚ Levoča</i>	69

<i>Obrázok 13 Pôdorys Baziliky sv. Jakuba, Zdroj: https://www.farnostlevoca.sk/bazilika-sv-jakuba/.....</i>	<i>70</i>
<i>Obrázok 14 Veža Baziliky sv. Jakuba, Zdroj: Mesto Levoča.....</i>	<i>71</i>
<i>Obrázok 15 Historická radnica, Zdroj: MsÚ Levoča.....</i>	<i>72</i>
<i>Obrázok 16 Klieťka hanby v Levoči, Zdroj: MsÚ Levoča.....</i>	<i>73</i>
<i>Obrázok 17 Dom Majstra Pavla v Levoči, Zdroj: Spišský korzár.....</i>	<i>73</i>
<i>Obrázok 18 Hradobné opevnenie v Levoči, Zdroj: Mesto Levoča.....</i>	<i>74</i>
<i>Obrázok 19 Bazilika Navštívenia Panny Márie, Zdroj: MsÚ Levoča.....</i>	<i>75</i>
<i>Obrázok 20 Starý kláštor minoritov, Zdroj: MsÚ Levoča.....</i>	<i>76</i>
<i>Obrázok 21 Evanjelický kostol, Zdroj: MsÚ Levoča.....</i>	<i>77</i>
<i>Obrázok 22 Kostol sv. Ducha a Kláštor minoritov, Zdroj: MsÚ Levoča.....</i>	<i>78</i>
<i>Obrázok 23 Meštianske domy na Námestí Majstra Pavla, Zdroj: MsÚ v Levoči.....</i>	<i>79</i>
<i>Obrázok 24 Kultúrno spoločenské podujatia Knižnice J. Henkela v Levoči, Zdroj: Rozbory činností a hospodárení za roky 2019 – 2021, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>86</i>
<i>Obrázok 25 Značenie Gotickej cesty, Zdroj: VUC PO.....</i>	<i>96</i>
<i>Obrázok 26 Oficiálny sprievodca Košice – Levoča, preukaz svätajakubského pútnika, hrebenatka so slovenským znakom, Zdroj: https://www.caminodesantiago.sk/.....</i>	<i>98</i>
<i>Obrázok 27 Credencial pre všetky Jakubské cesty Zdroj: http://www.jakubskacesta.eu/ ..</i>	<i>99</i>
<i>Obrázok 28 Credencial s mapkou a modlitbami Zdroj: http://www.jakubskacesta.eu/ ..</i>	<i>99</i>
<i>Obrázok 29 Štatistika návštevnosti IKLE 2017 – 2020, Zdroj: IKLE, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>178</i>
<i>Obrázok 30 Mesačná návštevnosť IKLE v roku 2019, Zdroj: IKLE, Vlastné spracovanie..</i>	<i>179</i>
<i>Obrázok 31 Priemerná návštevnosť vybraných objektov v meste Levoča 2017 – 2020, Zdroj: MsÚ Levoča, SNM – Spišské múzeum v Levoči, Múzeum špeciálneho školstva Levoča, Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča, Cirkevný zbor ECAV Levoča, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>180</i>
<i>Obrázok 32 Predmet záujmu návštevníkov mesto Levoča, Zdroj: Mesto Levoča, SNM – Spišské múzeum v Levoči, Múzeum špeciálneho školstva Levoča, Mestské kultúrne stredisko mesta Levoča, Cirkevný zbor ECAV Levoča, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>181</i>
<i>Obrázok 33 Návštevnosť Spišský hrad, Zdroj: SNM – Spišské múzeum v Levoči, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>182</i>
<i>Obrázok 34 Štatistika návštevnosti TIK Spišské Podhradie 2017 – 2020, Zdroj: TIK Spišské Podhradie, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>184</i>

<i>Obrázok 35 Mesačná návštevnosť TIC Spišské Podhradie v roku 2017, Zdroj: TIC Spišské Podhradie, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>185</i>
---	------------

7. ZOZNAM TABULIEK

<i>Tabuľka 1 Rozdelenie Spišského regiónu na subregióny, Zdroj: Regionalizácia CR v SR, Ministerstvo hospodárstva SR, 2005.....</i>	<i>10</i>
<i>Tabuľka 2 Potenciál okresu Levoča Prešovského kraja podľa jednotlivých aktivít spracovaných v ÚP VUC PO, Zdroj: ÚP VUC PO.....</i>	<i>12</i>
<i>Tabuľka 3 Potenciál okresu Levoča Prešovského kraja podľa jednotlivých aktivít spracovaných v ÚP VUC PO, Zdroj: ÚP VUC PO.....</i>	<i>15</i>
<i>Tabuľka 4 Základné údaje o sieti cestných komunikáciách v okrese Levoča, Zdroj: Slovenská správa ciest, Prehľad údajov o sieti cestných komunikácií SR, kraj/okres k 1.1.2021.....</i>	<i>18</i>
<i>Tabuľka 5 Traťové úseky a typ trate v okrese Levoča, Zdroj: Vlastné spracovanie.....</i>	<i>19</i>
<i>Tabuľka 6 Zoznam najmenej rozvinutých okresov od 1.4.2018 do 31.3.2021, dátum zverejnenia 22.6.2021 podľa zákona 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Zdroj: ÚPSVaR.....</i>	<i>22</i>
<i>Tabuľka 7 Prehľad výkonov cestovného ruchu podľa okresov Prešovského kraja, Zdroj: Štatistický úrad SR 2021.....</i>	<i>24</i>
<i>Tabuľka 8 Počet ubytovacích zariadení, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020.....</i>	<i>26</i>
<i>Tabuľka 9 Počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021.....</i>	<i>27</i>
<i>Tabuľka 10 Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021.....</i>	<i>27</i>
<i>Tabuľka 11 Tržby za ubytovanie v ubytovacích zariadeniach CR SR, kraje Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>29</i>
<i>Tabuľka 12 Živnostníci podľa vybraných ekonomických činností SK NACE Rev.2, Zdroj: Štatistický úrad SR, 2021 Vlastné spracovanie.....</i>	<i>30</i>
<i>Tabuľka 13 Podniky podľa vybraných ekonomických činností SK NACE Rev.2, Zdroj štatistický úrad SR, 2021 Vlastné spracovanie.....</i>	<i>30</i>
<i>Tabuľka 14 Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca podľa odvetví, Zdroj Štatistický úrad SR, 2020 Vlastné spracovanie.....</i>	<i>31</i>
<i>Tabuľka 15 Vyhlásené chránené územia prírody okres Levoča, Zdroj: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>41</i>

<i>Tabuľka 16 Počet návštevníkov Baziliky sv. Jakuba, Zdroj: Mesto Levoča, 2021.....</i>	<i>70</i>
<i>Tabuľka 17 Počet návštevníkov Veže Baziliky sv. Jakuba, Zdroj Mesto Levoča 2021.....</i>	<i>71</i>
<i>Tabuľka 18 Štatistika návštevnosti Radnica, Zdroj: SNM – Spišské múzeum v Levoči, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>72</i>
<i>Tabuľka 19 Štatistika návštevnosti Dom Majstra Pavla v Levoči, Zdroj: SNM – Spišské múzeum v Levoči.....</i>	<i>73</i>
<i>Tabuľka 20 Návštevnosť Výstavnej siene SNM – Spišského múzea v Levoči, Zdroj: SNM – Spišské múzeum v Levoči, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>77</i>
<i>Tabuľka 21 Štatistika podujatí MsKS v Levoči, Zdroj: Rozbory hospodárení MsKS v Levoči 2016 – 2020, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>81</i>
<i>Tabuľka 22 Využitelnosť priestorov Mestského divadla v Levoči, Zdroj: : Rozbory hospodárení MsKS v Levoči 2016 – 2020, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>82</i>
<i>Tabuľka 23 Štatistika návštevnosti Kina Úsmev v Levoči, Zdroj: : Rozbory hospodárení MsKS v Levoči 2016 – 2020, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>82</i>
<i>Tabuľka 24 Štatistika návštevnosti GML, Zdroj: Rozbory hospodárení MsKS v Levoči 2017 – 2020, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>83</i>
<i>Tabuľka 25 Štatistika návštevnosti Spišský hrad, Zdroj SNM – Spišské múzeum v Levoči, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>83</i>
<i>Tabuľka 26 Celkový počet zrealizovaných výstav SNM – Spišské múzeum v Levoči, Zdroj: Výročné správy SNM, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>84</i>
<i>Tabuľka 27 Návštevnosť Múzea špeciálneho školstva v Levoči, Zdroj: MSS Levoča, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>85</i>
<i>Tabuľka 28 Zoznam remeselníkov v okrese Levoča, Zdroj MsÚ Levoča, MsÚ Spišské Podhradie, OÚ Spišský Hrhov ,Vlastné spracovanie.....</i>	<i>106</i>
<i>Tabuľka 29 Zoznam remeselníkov v okrese Levoča – doplnenie, Zdroj: Čarovný svet tradícií – MAS LEV.....</i>	<i>107</i>
<i>Tabuľka 30 Zoznam remeselníkov Spišské Podhradie a okolie, Zdroj: MsÚ Spišské Podhradie.....</i>	<i>108</i>
<i>Tabuľka 31 Zoznam daňovníkov, ktorí poskytujú ubytovacie služby na území mesta Levoča, Zdroj: Finančné oddelenie MsÚ Levoča, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>120</i>
<i>Tabuľka 32 Prehľad ubytovacích zariadení v meste Levoča na základe odvedenej dane z ubytovania za rok 2020, Zdroj: Finančné oddelenie MsÚ Levoča, Vlastné spracovanie.....</i>	<i>121</i>

<i>Tabuľka 33 Počet prenocovaní a daň za ubytovanie Mesto Levoča, Zdroj: MsÚ Levoča...</i>	122
<i>Tabuľka 34 Počet prenocovaní a daň za ubytovanie Mesto Spišské Podhradie, Zdroj: MsÚ Spišské Podhradie.....</i>	123
<i>Tabuľka 35 Počet prenocovaní Spišský Štvrtok, Zdroj: OÚ Spišský Štvrtok</i>	123
<i>Tabuľka 36 Počet prenocovaní obec Korytné, Zdroj: OÚ Korytné.....</i>	124
<i>Tabuľka 37 Počet prenocovaní obec Olšavica, Zdroj: OÚ Olšavica.....</i>	124
<i>Tabuľka 38 Počet prenocovaní obec Klčov, Zdroj: OÚ Klčov.....</i>	124
<i>Tabuľka 39 Počet prenocovaní obec Beharovce, Zdroj: OÚ Beharovce.....</i>	125
<i>Tabuľka 40 Výdavky mesta Levoča na kapitolu Cestovný ruch 2017 – 2020, Zdroj: MsÚ Levoča.....</i>	174
<i>Tabuľka 41 Výdavky mesta Levoča na kapitolu Kultúrne služby 2017 – 2020, Zdroj: MsÚ Levoča.....</i>	174
<i>Tabuľka 42 Výdavky mesta Spišské Podhradie na podporu cestovného ruchu 2017 – 2020, Zdroj: MsÚ Spišské Podhradie</i>	175
<i>Tabuľka 43 Výdavky obce Spišský Štvrtok na podporu cestovného ruchu 2017 – 2020, Zdroj: OÚ Spišský Hrhov – Záverečný účet obce.....</i>	175
<i>Tabuľka 44 Výdavky na podporu cestovného ruchu v obci Dravce 2017 – 2020, Zdroj: OÚ Dravce – Záverečný účet obce.....</i>	175
<i>Tabuľka 45 Výdavky na podporu cestovného ruchu v obci Spišský Hrhov 2017 – 2020, Zdroj: OÚ Spišský Hrhov – Záverečný účet obce.....</i>	175
<i>Tabuľka 46 Štatistika návštevnosti IKLE v rokoch 2017 – 2020, Zdroj: IKLE, Vlastné spracovanie.....</i>	177
<i>Tabuľka 47 Štatistika návštevnosti TIC Spišské Podhradie 2017 – 2020, Zdroj: TIC Spišské Podhradie, Vlastné spracovanie.....</i>	183